

ΑΡΙΣΤΟΤ. ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ • ΒΙΚΤΩΡ. ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε/Δ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
304

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ — ΑΘΗΝΑΙ 1975

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

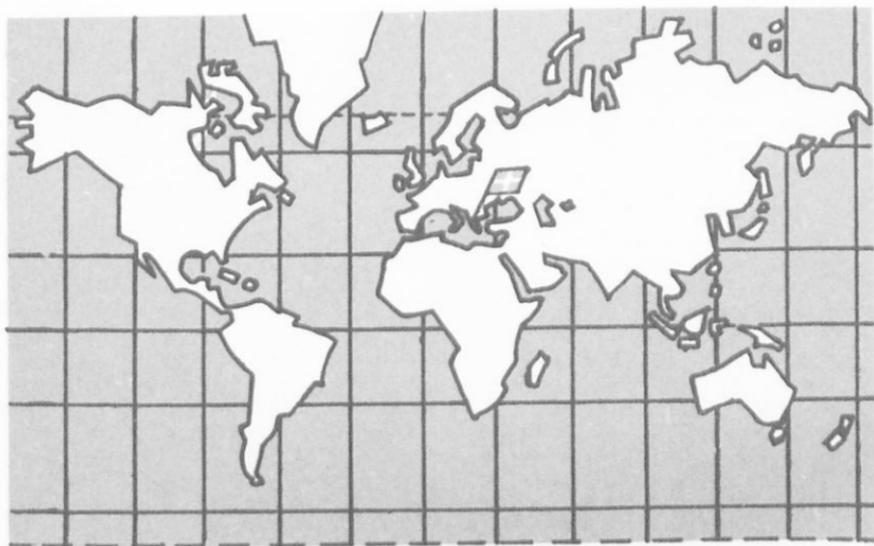
ΔΩΡΕΑΝ

Ἡ Γῆ σὲ σφαίρα

Ἡ Γῆ σὲ ἐπίπεδο

Ἡ Γῆ σὲ ἔλλειψη Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΣΤ

69

ΣΧΡ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΧΡ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΚΩΤΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Κωστούλου, Αριστοτέλης X

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1975

002
ΥΠΣ
ΣΤ9Α
304

Το ταξίδι μας

Στό χάρτη αυτόν εικονίζονται οι χώρες,
για τις οποίες θα μιλήσωμε στο μάθημα τής Γεωγραφίας.
Θ' αρχίσωμε το ταξίδι μας από την Έλλάδα
καί θά καταλήξωμε στην Άνταρκτική.
Τά βέλη δείχνουν τό δρομολόγιό μας.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Ορφ. Ξωδ. Διδασκ. Λιθιαν
αύτ. άρισ. είσαγ. 1954 του έτους 1976

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεμάτοι ἀπορίες κι ἐρωτηματικά οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι παρατηροῦσαν τὸν γύρω κόσμο. Ἦταν πολὺ περιορισμένος. Μεγάλωνε κάπως, διὰν ἀνέβαιναν στὸν γειτονικὸ λόφο ἢ στὴν κορυφὴ κάποιου βουνοῦ.

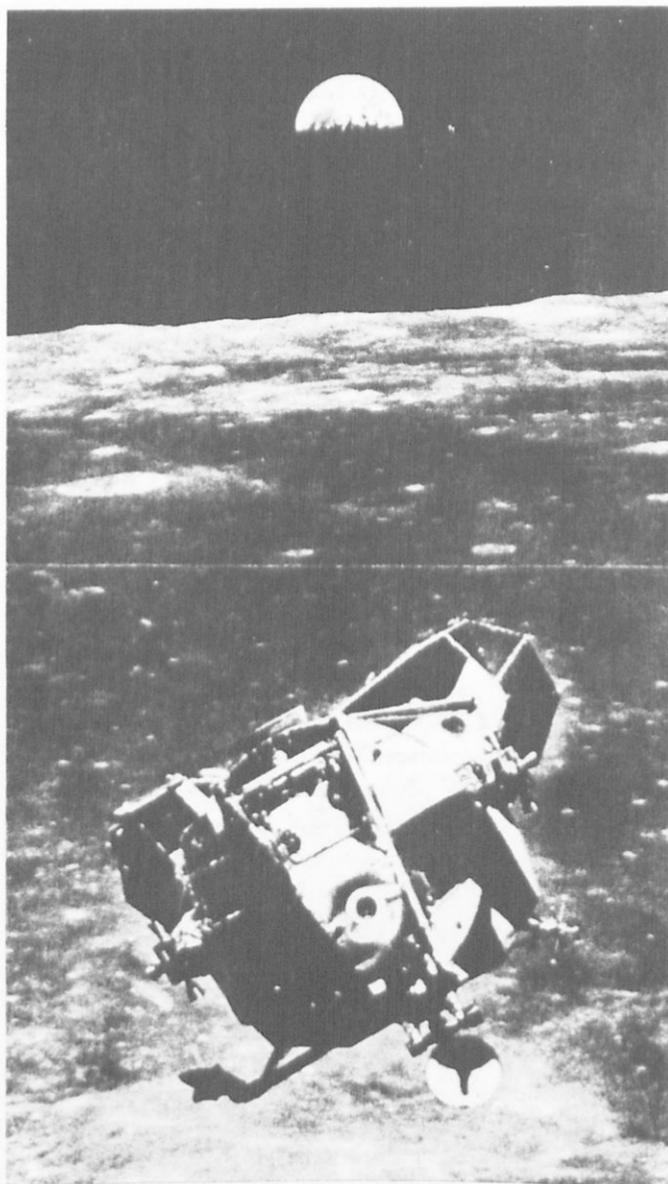
Ἐπειτα οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ταξιδεύουν. Πεζοὶ πρῶτα, με ζῶα ἀργότερα. Ὅσοι ζοῦσαν κοντὰ στὴ θάλασσα κατασκεύασαν σχεδίες στὴν ἀρχή, ἰσοιόφρα πλοῖα ἀργότερα, κι ἀνοίχτηκαν στὸ πέλαγος, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν ἄλλες, ἄγνωστες, χῶρες. Ἀλλὰ καὶ πάλι οἱ γνώσεις τους γιὰ τὴ Γῆ ἦταν ἐλάχιστες.

Πόσο ἀσιεῖοι μᾶς φαίνονται σήμερα οἱ παγκόσμιοι χάρτες, τοὺς ὁποίους σχεδίασαν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι! Περιλαμβάνουν τὴν Ἑλλάδα, τὴ Μεσόγειο Θάλασσα καὶ τὶς χῶρες πὸν βρῖσκονται γύρω της. Πέρα ἀπ' αὐτὲς ἀπλωνόταν τὸ ἔρεθος (τὸ σκοτάδι), τὸ ἄγνωστο.

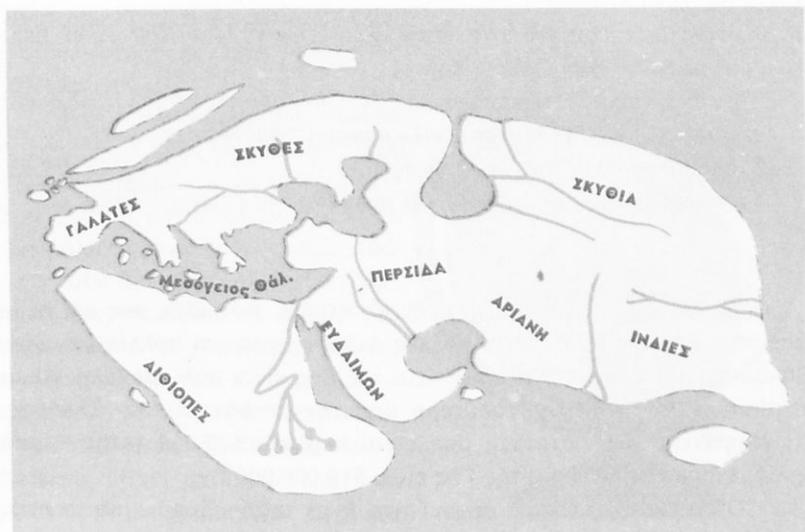
Σήμερα γνωρίζομε μὲ κάθε λεπτομέρεια ὅλη τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς κι εὐκόλα μπορεῖ κανένας νὰ ταξιδέψῃ σ' ὁποιαδήποτε χώρα της. Οἱ ἀεροπόροι κι οἱ ἀστροναῦτες πετοῦν πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ πολὺ συχνὰ στὴν τηλεόραση ἢ στὶς ἐφημερίδες βλέπομε μεγαλειώδεις εἰκόνες τοῦ πλανῆτη μας.

Στὶς μικρότερες τάξεις τοῦ σχολείου ἢ ἔξω ἀπ' αὐτὸ ἀποκηρύσσει πολλὲς γεωγραφικὲς γνώσεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ πολλὲς ἄλλες χῶρες τῆς Γῆς. Μὲ δομητήριό τὴν Πατρίδα μας, τὴν ὁποία γνωρίζετε ἀρκετὰ καλά, θὰ ἐπιχειρήσωμε ἐφέτος ἓνα μεγάλο ταξίδι. Σὲ... 60 διδακτικὲς ὥρες θὰ πραγματοποιήσωμε τὸ γύρο τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ μετακινηθοῦμε διόλου ἀπὸ τὴ θέση μας. Θὰ μᾶς χρειαστοῦν πυξίδα καὶ χάρτες. Ξεναγός μας θὰ εἶναι τὸ βιβλίο τῆς Γεωγραφίας.

Καλὸ μας ταξίδι.

Έπάνω: Ή Γή, όπως φαίνεται από τη Σελήνη

Ἄρχαίος παγκόσμιος χάρτης

1

Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα

**Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς
Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς**

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Ν' ἀναφέρετε γνωστὰς χῶρες τῆς Γῆς. Τί γνωρίζετε γι' αὐτές;*
2. *Μήπως ἔχετε παρακολογήσει στὴν τηλεόραση ἢ στὸν κινηματογράφο ἐκπομπές, πὸν ἀναφέρονταν οὐ ξένες χῶρες; Τί εἶδατε σ' αὐτές; Μοιάζουν οἱ χῶρες, πὸν εἶδατε, μὲ τὴν Ἑλλάδα;*

3. Μήπως ταξίδεψε κανένας σας σ' άλλη χώρα; Ποιά βιβλία με περιγραφές ξένων χωρών διαβάσατε;
4. Να παρατηρήσετε φωτογραφίες της Γῆς, πού τις έβγαλαν οί άστροναύτες από τή Σελήνη ή από πολύ μακρινές άποστάσεις.
5. Να παρατηρήσετε τήν ύδρογόειο σφαίρα.
6. Τί γνωρίζετε για τό μέγεθος και τό σχήμα τής Γῆς;

Πέρα από τόν γνωστό χῶρο τής ιδιαίτερης πατρίδας μας και πέρα από τήν Έλλάδα βρίσκονται πολλές άλλες χώρες και πολλές μεγάλες θάλασσες και ὠκεανοί. Ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι πολύ μεγάλη. Εἶναι περίπου 4.000 φορές μεγαλύτερη από τήν ἐπιφάνεια τής Έλλάδας. Ἡ ἐπιφάνεια τής Πατρίδας μας εἶναι περίπου 132.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι 510.000.000 τ.χ.

Όταν διασχίζωμε με αὐτοκίνητο ἢ με σιδηρόδρομο μιὰ μεγάλη πεδιάδα ἢ ὅταν ταξιδεύωμε με πλοῖο στήν ἀνοιχτή θάλασσα, ἔχομε τήν ἐντύπωση, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τής Γῆς εἶναι ἐπίπεδη. Αὐτό ὅμως δὲν εἶναι ἀλήθεια. Οἱ ἔρευνες ἀπόδειξαν ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη παλιότερα ἦταν τό πρῶτο ταξίδι γύρω ἀπό τή Γῆ, πού ἔκαμε ὁ Μεγγελάνος (1519-1521). Σήμερα δὲν ὑπάρχει πιὰ καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτό.

Οἱ ἀστροναῦτες φωτογράφησαν τή Γῆ ἀπό πολύ μακριά. Τή φωτογράφησαν κι ἀπό τή Σελήνη. Στίς φωτογραφίες αὐτές ἡ Γῆ φαίνεται ὡς σφαῖρα! "Όπως βλέπομε ἑμεῖς τή Σελήνη, ἔτσι περίπου εἶδαν

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαίρας

οί αστροναύτες τῆ Γῆ, ὄλοστρόγγυλη, νὰ γυρίζη συνεχῶς στὸ χάος τοῦ οὐρανοῦ.

Ἔχει, βέβαια, ἡ Γῆ πολλές ἀνωμαλίες στὴν ἐπιφάνειά της (βουνά, χαράδρες κ.ἄ.), ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ τὸ καταλάβωμε. Οἱ ἀνωμαλίες ὅμως αὐτὲς τοῦ ἐδάφους δὲν ἀλλάζουν τὸ σχῆμα της, ὅπως δὲν ἀλλάζουν τὸ σχῆμα τοῦ πορτοκαλιοῦ τὰ μικρὰ ἐξογκώματα τῆς ἐπιφάνειάς του.

Ἡ Γῆ εἶναι ἓνα οὐράνιο σῶμα, ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ Σελήνη καὶ τ' ἀστέρια. Ἔχει σχῆμα σφαιρικό κι εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη. Ὁ ὄγκος της εἶναι 1.080.000.000.000 κυβικά χιλιόμετρα! Γυρίζει ἀδιάκοπα, σὰν σβούρα, στὸν οὐρανὸ μὲ πολὺ μεγάλη ταχύτητα. Οἱ ἐπιστήμονες ὑπολογίζουν ὅτι ἡ ταχύτητα περιστροφῆς εἶναι περίπου 1.600 χιλιόμετρα τὴν ὥρα! (Ἐνα λεωφορεῖο τρέχει 60-80 χιλιόμετρα).

Ἡ **ὑδρόγειος σφαῖρα** τοῦ σχολείου μας μοιάζει μὲ τῆ Γῆ. Ἄν τὴν περιστρέψωμε μὲ δύναμη, ἀντιλαμβανόμαστε πῶς περιστρέφεται ἡ Γῆ γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της. Βέβαια, ἡ Γῆ δὲν ἔχει ἄξονα, σὰν τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, γι' αὐτὸ λέμε ὅτι περιστρέφεται γύρω ἀπὸ νοητὸν ἄξονα, ὁ ὁποῖος λέγεται **ἄξονας τῆς Γῆς**. Γιὰ νὰ κάμῃ ἡ Γῆ μιὰ περιστροφή γύρω στὸν ἄξονά της, χρειάζεται 24 ὥρες, ἓνα ἡμερονύκτιο.

Ὁ ἄξονας τῆς ὑδρογείου σφαίρας τρυπᾷ τὴν ἐπιφάνειά της σὲ δύο σημεῖα. Τὸ ἴδιο θὰ συνέβαινε

Ἵδρόγειος σφαῖρα

Βόρειος Πόλος

Νότιος Πόλος

Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς Γῆς

καί μέ τόν ἄξονα τῆς Γῆς, ἂν ὁ ἄξονας αὐτός δέν ἦταν νοητός, ἀλλά πραγματικός. Τά σημεῖα αὐτά λέγονται **πόλοι τῆς Γῆς**. Ὁ ἕνας **πόλος** εἶναι κατά τὸ Βορρᾶ καί λέγεται **Βόρειος πόλος**, ὁ ἄλλος κατά τὸ Νότο καί λέγεται **Νότιος πόλος**.

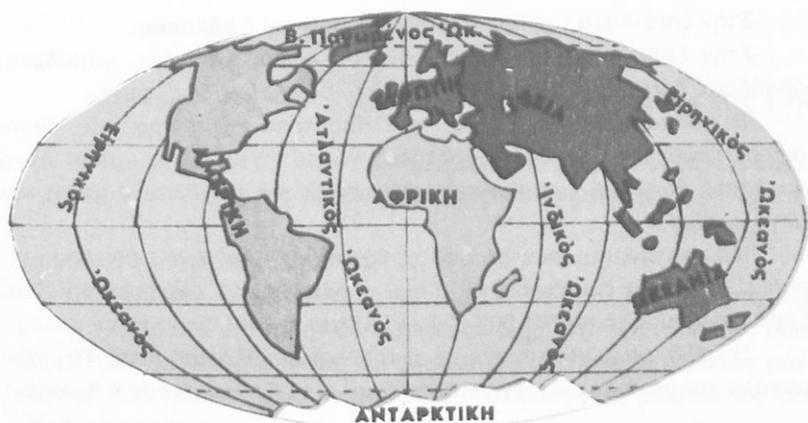
Στὸ παιγνίδι τῆς σθούρας παρατηροῦμε ὅτι ἡ σθούρα στρέφεται πολὺ γρήγορα γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς καί συγχρόνως κινεῖται πάνω στὸ πάτωμα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καί μέ τῆ Γῆ. Κι αὐτὴ **περιστρέφεται** γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά τῆς ἀπὸ τὰ δυτικά πρὸς τ' ἀνατολικά καί συγχρόνως διαγράφει μιὰ τεράστια τροχιά στὸ διάστημα. **Περιφέρεται** γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο **διαγράφοντας τροχιά**, πού ἔχει σχῆμα ἐλλείψεως, χωρὶς νὰ σταματᾶ ποτέ.

Γιὰ νὰ κάμῃ ἡ Γῆ μιὰ ὀλόκληρη περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, χρειάζεται 365 μέρες περίπου, δηλ. ἕνα ἔτος (μέ ταχύτητα 106.000 χλμ. τὴν ὥρα).

Ἔννοιες - ὀνόματα: Γῆ, οὐράνιο σῶμα, γήινη σφαῖρα, ἄξονας τῆς Γῆς, πόλοι τῆς Γῆς, Βόρειος πόλος, Νότιος πόλος, περιστροφή, περιφορά, τροχιά.

Γενικὴ παρατήρηση: Ὅλα τὰ οὐράνια σῶματα κινοῦνται στὸ χάος τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς νὰ στηρίζωνται πούθενά καί χωρὶς ποτέ νὰ σταματοῦν.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γήινη σφαῖρα μέ τὸν νοητὸ ἄξονα καί τοὺς πόλους τῆς.

"Ηπείροι και ώκεανοί τῆς Γῆς

2

**‘Η ἐπιφάνεια τῆς Γῆς
Ξηρὰ καὶ θάλασσα
”Ηπείροι καὶ ώκεανοί**

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Νὰ παρατηρήσετε τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα καὶ τὸν παγκόσμιο χάρτη. Νὰ δείξετε τὴν ξηρὰ καὶ τὴ θάλασσα. Νὰ συγκρίνετε τὴν ἔκτασή τους.*
2. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ξηρὰ; Νὰ δείξετε στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα ὑποδιαιρεῖται ἡ ξηρὰ. Πῶς ὀνομάζονται; Νὰ βρῆτε τὴν Ἑλλάδα στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα.*
3. *Τώρα νὰ δείξετε τὴ θάλασσα. Τί γνωρίζετε γι’ αὐτή; Νὰ δείξετε τὰ μεγάλα τμήματα, στὰ ὁποῖα χωρίζεται ἡ θάλασσα. Πῶς ὀνομάζονται; Νὰ βρῆτε τὶς ἐλληνικὲς θάλασσες στὴν ὑδρογόειο σφαῖρα.*

Στην επιφάνεια της Γης υπάρχει η **ξηρά** και η **θάλασσα**.

Στην ξηρά υπάρχουν ὄρη, πεδιάδες, λόφοι, κοιλάδες, χαράδρες, ὄροπέδια, δάση, χωράφια, χωριά, πόλεις, ἄνθρωποι, ζῶα, φυτά.

Ἡ θάλασσα σχηματίστηκε στὰ βαθύτερα μέρη τῆς Γῆς, ὅπου συγκεντρώθηκαν μεγάλες ποσότητες νεροῦ. Ὑπάρχουν καὶ σ' αὐτὴ θάλασσα φυτὰ καὶ ζῶα καὶ στὴν ἐπιφάνειά της ταξιθεύουν μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα.

Ἡ ξηρὰ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἀπὸ τὰ 510.000.000 τ.χ., ποὺ εἶναι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, τὰ 149.000.000 τ.χ. περίπου εἶναι ξηρὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα 361.000.000 τ.χ. θάλασσα.

Ἡ ξηρὰ εἶναι χωρισμένη σὲ μικρὰ καὶ μεγάλα τμήματα. Τὰ πολὺ μεγάλα τμήματα ξηρᾶς λέγονται ἥπειροι. Στὴ Γῆ υπάρχουν 6 ἥπειροι:

α.	ἡ Ἀσία	(μὲ ἕκταση	44.000.000 τ.χ.	περίπου)
β.	ἡ Ἀμερικὴ	(» »	42.000.000 τ.χ.	»)
γ.	ἡ Ἀφρικὴ	(» »	30.000.000 τ.χ.	»)
δ.	ἡ Ἀνταρκτικὴ	(» »	14.000.000 τ.χ.	»)
ε.	ἡ Εὐρώπη	(» »	10.000.000 τ.χ.	»)
στ.	ἡ Ὠκεανία	(» »	9.000.000 τ.χ.	»)

Ἡ θάλασσα χωρίζεται σὲ 4 μεγάλους **ὠκεανούς**. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς:

α.	ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς Ὠκεανὸς	(180.000.000 τ.χ.)
β.	ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς	(94.000.000 τ.χ.)
γ.	ὁ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς	(75.000.000 τ.χ.)
δ.	ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανὸς	(12.000.000 τ.χ.)

Ὅλες οἱ θάλασσες τῆς Γῆς ἐνώνονται μεταξύ τους. Μόνο οἱ λίμνες εἶναι ἀπομονωμένες στὴν ξηρὰ.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ξηρὰ, θάλασσα, ἥπειροι, ὠκεανοί, Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρικὴ, Ἀμερικὴ, Ὠκεανία, Ἀνταρκτικὴ, Εἰρηνικὸς, Ἀτλαντικὸς, Ἰνδικὸς, Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανός.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε παγκόσμιο χάρτη μὲ τὶς ἡπείρους καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Κλίμακα. Ὑδρόγειος σφαίρα Τοπογραφικά διαγράμματα. Χάρτες

Ἡ Γῆ εἶναι μιὰ τεράστια σφαίρα. Ὁ νοητὸς ἄξονάς της ἔχει μήκος 12.712.000 μέτρα. Ἡ ὑδρόγειος σφαίρα τοῦ σχολείου μας μοιάζει μὲ τὴ Γῆ. Ἄν ὁ ἄξονας τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἔχη μήκος μόνο μιὸ μέτρο, τότε θὰ εἶναι περίπου 25.000.000 φορές μικρότερος ἀπὸ τὸν ἄξονα τῆς Γῆς.

Ὁ μηχανικός, ποὺ θέλει νὰ χτίσῃ ἓνα διδακτήριο, τὸ σχεδιάζει πρῶτα στὸ χαρτί. Πολλὲς φορές κατασκευάζει μὲ χαρτόνι ἢ μὲ ἄλλα ὑλικά τὴ μακέτα τοῦ διδακτηρίου. Μὲ τὸ χάρακα ὑπολογίζει τὶς διαστάσεις του καὶ λέει π.χ. ὅτι τὸ μήκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ διδακτηρίου στὸ σχέδιο εἶναι 100 φορές μικρότερο ἀπὸ τὸ μήκος ἢ τὸ πλάτος τοῦ πραγματικοῦ διδακτηρίου. Στὴν περίπτωση αὐτή, σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σχεδίου ὁ μηχανικός γράφει: ΚΛΙΜΑΞ 1: 100.

Παρατηρήστε τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας. Χωρεῖ νὰ τὸ σχεδιάσετε στὸν πίνακα; Ἀσφαλῶς ὄχι. Πῶς θὰ τὸ κατορθώσετε;

Νὰ ἕνας εὐκόλος τρόπος:

Σμίκρυνση διδακτηρίου μὲ κλίμακα 1 : 100

Μετρήστε τὸ μῆκος τῆς αἴθουσας. Εἶναι π.χ. 10 μέτρα. Γιὰ νὰ χωρέση στὸν πίνακα, πρέπει νὰ τὸ μικρύνετε τουλάχιστο 10 φορές, δηλ. νὰ γίνη $10:10=1$ μέτρο. Χαράξτε τώρα στὸ κάτω μέρος τοῦ πίνακα μιὰ εὐθεία γραμμὴ μήκους 1 μέτρου. Μετρήστε ἔπειτα τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας. Εἶναι 6 μέτρα. Πρέπει κι αὐτὸ νὰ τὸ μικρύνετε 10 φορές. Τότε θὰ γίνη $6:10=0,6$ μέτρα. Χαράξτε τώρα στὸν πίνακα μιὰ πλάγια πλευρὰ τῆς αἴθουσας μήκους 0,6 μ.. Ἐὰν χαράξετε καὶ τὶς ἀπέναντι πλευρὲς, ἔχετε τὸ σχέδιο τοῦ πατώματος ἑτοιμὸ στὸν πίνακα. Μὴ λησμονήσετε ὅμως στὴν κάτω δεξιὰ γωνία τοῦ πίνακα νὰ γράψετε: ΚΛΙΜΑΞ 1: 10. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς αἴθουσας στὸ σχεδιάγραμμα εἶναι 10 φορές μικρότερα ἀπὸ τὰ πραγματικά.

Ἄν τώρα θελήσετε νὰ σχεδιάσετε τὸ ἴδιο πάτωμα στὸ τετράδιο τῆς χαρτογραφίας σας, τί θὰ κάμετε; Μπορεῖτε νὰ τὸ σχεδιάσετε μὲ κλίμακα 1:10; Ἀσφαλῶς ὄχι, γιατί τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα δὲν χωρεῖ στὴ χαρτογραφία σας. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχετε, πρέπει τὸ πραγματικὸ μῆκος τῆς αἴθουσας νὰ τὸ μικρύνετε 100 φορές κι ἔτσι θὰ ἔχετε: 10 μέτρα: $100=0,10$ μ.. Ἐὰν μικρύνετε καὶ τὸ πλάτος 100 φορές, θὰ ἔχετε: 6 μέτρα: $100=0,06$ μ. Τώρα μπορεῖτε νὰ σχεδιάσετε στὴ χαρτογραφία σας τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας μὲ μῆκος 0,10 μ. καὶ πλάτος 0,06 μ. Στὴν κάτω γωνία τοῦ σχεδίου θὰ γράψετε: ΚΛΙΜΑΞ 1: 100.

Παρατηρήστε τώρα τὸ πάτωμα τῆς αἴθουσας, τὸ σχέδιο τοῦ πίνακα καὶ τὸ σχέδιο τῆς χαρτογραφίας. Διαπιστώνετε, ἀσφαλῶς, ὅτι καὶ τὰ τρία ἔχουν τὸ ἴδιο σχῆμα, δὲν ἔχουν ὅμως τὶς ἴδιες διαστάσεις.

Τώρα μπορεῖτε νὰ βγῆτε στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου σας καὶ νὰ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος τὴν κάτοψη ὁλόκληρου τοῦ διδακτηρίου. Μὴν παραλείψετε ὅμως νὰ ὑπολογίσετε σωστὰ τὴν κλίμακα καὶ νὰ τὴ γράψετε στὸ σχέδιο. Μπορεῖτε ὕστερα ν' ἀνεβῆτε στὴν ταράτσα τοῦ διδακτηρίου ἢ πάνω σὲ κάποιο γειτονικὸ λόφο, νὰ παρατηρήσετε μὲ προσοχὴ τὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου σας ἢ τοῦ χωριοῦ σας καὶ νὰ τὴ σχεδιάσετε στὸ ἔδαφος καὶ στὰ τετράδιά σας. Φυσικά, δὲν μπορεῖτε νὰ ἐπιτύχετε μεγάλη ἀκρίβεια.

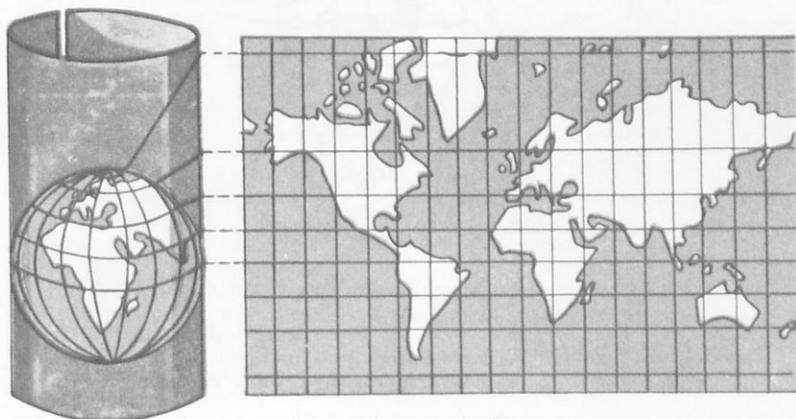
Μπορεῖτε ἀκόμα νὰ τὴν ἀναπαραστήσετε, χονδρικά, στὴν ἀμμοδόχο ἢ στὸ ἔδαφος. Σχηματίστε πρῶτα μὲ χῶμα τὸ λόφο, πάνω

στον οποίο βρίσκεστε. "Επειτα σχηματίστε πλάι του τούς γειτονικούς λόφους, ψηλότερους ή χαμηλότερους από τον πρώτο, ανάλογα με το ύψος τους. Σχηματίστε ύστερα τὰ γειτονικά βουνά, τὰ όροπέδια ή τις πεδιάδες κλπ. "Αν έχετε μαζί σας χρώματα σέ σκόνη, ρίξτε καφέ χρώμα πάνω στα βουνά, κίτρινο στους λόφους και στα όροπέδια, πράσινο στις πεδιάδες. Έάν υπάρχουν στην περιοχή ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, θα τὰ σημειώσετε με μπλε χρώμα. Τόν αυτόκινητόδρομο θα τόν παραστήσετε με μιὰ κόκκινη γραμμή, τὸ σιδηρόδρομο με μαύρη γραμμή.

Ἡ **ἀναπαράσταση** τῆς περιοχῆς σας είναι έτοιμη. Μπορεῖτε τώρα νὰ τὴ σχεδιάσετε στὴ χαρτογραφία σας και νὰ ἔχετε τὸ **χάρτη** τοῦ τόπου σας.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐργάζονται οἱ τοπογράφοι μηχανικοὶ και οἱ χαρτογράφοι, γιὰ νὰ σχεδιάσουν **τοπογραφικὰ σχεδιαγράμματα** και **χάρτες**. Ἐργάζονται ὅμως με μεγάλη ἀκρίβεια. Σήμερα οἱ ἐπιστήμονες, γιὰ νὰ σχεδιάσουν χάρτες, χρησιμοποιοῦν και **ἀεροφωτογραφίες**, δηλ. φωτογραφίες μεγάλων περιοχῶν, πού τις βγάζουν οἱ ἀεροπόροι.

Ὅπως ἀντιλαμβάνεστε, στους χάρτες μεγάλων περιοχῶν ἡ **σμίκρυνση** εἶναι πολὺ μεγάλη. Μόνο ἔτσι εἶναι δυνατὸ νὰ χωρέσει σ' ἓνα μικρὸ φύλλο χαρτιοῦ ἡ ἐπαρχία μας, ὁ νομὸς μας, ἡ Ἑλλάδα κι ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Ἀναπαράσταση τῆς Γῆς

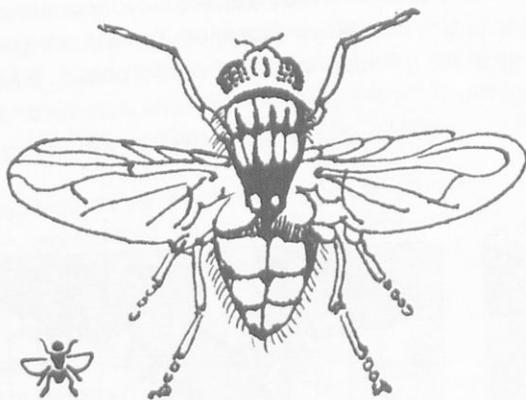
Παρατηρήστε τούς χάρτες, πού έχετε στο σχολείο σας. Στο χάρτη τής 'Ελλάδας γράφει: ΚΛΙΜΑΞ 1 : 1.000.000. Τί σημαίνει αυτό;

Μετρήστε στο χάρτη αυτόν τήν απόσταση 'Αθηνών - 'Ηρακλείου. Είναι 30 έκατοστά του μέρου. 'Η πραγματική απόσταση τών δύο αὐτῶν πόλεων είναι $30 \times 1.000.000 = 30.000.000$ έκατοστά ἢ 300.000 μέτρα ἢ 300 χιλιόμετρα. Μπορεῖτε κι εσεῖς νά κάμετε παρόμοιους ὑπολογισμούς γιά ἄλλους τόπους.

"Όπως γνωρίζετε, ἔχομε χάρτες **ἀνάγλυφους, γεωφυσικούς, πολιτικούς, παραγωγικούς, ιστορικούς, τουριστικούς** κλπ. Σ' ὅλους αὐτούς παρασταῖνομε τά πραγματικά ἀντικείμενα μέ διάφορα χρώματα καί σύμβολα, πού ἐπεξηγοῦνται στο **ὑπόμνημα** τοῦ χάρτη.

Σέ κάθε χάρτη τὸ ἐπάνω μέρος του δείχνει τὸ Βορρά, τὸ κάτω τὸ Νότο, τὸ δεξιὸ τὴν 'Ανατολή καί τὸ ἀριστερὸ τὴ Δύση.

'Αντίθετη ἀπὸ τὴ σμίκρυνση εἶναι ἡ **μεγέθυνση**. Μ' αὐτὴ μικρὰ ἀντικείμενα τὰ κάνομε μεγάλα, γιά νά τὰ μελετήσωμε εὐκολώτερα κλπ.

Μύγα σέ μεγέθυνση

'Εννοιες - ὀνόματα: Κλίμαξ, σμίκρυνση, μεγέθυνση, χάρτης, σχεδιάγραμμα, ἀεροφωτογραφία, μακέτα, ἀναπαράσταση.

Γενική παρατήρηση: Τά ἀντικείμενα, πού μικραῖνομε ἢ μεγεθύνομε μέ κλίμακα, διατηροῦν τὸ σχῆμα τους, ὄχι ὅμως καί τὸ μέγεθός τους.

'Εργασία: Νά μικρύνετε ἢ νά μεγεθύνετε διάφορα ἀντικείμενα μέ κλίμακα.

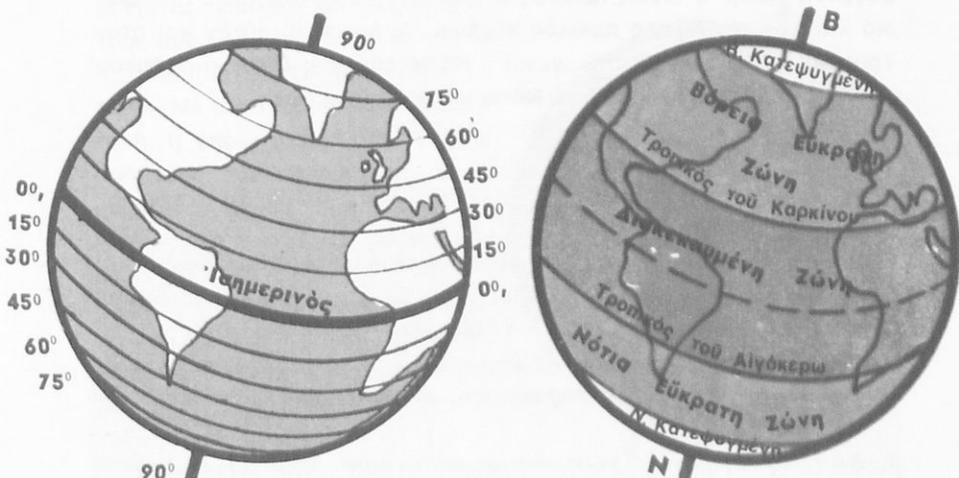
4 'Ο Ίσημερινός καί οί παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς

Οί ζώνες τῆς Γῆς

Παίρνομε ἓνα πορτοκάλι. Τὸ σχῆμα του μοιάζει μὲ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς. Τοποθετοῦμε σ' αὐτὸ ἓναν ἄξονα ἀπὸ ξύλο ἢ ἀπὸ σύρμα καὶ κόβομε τὸ πορτοκάλι ἀκριβῶς στὴ μέση, κάθετα στὸν ἄξονα. Τὸ σφαιρικό πορτοκάλι χωρίστηκε τώρα σὲ δυὸ μισά, σὲ δυὸ ἡμισφαίρια.

Ξανακόβομε τὸ ἴδιο πορτοκάλι μ' ἄλλες τομές, παράλληλες πρὸς τὴν πρώτη. "Ὅλες οἱ τομές, ποὺ κάναμε, εἶναι κύκλοι παράλληλοι μεταξύ τους." Ἀν τοὺς συγκρίνωμε, διαπιστώνομε εὐκόλα ὅτι ὁ κύκλος τῆς πρώτης τομῆς εἶναι ὁ μεγαλύτερος.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ γιὰ τὴ γήινη σφαῖρα. Στὴν ἐπιφάνειά της χαράζομε, κάθετα πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Γῆς, πολλοὺς παράλληλους κύκλους. 'Ο μεγαλύτερος ἀπ' αὐτοὺς βρίσκεται ἀκριβῶς στὴ μέση καὶ

Ίσημερινός καὶ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς

Οί ζώνες τῆς Γῆς

λέγεται **Ίσημερινός**. “Όλα τὰ σημεῖα τοῦ Ίσημερινοῦ ἀπέχουν τὸ ἴδιο ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τῆς Γῆς.

Ὁ Ίσημερινὸς ἔχει μῆκος 40.000.000 μέτρα καὶ χωρίζει τὴ Γῆ στὸ **Βόρειο ἡμισφαίριο** καὶ στὸ **Νότιο ἡμισφαίριο**.

Οἱ ἄλλοι φανταστικοὶ κύκλοι, ποὺ εἶναι παράλληλοι πρὸς τὸν Ίσημερινό, λέγονται **παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς**. Στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε ἀπειρους παράλληλους κύκλους. “Όλοι διαφέρουν στὸ μέγεθος. “Όσο πλησιάζουν στὸν Ίσημερινό, γίνονται μεγαλύτεροι, ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους, μικρότεροι.

Παρατηροῦμε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὸν Ίσημερινό καὶ τοὺς παράλληλους κύκλους. Δυὸ ἀπ’ αὐτοὺς ὀνομάζονται **τροπικοί**. Ὁ ἕνας θρῖσκεται στὰ βόρεια τοῦ Ίσημερινοῦ καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου**, ὁ ἄλλος στὰ νότια καὶ λέγεται **Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω**.

Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ τροπικοὺς κύκλους ἀπλώνεται μιὰ τεράστια ζώνη τῆς Γῆς, ποὺ λέγεται **Διακεκαυμένη ζώνη**.

Δυὸ ἄλλοι παράλληλοι κύκλοι λέγονται **πολικοί**. Ὁ ἕνας θρῖσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Βόρειος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ’ αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου σχηματίζεται ἡ **Βόρεια εὐκρατη ζώνη** κι ἀνάμεσα σ’ αὐτὸν καὶ στὸν Βόρειο πόλο ἡ **Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη**. Ὁ ἄλλος πολικὸς κύκλος θρῖσκεται στὸ νότιο ἡμισφαίριο καὶ λέγεται **Νότιος πολικὸς κύκλος**. Ἀνάμεσα σ’ αὐτὸν καὶ στὸν Τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἀπλώνεται ἡ **Νότια εὐκρατη ζώνη** κι ἀνάμεσα σ’ αὐτὸν καὶ στὸν Νότιο πόλο ἡ **Νότια κατεψυγμένη ζώνη**.

Ἐρωτήσεις - ἐργασίες :

1. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ σιὸς χάριτες σας νὰ θρῖτε ὅλους τοὺς παραπάνω κύκλους καὶ τὶς ζῶνες τῆς Γῆς. Γιατί μιὰ ἀπ’ αὐτὲς ὀνομάζεται «διακεκαυμένη» καὶ δυὸ ἄλλες «κατεψυγμένες» ζῶνες;
2. Σὲ ποῖο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς θρῖσκεται ἡ Ἑλλάδα; Σὲ ποιά ζώνη; Δεῖξτε στὸ χάρτη τοὺς παράλληλους κύκλους, ποὺ περνοῦν ἀπ’ τὴν Ἑλλάδα.
3. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὴ γῆνη σφαῖρα καὶ νὰ σημειώσετε τὸν Ίσημερινό, τοὺς παράλληλους κύκλους καὶ τὶς ζῶνες τῆς Γῆς.

“Εννοιες - όνόματα: Να μάθετε τὰ ὑπογραμμισμένα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἀπὸ κάθε σημεῖο τῆς γήινης ἐπιφάνειας περνᾷ ἓνας μονάχα (νοητὸς) παράλληλος κύκλος.

2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς, ὅσο πλησιάζουν στὸν Ἴσημερινό, μεγαλώνουν κι ὅσο πλησιάζουν στοὺς πόλους τῆς Γῆς, μικραίνουν.

5

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς Ἐπὶ τὸν ἴσημερινό

Παίρνομε ἄλλο ἓνα πορτοκάλι καὶ τοποθετοῦμε καὶ σ' αὐτὸ ἓνα συρμάτινο ἄξονα. Ἐάν κόψωμε τὸ πορτοκάλι παράλληλα πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ἄξονα κι ἀκριβῶς πάνω του καὶ στὴ μέση τοῦ πορτοκαλιοῦ, χωρίζεται πάλι σὲ δυὸ ἡμισφαίρια. Ἡ τομὴ ποὺ σχηματίστηκε εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ περνᾷ ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τοῦ πορτοκαλιοῦ.

Τὸ ἴδιο φανταζόμαστε καὶ μὲ τὴ Γῆ. Μὲ μιὰ τεράστια φανταστικὴ τομὴ, ἡ ὁποία περνᾷ ὅπωςδήποτε ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους τῆς, ἡ Γῆ χωρίζεται σὲ δυὸ ἡμισφαίρια. Ἡ φανταστικὴ αὐτὴ τομὴ εἶναι ἓνας μέγιστος κύκλος τῆς Γῆς. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε πολλοὺς παρόμοιους κύκλους πάνω στὴ γήινη σφαῖρα. Ἐάν τοὺς συγκρίνωμε, παρατηροῦμε πὼς ὅλοι εἶναι ἴσοι μετὰξὺ τους.

Οἱ κύκλοι αὐτοὶ τῆς Γῆς, ποὺ περνοῦν ἀπὸ τοὺς δυὸ πόλους

Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς

της, ονομάζονται **μεσημβρινοί κύκλοι**. Οί μεσημβρινοί κύκλοι είναι κάθετοι στον Ήσημερινό και στους παράλληλους κύκλους της Γῆς.

Ένα μεσημβρινό κύκλο, ό όποίος περνά από τό άστεροσκοπεϊό **Γκρίνουιτς** τοῦ Λονδίνου, οί έπιστήμονες τόν όνόμασαν **Πρώτο μεσημβρινό**. Αὐτός χωρίζει τή Γῆ στό **Άνατολικό ήμισφαίριο** και στό **Δυτικό ήμισφαίριο**. Ό μεσημβρινός τοῦ Γκρίνουιτς όρίστηκε σαν άφετηρία, για νά μετροῦν από εκεί τίς άποστάσεις τών τόπων άνατολικά ή δυτικά.

Έρωτήσεις - έργασίες :

1. *Νά συγκρίνετε τό άνατολικό και τό δυτικό με τό θόρειο και τό νότιο ήμισφαίριο τῆς Γῆς στήν ύδρόγειο σφαίρα. Τί παρατηρεΐτε;*
2. *Νά βρῆτε στήν ύδρόγειο σφαίρα και σιους χάρτες σας τόν πρώτο μεσημβρινό, άλλους μεσημβρινούς, καθώς και τούς μεσημβρινούς πού περνούν άπ' τήν Έλλάδα.*
3. *Ή Πατρίδα μας θρϊσκείται στό άνατολικό ή στό δυτικό ήμισφαίριο;*
4. *Νά ίχνογραφήσετε τή γήινη σφαίρα και νά σημειώσετε μερικους μεσημβρινους και τόν πρώτο μεσημβρινό.*

Έννοιες - όνόματα : Μεσημβρινοί κύκλοι, πρώτος μεσημβρινός, Γκρίνουιτς, άνατολικό ήμισφαίριο, δυτικό ήμισφαίριο.

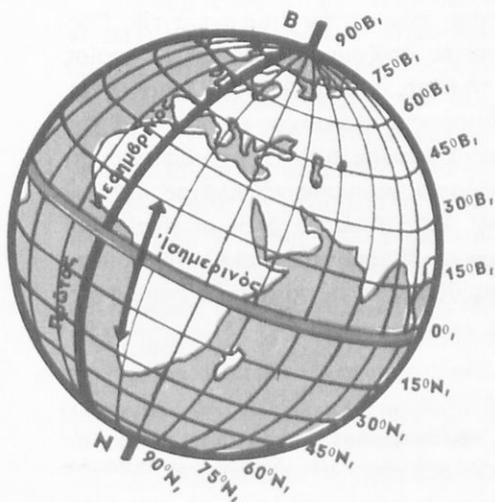
Γενικές παρατηρήσεις : 1. Άπό κάθε σημείο τῆς γήινης έπιφάνειας περνά ένας μεσημβρινός.

2. Οί μεσημβρινοί κύκλοι τῆς Γῆς είναι φανταστικοί.
3. Όλοι οί μεσημβρινοί είναι ίσοι μεταξύ τους.

Ἡ Γεωμετρία μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε κύκλος, μέγας ἢ μικρός, ὑποδιαιρεῖται σὲ 360 **μοῖρες** (360°). Κάθε μοίρα ὑποδιαιρεῖται σὲ 60 **πρῶτα λεπτά** ($60'$) καὶ κάθε πρῶτο λεπτό σὲ 60 **δεύτερα λεπτά** ($60''$). Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς κύκλους τῆς Γῆς. Ὁ Ἴσημερινὸς κι ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς χωρίζονται κι αὐτοὶ σὲ 360 μοῖρες.

Τὸ μήκος τοῦ Ἴσημερινοῦ εἶναι 40.000.000 μέτρα. Τὸ μήκος ποὺ ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ μοίρα εἶναι $40.000.000 : 360 = 111.111$ μέτρα. Τὸ μήκος ποὺ ἀντιστοιχεῖ σ' ἓνα πρῶτο λεπτό εἶναι $111.111 \mu. : 60^\circ = 1852$ μέτρα, δηλ. ἓνα **ναυτικὸ μίλι**.

Ἄν παρατηρήσωμε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, θὰ διαπιστώσωμε ὅτι συνήθως στὴν ἐπιφάνειά της εἶναι χαραγμένοι 8 παράλληλοι κύκλοι στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ 8 στὸ νότιο. Στὸ σημεῖο ποὺ τέμνονται ὁ

Γεωγραφικὸ πλάτος

Γεωγραφικὸ μήκος

ό πρώτος μεσημβρινός κι ό 'Ισημερινός ύπάρχει ό άριθμός 0°. 'Εκεϊ που τέμνεται ό πρώτος μεσημβρινός με τους παράλληλους ύπάρχουν οί άριθμοί 15°, 30°, 45°, 60°, 75°, 90°. Στους δυό πόλους ύπάρχουν οί άριθμοί 90°.

Οί άριθμοί αύτοί δείχνουν την άπόσταση κάθε παράλληλου κύκλου άπό τον 'Ισημερινό. 'Η άπόσταση αύτή όνομάζεται **γεωγραφικό πλάτος**. Τη μετρούμε σε μοίρες (άπό 0° ως 90°) άπό τον 'Ισημερινό πρός τους πόλους τής Γης. Διακρίνομε τó **βόρειο γεωγραφικό πλάτος** και τó **νότιο γεωγραφικό πλάτος**.

Στήν ύδρόγειο σφαίρα είναι χαραγμένοι και μεσημβρινοί κύκλοι. 'Εκεϊ που οί μεσημβρινοί τέμνονται με τον 'Ισημερινό, άνατολικά και δυτικά του πρώτου μεσημβρινού, είναι γραμμένοι οί άριθμοί 15°, 30°, 45°, 60°.....150°, 165°, 180°. Αύτοί δείχνουν την άπόσταση κάθε μεσημβρινού άπό τον πρώτο μεσημβρινό. 'Η άπόσταση αύτή όνομάζεται **γεωγραφικό μήκος**. Τό μετρούμε κι αύτό σε μοίρες (άπό 0° ως 180°) άνατολικά και δυτικά του πρώτου μεσημβρινού και τó διακρίνομε σε **άνατολικό γεωγραφικό μήκος** και σε **δυτικό γεωγραφικό μήκος**.

Τό γεωγραφικό πλάτος και τó γεωγραφικό μήκος ένός τόπου λέγονται **γεωγραφικές συντεταγμένες** του τόπου αύτου. Μ' αυτές βρίσκομε εύκολα όποιοδήποτε τόπο πάνω στην έπιφάνεια τής Γης. Οί ναυτικοί κι οί άεροπόροι μ' αυτές όρίζουν στο χάρτη, ό όποιος δέ λείπει ποτέ άπό μπροστά τους, τή θέση, όπου κάθε φορά βρίσκονται.

"Όταν ένα πλοίο κινδυνεύη, άμέσως ό πλοίαρχος ειδοποιεί με τον άσύρματό τσυ που βρίσκεται. Συχνά άκούμε άπό τó ραδιόφωνο, ότι κάποιο πλοίο βυθίζεται π.χ. σε βόρειο γεωγραφικό πλάτος 40° και δυτικό γεωγραφικό μήκος 20° 40' 25". 'Αμέσως όλοι οί πλοίαρχοι κι οί άεροπόροι, που άκούν τó σήμα και βρίσκονται έκει κοντά, έντοπίζου τή θέση του στο χάρτη και σπεύδου νά σώσου τούς συνανθρώπους τους, που κινδυνεύου.

'Εργασίες: 1. Νά όρίσετε στην ύδρόγειο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη που δρίσκεται περίπου τó πλοίο, που άναφέραμε.

2. Νά δρήτε τó γεωγραφικό πλάτος και μήκος των 'Αθηνών, τής Θεσσαλονίκης, του τόπου σας.

3. Τί σημαίνει τó σήμα S.O.S.;

“**Εννοιες - όνόματα:** Βόρειο - νότιο γεωγραφικό πλάτος, ανατολικό - δυτικό γεωγραφικό μήκος, μοίρα, πρώτα λεπτά, δεύτερα λεπτά, γεωγραφικές συντεταγμένες.

Γενική παρατήρηση: Κάθε τόπος έχει όρισμένο γεωγραφικό πλάτος (βόρειο ή νότιο) και όρισμένο γεωγραφικό μήκος (ανατολικό ή δυτικό).

7

‘Η ατμόσφαιρα ‘Η θερμοκρασία της ατμόσφαιρας ‘Η υγρασία της

“Ολοι γνωρίζουμε ότι γύρω από τη Γη υπάρχει αέρας. ‘Ο αέρας αυτός ονομάζεται **ατμόσφαιρα** (78% άζωτο, 21% οξυγόνο, 1% άλλα αέρια).

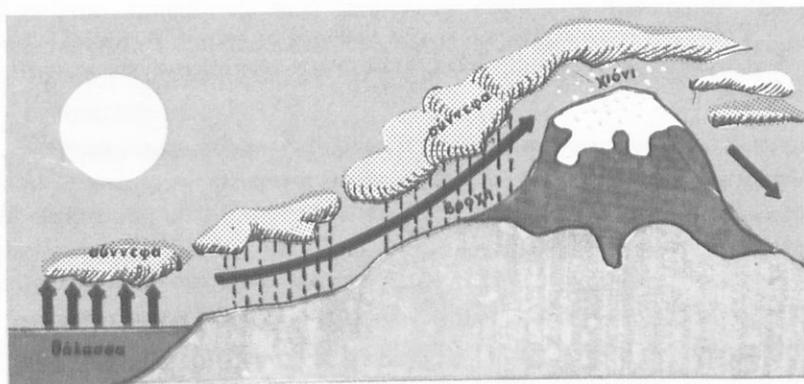
Στά χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας ο αέρας είναι πυκνότερος και βαρύτερος. Στά ψηλότερα στρώματα ο αέρας αραιώνει.

‘Ο αέρας άλλοτε μās δροσίζει, άλλοτε μās θερμαίνει και τὸ χειμώνα συχνά μās παγώνει. ‘Η ατμόσφαιρα δέν έχει πάντα τήν ίδια **θερμοκρασία**. Αυτό τὸ διαπιστώνουμε εύκολα μ’ ένα θερμόμετρο.

“Αν παρακολουθήσουμε τή θερμοκρασία, πού δείχνει τὸ θερμόμετρο, βλέπομε ὅτι αὐτὴ διαφέρει ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα, ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ. Στὸ ἴδιο μέρος ἄλλη θερμοκρασία εἶναι τὸ πρωί, ἄλλη τὸ μεσημέρι κι ἄλλη τὰ μεσάνυχτα, ἄλλη τὸ καλοκαίρι κι ἄλλη τὸ χειμώνα. ‘Αλλὰ καὶ τήν ἴδια ὥρα δέν ἔχομε παντοῦ τήν ἴδια θερμοκρασία. “Ἄλλη θερμοκρασία υπάρχει σ’ ἓνα σκιερὸ καὶ δροσερὸ μέρος κι ἄλλη σὲ μιὰ θέση, πού τήν ψήνει ὁ ἥλιος. “Ἄλλη σ’ ἓνα ψηλὸ βουνὸ κι ἄλλη στὴν πεδιάδα ἢ στὴν ἀκροθαλασσιὰ. “Ἄλλη στὴν παγωμένη Σιθηρία, ἄλλη στὴν Πατρίδα μας μὲ τὸ ἥπιο κλίμα κι ἄλλη στὴν ‘Αφρική. ‘Η θερμοκρασία ἐλαττώνεται, ὅσο ἀνεβαίνομε. Στὰ 10.000 μ. ὕψος φτάνει τοὺς —50° Κ.

‘Η ατμόσφαιρα θερμαίνεται κυρίως ἀπὸ τὸν “Ἡλιο. ‘Ο “Ἡλιος εἶναι ἡ μεγαλύτερη πηγὴ θερμότητας γιὰ τὴ Γῆ.

‘Η θερμοκρασία τῆς ατμόσφαιρας ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία

Τὸ ταξίδι τοῦ νεροῦ

γιὰ τὴ ζωὴ μας, καθὼς καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων. Σκεφτῆτε πῶς εἶναι ἡ φύση τὸ χειμῶνα, πῶς τὴν ἀνοιξὴ καὶ πῶς τὸ καλοκαίρι καὶ θὰ καταλάβετε τὴν ἐπίδραση, ποὺ ἀσκεῖ ἡ θερμοκρασία στὴ ζωὴ.

Μὲ τὴ θερμότητα τοῦ ἥλιου τὰ νερά, ποὺ βρίσκονται στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, **ἐξατμίζονται**. Οἱ **ὑδρατμοὶ** ποὺ παράγονται συγκεντρώνονται στὴν ἀτμόσφαιρα. Ὅταν ψυχθοῦν, συμπυκνώνονται καὶ σχηματίζουν **σύννεφα**. Ἀπὸ τὰ σύννεφα γίνεται ἡ **βροχὴ**, τὸ **χαλάζι**, τὸ **χιόνι**.

Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχει ἐπίσης πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ τὴ ζωὴ. Σὲ πολλοὺς τόπους ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολὺ ὑγρὴ καὶ βρέχει συχνά. Ἀντίθετα, ἄλλοῦ εἶναι πολὺ ξηρὴ καὶ θρέχει σπάνια. Σὲ πολλὲς βορινὲς χώρες, μὲ ὑγρὸ κλίμα, σχεδὸν κάθε μέρα ὑπάρχει ὀμίχλη. Ἀντίθετα, στὴν ξηρὴ ἔρημο Σαχάρα δὲν ἐμφανίζεται οὔτε τὸ παραμικρὸ συννεφάκι καὶ σὲ πολλὲς περιοχὲς τῆς δὲν βρέχει ποτέ!

Τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, ποὺ λέγονται **ὑγρόμετρα**. Τὴν ποσότητα βροχῆς, ποὺ πέφτει σὲ κάθε τόπο, τὴ μετροῦμε μὲ τὰ **βροχόμετρα**.

Ἔργασίες: 1. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὴ θερμοκρασία καὶ τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, ποὺ ὑπάρχει στὴν περιοχή τοῦ σχολείου σας.

2. Νὰ συζητήσετε ἐπίσης γιὰ τὶς βροχοπτώσεις, ποὺ σημειώνονται στὴν περιοχή σας, καὶ γιὰ τὰ βροχόμετρα.

Έννοιες - όνόματα: Ἀτμόσφαιρα, ἀτμοσφαιρικός ἀέρας, θερμότητα, θερμοκρασία, θερμόμετρο, ἐξάτμιση, ὑδρατμοί, ὑγρασία, ὑγρόμετρο, βροχόμετρο.

- Γενικές παρατηρήσεις:**
1. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ ζωή.
 2. Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα, ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ.
 3. Ἡ θερμοκρασία καὶ ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴ ζωή.
 4. Τὰ νερὰ τῆς γήινης ἐπιφάνειας συνεχῶς ἐξατμίζονται.
 5. Ὅλοι οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ὑγρασία.

8

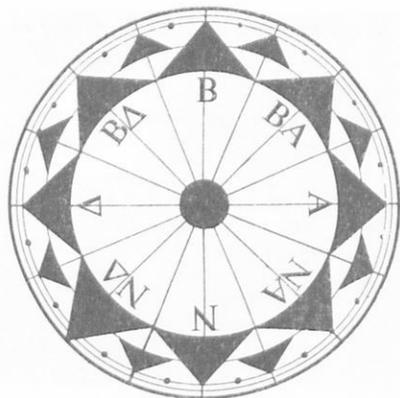
Οἱ ἄνεμοι

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Τί εἶναι ὁ ἄνεμος; Μήπως γνωρίζετε πῶς σχηματίζεται;*
2. *Τί συμβαίνει σὺν τὸν ἀέρα, διὰ τὴν θέρμαινεται; Σὲ ποιά στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας βρίσκεται ὁ ἐλαφρότερος ἀέρας; Γιατί;*
3. *Ν' ἀνοίξετε τὴν πόρτα τοῦ δωματίου ἢ τῆς αἴθουσας καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς ἀναμμένου κεριοῦ νὰ διαπιστώσετε ἂν κινῆται ἀέρας ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ἢ ἀντίστροφα.*
4. *Πῶς ἀντιλαμβάνομαστε τὴν κίνηση τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα;*
5. *Φυσοῦν ἰσχυροὶ ἄνεμοι σὴν περιοχὴ τοῦ σχολείου σας; Ποιοὶ ἀπὸ αὐτοὺς προκαλοῦν χαμηλὴ θερμοκρασία; Γιατί;*
6. *Τί εἶναι τὸ ἀνεμολόγιο;*
7. *Ποιοὶ ἄνεμοι λέγονται περιοδικοί; Φυσοῦν περιοδικοὶ ἄνεμοι σὴν περιοχὴ σας;*
8. *Πῶς χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἡ δύναμη τοῦ ἀνέμου;*

Γνωρίζομε ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια ὅτι ἡ Γῆ περιβάλλεται ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸ ἀέρα. Γνωρίζομε ἐπίσης ὅτι ὁ ἀέρας συνεχῶς κινεῖται καὶ κινεῖ μὲ τὴ δύναμη ποῦ ἔχει πολλὰ ἀντικείμενα.

Ποῦ ὀφείλεται ὁμοίως αὕτῃ ἡ κίνηση τοῦ ἀέρα;

Ἄνεμολόγιο

Ἄνεμούριο

Γνωρίζομε ἀπὸ τὴ Φυσικὴ Πειραματικὴ ὅτι τὰ σώματα, ὅταν θερμαίνωνται, διαστέλλονται, καὶ ὅταν ψύχωνται, συστέλλονται. Ἡ ἀρχὴ αὕτῃ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν ἀέρα.

Ὁ ἀέρας, ποὺ βρίσκεται σ' ἓνα κλειστὸ δωματίο μὲ ἀναμμένη θερμάστρα, εἶναι ὅπωςδὴποτε θερμότερος ἀπὸ τὸν ἀέρα, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτό. Ὁ θερμὸς ἀέρας εἶναι ἀραιότερος καὶ συνεπῶς ἐλαφρότερος ἀπὸ ἴσον ὄγκο ψυχροῦ ἀέρα. Γι' αὐτὸ ὁ θερμότερος ἀέρας ἀνεβαίνει στὰ ψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς καὶ βαρὺς ἀέρας βρίσκεται χαμηλότερα.

Τὴν κίνηση αὕτῃ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἀέρα τὴ διαπιστώνομε εὐκόλα μὲ τὸ ἑξῆς πείραμα, ποὺ μπορούμε νὰ κάνωμε στὸ σχολεῖο: Ἄναβομε ἓνα κερὶ καὶ ἀνοίγομε τὴν πόρτα τῆς αἴθουσας. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἀνοιχτῆς πόρτας, παρατηροῦμε ὅτι ἡ φλόγα τοῦ κινεῖται, γέρνει πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ δείχνει πῶς θερμὸς ἀέρας ἀπὸ τὴν αἴθουσα κινεῖται πρὸς τὰ ἔξω καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα τοῦ κεριοῦ. Ἄν τοποθετήσωμε τὸ κερὶ στὸ κάτω μέρος τῆς πόρτας, ἡ φλόγα κινεῖται πρὸς τὰ μέσα, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ψυχρὸς ἀέρας μπαίνει στὴν αἴθουσα καὶ παρασέρνει τὴ φλόγα πρὸς τὰ μέσα.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα. Γνωρίζομε ὅτι ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς δὲν ἔχουν στὴν ἴδια ὥρα τὴν ἴδια θερμοκρασία. Στὶς θερμότερες περιοχὲς ὁ ἀέρας ζεσταίνεται περισσότερο, δια-

στέλλεται, γίνεται αραιότερος κι ελαφρότερος κι ανεβαίνει σε ψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας. Άμέσως τη θέση του πάει να πιάσει ψυχρός αέρας από ψυχρότερες γειτονικές περιοχές. Έτσι δημιουργούνται συνεχώς στην ατμόσφαιρα ρεύματα αέρα.

Ο αέρας που κινείται λέγεται **άνεμος**.

Οι άνεμοι πνέουν από διάφορες **διευθύνσεις** και με διαφορετική **ένταση**. Έτσι, έχουμε ανέμους θόρειους, νότιους, ανατολικούς, δυτικούς, ισχυρούς, μέτριους, ασθενείς κλπ.

Τη διεύθυνση του ανέμου τη διαπιστώνουμε με τον **άνεμοδείκτη**. Το **άνεμολόγιο** είναι ένας κύκλος, στον οποίο σημειώνονται οι 16 κυριότερες διευθύνσεις, από τις οποίες πνέουν οι άνεμοι.

Την ένταση του ανέμου τη μετρούμε με το **άνεμόμετρο**. Για το σκοπό αυτόν χρησιμοποιούμε ειδική κλίμακα, που λέγεται **κλίμακα Μποφόρ**.

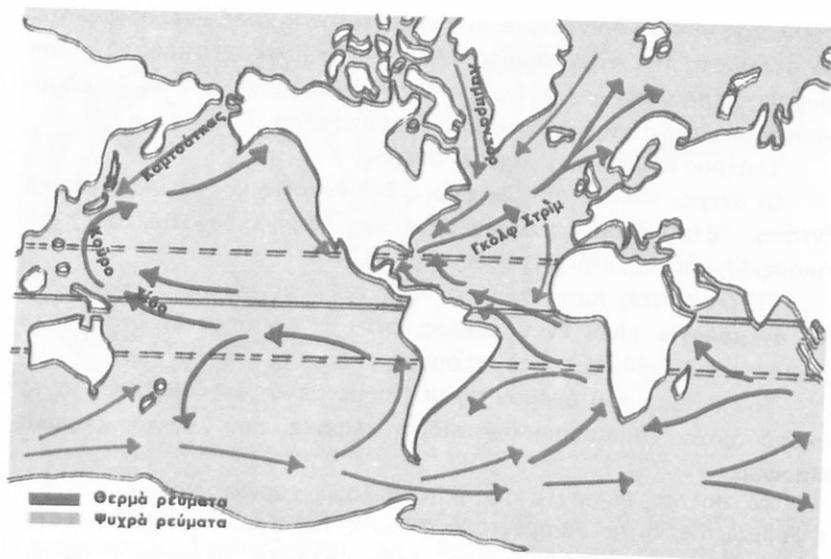
Σε πολλές περιοχές της Γης πνέουν χαρακτηριστικοί ψυχροί ή θερμοί άνεμοι σε όρισμένες περιόδους του έτους. Οι άνεμοι αυτοί ονομάζονται **περιοδικοί άνεμοι**. Στην Ελλάδα περιοδικοί άνεμοι είναι τα **μελτέμια**. Περιοδικοί ήμερήσιοι άνεμοι είναι ή **θαλάσσια** και ή **άπόγεια αύρα**.

Υπάρχουν επίσης **τοπικοί άνεμοι**, όπως ο μακεδονικός **βαρδάρης**.

Γενικά, οι θερμοί άνεμοι, που πνέουν συνεχώς από τον Ήσημερινό προς τους πόλους της Γης, λέγονται **άληγείς**. Οι ψυχροί άνεμοι, που πνέουν από τους πόλους προς τον Ήσημερινό, λέγονται **άνταληγείς**.

Έννοιες - ονόματα: Άνεμος, άνεμοδείκτης, άνεμολόγιο, άνεμόμετρο, κλίμακα Μποφόρ, περιοδικοί άνεμοι, μελτέμια, τοπικοί άνεμοι, άληγείς - άνταληγείς άνεμοι, θαλάσσια - άπόγεια αύρα.

Έργασία: Ποιοί άνεμοι φυσούν στην περιοχή σας; Τί είναι ή άπόγεια και ή θαλάσσια αύρα; Πότε φυσούν και γιατί;

Τὰ κυριότερα θαλάσσια ρεύματα

9

Τὰ θαλάσσια ρεύματα

“Όπως ὁ ἀέρας, ἔτσι καὶ τὰ νερὰ τῶν θαλασσῶν συνεχῶς κινουῦνται. Οἱ ἄνεμοι κινουῦν τὰ ἐπιφανειακὰ νερὰ καὶ προκαλοῦνται **κύματα**. “Άλλες αἰτίες προκαλοῦν τὴν **παλίρροια**. Συχνὰ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἀνυψώνεται καὶ τὸ νερὸ πλυμμυρίζει τὶς ἀκτές. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **πλημμυρίδα**. “Άλλοτε πάλι ἡ στάθμη τῆς θάλασσας κατεβαίνει καὶ φαίνονται οἱ ἀκτές, πού πρὶν τὶς σκέπαζε τὸ νερὸ. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται **ἄμπωτη**.

“Ἡ διαφορὰ θερμοκρασίας, πού ὑπάρχει στὶς διάφορες θαλάσσιες περιοχές, κι ἄλλες, ἄγνωστες ἀκόμα, αἰτίες δημιουργοῦν τὰ **θαλάσσια ρεύματα**.

“Έχετε παρατηρήσει ἀσφαλῶς ὅτι τὸ νερὸ πού βράζει κινεῖται. Στὴ θάλασσα τὰ θερμὰ νερὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐλαφρότερα, κινουῦνται στὴν ἐπιφάνεια ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους καὶ σχηματίζουν **θερμὰ θαλάσσια ρεύματα**. Αὐτὰ μοιάζουν μὲ τερά-

στιους ποταμούς, που ρέουν μέσα στη θάλασσα! Σπουδαιότερα θερμά θαλάσσια ρεύματα είναι το **Γκόλφ Στρίμ** και το **Κούρο Σίβο**.

Το **Γκόλφ Στρίμ** ή **Ρεύμα του κόλπου του Μεξικού** είναι μια τεράστια μάζα νερού, η οποία αρχίζει να κινηται στον 'Ατλαντικό ωκεανό από την περιοχή του 'Ισημερινού, μπαίνει στον κόλπο του Μεξικού κι από εκεί αλλάζει κατεύθυνση και φτάνει ως τις άκτες της βορειοδυτικής Ευρώπης. Με τη θερμότητα, που μεταφέρει, επηρεάζει πολύ το κλίμα των ευρωπαϊκών άκτων.

Το ίδιο περίπου συμβαίνει και στον Ειρηνικό ωκεανό με το θερμό ρεύμα **Κούρο Σίβο** (μαύρο ρεύμα), που επηρεάζει τις άκτες της "Απω 'Ανατολής.

Ψυχρά θαλάσσια ρεύματα κινούνται από τις ψυχρές πολικές θαλάσσιες προς τον 'Ισημερινό, φέρνουν ψύχος στις περιοχές που περιβρέχουν κι επηρεάζουν τη θερμοκρασία τους.

Παλιρροιακά ρεύματα παρατηρούνται και στις ελληνικές θάλασσες (Ευβοϊκός κόλπος, διώρυγα της Κορίνθου, στενό της Λευκάδας, είσοδος του 'Αμβρακικού κόλπου).

Παρατηρούνται ακόμη ψυχρά και θερμά ρεύματα: ένα ψυχρό, που κατεβαίνει από τον 'Ελλάσποντο στο Βόρειο Αιγαίο, και δυο θερμά, που ανεβαίνουν από τη Μεσόγειο και κατευθύνονται το ένα προς τα νησιά του Αιγαίου και το άλλο προς τα νησιά του 'Ιονίου.

'Εννοιες - όνόματα: Θαλάσσια ρεύματα, παλίρροια, άμπωτη, πλημμυρίδα, Γκόλφ Στρίμ, Κούρο Σίβο.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τα νερά των θαλασσών δεν μένουν ποτέ έτελώς ακίνητα.

2. Τα θαλάσσια ρεύματα επηρεάζουν το κλίμα πολλών περιοχών της Γης.

'Ερώτηση: Μπορείτε να φανταστήτε τί θα συνέβαινε, αν η στάθμη του Αιγαίου κατέβαινε 50, 100, 200 μέτρα;

Κλίματα θερμά, εὐκράτα καὶ ψυχρά

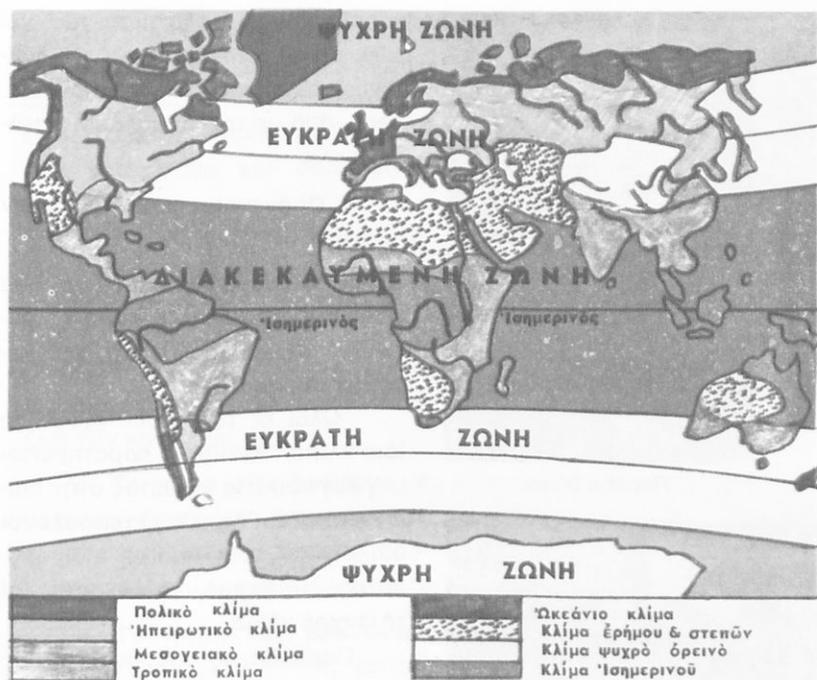
Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί ἐννοοῦμε, διὰν λέμε ὅτι χιτὲς ὁ καιρὸς ἦταν καλός;*
2. *Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸν καιρό;*
3. *Τί σημασία ἔχει ἡ πρόγνωση τοῦ καιροῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο;*
4. *Τί ἐννοοῦμε, διὰν λέμε ὅτι ἡ Ἀττικὴ ἔχει ὑγιεινὸ κλίμα;*
5. *Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου;*
6. *Τί διαφέρει ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸ κλίμα;*
7. *Ποιὰ βασικὰ εἶδη κλίματος γνωρίζετε; Ποιὰ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματα καθενὸς ἀπὸ αὐτά;*
8. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ κλίματος στὰ φυτὰ, στὰ ζῶα καὶ σιτὸς ἀνθρώπους;*
9. *Τί κλίμα ἔχει ἡ περιοχὴ σας;*
10. *Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἑλλάδα;*

Συχνὰ ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο τὸ **δελτίο καιροῦ**. Ἀπ' αὐτὸ πληροφοροῦμαστε ἂν θὰ ἔχωμε λιακάδα ἢ συννεφιά, ζέστη ἢ κρύο, βροχές, καταιγίδες ἢ χιόνια κλπ.

Τὸ δελτίο καιροῦ ἐνδιαφέρει κυρίως τοὺς ναυτικούς, τοὺς ἀεροπόρους καὶ γενικὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἐργάζονται στὸ ὑπαίθρο. Τὸ ἐτοιμάζουν εἰδικοὶ ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **μετεωρολόγοι**, ὕστερα ἀπὸ συστηματικὲς παρατηρήσεις τῶν μεταβολῶν, ποὺ συμβαίνουν στὴν ἀτμόσφαιρα.

Οἱ μετεωρολόγοι ἔχουν ἐγκαταστήσει σὲ διάφορες περιοχὲς **μετεωρολογικοὺς σταθμούς**. Σ' αὐτοὺς μὲ εἰδικὰ ὄργανα μετροῦν καὶ καταγράφουν σὲ εἰδικὰ δελτία τὴν ἀτμοσφαιρική πίεση, τὴ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, τὴ διεύθυνση καὶ τὴν ἔνταση τῶν ἀνέμων, τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας, τὴ νέφωση ἢ τὴν ἠλιοφάνεια, τὴν ποσότητα τῆς βροχῆς, ποὺ πέφτει σὲ κάθε περιοχὴ κλπ. Ὅλα αὐτὰ εἶναι παράγοντες, ποὺ ἐπηρεάζουν τὸν καιρό.

Παγκόσμιος χάρτης κλίματος

Οι μετεωρολόγοι μελετούν συνεχώς τις καιρικές συνθήκες, που επικρατούν σε μια περιοχή, κι ύστερα από μακροχρόνιες παρατηρήσεις λένε ότι η περιοχή αυτή έχει λ.χ. **κλίμα** θερμό ή ψυχρό, ξηρό ή υγρό, υγιεινό ή άθυγιεινό, τροπικό, εύκρατο, πολικό κλπ.

Γενικά, με τη λέξη **κλίμα** έννοούμε τις συνθήκες, που επικρατούν συνήθως στην ατμόσφαιρα μιᾶς περιοχής για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Σοβαροί παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν το κλίμα ενός τόπου, είναι οι εξής :

α. **Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας.** Αὐτὴ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τοῦ τόπου, ἀπὸ τὸ ὑψόμετρο, ἀπὸ γειτονικὲς θάλασσες, ὠκεανούς, ὄρεινούς ὄγκους, ἐρήμους κλπ., ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἔτους κλπ.

β. **Ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμόσφαιρας.** Αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θερμο-

Παρθένο δάσος

Τοπίο σαβάνας

Τοπίο στέπας

κρασία και την εξάτμιση τῶν νερῶν τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, λίμνες, ποτάμια, δάση, ἀπὸ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

γ. **Οἱ ἄνεμοι**, ποὺ φυσοῦν στὴν περιοχή.

δ. **Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση**, ποὺ κάθε φορὰ ἐπικρατεῖ. Αὐτὴ τὴ μετροῦμε μὲ εἰδικὰ ὄργανα, ποὺ λέγονται **θαρόμετρα**.

“Ολοὶ οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Ἀντίθετα, παρατηρεῖται μεγάλη ποικιλία κλίματος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ μετεωρολόγοι διακρίνουν τρία βασικὰ εἶδη κλίματος: τὸ **θερμό**, τὸ **εὐκρατο** καὶ τὸ **ψυχρὸ κλίμα**.”

Παραλλαγὲς τοῦ θερμοῦ κλίματος, ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ διακεκαυμένη ζώνη τῆς Γῆς, εἶναι οἱ ἐξῆς:

α. **Τὸ κλίμα τοῦ Ἴσημερινοῦ**, μὲ ὑψηλὴ θερμοκρασία, συνεχεῖς (γιὰ ὀρισμένη περίοδο) βροχοπτώσεις, ὑγρὴ κι ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Στὶς χώρες τοῦ Ἴσημερινοῦ συνεχῶς εἶναι καλοκαίρι, ὑπάρχει πλούσια θλάστηση, μεγάλη ποικιλία ζῶν καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἄνθρωποι τῆς μαύρης φυλῆς.

β. **Τὸ κλίμα τῆς σαβάνας**. Ἐπικρατεῖ στὶς περιοχές, ποὺ γειτονεῦουν μὲ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ κι ἔχουν ὑψηλὴ θερμοκρα-

σία και περιοδικές βροχοπτώσεις. Οί περιοχές τής σαβάνας ἔχουν ἄφθονα χόρτα, λίγα δέντρα και ζοῦν σ' αὐτὲς ἀναρίθμητες ἀγέλες ἀπὸ χορτοφάγα και σαρκοφάγα ζῶα.

γ. **Τὸ κλίμα τῶν στεπῶν.** Κύρια χαρακτηριστικά του εἶναι οἱ μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, οἱ λίγες περιοδικὲς βροχοπτώσεις, ἡ μικρὴ ἐποχικὴ θλάστηση κι ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κατοίκων.

δ. **Τὸ κλίμα τῶν ἐρήμων,** μὲ μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας ἡμέρας και νύχτας, σπάνιες βροχοπτώσεις και χωρὶς θλάστηση.

ε. **Τὸ κλίμα τῶν μουσῶνων.** Αὐτὸ ἐπικρατεῖ κυρίως στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ εἰδικούς περιοδικούς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **μουσῶνες**.

Στὶς εὐκρατες ζῶνες τῆς Γῆς ἐπικρατεῖ γενικὰ **εὐκράτο κλίμα**, τὸ ὁποῖο, ὅσο ἀπομακρυνόμεστε ἀπὸ τὸν Ἴσημερινό, γίνεται ψυχρότερο. Παραλλαγὲς τοῦ εὐκρατο κλίματος εἶναι :

α. **Τὸ μεσογειακὸ κλίμα,** μὲ μέτρια θερμοκρασία, μέτριες βροχοπτώσεις και μικρὴ διαφορὰ θερμοκρασίας ἀνάμεσα στὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Εἶναι τὸ κλίμα, ποῦ ἐπικρατεῖ στὶς νότιες περιοχὲς και στὰ παράλια τῆς Πατρίδας μας,

Τοπίο ἐρήμου

Τοπίο μεσογειακοῦ κλίματος

Τοπίο ψυχρῆς ζώνης

μέ τη γνωστή χλωρίδα και πανίδα.

β. **Το ήπειρωτικό κλίμα**, με ψυχρό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι. Έπικρατεί στις περιοχές, που βρίσκονται μακριά από τη θάλασσα, κι έχει πολλές παραλλαγές.

γ. **Το ωκεάνιο κλίμα**, με γλυκό, ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι, μέτρια θερμοκρασία και άρκετά υγρή ατμόσφαιρα.

δ. **Το ψυχρό κλίμα**. Χαρακτηρίζεται, γενικά, από χαμηλές θερμοκρασίες, παρουσιάζει πολλές παραλλαγές και καταλήγει στο **πολικό κλίμα**, με τούς αιώνιους πάγους.

Το κλίμα επηρεάζει πολύ τὰ φυτά, τὰ ζῶα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής. "Αλλα φυτά και ζῶα υπάρχουν στις θερμές, άλλα στις εύκρατες κι άλλα στις ψυχρές χώρες. Έπιδρά επίσης και στη σωματική διάπλαση τῶν ανθρώπων (χρώμα επιδερμίδας κλπ.).

Έννοιες - όνόματα: Νά μάθετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του κεφαλαίου αυτού.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα διαφέρει από τον καιρό.

2. Το κλίμα επηρεάζει τὰ φυτά, τὰ ζῶα και τούς ανθρώπους κάθε περιοχής.

3. Έπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος στις διάφορες περιοχές της Γῆς.

4. Το γεωγραφικό πλάτος είναι ένας από τούς βασικούς παράγοντες του κλίματος.

Έργασία: Νά συζητήσετε για τὸ κλίμα του τόπου σας.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12

‘Η θέση τῆς ‘Ελλάδας
στὸν παγκόσμιο χῶρο

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ χώρα μας στὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης, στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα. Ἀπὸ ποιά μεγάλη θάλασσα θρέχεται;
2. Σὲ ποιά ἡπειρο ἀνήκει ἡ ‘Ελλάδα; Μὲ ποιὲς ἡπείρους γειτονεῖ;
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν ‘Ελλάδα, τοὺς πόλους τῆς Γῆς, τὸν Ἰσημερινό, τοὺς τροπικοὺς κύκλους καὶ τὸν Πρῶτο μεσημβρινό.
4. Ἡ ‘Ελλάδα θρῖσκεται στὸ βόρειο ἢ στὸ νότιο ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν Ἀθηνῶν;
5. Ἡ ‘Ελλάδα θρῖσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἢ στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο; Πόσο εἶναι τὸ γεωγραφικὸ μῆκος τῶν Ἀθηνῶν;
6. Μὲ κέντρο τὴν ‘Ελλάδα δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία, τὴν Ἀφρική, τὴν Αὐστραλία, τὴν Ἀμερική, τὴν Ἀνταρκτική. Δεῖξτε ἐπίσης τὸν Ἀτλαντικὸ, τὸν Ἰνδικὸ καὶ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
7. Νὰ συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς ‘Ελλάδας μὲ τὴν ἔκταση ἄλλων γνωσῶν σας χωρῶν.
8. Παρατηρήστε μὲ προσοχὴ τὴ θέση τῆς ‘Ελλάδας στὸν παγκόσμιο χῶρο, ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική. Ἡ θέση τῆς αὐτῆ ἔχει μὴπως ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;

Ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι μεγάλη χώρα. Ἡ ἔκτασή της μόλις φτάνει τὰ 131.944 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη μὲ δυσκολία τὴ διακρίνομε. Ὑπάρχουν ἐκεῖ κράτη πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, στὰ ὅποια ζοῦν πολλὰ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι.

Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαῖριο καὶ στὴ βόρεια εὐκρατη ζώνη τῆς Γῆς. Ἡ Ἀθήνα ἔχει περίπου 38^ο βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος καὶ σχεδὸν 24^ο ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μῆκος. Ἡ χώρα μας βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ ἡμισφαῖριο.

Ἡ Πατρίδα μας, μὲ τὸν πανάρχαιο πολιτισμὸ καὶ τὴ λαμπρὴ ἱστορία της, σχηματίζει τὴ νοτιότερη γωνία μιᾶς μεγάλης ἡπείρου, ποὺ λέγεται Εὐρώπη. Στὰ ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδας ἀπλώνεται ἡ Ἀσία, ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς Γῆς σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ. Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι συνέχεια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτὸ παλιότερα θεωροῦσαν τὶς δύο αὐτὲς ἡπείρους μία καὶ τὶς ὀνόμαζαν **Εὐρασία**. Στὰ νότια τῆς Ἑλλάδας βρίσκεται ἡ Ἀφρική.

Οἱ ἑλληνικὲς θάλασσες εἶναι τμήματα μιᾶς μεγάλης θαλάσσιας περιοχῆς, ποὺ λέγεται **Μεσόγειος θάλασσα**.

Πολλὲς χώρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς βρέχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα αὐτὴ καὶ λέγονται **μεσογειακὲς χώρες**. Μεσογειακὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ Ἑλλάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπὸ ὅλη τὴ γήινη ἐπιφάνεια γνώριζαν μόνο τὸν κόσμον τῆς Μεσογείου, δηλ. μικρὲς περιοχὲς τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Σήμερα γνωρίζομε ὅτι ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἐπικοινωνεῖ μὲ μεγάλους ὠκεανούς. Πέρα ἀπὸ τὶς ἡπείρους αὐτὲς ἀπλώνονται ὁ Ἀτλαντικὸς, ὁ Ἰνδικὸς, ὁ Εἰρηνικὸς καὶ ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς βρίσκονται ἡ Ἀμερική, ἡ Ὠκεανία καὶ ἡ Ἀνταρκτική.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδας στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἀνάμεσα σὲ τρεῖς ἡπείρους, ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία καὶ ἐπηρέασε πολὺ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου μας.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακὲς χώρες, Εὐρασία.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οι χώρες, που βρίσκονται ανάμεσα σε μεγάλες περιοχές τής Γης, όπου διασταυρώνονται μεγάλοι χερσαίοι και θαλάσσιοι δρόμοι, έχουν μεγάλη σημασία για τόν άνθρωπο.

2. 'Αξιόλογα δέν είναι μόνο τὰ κράτη, που κατέχουν μεγάλες εκτάσεις γῆς, ἀλλά καί ὅσα ἔχουν λαμπρή ἱστορία κι ὠφέλησαν μέ τόν πολιτισμό τους τήν ἀνθρωπότητα.

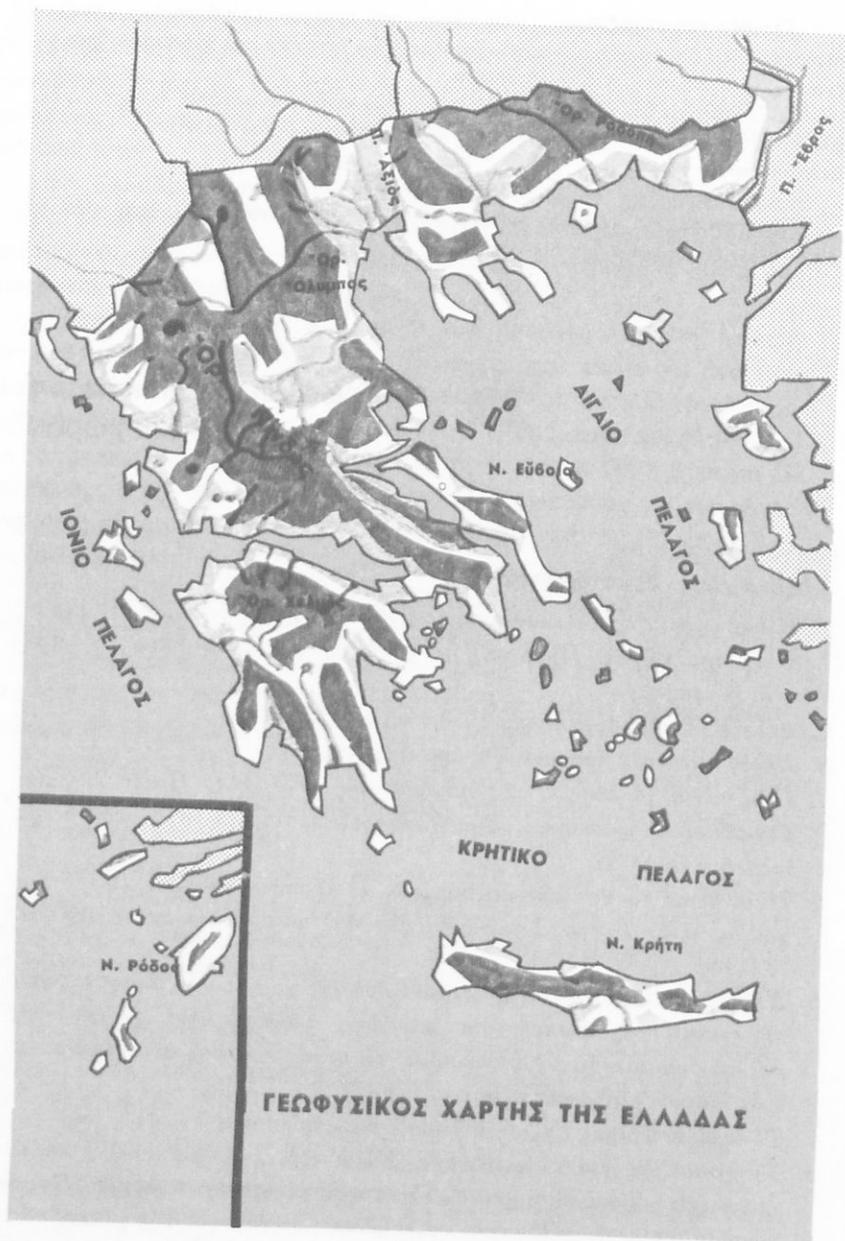
'Εργασίες: Νά γράψετε ἕκθεση μέ θέμα: «Τί αἰσθάνθηκα, ὅταν εἶδα τή μικρή Ἑλλάδα στὸν παγκόσμιο χάρτη».

13

Γεωφυσικὴ ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Παρατηρήστε τὴν Ἑλλάδα στὸν γεωφυσικὸ χάρτη. Δειξτε τις γεωγραφικές της χώρες. Προσπαθήστε νὰ θυμηθῆτε ὅσα μάθατε γι' αὐτὴ στὴν Δ' τάξη.
2. Δειξτε τὴν ἠπειρωτικὴ καὶ τὴ νησιωτικὴ Ἑλλάδα.
3. Ποιὲς θάλασσες θρέχουν ὀλόγυρα τὴ χώρα μας;
4. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας; Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες ὄροσειρές, οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες, τὰ σπουδαιότερα ὄροπέδιά της;
5. Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα ποτάμια κι οἱ σπουδαιότερες λίμνες τῆς χώρας μας; Γιατί οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς βρίσκονται στὴ ΒΔ Ἑλλάδα;
6. Νὰ ἐξετάσετε τὸν θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς χώρας μας. Παρατηρήστε στὸ χάρτη τις ἀκτές, τοὺς μεγάλους κόλπους, τις χερσονήσους καὶ τὰ σημαντικότερα ἀκρωτήρια, τὰ μεγάλα νησιά, τοὺς πορθμούς, τοὺς ἰσθμούς, τὰ φρυκτὰ λιμάνια κλπ.
7. Τί ἐπίδραση εἶχε στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας ἡ θάλασσα;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας; Ποῦ ὀφείλεται ἡ ποικιλία κλίματος, ποῦ ὑπάρχει στὶς διάφορες ἑλληνικὲς περιοχές; Παρατηρήστε τὸν πλοῦσιο ἔδαφικὸ καὶ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάδα μας εἶναι μιὰ μεγάλη χερσόνησος, ἡ ὁποία σὰν πελώριο χέρι ἀπλώνεται στὰ νερὰ τῆς Μεσογείου. Γύρω τῆς ἑκατοντάδες νησιά βρῖσκονται σπαρμένα στὰ νερὰ τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἴονιου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους.

Στὰ βόρεια καὶ βορειοανατολικά τῆς Ἑλλάδας βρῖσκονται ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία. Οἱ χῶρες αὐτές, μαζί μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἀποτελοῦν μιὰ μεγαλύτερη χερσόνησο, ποὺ ὀνομάζεται **Βαλκανικὴ χερσόνησος**.

Ἡ Πατρίδα μας εἶναι γενικὰ ὄρεινὴ χώρα. Ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, μὲ τὶς πολυάριθμες διακλαδώσεις τῆς, πιάνει ὀλόκληρο σχεδὸν τὸν κορμὸ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας. Συνέχεια τῆς Πίνδου εἶναι τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης. Ὅλα τους εἶναι προεκτάσεις μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Εὐρώπης.

Πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες ὁ σημερινὸς χῶρος τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους ἦταν στεριά, ἡ ὁποία καταποντίστηκε, καὶ ἔμειναν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ οἱ κορυφές τῶν βουνῶν καὶ τὰ ὄροπέδια. Ἔτσι σχηματίστηκαν τὰ πολυάριθμα ἑλληνικὰ νησιά.

Στὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδας ὑψώνονται πολλὲς ἄλλες ὄροσειρές. Μεγαλύτερη ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ **Ροδόπη**. Ψηλότερο ὄρος στὴ χώρα μας εἶναι ὁ **Ὀλυμπος** (2.917 μ.).

Ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ στὶς ὄροσειρές σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες, ὄροπέδια καὶ πεδιάδες. Οἱ μεγαλύτερες **πεδιάδες** βρῖσκονται στὴ Θεσσαλία καὶ στὴ Μακεδονία.

Μεγάλα **ποτάμια** δὲν ἔχει ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Ἔβρος, ὁ Νέστος, ὁ Στρυμόνας, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἀλιάκμονας, ὁ Πηνειός, ὁ Σπερχειός, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Ἀραχθός, ὁ Ἀλφειός, ὁ Εὐρώτας, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτά.

Στὰ κλειστὰ ὄροπέδια τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδας βρῖσκονται οἱ **λίμνες** Μεγάλῃ καὶ Μικρῇ Πρέσπῃ, ἡ Βεγορίτιδα, ἡ λίμνη τῆς Καστοριάς, ἡ Παμβώτιδα. Στὴν Κεντρικὴ Μακεδονία βρῖσκονται ἡ Δοϊράνη, ἡ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ ἡ Βόλθη. Στὴν Αἰτωλοακαρνανία ἡ Τριχωνίδα καὶ ἄλλες μικρότερες λίμνες καὶ λιμνοθάλασσες. Στὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τεράστια τεχνητὰ φράγματα σχηματίστηκαν στὶς κοιλάδες πολλῶν ποταμῶν μεγάλες τεχνητὲς λίμνες. Μὲ τὰ νερὰ τους κινοῦνται

υδροηλεκτρικά έργοστάσια και ποτίζονται πολλά χωράφια.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει πλούσιο **θαλάσσιο διαμελισμό** καί πολλά φυσικά λιμάνια. Οἱ ἀκτές της ἔχουν ποικίλα σχήματα. Ἡ θάλασσα προχωρεῖ βαθιά στή στεριά καί σχηματίζει κόλπους, χερσονήσους, ἀκρωτήρια. Μεγαλύτεροι **κόλποι** εἶναι: ὁ Στρυμονικός, ὁ Θερμαϊκός, ὁ Παγασητικός, ὁ Μαλιακός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολικός, ὁ Λακωνικός, ὁ Μεσσηνιακός, ὁ Κορινθιακός, ὁ Ἀμβρακικός. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς σχηματίζονται πολλές μικρές καί μεγάλες **χερσόνησοι**, σπουδαιότερες ἀπ' τὶς ὁποῖες εἶναι: ἡ Πελοπόννησος, ἡ Χαλκιδική, ἡ Μαγνησία.

Γνωστὰ **ἀκρωτήρια** στή χώρα μας εἶναι: τὸ Νυμφαῖο, τὸ Δρέπανο, τὸ Καναστραῖο, ὁ Καφηρέας (Κάβο Ντόρο), τὸ Σούνιο, τὸ Σκύλαιο, ὁ Μαλέας, τὸ Ταΐναρο, ὁ Ἀκρίτας.

Σπουδαιότεροι **πορθμοὶ** εἶναι τοῦ Εὐρίπου καί τοῦ Ρίου. Ἡ **διώρυγα** τῆς Κορίνθου χωρίζει τὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα.

Μεγαλύτερα **νησιά** τῆς Ἑλλάδας εἶναι: ἡ Κρήτη, ἡ Εὐβοία, ἡ Ρόδος, ἡ Λέσθος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάδα, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος. Μεγάλα νησιωτικά συμπλέγματα εἶναι: οἱ Κυκλάδες, τὰ Δωδεκάνησα, τὰ Ἐπτάνησα, οἱ Βόρειες Σποράδες.

Ὁ πλούσιος αὐτὸς θαλάσσιος διαμελισμὸς βοήθησε πολὺ στὸ νὰ εἶναι σήμερα ἡ μικρὴ Ἑλλάδα μὴ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ναυτικὲς χώρες τῆς Γῆς.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, ἡ χώρα μας βρίσκεται στή Βόρεια εὐκρατη ζώνη. Τὸ **κλίμα** της ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος της, ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες, ἀπὸ τὸν πλούσιο θαλάσσιο κι ἔδαφικὸ διαμελισμὸ της.

Ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα. Στὰ βόρεια διαμερίσματα τὸ κλίμα εἶναι **ἠπειρωτικό**, μὲ ψυχρὸ χειμῶνα καί ζεστὸ καλοκαίρι. Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχουν κι ὅσες περιοχὲς τοῦ νότου βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Στὰ παράλια καί στὰ νότια μέρη τῆς Ἑλλάδας τὸ κλίμα εἶναι **μεσογειακό**, μὲ ἥλιο χειμῶνα καί ὀρεσερὸ καλοκαίρι. Στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα βρέχει συχνότερα καί τὸ κλίμα εἶναι ἀρκετὰ ὑγρὸ. Στὴν Ἀνατολικὴ Ἑλλάδα οἱ βροχὲς εἶναι λιγότερες καί σὲ ὀρισμένες περιοχὲς τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ξηρὸ.

Ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, μὲ τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὰ ποτάμια καὶ τοὺς κόλπους τῆς, χωρίζεται σὲ ἕξι **γεωγραφικὰ διαμερίσματα**. Αὐτὰ εἶναι: ἡ Θράκη, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ἡ Πελοπόννησος.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα περιλαμβάνει τὴν Κρήτη, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἴονιου πελάγους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ ἐπαναλάβετε καὶ νὰ μάθετε τοὺς γεωγραφικοὺς ὄρους καὶ τὰ ὀνόματα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο αὐτό. Νὰ τὰ βρῆτε ὅλα στὸ χάρτη σας.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ πλούσιος θαλάσσιος διαμελισμὸς ἐνὸς τόπου ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ, ποὺ κατοικεῖ σ' αὐτόν.

2. Ὁ ἔδαφικὸς διαμελισμὸς δημιουργεῖ ποικιλία κλίματος.

3. Οἱ περιοχές, στὶς ὁποῖες δὲν φτάνουν θαλάσσιοι ἄνεμοι, ἔχουν συνήθως ἡπειρωτικὸ κλίμα.

4. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐαν, ἐνῶ τὰ ἀκρωτήρια εἶναι ἐπικίνδυνα γι' αὐτήν.

5. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλὰς βροχές.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας.

14

Σύντομη οἰκονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν Δ' τάξη γιὰ τὸν ἐθνικὸ πλοῦτον τῆς χώρας μας;*
2. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐλληνικὴ γεωργία; Πόσοι Ἑλληνες ἀπασχολοῦνται σ' αὐτή; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας μας; Ποιὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες;*
3. *Τί σημασία ἔχει ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας γιὰ τὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐλληνικὴ πιηγοτροφία;*
4. *Ὑπάρχουν μεγάλα δάση στὴν Ἑλλάδα; Σὲ ποιὲς περιοχές βρῶνται;*

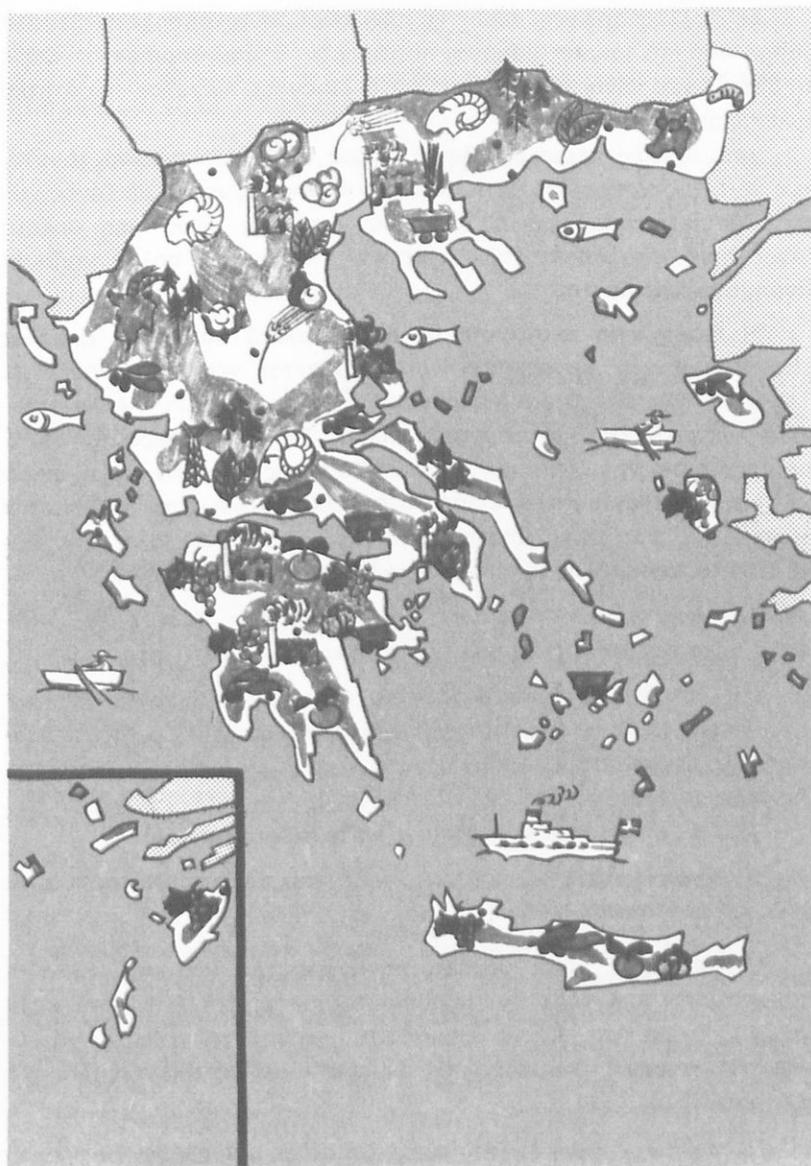
5. Πώς αξιοποιεί η Ελλάδα τον όρυκτο πλοῦτο της;
6. Τί γνωρίζετε για τὴν ἑλληνική βιοτεχνία καὶ βιομηχανία; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικά προϊόντα τοῦ τόπου μας; Σὲ ποιὲς περιοχὲς θρίοκονται τὰ περισσότερα ἐργοστάσια; Πόσοι Ἕλληνες ἀπασχολοῦνται στὴ βιομηχανία;
7. Τί γνωρίζετε για τὴν ἑλληνική ἀλιεία;
8. Τί σημασία ἔχει για τὴ χώρα μας ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία;
9. Τί σημασία ἔχει ὁ τουρισμός; Πώς μπορεῖτε νὰ βοηθήσετε στὴν ἀνάπτυξή του;
10. Πώς γίνεται ἡ διακίνηση τῶν ἀγαθῶν στὴ χώρα μας; Τί γνωρίζετε για τὲς ἐμπορικὲς ικανότητες τῶν Ἑλλήνων;

Ἡ οἰκονομική κατάσταση μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὲς **πλουτοπαραγωγικὲς πηγές**, ποῦ ἔχει, κὶ ἀπὸ τοῦς τρόπους, μὲ τοῦς ὁποίους τὲς ἐκμεταλλεύεται.

Οἱ σπουδαιότερες πηγὲς πλοῦτου στὴ χώρα μας εἶναι: ἡ **γεωργία**, ἡ **κτηνοτροφία**, τὰ **δάση**, τὰ **ὄρυκτά**, ἡ **βιοτεχνία**, ἡ **βιομηχανία**, ἡ **ἀλιεία**, ἡ **ναυτιλία**, ὁ **τουρισμός**.

Παλιότερα οἱ περισσότεροι Ἕλληνες ἦταν γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Στὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ἀριθμὸς τῶν γεωργῶν συνεχῶς ἐλαττώνεται κὶ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων ποῦ ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, σὲ τουριστικὲς ἐπιχειρήσεις κλπ. Καὶ πάλι ὅμως ἡ Ἑλλάδα παράγει σήμερα πολὺ περισσότερα κὶ ἐκλεκτότερα **γεωργικὰ προϊόντα** ἀπ' ὅ,τι παλιότερα. Σπουδαιότερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι: τὰ δημητριακά, ὁ καπνός, οἱ ἐλιές, τὰ σταφύλια, τὰ φρούτα, τὰ λαχανικά, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὰ ζαχαρότευτλα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα αὐτὰ, κυρίως καπνός, φρούτα, ἐλιές, λαχανικά, πουλιοῦνται καὶ σὲ ξένες χώρες. Ἄλλα τὰ ἐπεξεργάζονται σ' ἐργοστάσια καὶ παράγουν νέα προϊόντα.

Οἱ κτηνοτρόφοι μας τρέφουν αἰγοπρόβατα, βοοειδῆ, χοίρους, κουνέλια καὶ παράγουν ἀρκετὰ **κτηνοτροφικὰ προϊόντα**. Αὐτὰ ὅμως δὲν ἐπαρκοῦν για τὲς ἀνάγκες μας καὶ εἰσάγομε πολλὰ ἀπὸ ξένες χώρες. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἀναπτύχθηκε πολὺ στὴ χώρα μας ἡ **πτηνοτροφία**. Ἀρκετοὶ Ἕλληνες ἀσχολοῦνται ἐπίσης μὲ τὴ **μελισσοκομία**.

Παραγωγικός χάρτης τής Έλλάδας

Σε πολλές όρεινές περιοχές τής χώρας μας υπάρχουν μεγάλα δάση, από τὰ όποια παράγονται άρκετά **δασικά προϊόντα**. Ούτε κι αυτά όμως είναι άρκετά, γι' αυτό εισάγομε μεγάλες ποσότητες ξυλείας από άλλες χώρες.

Άπό πολλές περιοχές τής Έλλάδας έξάγονται **όρυκτά**. Δυστυχώς τὰ περισσότερα άπ' αυτά πουλιούνται άκατέργαστα σε ξένες χώρες. Τὰ τελευταία χρόνια ιδρύθηκαν και στη χώρα μας άρκετά εργοστάσια, στα όποια από τὰ όρυκτά παράγονται πολλά χρήσιμα **βιομηχανικά προϊόντα**.

Η **βιομηχανία** άναπτύσσεται τώρα άρκετά και στην Έλλάδα. Στα περισσότερα εργοστάσια έπεξεργάζονται γεωργικά προϊόντα. Πολλά μεγάλα εργοστάσια παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα. "Άλλα είναι ύδροηλεκτρικά κι άλλα θερμοηλεκτρικά. Τὰ περισσότερα εργοστάσια θρίσκονται στην περιοχή Άθηνών-Πειραιώς. Μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα θρίσκονται επίσης στη Θεσσαλονίκη, στόν Βόλο, στην Πτολεμαΐδα, στη Μεγαλόπολη, στην Πάτρα, στην Καβάλα. Στη Θάσο τελευταία άνακαλύφθηκαν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου.

Θαυμάσια είναι τὰ προϊόντα τής ελληνικής **βιοτεχνίας**. Πολλά άπ' αυτά πουλιούνται στους τουρίστες και σε ξένες χώρες.

Στη θάλασσα από τὰ πανάρχαια χρόνια οί "Έλληνες άνάπτυξαν έξαιρετική δραστηριότητα. Η **έμπορικé ναυτιλία** μας είναι καύχημα τής σημερινής Έλλάδας, που είναι από τις πρώτες χώρες τής Γης στόν έμπορικό στόλο.

Πολλοί "Έλληνες άσχολούνται μ' έπιτυχία στο **έμπόριο**.

Η **συγκοινωνία** στη χώρα μας διεξάγεται με αυτοκίνητα, τραίνα, πλοία και άεροπλάνα.

Ο **τουρισμός** είναι μεγάλη πηγή πλούτου για τήν Έλλάδα. Περισσότεροι από τρία έκατομμύρια τουρίστες έπισκέπτονται κάθε χρόνο τή χώρα μας, για νά θαυμάσουν τ' άρχαία μνημεία και νά χαρουν τις φυσικές όμορφιές, τις γραφικές άκτές και τόν λαμπρό ελληνικόν ήλιο.

Γιά τήν οικονομική άνάπτυξη τής Πατρίδας μας πρέπει νά φροντίζωμε όλοι οί "Έλληνες κι όλοι νά εργαζόμαστε με ζήλο για τήν πρόοδό της.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγές καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της.

2. Οἱ δημιουργικοὶ ἄνθρωποι πετυχαίνουν νὰ παράγουν περισσότερα καὶ καλύτερα ἀγαθὰ μὲ λιγότερο κόπο.

Ἔργασίες: Τί πρέπει νὰ κάμωμε, γιὰ νὰ προστατεύσωμε τὰ δάση μας; Πῶς μποροῦμε νὰ τὰ αὐξήσωμε;

15

Πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Θυμηθῆτε μερικὰ σημαντικὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Πατρίδας μας.*
2. *Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας ὑπάρχουν πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα;*
3. *Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνες;*
4. *Πῶς διοικεῖται σήμερα ἡ χώρα μας;*
5. *Τί πρέπει νὰ κάνειτε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης σας καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς Ἑλλάδας;*

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια στὴν Ἑλλάδα ζοῦσαν Ἕλληνες: οἱ Ἀχαιοί, οἱ Δωριεῖς, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Ἴωνες. Ἀπὸ τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους προγόνους καταγόμαστε ὅλοι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες.

Ἡ Ἱστορία μᾶς δίδαξε τὰ λαμπρὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Εἶναι αὐτὰ ποὺ χάρισαν στὴν Πατρίδα μας αἰώνια δόξα. Μεγάλαι ἦταν ἐπίσης τὰ δημιουργήματα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, ὕστερ' ἀπὸ πολλὰς πολεμικὰς περιπέτειες, ἀγωνίζονται νὰ ξαναφέρουν τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν πρόοδο στὴ χώρα μας. Στὴν προσπάθεια αὕτη ἔχομε χρέος νὰ βοηθήσωμε ὅλοι μας ἐνωμένοι κι ἀδερφωμένοι καὶ νὰ προχωρήσωμε μπροστά,

γιά νά Ξανακάμωμε τή χώρα μας πρώτη στόν πολιτισμό.

Σήμερα ζοῦν στήν Ἑλλάδα περίπου 8.770.000 Ἕλληνες (8.768.641, σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1971). Μιλοῦν ὅλοι τήν ἴδια ἑλληνική γλώσσα, εἶναι ὅλοι σχεδόν χριστιανοί ὀρθόδοξοι κι ἔχουν σχεδόν τά ἴδια ἦθη κι ἔθιμα.

Σέ κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀναλογοῦν 66 περίπου κάτοικοι. Ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ δέν εἶναι ὁμοιόμορφη στή χώρα μας. Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες κατοικοῦν στίς πόλεις καί στίς κωμοπόλεις. Μόνο στήν περιοχή Ἀθηνῶν - Πειραιῶς ἔχουν συγκεντρωθῆ 2.540.000 ἄνθρωποι! Οἱ ὑπόλοιποι ζοῦν στά χωριά. Πολλοί ὅμως ἀπ' αὐτούς ἐγκαταλείπουν συνεχῶς τά χωριά τους καί φεύγουν γιά τίς πόλεις ἢ μεταναστεύουν στό ἐξωτερικό.

Πολλοί ἄλλοι Ἕλληνες, πού ὑπολογίζονται σέ 2.500.000 περίπου, ζοῦν σέ ξένες χώρες. Εἶναι οἱ **ἀπόδημοι Ἕλληνες**. Χιλιάδες Ἕλληνες ζοῦν ἐπίσης στήν Κύπρο, στήν Κωνσταντινούπολη καί στή Βόρειο Ἡπειρο.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει **δημοκρατικό πολίτευμα**. Ἀρχηγός τοῦ κράτους εἶναι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Αὐτός μέ τήν Κυβέρνηση (τόν πρωθυπουργό καί τοὺς ὑπουργούς) καί τῆ βουλή φροντίζουν γιά ὅλα τά ζητήματα τοῦ κράτους.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας μας εἶναι ἡ **Ἀθήνα**, ἡ ἐνδοξότερη πόλη τῆς Γῆς.

Ἡ Ἑλλάδα, γιά νά διοικηθῆ καλύτερα, εἶναι χωρισμένη σέ νομούς. Πολλοί νομοὶ διαιροῦνται σέ ἐπαρχίες. Κάθε νομός διοικεῖται ἀπό τὸ νομάρχη, πού ἐκπροσωπεῖ στό νομό του τήν Κυβέρνηση.

Σέ κάθε πόλη ὑπάρχει ὁ δήμαρχος καί τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο καί σέ κάθε κοινότητα ὁ πρόεδρος καί τὸ Κοινοτικὸ Συμβούλιο.

Ἡ Ὄρθόδοξη Χριστιανικὴ **Ἐκκλησία** τῆς χώρας μας διοικεῖται ἀπό τὴν Ἱερά Σύνοδο, πού ἔχει πρόεδρο τὸν ἀρχιεπίσκοπο «Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος».

Στά ἑλληνικά **δικαστήρια** οἱ δικαστὲς λύνουν τίς διαφορὲς τῶν πολιτῶν καί τιμωροῦν τοὺς παραβάτες τῶν νόμων. Ἀνώτατο δικαστήριο στή χώρα μας εἶναι ὁ **Ἀρειος Πάγος**.

“Όλοι οί “Έλληνες μέσα στο κράτος είναι ίσοι άπέναντι του Νόμου, έχουν τά ίδια δικαιώματα και τίς ίδιες ύποχρεώσεις.

“Ο ‘Ελληνικός Στρατός είναι ό άκοίμητος φρουρός τής Πατρίδας. Περιλαμβάνει τò στρατό ξηράς, τò πολεμικό ναυτικό και τήν άεροπορία.

“Η ‘Ελληνική Χωροφυλακή κι ή ‘Αστυνομία Πόλεων φροντίζουν νά τηρηται ή τάξη στις πόλεις και στα χωριά.

Γιά τήν **έκπαίδευση** τών ‘Ελλήνων λειτουργοῦν πολλά έκπαιδευτικά ιδρύματα: νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, έπαγγελματικές σχολές, πανεπιστήμια κλπ. Τò κράτος ξοδεύει μεγάλα ποσά, γιά νά μορφώνωνται τά ‘Ελληνόπουλα.

Γενική παρατήρηση: Γιά νά προοδεύση μιá χώρα, πρέπει όλοι οί πολίτες νά βοηθοῦν τούς άρχοντες του κράτους στα έργα προόδου.

Έργασίες: Πάνω στον γεωφυσικό χάρτη τής ‘Ελλάδας, πού κάνατε σέ προηγούμενο μάθημα, νά τοποθετήσετε ένα διάφανο χαρτί και νά χωρίσετε τούς νομούς τής χώρας μας. “Επειτα νά γράψετε και νά μάθετε τίς πρωτεύουσές τους.

16

‘Η θέση τής ‘Ελλάδας στή Μεσόγειο

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξίτε τή Μεσόγειο θάλασσα στον παγκόσμιο χάρτη και στην ύδρογειο σφαίρα. Δειξίτε τò Γιβραλιόρ, τò Σουέζ, τόν ‘Ελλήσποντο.
2. Δειξίτε στο χάρτη τής Μεσογείου τήν ‘Ελλάδα, τή Μικρά ‘Ασία, τήν ‘Ιταλία και τήν ‘Ιθρηική χερσόνησο. Δειξίτε τίς άκτές τής Βόρειας ‘Αφρικής και τής Παλαιστίνης. Δειξίτε τά μεγάλα νησιά και

Χάρτης Μεσογειακών χωρών

τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου. Παρατηρήστε τὴ θέση τῆς Ἑλλάδας ἀνάμεσα στὶς ἄλλες μεσογειακὲς χῶρες.

3. Γνωρίζετε τὸ κλίμα, τὴ γλωσσίδα καὶ τὴν πανίδα τῆς Ἑλλάδας. Τί μπορείτε νὰ πῆτε γιὰ τὸ κλίμα, τὰ φυτό καὶ τὰ ζῶα τῶν ἄλλων μεσογειακῶν χωρῶν;
4. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὸ μεσογειακὸ κλίμα, τὴ μεσογειακὴ βλάστηση, τοὺς μεσογειακοὺς λαοὺς. Ποιὰ κοινὰ γνωρίσματα ἔχουν;
5. Νὰ θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε στὴ Μυθολογία γιὰ τοὺς Ἀργοναυτεῖς, τὰ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων, τὶς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεύα. Δεῖξτε γνωστὰ μέρη σὺν τῆς χάρτης σας.
6. Παρατηρήστε τὸ χάρτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, τὸ χάρτη τοῦ κράτους τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τὸ χάρτη τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τὸ χάρτη τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.
7. Τί ρόλο διαδραμάτισε ἡ Ἑλλάδα σὺν τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου σὺν τῆς ἀρχαιότητα καὶ σὺν τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς;
8. Δεῖξτε τὰ κράτη, πού ὑπάρχουν σήμερον γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο. Μὲ ποιά ἀπ' αὐτὰ πολέμησε σὺν τῆς παρελθόν ἡ Ἑλλάδα;
9. Γιατί πολλὰ ἰσχυρὰ κράτη θέλουν νὰ κυριαρχοῦν σὺν τῆς Μεσογείου;

Ἡ **Μεσόγειος θάλασσα** εἶναι μιὰ μεγάλη κλειστὴ θαλάσσια περιοχὴ ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀφρικὴ καὶ στὴν Ἀσία. Δυτικὰ, μὲ τὸν **πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ**, ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Στὴ νοτιοδυτικὴ γωνία τῆς βρίσκεται ἡ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ἡ ὁποία συνδέει τὴ Μεσόγειο μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Βορειοανατολικά, μὲ τὰ στενὰ τοῦ **Ἑλληπόντου**, τῆς **Προποντίδας** καὶ τοῦ **Βοσπόρου**, ἡ Μεσόγειος συνδέεται μὲ τὸν **Εὐξείνιο Πόντο**. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες ἔχουν πολὺ μεγάλη στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία κι ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

Στὴ βόρεια πλευρὰ τῆς ἡ Μεσόγειος εἰσχωρεῖ στὴ στεριά καὶ σχηματίζει τὸ **Αἰγαῖο**, τὸ **Ἴόνιο**, τὸ **Ἀδριατικὸ** καὶ τὸ **Τυρρηρικὸ πέλαγος**. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἀπλώνονται ἡ **Ἑλληνικὴ** καὶ ἡ **Ἰταλικὴ χερσόνησος**. Ἀνάμεσα στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ στὸν Εὐξείνιο Πόντο βρίσκεται ἡ **Μικρασιατικὴ χερσόνησος**.

Στὴ Μεσόγειο, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας ἑλληνικὰ νησιά, ὑπάρχουν ἐπίσης ἡ **Κύπρος**, ἡ **Σικελία**, ἡ **Μάλτα**, ἡ **Σαρδηνία**, ἡ **Κορσικὴ**.

Μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου εἶναι: ὁ **Πειραιᾶς** στὴν Ἑλλάδα, ἡ **Νεάπολη** κι ἡ **Γένοβα** στὴν Ἰταλία, ἡ **Μασσαλία** στὴ Γαλλία, ἡ **Βαρκελώνη** στὴν Ἰσπανία, τὸ **Ἀλγέριο**, ἡ **Τύνιδα** κι ἡ **Ἀλεξάνδρεια** στὴν Ἀφρικὴ, ἡ **Βηρυττός** στὸν Λίβανο.

Ὅλες οἱ περιοχές, ποὺ θρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο, ἔχουν τὸ ἴδιο σχεδὸν **μεσογειακὸ κλίμα** καὶ τὴν ἴδια **μεσογειακὴ βλάστηση**. Θερμότερο εἶναι τὸ κλίμα τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Καμιά ἄλλη θαλάσσια περιοχὴ τῆς Γῆς δὲν εἶδε τὶς περιπέτειες, ποὺ δοκίμασαν οἱ λαοὶ τῆς Μεσογείου, καὶ καμιά δὲν γνώρισε τὴ δόξα τῆς. Στὴν ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοί, πρωτοεμφανίστηκαν οἱ ἄνθρωποι κι ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ὁ πρῶτος πολιτισμός.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν ἰδρύσει πολλὰ ἀποικίες σ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Στὴ Μικρὰ Ἀσία κατοικοῦσαν Ἕλληνες καὶ ἡ Κάτω Ἰταλία μὲ τὴ Σικελία λέγονταν «Μεγάλῃ Ἑλλάς».

Ἀργότερα στὴ Μεσόγειο καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴ κυριάρχησαν

οί Ρωμαῖοι κι ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Βυζαντινοὶ “Ἕλληνες. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Βοσπόρου, ἐκεῖ ποὺ ἐνώνονται ἡ Μεσόγειος μὲ τὸν Εὐξείνο Πόντο κι ἡ Εὐρώπη μὲ τὴν Ἀσία, χτίστηκε ἡ **Κωνσταντινούπολη**. Ἐκεῖ γιὰ χίλια περίπου χρόνια μεταφέρθηκε ἡ καρδιὰ τῆς Ἑλλάδας.

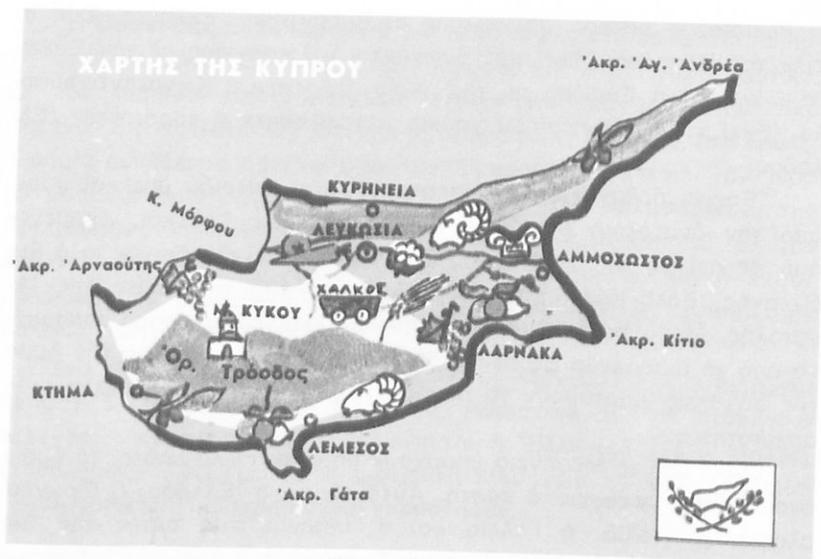
Ἐπειτα ἦρθαν χρόνια δύσκολα γιὰ τὴν Πατρίδα μας καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο ἐγκαταστάθηκαν Τοῦρκοι, φερμένοι ἀπὸ τὶς στέπες τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ἀρχαῖος, ὁ ἀλεξανδρινὸς κι ὁ βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς χάθηκαν γιὰ πάντα ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς. Μόνο πάπυροι καὶ σπασμένα ἑλληνικὰ μάρμαρα, σπαρμένα ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ ὡς τὸν Ἰνδὸ κι ἀπὸ τὸν Δούναβη ὡς τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας, μαρτυροῦν τὴ δύναμη καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο ὑπάρχουν σήμερα πολλὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται **μεσογειακὰ κράτη**. Αὐτὰ εἶναι: ἡ Ἑλλάδα, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία στὶς ἀκτὲς τῆς Εὐρώπης, τὸ Μαρόκο, ἡ Ἀλγερία, ἡ Τυνησία, ἡ Λιβύη κι ἡ Αἴγυπτος στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀφρικῆς, τὸ Ἰσραήλ, ὁ Λίβανος, ἡ Συρία κι ἡ Τουρκία στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀσίας. Ἀνεξάρτητα κράτη εἶναι ἐπίσης ἡ Κύπρος καὶ ἡ Μάλτα.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Μεσόγειος θάλασσα, μεσογειακὸ κλίμα, μεσογειακὴ βλάστηση, μεσογειακὰ κράτη, Γιβραλτάρ, Σουέζ, Ἑλλησποντος, Προποντίδα, Βόσπορος, Εὐξείνος Πόντος, Ἀδριατικὸ πέλαγος, Τυρρηρικὸ πέλαγος κ.ἄ.

Γενικὴ παρατήρηση: Οἱ θάλασσες, ποὺ ἐνώνουν γειτονικὲς περιοχές, οἱ πορθμοὶ κι οἱ διώρυγες ἔχουν μεγάλη στρατηγικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Μεσογείου. Νὰ σημειώσετε σ' αὐτὸν ὅλα τὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀναφέραμε στὸ μάθημα.

13

Ἡ μεγαλόνησος Κύπρος

Ἔκταση: 9.250 τ.χ.

Κάτοικοι: 640.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ἀκούσατε ἀσφαλῶς πολλὰ γιὰ τὴν ἐλληνικὴ μεγαλόνησο Κύπρο. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
2. Παρατηρήστε τὴν Κύπρο σὺν χάριτι τῆς Μεσογείου, σὺν παγκόσμιον χάριτι καὶ σὺν ὑδρόγειον σφαίρα. Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴ θέσιν τῆς;
3. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου; Ποιὰ θουνὰ καὶ ποιὲς πεδιάδες ἔχει; Γιατί δὲν ἔχει μεγάλα ποτάμια;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτὲς τῆς Κύπρου; Δεῖξτε τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ λιμάνια τῆς.
5. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Κύπρος; Γιατί;

6. *Τί γνωρίζετε για τὸν φυσικὸ πλοῦτο της;*
7. *Τί γνωρίζετε για τὴν ἀρχαία, τὴ μεσαιωνικὴ καὶ τὴ νεώτερη ἱστορία τῆς Κύπρου; Γιατί ὀνομάζεται «νηοὶ τῆς Ἀφροδίτης»;*
8. *Τί γνωρίζετε για τοὺς σημερινούς Κυπρίους καὶ τοὺς πρόσφατους σκληροὺς ἀγῶνες τους για τὴν ἐλευθερία;*

«Πολλοὺς ἀφέντες ἄλλαξε, δὲν ἄλλαξε ψυχὴ...»

Ἡ Κύπρος εἶναι ἓνα μεγάλο, ὠραῖο κι ἔνδοξο ἑλληνικὸ νησί. Ἡ ἱστορία της εἶναι σχεδὸν ὅμοια μὲ τὴν ἱστορία ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Μυθολογία ἀναφέρει ὅτι ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Κύπρου ἀναδύθηκε ἡ θεὰ τῆς ὁμορφιάς, γι' αὐτὸ ἡ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος ὀνομάστηκε καὶ **Νηοὶ τῆς Ἀφροδίτης**.

Μεγαλόπρεπα ἐρείπια ναῶν καὶ ἀρχαίων πόλεων διαλαοῦν στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα καὶ τὴν ἑλληνικότητα τοῦ μαρτυρικοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους ἑλληνικοὺς πολιτισμοὺς.

Θρύλοι, παραδόσεις κι ἐρειπωμένα κάστρα θυμίζουν τὶς περιπέτειες τῆς Κύπρου στὸ μεσαίωνα, τότε ποὺ σιδερόφρακτοι σταυροφόροι, Ἀραβες καὶ Τοῦρκοι ἀγωνίζονταν νὰ ὑποδουλώσουν τὸ ἥρωικὸ νησί. Ὅλοι αὐτοὶ πάτησαν τὸ χῶμα τῆς Κύπρου. Κανένας ὁμως δὲν κατόρθωσε νὰ νικήσῃ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ της!

Στὰ 1878 οἱ Τοῦρκοι, ποὺ τὴν κατεῖχαν ὡς τότε, τὴν πούλησαν στοὺς Ἀγγλους! Τώρα μὲ διάφορους τρόπους ζητοῦν νὰ τὴν ξανακάμουν δική τους.

Οἱ Κύπριοι πολλὰς φορὲς ἀγωνίστηκαν ἥρωικὰ γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Πολλοὶ θυσιάστηκαν στοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς. Καὶ θυσιάζονται ἀκόμα!

Τὸ 1959 δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ ἀνεξάρτητο Κυπριακὸ Κράτος.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 τουρκικὰ στρατεύματα κατέλαβαν αὐθαίρετα τὸ βόρειο τμῆμα του μὲ σκοπὸ τὴ διχοτόμηση τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἑλληνικὸ νησί. Ἐχει ἕκταση 9.250 τ.χ. Στὸ νότιο τμῆμα της ἀπλώνεται ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ ἡ **Ο**-

λυμπος, με ψηλότερη κορυφή τὸ ὄρος **Τρόδος** (2.140 μ.). Στους πρόποδες τοῦ κυπριακοῦ Ὀλύμπου καὶ στὶς εὐφορες παραλιακῆς κοιλάδες ὑπάρχουν μεγάλοι ἐλαιῶνες, πορτοκαλεῶνες κι ἀμπέλια καὶ ψηλότερα ὠραία δάση μὲ πεῦκα. Πολλὰ γραφικὰ χωριά εἶναι χτισμένα στὶς πλαγιές τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ βρίσκεται κι ἡ ἱστορική **Μονὴ Κύκκου**, προπύργιο τῶν Κυπρίων σ' ὄλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες.

Στὰ βόρεια τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο **Κορμακίτης** ὡς τὸ ἀκρωτήριο τοῦ **Ἁγίου Ἀνδρέα**, ἀπλώνεται τὸ ὄρος **Πενταδάκτυλο**.

Ἐνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς ὄροσειρές, ἀπὸ τὸν κόλπο Μόρφου ὡς τὴν Ἀμμόχωστο, ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα **Μεσαριά**, στὴν ὁποία καλλιεργοῦνται δημητριακά, ἀμπέλια, θαμβάκι, ἐλιές, πατάτες, ἐσπεριδοειδῆ, ὀπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ποτάμια καὶ λίμνες μεγάλες δὲν ἔχει ἡ Κύπρος, γιατί ἡ ἔκτασή της εἶναι περιορισμένη κι οἱ βροχὲς ἐλάχιστες.

Στὰ νότια τοῦ νησιοῦ σχηματίζονται οἱ κόλποι **Λάρνακος**, **Λεμεσοῦ** κι **Ἐπισκοπῆς**.

Ἄλλα ἀκρωτήρια τῆς Κύπρου εἶναι τὰ: **Γκρέκο**, **Γάτα** καὶ **Ἀρναούτης**.

Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι ξηρὸ μεσογειακό, μὲ μαλακὸ χειμῶνα καὶ ζεστὸ καλοκαίρι. Σ' αὐτὴν εὐδοκίμοῦν ὅλα τὰ γνωστὰ μεσογειακά φυτὰ κι οἱ περισσότεροὶ Κύπριοι εἶναι γεωργοί. Ἄρκετὰ ἀναπτυγμένα εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ παράγονται ἄφθονα κι ἐκλεκτὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κύπρου ἐξάγονται ἄρκετὰ ὀρυκτὰ καὶ κυρίως χαλκός, σιδηρομεταλλεύματα, γύψος. Ὅλα σχεδὸν πουλιοῦνται σὲ ξένες χῶρες, γιατί ἡ Κύπρος δὲν ἔχει μεγάλη ἐργοστάσια, γιὰ ν' ἀξιοποιήσῃ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο της. Ἡ βιομηχανία της εἶναι μικρὴ κι ἐπεξεργάζεται κυρίως τὰ γεωργικὰ προϊόντα τοῦ νησιοῦ.

Θαυμάσια εἶναι τὰ προϊόντα τῆς κυπριακῆς βιοτεχνίας.

Ἡ ὁδικὴ συγκοινωνία τῆς Κύπρου εἶναι γενικὰ καλὴ. Μεγαλύτερο λιμάνι εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος. Ἡ Λευκωσία συνδέεται ἀεροπορικῶς μὲ πολλὰς ξένες χῶρες καὶ τὸ ἀεροδρόμιό της ἔχει μεγάλη κίνηση.

Στην Κύπρο ζοῦν σήμερα 640.000 ἄνθρωποι. Ἀπ' αὐτοὺς 100.000 περίπου εἶναι Τούρκοι. Οἱ περισσότεροι Κύπριοι ζοῦν στὰ χωριά.

Διοικητικά ἡ Κύπρος εἶναι χωρισμένη σὲ ἕξι ἐπαρχίες. Αὐτὲς εἶναι: α) ἡ **ἐπαρχία Λευκωσίας** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λευκωσία** (115.000 κ.), ποὺ εἶναι καὶ πρωτεύουσα τοῦ Κυπριακοῦ Κράτους, β) ἡ **ἐπαρχία Κυρηναίας** μὲ πρωτεύουσα τὴν **Κυρήνεια**, στὶς βόρειες ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ, γ) ἡ **ἐπαρχία Ἀμμοχώστου** μὲ πρωτεύουσα τὴν **Ἀμμόχωστο**, δ) ἡ **ἐπαρχία Λάρνακος** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λάρνακα**, ε) ἡ **ἐπαρχία Λεμεσοῦ** μὲ πρωτεύουσα τὴ **Λεμεσό** καὶ στ) ἡ **ἐπαρχία Πάφου** μὲ πρωτεύουσα τὸ **Κτήμα**.

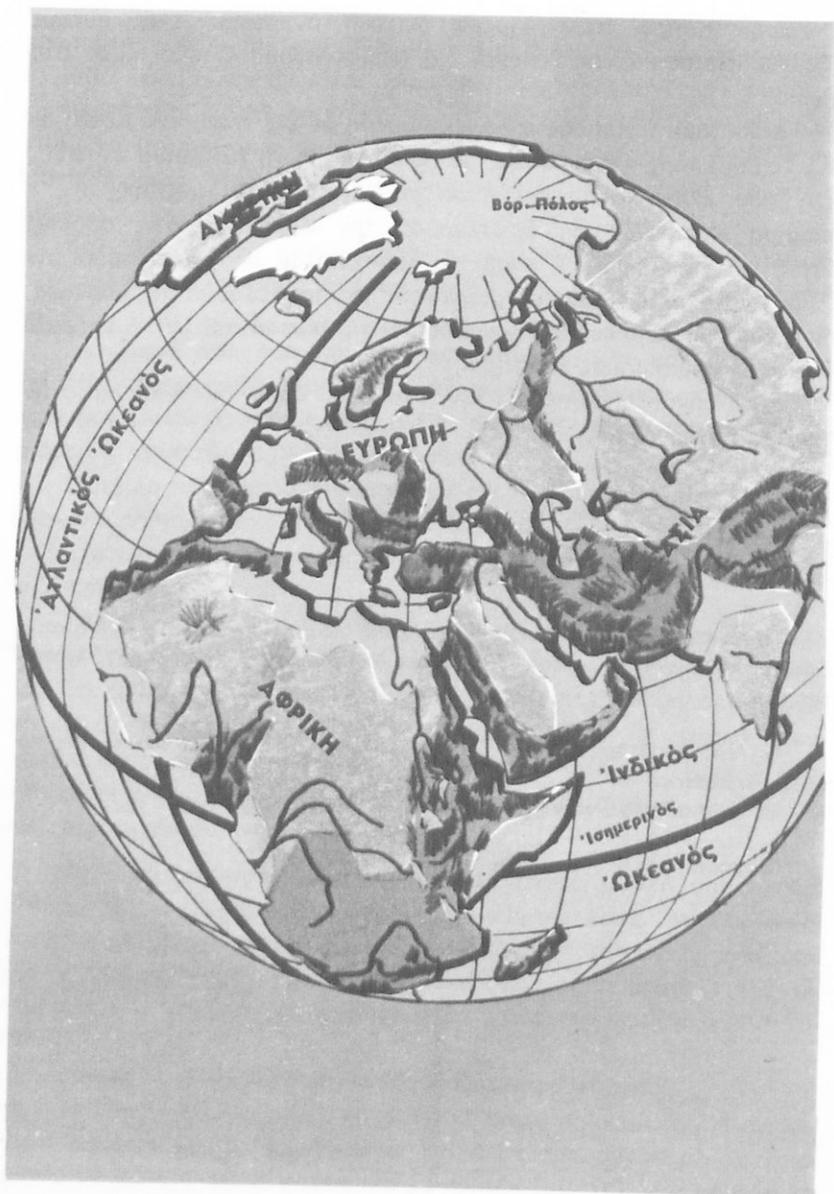
Αὐτὴ εἶναι ἡ Κύπρος. "Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Λευκωσία, Κυρήνεια, Ἀμμόχωστος, Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος, Ὀλυμπος, Τρόδος, Πενταδάκτυλο, Μεσαριά, Νησὶ τῆς Ἀφροδίτης.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ Ἑλληνισμός, μ' ὅλες τὶς ἐθνικὲς περιπέτειες, δὲν πεθαίνει.

2. Ἡ ἐλευθερία ἀποχτιέται μὲ ἀγῶνες καὶ θυσίες.

Ἔργασία: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Κύπρου.

Ἡ Εὐρώπη στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Σὲ ποιὰν ἥπειρο ἀνήκει ἡ Ἑλλάδα;
2. Παρατηρήστε τὴν Εὐρώπη σὶν παγκόσμιο χάρτη καὶ σὶν ὑδρογείου σφαίρα. Δεῖξτε τὶς θάλασσες ποὺ τὴν περιβάλλουν, τὶς μεγάλες χερσονήσους καὶ τὰ νησιά της.
3. Παρατηρήστε τὸν γεωφρονικό χάρτη τῆς Εὐρώπης. Δεῖξτε τὶς μεγάλες ὄρσοιρές, τὶς μεγάλες πεδιάδες, τὰ μεγάλα ποτάμια της.
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῆς Εὐρώπης;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν σημερινὸ πλοῦτο της;
6. Νὰ ἀναφέρετε ὅ,τι γνωρίζετε γιὰ τὴν παλαιὰ καὶ τὴ σύγχρονη Εὐρώπη, γιὰ τοὺς λαοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸ της.
7. Μὲ ποιά κράτη τῆς Εὐρώπης γειτονεύει ἡ Ἑλλάδα;
8. Ποιά ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης γνωρίζετε; Ποιὲς πόλεις;
9. Δεῖξτε σὶν χάρτη τὰ μεγαλύτερα κράτη τῆς Εὐρώπης.
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σημερινὲς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη;

“Ὅπως ἀναφέραμε σὲ ἄλλο κεφάλαιο, ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ νοτιότερη χώρα τῆς Εὐρώπης.

“Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι μιὰ τεράστια χερσονήσος τῆς Εὐρασίας, μὲ συνολικὴ ἔκταση 10.000.000 τ.χ. Ἀπὸ τὴν Ἀσία χωρίζεται μὲ τὰ **Οὐράλια ὄρη** καὶ τὴν **Κασπία θάλασσα**.

Στὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης βρίσκεται ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς καὶ μεγάλες ἐκτάσεις στὴ **Βόρεια Εὐρώπη** εἶναι πάντα χιονισμένες καὶ ἀκατοίκητες.

Ἡ **Δυτικὴ Εὐρώπη** βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ἡ **Βόρεια** καὶ ἡ **Βαλτικὴ θάλασσα** καὶ πολλοὶ κόλποι,

χερσόνησοι και νησιά. Μεγαλύτερες χερσόνησοι στις άκτες του 'Ατλαντικού είναι η **Σκανδιναβική** και η **'Ιβηρική**. Μεγάλα νησιά είναι η **Μεγάλη Βρετανία**, η **'Ιρλανδία**, η **'Ισλανδία**. Ός τις άκτες της Δυτικής Εύρώπης φτάνει τὸ θερμὸ θαλάσσιο ρεύμα Γκόλφ Στρίμ και τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι ὑγρὸ, ὠκεάνιο.

Στὴν **Κεντρικὴ Εὐρώπη** ὑψώνονται οἱ **"Άλπεις**, ἡ ψηλότερη ὄροσειρὰ τῆς Εὐρώπης. Τὸ κλίμα στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη εἶναι ἠπειρωτικὸ.

Ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ εἶναι και τὸ κλίμα τῆς **'Ανατολικῆς Εὐρώπης**. Ἐκεῖ ἀπλώνεται ἡ μεγάλη **ρωσικὴ πεδιάδα**.

Γιὰ τὴ **Νότια ἢ Μεσογειακὴ Εὐρώπη** μιλήσαμε σὲ προηγούμενα κεφάλαια.

Μεγαλύτερα ποτάμια τῆς Εὐρώπης εἶναι ὁ **Βόλγας** κι ὁ **Δούναβης**.

Στὴν Κεντρικὴ, τὴν Ἀνατολικὴ και τὴ Βόρεια Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα δάση μὲ κωνοφόρα κυρίως δέντρα. Στὴν ἴδια περιοχὴ καλλιεργοῦνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα και ἄλλα φυτὰ. Στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα λιβάδια, στὰ ὁποῖα ἐκτρέφονται πολλὲς γαλακτοφόρες ἀγελάδες. Στὴ Νότια Εὐρώπη εὐδοκιμοῦν τὰ γνωστὰ μεσογειακὰ φυτὰ.

Σ' αὐτὸν τὸ χῶρο ἀναπτύχθηκε ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος πολιτισμὸς. Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ, ὅταν στὴν Πατρίδα μας ἀνθούσε ὁ πολιτισμὸς, στὴν Εὐρώπη ζοῦσαν βάρβαροι λαοί. Ἀργότερα πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς διδάχτηκαν τὸν ἑλληνικὸ χριστιανικὸ πολιτισμὸ τῆς Βυζαντινῆς Ἑλλάδας και σιγὰ σιγὰ ἀρχισαν νὰ ἐκπολιτίζονται.

"Ολοὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης (580.000.000 περίπου) ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ. Στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη κατοικοῦν οἱ **Σλάβοι**, στὴ Βόρεια οἱ **Σκανδιναβοί**, στὴν Κεντρικὴ και τὴ Δυτικὴ οἱ **'Αγγλοσάξονες**, στὴ Νότια **"Ελληνες, Ρουμάνοι, Σλάβοι, Ἴταλοί, Ἴσπανοί**. Κατοικοῦν ἐπίσης κι ἄλλες μικρότερες φυλές, τὶς ὁποῖες θὰ γνωρίσωμε ἀργότερα. "Ολοὶ σχεδὸν οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι χριστιανοί.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι σήμερα χωρισμένη σὲ πολλὰ μεγάλα και μικρὰ κράτη, ποὺ θὰ γνωρίσωμε στὴν ΣΤ' τάξη. Μεγάλα, πλούσια κι ἰσχυρὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἶναι τὸ **'Ηνωμένο Βασίλειο** ('Αγγλία), ἡ **Γαλλία**, ἡ **Γερμανία**, ἡ **Ρωσία**. Ὄνομαστὲς εὐρωπαϊκὲς

πόλεις είναι τὸ Παρίσι, τὸ Λονδίνο, τὸ Βερολίνο, ἡ Βιέννη, ἡ Βουδαπέστη, ἡ Ρώμη, οἱ Βρυξέλλες, ἡ Μόσχα.

Ἡ Ἑλλάδα συνεργάζεται μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Μὲ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχει στενοὺς δεσμοὺς φιλίας. Πολλοὶ τουρίστες ἀπ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης ἐπισκέπτονται τὴ χώρα μας καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σὲ χῶρες τῆς Εὐρώπης.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

Σημείωση: Στὸ βιβλίο αὐτὸ ἀναφέρονται πολλοὶ ἀριθμοί, ποὺ φανερώνουν ἔκταση, πληθυσμὸ, ὑψόμετρο κλπ. Ἡ ἀπομνημόνευση ὅλων αὐτῶν δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ.

Ἡ Ἀσία στὴν ὕδρoγειο σφαίρα

Η ΑΣΙΑ

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 2.100.000.000

19

Γενική εικόνα της 'Ασίας

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη την Έλλάδα.
2. Ποιά χώρα βρίσκεται στα ανατολικά του Αιγαίου; Σε ποιά μεγάλη ήπειρο ανήκει ή Μικρά 'Ασία;
3. Παρατηρήστε την 'Ασία στην υδρογείο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Δείξτε τον Ίσημερινό, τον Τροπικό του Καρκίνου, τον Βόρειο πολικό κύκλο, τους μεσημβρινούς που περνούν από τη Μικρά 'Ασία κι από τον Βερίγγειο πορθμό. Συγκρίνετε στον παγκόσμιο χάρτη την έκταση της Ελλάδας και της 'Ασίας.
4. Ποιοι ωκεανοί είναι όλογυρα στην 'Ασία; Μὲ ποιά ήπειρο συνορεύει δυτικά;
5. Παρατηρήστε τις ακτές της 'Ασίας. Ποιοι μεγάλοι κόλποι και ποιές χερσόνησοι σχηματίζονται στη Νότια 'Ασία; Ποιοι στην Ανατολική; Ποιά μεγάλα νησιά έχει ή 'Ασία;
6. Παρατηρήστε τον γεωφυσικό χάρτη της 'Ασίας. Δείξτε τις μεγάλες όροσειρές της. Δείξτε την κορυφή του Έβερεστ.
7. Δείξτε τὰ μεγάλα όροπέδια, τις πεδιάδες, τὰ ποτάμια και τις λίμνες της 'Ασίας. Ποῦ ἔχουν τις πηγές τους τὰ περισσότερα ποτάμια; Γιατί; Ποῦ ἐκβάλλει τὸ καθένα ἀπ' αὐτά;
8. Σὲ ποιές γεωφυσικὲς περιοχὲς διαιρεῖται ή 'Ασία;

Πέρα από τις ανατολικές άκτες του Αιγαίου πελάγους απλώνεται ή μεγαλύτερη ήπειρος τής Γης. Τήν άχανή αυτή χώρα οί 'Ασσύριοι, ένας πανάρχαιος λαός που ζούσε στις ανατολικές άκτες τής Μεσογείου, τήν ονόμαζαν **'Ασκού**, δηλ. 'Ανατολή. 'Από τή λέξη 'Ασκού προήλθε, ίσως, τò όνομα **'Ασία**.

'Η 'Ασία απλώνεται από τις άκτες τής Μεσογείου ως τόν **Βερίγγειο πορθμό**. Πάνω από τὰ νότια νησιά της περνά ό 'Ισημερινός, ένω τò βορειότερο άκρωτήριό της βρίσκεται πολύ κοντά στόν Βόρειο πόλο. 'Η τεράστια αυτή ήπειρος έχει συνολική έκταση 44.000.000 τ.χ.

Στά νότια ή 'Ασία βρέχεται από τόν **'Ινδικό ώκεανό**. 'Εκεί σχηματίζονται ή **'Ερυθρά θάλασσα**, ό **Περσικός κόλπος**, ή **'Αραβική θάλασσα** κι ό **κόλπος τής Βεγγάλης**. Σχηματίζονται επίσης οί χερσόνησοι **'Αραβία**, **'Ινδίες** και **'Ινδοκίνα**.

'Ανατολικά τής 'Ασίας βρίσκεται ό **Ειρηνικός ώκεανός**. 'Εκεί ό θαλάσσιος διαμελισμός είναι πλουσιότατος και σχηματίζονται: ό **κόλπος του Σιάμ**, ή **Σινική θάλασσα**, ή **Κίτρινη θάλασσα**, ή **'Ιαπωνική θάλασσα**, ή **'Οχοτοσική θάλασσα**, οί χερσόνησοι **Κορέα** και **Καμτσάτκα**, τὰ νησιά τής **'Ινδονησίας**, οί **Φιλιπίνες**, ή **Φορμόζα**, τὰ **'Ιαπωνικά νησιά** και πολλά άλλα μικρότερα. 'Ο **Βερίγγειος πορθμός** χωρίζει τήν 'Ασία από τήν 'Αμερική.

Στά βόρεια ή 'Ασία βρέχεται από τόν **Βόρειο παγωμένο ώκεανό**. 'Εκεί τò ψύχος είναι δριμύ και τὰ χιόνια αιώνια.

Στά δυτικά τής 'Ασίας βρίσκεται ή Εύρώπη. Τὰ **Ουράλια όρη**, ό **Ουράλης ποταμός**, ή **Κασπία θάλασσα** κι ό **Καύκασος** είναι φυσικά σύνορα ανάμεσα στις δυό ήπειρους.

Στήν 'Ασία υπάρχουν τὰ ψηλότερα όρη τής Γης. Μεγαλύτερη όροσειρά της είναι τὰ **'Ιμαλία**. 'Εκεί βρίσκεται ή ψηλότερη κορυφή του κόσμου, τò **"Εβερεστ** (8.882 μ.). "Άλλες μεγάλες όροσειρές τής Κεντρικής 'Ασίας είναι τò **Καρακορούμ**, τò **Κουέν Λούν**, τὰ **'Αλταία**. Στή Δυτική 'Ασία ύψώνεται τò **'Αραράτ** κ.ά.

"Αν παρατηρήσωμε στόν ανάγλυφο χάρτη τις όροσειρές τής 'Ασίας, διαπιστώνομε ότι σχηματίζουν δυο μεγάλους κόμβους. 'Ο ένας βρίσκεται στο **'Αραράτ** κι ό άλλος στο **Παμίρ**. Αυτό είναι τò ψηλότερο όροπέδιο τής Γης (7.000 μ.) και ονομάζεται **«Στέγη του κόσμου»**. "Άλλο μεγάλο όροπέδιο στήν ίδια περιοχή είναι τò **Θιβέτ**.

Στις μεγάλες κεντρικές όροσειρές, με τὰ αιώνια χιόνια, ἔχουν τὶς πηγές τους πολλοὶ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας. Στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ χύνονται ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Γάγγης**, ὁ **Βραχμαπούτρας**. Στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ ὁ **Μεκόγκ**, ὁ **Γιάγκ Τσέ Κιάγκ**, ὁ **Χουάγκ Χό**, ὁ **Ἀμούρ**. Στὸν Βόρειο Παγωμένο Ὦκεανὸ ὁ **Λένας**, ὁ **Ἰενεσέης**, ὁ **Ὄβης**. Δυὸ ἄλλοι δίδυμοι ποταμοί, ὁ **Τίγρης** καὶ ὁ **Εὐφράτης**, ἐκβάλλουν στὸν Περσικὸ κόλπο καὶ στὴ λίμνη Ἀράλη χύνονται ὁ **Ῥξος** καὶ ὁ **Ἰαξάρτης**. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ποταμοὶ διαρρέουν εὐφορες προσχωσιγενεῖς πεδιάδες.

Μεγάλες λίμνες τῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Μπαλκάς**, ἡ **Βαϊκάλη**, ποὺ εἶναι ἡ βαθύτερη λίμνη τῆς Γῆς (1.313 μ. βάθος). Λίμνη εἶναι καὶ ἡ **Κασπία θάλασσα**. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς Γῆς. Τὰ νερά της ὅμως εἶναι ἀλμυρὰ καὶ ἡ ἐπιφάνειά της βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Ὁλόκληρη ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 6 γεωφυσικὲς περιοχές. Αὐτὲς εἶναι: ἡ **Δυτικὴ Ἀσία** (Ἐγγύς καὶ Μέση Ἀνατολή), ἡ **Κεντρικὴ**, ἡ **Νότια**, ἡ **Νοτιοανατολικὴ**, ἡ **Ἀνατολικὴ** (Ἄπω Ἀνατολή) καὶ ἡ **Βόρεια Ἀσία**.

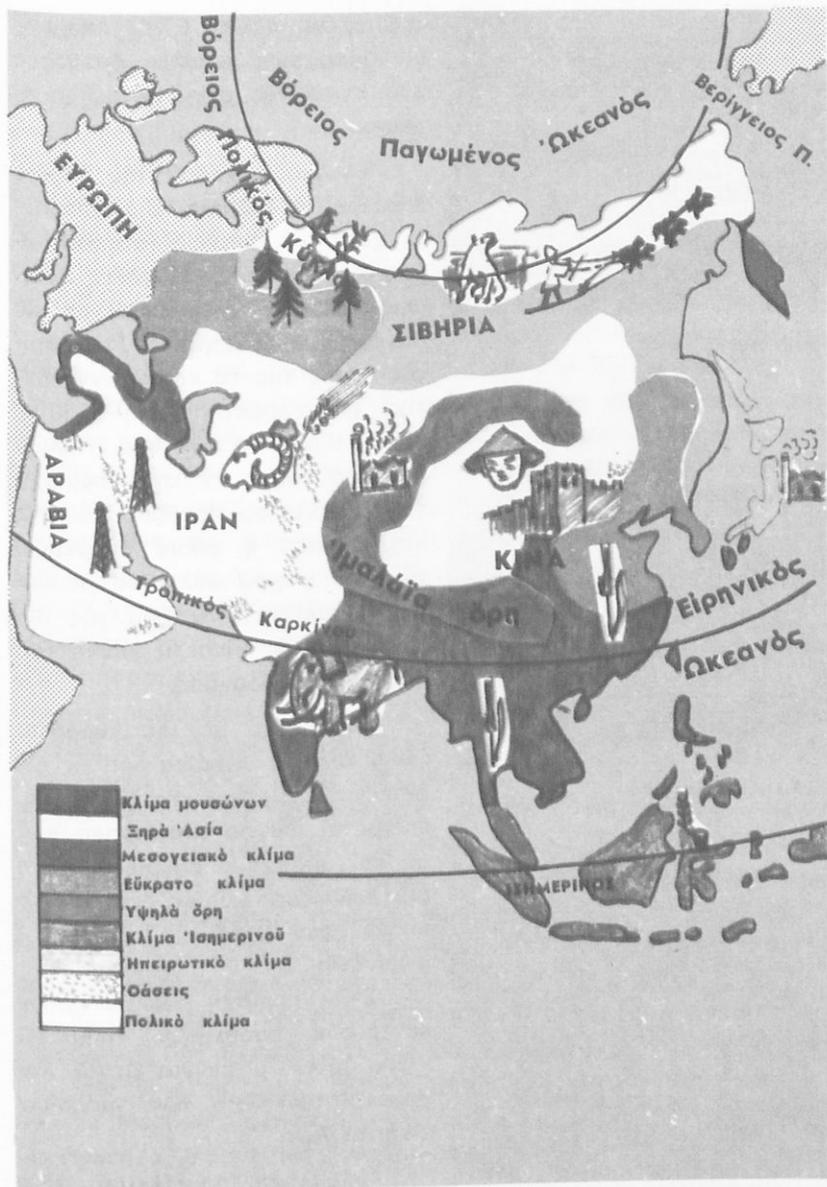
Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τὰ κυριότερα ὀνόματα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας.

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας. Δεῖξτε τὸν Ἰσημερινό, τὴ Διακεκαυμένη ζώνη, τὸν Τροπικὸ τοῦ Καρκίνου, τὸν Βόρειο πολικὸ κύκλο, τὴ Βόρεια εὐκρατη καὶ τὴ Βόρεια κατεψυγμένη ζώνη.
2. Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν μεγάλων ὄροσειρῶν τῆς Ἀσίας.
3. Προσέξτε τὸν θαλάσσιο διαμελισμό της καὶ τοὺς ὠκεανούς, ποὺ τὴν περιβάλλουν.
4. Ποιὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Ἀσίας;
5. Τί εἶναι οἱ μουσῶνες; Ποιὲς περιοχὲς ἐπηρεάζουν; Ποιὰ φαιντὰ εὐδοκίμων καὶ τί ζῶα ζοῦν σ' αὐτές;
6. Τί κλίμα ἐπικρατεῖ στὴν ὄρεινὴ Κεντρικὴ Ἀσία; Τί εἶναι τὰ γιὰκ;
7. Σὲ ποιὲς περιοχὲς δὲν φτάνουν οἱ ὕγροι θαλάσσιοι ἄνεμοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν «ξηρὴ Ἀσία»;
8. Σὲ ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας ἐπικρατεῖ ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα καὶ σὲ ποιὲς πολικὸ; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τῶν περιοχῶν αὐτῶν;
9. Ποιὸ μῆμα τῆς Ἀσίας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα; Τί φαιντὰ εὐδοκίμων ἐκεῖ;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς Ἀσίας;

Ἡ Ἀσία εἶναι τεράστια ἠπειρος. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό ὡς τὸν Βόρειο πόλο, ἔχει ψηλὲς καὶ μεγάλες ὄροσειρὲς κι ἐπηρεάζεται ἀπὸ θαλάσσια ρεύματα κι ἄνεμους, ποὺ ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὸ κλίμα της. Ἡ Νότια Ἀσία θρίσκειται στὴ Διακεκαυμένη ζώνη, ἐνῶ μεγάλες περιοχὲς τοῦ βορρᾶ ἀνήκουν στὴ Βόρεια κα-

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης 'Ασίας

Τοπίο υγρής 'Ασίας

Καλλιέργεια τσαγιού

Τοπίο ξηρής 'Ασίας

τεψυγμένη ζώνη. Είναι επόμενο να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο κλίμα της μεγάλης αυτής ηπείρου.

Το μισό σχεδόν της 'Ασίας αποτελεί ή **Σιβηρία**, μιὰ άπέραντη χώρα με άχανείς πεδιάδες άνοιχτές στο βοριά. Μεγάλες εκτάσεις της είναι σκεπασμένες με πάγους κι αιώνια χιόνια. Στις βορινές άκτές της τó κλίμα είναι πολικό και χαρακτηριστική θλάστηση εκεί είναι ή **τούνδρα**. Πολικό είναι τó κλίμα και στήν περιοχή του Βερίγγειου πορθμού και της Καμτσάτκας, ή όποία έπηρεάζεται από ψυχρά θαλάσσια ρεύματα. Χαρακτηριστικά ζώα της περιοχής αυτής είναι ή λευκή άρκούδα και ό τάρανδος.

Νοτιότερα, σε μιὰ τεράστια ζώνη, από τὰ Ουράλια δρη ως τις άκτές της 'Οχοτσικικής θάλασσας, έπικρατεί ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα και υπάρχουν άπέραντα δάση από κωνοφόρα κυρίως δέντρα, στα όποια ζούν πολλά άγρια γουνοφόρα ζώα.

Στήν περιοχή τών μεγάλων κεντρικών όροσειρών έπικρατεί κλίμα όρεινό μ' αιώνια χιόνια. Χαρακτηριστικά ζώα τών 'Ιμαλαίων είναι τὰ γιάκ.

'Ολόκληρη ή υπόλοιπη 'Ασία κλιματολογικά χωρίζεται σε δύο

μεγάλες ζώνες : στην **Ξηρή** και την **ύγρη 'Ασία**.

Ἡ **Ξηρή 'Ασία** ἀπλώνεται σ' ὀλόκληρο τὸ κεντρικὸ καὶ τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς ἠπείρου. Πρὸς τὰ βόρεια φτάνει ὡς μιὰ νοτιῆ γραμμὴ, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κασπία θάλασσα καὶ καταλήγει στὸν ποταμὸ 'Αμούρ. Νότια σύνορά της εἶναι τὰ 'Ιμαλῆα κι οἱ ἄκτεις τῆς 'Αραβικῆς θάλασσας. Στὴν ἀχανῆ αὐτὴ περιοχὴ σπάνια φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι καὶ οἱ βροχὲς εἶναι ἐλάχιστες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ θερμὸ. Οἱ χειμῶνες στὴν Κεντρικὴ 'Ασία εἶναι ψυχροί, στὴ Νοτιοδυτικὴ ἄρκετὰ θερμοί. Στὴν «Ξηρὴ 'Ασία» ὑπάρχουν ἀπέραντες ἔρημοι, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν 'Αραβία καὶ τὴν 'Αλμυρὴ ἔρημο τῆς Μικρᾶς 'Ασίας καὶ καταλήγουν στὴ μεγάλη ἔρημο **Γκόμπη**, στὰ ὄροπέδια τῆς Μογγολίας. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι, ἀπλώνονται μεγάλες στεπῶδεις περιοχὲς. Ἐκεῖ εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία.

Ἡ **ύγρη 'Ασία** πιάνει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς 'Ινδικῆς χερσονήσου, τὴ Νοτιοανατολικὴ καὶ τὴν 'Ανατολικὴ 'Ασία. Εἶναι ἡ κλιματικὴ **ζώνη τῶν μουσῶνων**. Τὸ χειμῶνα ψυχροὶ ἄνεμοι φυσοῦν ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ὄρεινῆς περιοχῆς πρὸς τὴ θάλασσα καὶ δημιουργοῦν ξηροὺς χειμῶνες στῆς περιοχῆς ποὺ ἐπηρεάζουν. Εἶναι οἱ **χειμερινοὶ μουσῶνες**. Ἀντίθετα, τὸ καλοκαίρι θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι, φορτωμένοι ὕδατμούς, φυσοῦν ἀπὸ τῆς θερμῆς θάλασσας τοῦ Νότου πρὸς τῆς ἄκτεις καὶ τὴν Κεντρικὴ 'Ασία καὶ προκαλοῦν κατακλιμακτικὲς βροχῆς. Εἶναι οἱ **θερινοὶ μουσῶνες**.

Οἱ περιοχὲς τῆς 'Ινδουσίας, τῆς 'Ινδοκίνας καὶ τῶν ἀνατολικῶν 'Ινδιῶν δέχονται τῆς περισσότερες βροχῆς. Ἐκεῖ ἡ θλάσση εἶναι πλούσια. Στὰ παρθένα δάση τῶν περιοχῶν αὐτῶν εὐδοκίμοῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ γνωστὰ φυτὰ τῶν θερμῶν χωρῶν καὶ ζοῦν πίθηκοι, λιοντάρια, τίγρεις, ἐλέφαντες, πολλὰ ἔρπετά, περίεργα ἔντομα καὶ παραδείσια πτηνά. Τὸ ρύζι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ φυτὸ τῆς ὑγρῆς 'Ασίας κι ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς διατροφῆς ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Ἡ ζώνη τῶν ὑγρῶν μουσῶνων εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχὴ τῆς Γῆς. Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 1.870.000.000 ἄνθρωποι!

Στῆς γνωστῆς μας δυτικῆς ἄκτεις τῆς 'Ασίας, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἐπικρατεῖ μεσογειακὸ κλίμα μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ μεσογειακὴ χλωρίδα καὶ πανίδα.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Σιδηρία, τούνδρα, ξηρὴ καὶ ὑγρὴ 'Ασία, μουσῶνες, θερινοὶ καὶ χειμερινοὶ μουσῶνες, Γκόμπη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα μιᾶς περιοχῆς ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὴ μορφή τοῦ ἐδάφους, τὴ διάταξη τῶν ὀρέων, τοὺς ἀνέμους κλπ.

2. Στὶς περιοχές, ποὺ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ δὲν τὶς φτάνουν οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι, τὸ κλίμα εἶναι συνήθως ξηρὸ κι οἱ βροχές λίγες.

Ἔργασίες: Πάνω στὸν γεωφυσικὸ χάρτη, ποὺ κάματε, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτί καὶ μὲ χρώματα νὰ ὀρίσετε τὶς κλιματικὲς ζώνες τῆς Ἀσίας.

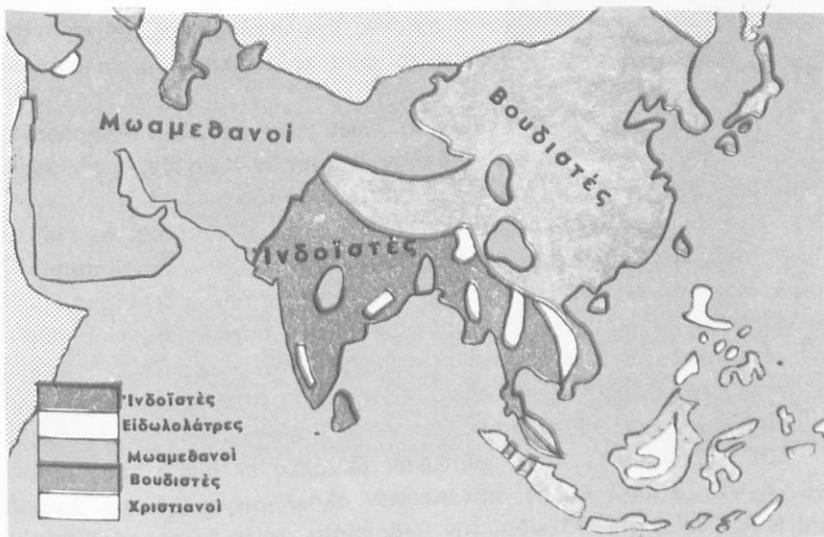
Γιατί στὴν περιοχὴ τῶν μουσῶνων κατοικεῖ ὁ μεγαλύτερος πληθυσμὸς τῆς Ἀσίας;

21

Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀσίας

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί γνωρίζετε ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὰ θρησκευτικὰ γιὰ ἀρχαίους λαοὺς καὶ πολιτισμοὺς τῆς Ἀσίας; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὶς ἐπιδρομὲς Ἀσιατῶν στὶς ἐλληνικὲς χώρες;*
2. *Νὰ διαβάσετε «Τὰ ταξίδια τοῦ Μάρκο Πόλο», τὸ «Γύρο τοῦ κόσμου σὲ 80 ἡμέρες» κι ἄλλα βιβλία, ποὺ περιγράφουν τὴν παλιὰ καὶ τὴ σύγχρονη Ἀσία.*
3. *Σὲ ποιά περιοχὴ πιστεύεται ὅτι θρῆσκόνταν ἡ Ἐδέμ;*
4. *Σὲ ποιά περιοχὴ τῆς Ἀσίας ἀναπτύχθηκαν οἱ πρῶτοι πανάρχαιοι πολιτισμοί; Ποιοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἀσίας γνωρίζετε;*
5. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Κινέζων;*
6. *Ποιὲς μεγάλες θρησκευτικὲς πρωτοφάνηκαν στὴν Ἀσία;*
7. *Μέχρι ποιά περιοχὴ τῆς Ἀσίας ἔφτασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος;*
8. *Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν μὲ ἄλλους Ἀσιατικούς λαοὺς; Ποῦ ζοῦσαν οἱ «ἀκρίτες»;*

Χάρτης θρησκειών Ἀσίας

9. Τί γνωρίζετε για τις προσπάθειες τῶν Εὐρωπαίων νὰ φτάσουν ἀπὸ τὴ θάλασσα σὲς Ἰνδίες;
10. Σὲ ποιὲς φυλὲς ἀνήκουν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ἀσίας; Σὲ ποιὲς θρησκείες πιστεύουν; Ποιὲς γλῶσσες μιλοῦν;
11. Τί γνωρίζετε για τὸν σημερινὸ πολιτισμὸ τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας; Ποιὸ εἶναι τὸ περισσότερο προοδευμένο κράτος τῆς;
12. Τί προβλήματα δημιουργεῖ ὁ ὑπερπληθυσμὸς στὴ Ν.Α. Ἀσία;

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι στὴ γόνιμη γῆ τῆς Μεσοποταμίας βρισκόταν ὁ Παράδεισος κι ὅτι ἐκεῖ ἐζησαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι.

Μεγαλόπρεπα μνημεῖα, ποὺ σώζονται σήμερα στὴ Μέση καὶ στὴν Ἄπω Ἀνατολή καὶ στὴ Νότια Ἀσία, μαρτυροῦν τὴν πρόοδο καὶ τὴ δύναμη τῶν λαῶν, ποὺ ἐζησαν ἐκεῖ σὲ πολὺ μακρινὲς ἐποχές. Οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Χετταῖοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Πέρσες κι ἀργότερα οἱ Ἀραβες, στὸ χῶρο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἔπαιξαν πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὴν παγκόσμια ἱστορία. Ἀνατολικότερα μεγάλους πολιτισμοὺς ἀνάπτυξαν οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Κινέζοι.

Οἱ νομάδες τῶν στεπῶν τῆς Κεντροδυτικῆς Ἀσίας, μὲ τις ἐπιδρομὲς τους, ἀποτελοῦσαν διαρκῆ κίνδυνο γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς γειτονικῆς τους Εὐρώπης.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, πού, μὲ τὴ νικηφόρα ἐκστρατεία του, μετέφερε τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡς τις ὄχθες τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης κοιτίδα ὄλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν. Στὴ γῆ τῆς γεννήθηκαν καὶ διδάξαν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Μωάμεθ, ὁ Βούδας, ὁ Κομφούκιος καὶ ἄλλοι ἰδρυτὲς θρησκειῶν.

Οἱ λαοὶ τῆς Νότιας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ οἱ πολιτισμοὶ τους ἔμειναν γιὰ αἰῶνες ἄγνωστοι στὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔφερε ἀπὸ τὴ μακρινὴ Κίνα τὸ μετάξι κι ὁ Μάρκο Πόλο περιέγραψε πρῶτος στοὺς Εὐρωπαίους τὴν παράξενη αὐτὴ χώρα. Ἀργότερα οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ βροῦν θαλάσσιους δρόμους πρὸς τὶς Ἰνδίες καὶ τὴν Ἄπω Ἀνατολή. Τολμηροὶ θαλασσοπόροι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρική κι ἔφτασαν στὶς μαγικὲς Ἰνδίες.

Οἱ Εὐρωπαῖοι εὐκόλα κυρίεψαν μεγάλες ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι κατάκτησαν ὀλόκληρη σχεδὸν τὴ Δυτικὴ καὶ Ν.Α. Ἀσία, οἱ Ὀλλανδοὶ τὴν Ἰνδονησία καὶ οἱ Ρῶσοι τὴ Σιβηρία. Σήμερα ὅλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἀνάκτησαν τὴν ἐλευθερίαν τους, δὲν κατόρθωσαν ὅμως νὰ παρακολουθήσουν στὴν πρόοδο τοὺς Εὐρωπαίους. Ἐξαίρεση, ὡς τὴν ὥρα, ἀποτελοῦν οἱ δραστήριοι καὶ δημιουργικοὶ Ἰάπωνες.

Στὴν Ἀσία ζοῦν σήμερα περισσότεροι ἀπὸ δυὸ δισεκατομμύρια ἄνθρωποι, πού πολλαπλασιάζονται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἀνήκουν στὴν **κίτρινη φυλὴ**, κατοικοῦν στὴν ὑγρὴ Ἀσία κι εἶναι βουδιστές, βραχμανιστές καὶ μωαμεθανοί. Στὴ Ν.Α. Ἀσία κατοικοῦν καὶ ἄρκετοὶ μαῦροι. Οἱ Ἰνδοὶ κι ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς ΒΔ. Ἀσίας ἀνήκουν στὴ **λευκὴ φυλὴ**. Στὴ Δυτικὴ Ἀσία κυριαρχοῦν οἱ μωαμεθανοὶ (μουσουλμάνοι).

Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ἀποτελεῖ τὴν κυριότερη φροντίδα τῶν κατοίκων τῆς ὑγρῆς Ἀσίας, ὅπου ὁ ὑπερπληθυσμὸς δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα. Μόνο οἱ Ἰάπωνες πέτυχαν ν' ἀναπτύξουν σὲ καταπληκτικὸ βαθμὸ τὴ βιομηχανία κι εἶναι σήμερα ἕνας ἀπὸ τοὺς πλοῦσιους λαοὺς τῆς Γῆς. Ἡ ξηρὴ Ἀσία εἶναι ἀραιοκατοικημένη καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κορυφές τῶν Ἴμαλαίων

Θρησκευτική ἑορτὴ Ἀσιατῶν

Γενικά, τρεῖς πολιτισμοὶ κυριαρχοῦν σήμερα στὴν Ἀσία: ὁ **μουσουλμανικός**, ὁ **ἰνδικός** κι ὁ **σινικός**. Στὰ τελευταῖα χρόνια πολλές περιοχὲς τῆς Ἀσίας πραγματοποιοῦν μεγάλα βήματα πρό-
δου.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Κίτρινη φυλὴ, μουσουλμάνοι, βουδιστές, βραχμα-
νιστές, Μάρκο Πόλο, ὑπερπληθυσμός.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ὑγρὲς παραγωγικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένοι χώροι τῆς Γῆς.

2. Στὶς ξηρὲς κι ἄγονες περιοχὲς ζοῦν λίγοι ἄνθρωποι.

3. Οἱ ἔξυπνοι καὶ δραστήριοι λαοὶ δημιουργοῦν πρόοδο καὶ πολιτισμὸ
στὴ χώρα τους.

Ἔργασίες: Πάνω στὸ χάρτη τῆς Ἀσίας νὰ τοποθετήσετε ἕνα διάφανο
χαρτί καὶ νὰ ὀρίσετε μὲ χρωματιστὰ μολύβια τὶς ζώνες τῶν φυλῶν καὶ τῶν
θρησκειῶν τῆς Ἀσίας.

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

22

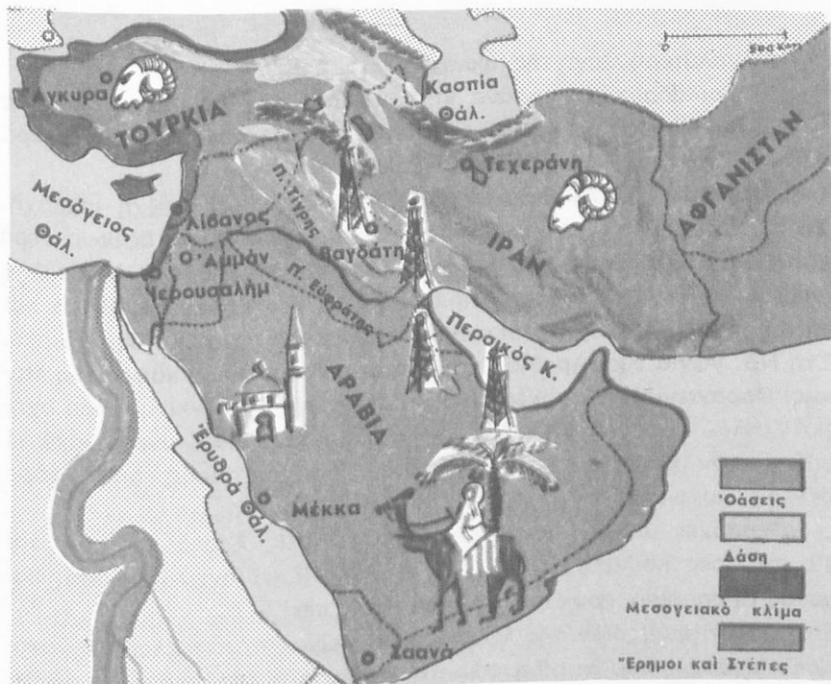
Γενική εικόνα
της Μέσης 'Ανατολής

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δείξτε στην υδρογείο, σὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ σὸ χάρτη τῆς 'Ασίας τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου, τὸν ποταμὸ 'Ινδὸ, τὸν Καύκασο, τὴν 'Αραβικὴ θάλασσα. Ὅρίστε τὸ χῶρο τῆς Μέσης 'Ανατολῆς.
2. Ἐξετάστε τὸν ἔδαφικὸ καὶ τὸν θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Μέσης 'Ανατολῆς. Δείξτε τὶς μεγάλες ὄροσειρές, τὶς εὐφορες κοιλάδες, τὰ ὄροπέδιά τῆς.
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Μ. 'Ανατολῆς; Γιατί ὑπάρχουν ἐκεῖ τόσες ἔρημοι καὶ στεπώδεις ἐκτάσεις;
4. Ποιὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ φινὰ καὶ ζῶα τῆς Μ. 'Ανατολῆς;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φουικὸ πλοῦτο τῆς περιοχῆς αὐτῆς; Ποιὸ εἶναι τὸ πολυτιμότερο προϊόν τῆς;

Ὁ χῶρος τῆς Νοτιοδυτικῆς 'Ασίας μᾶς εἶναι ἄρκετὰ γνωστός. Ὀνομάζεται καὶ **Μέση 'Ανατολή**. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὡς τὸν 'Ινδὸ κι ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὸν Καύκασο ὡς τὸν 'Ινδικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζονται ὁ **Περσικὸς κόλπος** καὶ ἡ **'Ερυθρὰ θάλασσα**. Μεγάλο τμῆμα τῆς Μ. 'Ανατολῆς πιάνουν οἱ χερσόνησοι **Μικρὰ 'Ασία** καὶ **'Αραβία**.

Ἐνας τεράστιος ὄρεινός κόμβος σχηματίζεται σὸ ὄρος **'Αραράτ** (5.160 μ.). Ἀπὸ ἐκεῖ διακλαδίζονται ἀκτινωτὰ ἄλλες μεγάλες ὄροσειρές. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου ὑψώνονται τὰ **Ποντιακὰ ὄρη**, πρὸς τὴ Μεσόγειο ὁ **Ταῦρος**, ὁ **'Αντίταυρος**, ὁ **Λίβανος** καὶ

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

ἀνατολικά τὸ **Ἐλμπρούς** καὶ ἄλλες ὄρσοιρὲς τοῦ **Ἰράν**, οἱ ὁποῖες ἀνατολικότερα συνδέονται μὲ τὰ ὑψίπεδα τοῦ **Ἀφγανιστάν**, μὲ τὸ ὄρος **Ἰνδοκούχ** καὶ μὲ τὸ **Παμίρ**. Ἀνάμεσα στὸν Εὐξείνιο καὶ στὴν Κασπία ὀρθώνεται πανύψηλος ὁ **Καύκασος** καὶ κοντὰ στὴ **διώρυγα τοῦ Σουεζ** τὸ βιβλικὸ ὄρος **Σινά**.

Ἡ Μέση Ἀνατολή ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Ὅλα σχεδὸν εἶναι ἀπομονωμένα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Οἱ θερμοκρασίες ἐκεῖ εἶναι ψηλές, οἱ βροχὲς σπάνιες καὶ σχηματίζονται στέπες κι ἔρημοι: ἡ μεγάλη **Ἀραβικὴ ἔρημος**, ἡ ἔρημος τῆς **Συρίας**, ἡ **Ἀλμυρὴ ἔρημος**, οἱ ἔρημοι τοῦ **Ἰράν** καὶ τοῦ **Ἀφγανιστάν**.

Μόνο δυὸ μεγάλοι ποταμοὶ ὑπάρχουν στὴ Μέση Ἀνατολή, οἱ διδυμοὶ **Τίγρης** καὶ **Εὐφράτης**, πού ποτίζουν τὴ μεγάλη προσχωσιγενὴ πεδιάδα τῆς **Μεσοποταμίας** καὶ τὴν κάνουν πολὺ εὐφορῆ. Μικρότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ **Ἰορδάνης**, πού περνᾶ ἀπὸ τὴ λίμνη **Τιβεριάδα** καὶ χύνεται στὴ **Νεκρὴ θάλασσα**, καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία οἱ: **Ἄλυσ**, **Σαγγάριος**, **Γρανικός**, **Ἐρμος**, **Μαϊάνδρος**.

Μεγαλύτερη λίμνη της περιοχής είναι η **Βάν**.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη κι ἡ περιοχή τῆς Κασπίας θάλασσας εἶναι κλειστά βαθύπεδα. Ἡ ἐπιφάνειά τους βρίσκεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν γειτονικῶν θαλασσῶν.

Γενικά, ἡ Μ. Ἀνατολή εἶναι ξηρή, ἄγονη καὶ φτωχὴ περιοχή. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς σχηματίζονται εὐφορες **ὄασεις**, μὲ ἄφθονα νερά καὶ πλούσια βλάστηση. Χαρακτηριστικὸ φυτὸ τῆς ξηρῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι ὁ φοίνικας καὶ χαρακτηριστικὰ ζῶα ἡ καμήλα, τὰ ἄλογα καὶ τὰ αἰγοπρόβατα. Στὴ Μεσοποταμία καλλιεργοῦνται ρύζι, δημητριακὰ. Στὴ ΝΔ. γωνία τῆς Ἀραβίας παράγεται ὁ ἀρωματικὸς καφὲς τῆς Μόκας. Παραγωγικὲς περιοχὲς εἶναι οἱ ἄκτεις τῆς Μεσογείου, ὅπου σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες. Ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸ κι εὐδοκίμοῦν ἐλιές, ἐσπεριδοειδῆ, ἀμπέλια, δημητριακὰ, ὄπωροφόρα δέντρα, λαχανικά.

Ἐπάρχει μεγάλη ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς ξηρὲς ἐρήμους καὶ τὶς εὐφορες κοιλάδες τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ ἀντιλαμβάνεται κανένας τὴ σημασία, ποῦ ἔχει τὸ νερὸ γιὰ τὴ ζωὴ.

Πολύτιμο προϊόν τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι τὸ πετρέλαιο, ὁ «μαῦρος χρυσός», ποῦ χαρίζει πλοῦτο στὰ κράτη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἀπὸ τὶς πετρελαιοπηγὲς τὸ πετρέλαιο, μὲ τεράστιους ἀγωγούς, μεταφέρεται στὰ λιμάνια τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσογείου. Ἐκεῖ φορτώνεται σὲ γιγαντιαία δεξαμενόπλοια, γιὰ νὰ μεταφερθῆ σὲ ἄλλες χώρες τῆς Γῆς.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν πηγὲς καὶ οἱ βροχὲς εἶναι σπάνιες, δὲν ὑπάρχει βλάστηση κι ὁ τόπος εἶναι ἔρημος.

2. Στὶς περιοχὲς, ὅπου πέφτουν λίγες περιοδικὲς βροχὲς, δημιουργοῦνται στέπες.

3. Στὶς στεπώδεις περιοχὲς ἀναπτύσσεται ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς.

Ἡ Μέση Ἀνατολή κοιτίδα ἀρχαίων λαῶν καὶ πολιτισμῶν

Οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Παρατηρήστε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴ θέση τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Δεῖξτε τὶς θέσεις, ὅπου συνδέονται ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική.
2. Ποιὰ σημασία εἶχαν στὸ παρελθὸν καὶ ποιὰ ἔχουν σήμερα τὸ Σουέζ, ὁ Ἐλλήροποντος, ὁ Βόσπορος, ὁ Περσικὸς κόλπος;
3. Ποιοὶ λαοί, γνωστοὶ ἀπὸ τὴν Ἱστορία καὶ τὰ Θρησκευτικὰ, ἔζησαν στὸ χῶρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτούς; Ποιοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐπιχείρησαν νὰ κατακτήσουν ἑλληνικὰ ἐδάφη; Πῶς ἐπέδρασε σ' αὐτοὺς ὁ Ἑλληνισμός;
4. Ποιοὶ λαοὶ κατοικοῦν σήμερα στὴ Μ. Ἀνατολή καὶ ποιὰ κράτη ὑπάρχουν ἐκεῖ;
5. Τί σημασία ἔχει σήμερα ἡ Μ. Ἀνατολή γιὰ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο; Γιατί;

Ἄν παρατηρήσωμε τὸν παγκόσμιο χάρτη, διαπιστώνομε ὅτι ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι ὁ χῶρος, ποὺ συνδέει τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη. Ἰδιαιτέρα ἡ χερσόνησος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μοιάζει μὲ τεράστια γέφυρα, ἀπὸ τὴν ὁποία πανάρχαιοι λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ τῆς Ἀσίας πέρασαν στὴν Εὐρώπη, καὶ, ἀντίστροφα, ἰδέες πολιτιστικῆς ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς Εὐρώπης διαδόθηκαν στὴν Ἀσία. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὴ στενὴ γέφυρα τοῦ Σουέζ, μὲ τὴν ὁποία ἐπικοινωνοῦσαν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Βόρειας Ἀφρικής.

Ἡ περιοχή τῆς Μ. Ἀνατολῆς εἶναι κοιτίδα πολλῶν ἀρχαίων

λαῶν, πού σέ παλαιότερες ἐποχές ἀνάπτυξαν ἐκεῖ μεγάλους πολιτισμούς. "Όλα ὅσα ἀναφέρει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐκεῖ διαδραματίστηκαν. Ἐπίσης ἀπὸ ἐκεῖ πολλές ἀνθρώπινες φυλές καὶ ἰδέες διαδόθηκαν στὸν ὑπόλοιπο κόσμον. Ἀργότερα στὸ χῶρον τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἀναπτύχθηκε τὸ περσικὸ κράτος, μὲ τὸ ὁποῖο πολέμησαν οἱ "Ἕλληνες. Τελικὰ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κυρίεψε τὸ μεγάλο αὐτὸ κράτος καὶ μὲ τοὺς διαδόχους του μετέδωσε παντοῦ τὸ φῶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἔγιναν ἐπαρχίες τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Τότε ἐμφανίστηκε στὴν Παλαιστίνη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού δίδαξε στοὺς ἀνθρώπους τὴν πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἐπειτα οἱ Βυζαντινοὶ "Ἕλληνες κι ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Τούρκοι κράτησαν στὴν κατοχὴ τους μεγάλες περιοχὲς τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ἀργότερα οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι κατεῖχαν ἐπίσης ἀρκετὰ ἐδάφη της, γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὲς της καὶ νὰ ἐλέγχουν τὶς ἀποικίες τους.

Σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ καὶ πολυτάραχη περιοχὴ, μὲ τὸ θερμὸ κλίμα, τὴ στρατηγικὴ θέσιν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν πετρελαίων, ζοῦν σήμερον 125.000.000 περίπου ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι μαμεθανοί, ἐκτὸς ἀπὸ 3.000.000 Ἰουδαίους καὶ λίγους χριστιανούς, πού ζοῦν στοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές καὶ μιλοῦν διάφορες γλώσσες. Πολυπληθέστερες φυλές εἶναι οἱ **Τούρκοι**, οἱ **Αραβες**, οἱ **Πέρσες**, οἱ **Αφγανοί**. Ἀκολουθοῦν οἱ **Ἰσραηλίτες**, οἱ **Αρμένιοι**, οἱ **Κοῦρδοι**.

Γενικὴ παρατήρηση: Τὰ ἰσχυρὰ κράτη ἐπιδιώκουν νὰ κατέχουν στρατηγικὰς περιοχὰς. Ἐνδιαφέρονται ἐπίσης γιὰ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὰς.

Ἐργασίες: Νὰ δείξετε στὸν ἱστορικὸ χάρτη τοῦ σχολείου σας τὶς χώρες, πού κατέκτησε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Οί άνατολικοί γείτονές μας
Οί Τουρκοί και ή Τουρκία

Έκταση: 780.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 36.000.000 κ.

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Νά θυμηθήτε όσα διδαχθήκατε σέ προηγούμενα μαθήματα για τό χώρο τής Μ. ‘Ασίας και όσα γνωρίζετε γι’ αυτήν από άλλα μαθήματα (‘Ιστορία, Θρησκευτικά κλπ.).
2. Δειξτε στό χάρτη τή σημερινή Τουρκία. Έξετάστε λεπτομερέστερα τό έδαφός της.
3. Τί γνωρίζετε για τόν φυσικό πλούτο τής Μ. ‘Ασίας;
4. Πότε έγκραταιάθηκαν σ’ αυτήν οί Τουρκοί;
5. Πότε και πώς ξεριζώθηκε από τή Μ. ‘Ασία ό ‘Ελληνισμός;
6. Τί γνωρίζετε για τό σημερινό τουρκικό κράτος;

Ό χώρος τής Μ. ‘Ασίας κι εκείνος πού πιάνει ή σημερινή Τουρκία μās είναι πιά πολύ γνωστός. ‘Απλώνεται από τις άκτές του Αιγαίου ως τό ‘Αραράτ κι από τόν Εϋξείνο Πόντο ως τήν ‘Αν. Μεσόγειο και τις στέπες τής Συρίας. Μαζί με τήν ‘Ανατολική Θράκη έχει έκταση 780.000 τ.χ.

‘Η **‘Ασιατική Τουρκία** είναι ένα μεγάλο άγονο όροπέδιο με στέπες, έρήμους κι άλμυρες λίμνες. Κατά τις άκτές του Εϋξείνου ύψώνονται τά **Ποντιακά όρη**. Στα νότια βρίσκονται ό **Ταύρος** κι ό **‘Αντίταυρος**. ‘Εκει σχηματίζονται κι οί γνωστές από τήν Ιστορία **Πύλες τής Κιλικίας**. Πρός τό Αίγαίο και τήν Προποντίδα τά βουνά είναι χαμηλά και στις άκτές σχηματίζονται εύφορες κοιλάδες και φυσικά λιμάνια. Είναι ή ώραία, πλούσια κι ένδοξη γή τής άρχαίας **‘Ιωνίας**. Στην Τουρκία άνήκουν και τά νησιά **‘Ιμβρος** και **Τένεδος**,

στά όποια ζοϋν "Ελληνες και Τουρκοι.

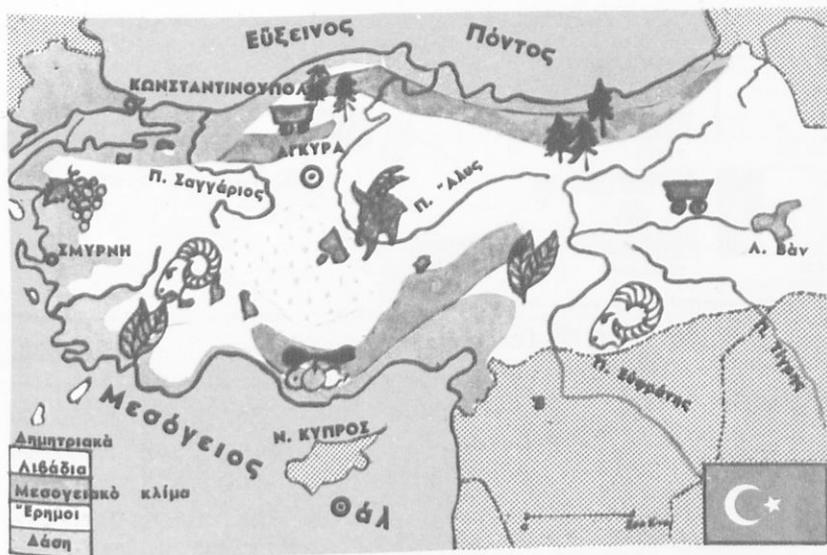
Στά νότια και δυτικά παράλια τής Μ. 'Ασίας, όπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακό, καλλιεργοῦνται ἐλιές, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, βαμβάκι, δημητριακά, ζαχαρότευτλα. Στά παράλια τοῦ Εὐξεινίου, όπου τὸ κλίμα εἶναι ὑγρό, εὐδοκιμοῦν ὄπωροφόρα δέντρα κι ὑπάρχουν πολλά δάση. Σέ πολλές περιοχές καλλιεργεῖται καπνός, ποῦ εἶναι τὸ σπουδαιότερο γεωργικό προϊόν τής Τουρκίας. Στις στέπες τῶν κεντρικῶν ὄροπεδίων εἶναι ἀναπτυγμένη ἢ νομαδική κτηνοτροφία. 'Αναπτυγμένη ἐπίσης εἶναι ἢ πτηνοτροφία και ἢ σηροτροφία. Στις ἀκτές τοῦ Εὐξεινίου και τής Προποντίδας ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν. 'Αξιόλογος εἶναι και ὁ ὄρυκτος πλοῦτος τής Μ. 'Ασίας, δὲν ὑπάρχουν ὁμως ἐργοστάσια γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσή του.

Αὐτὴ τὴ μεγάλη χερσόνησο, στὴν ὁποία γιὰ αἰῶνες ἀνθοῦσε ὁ 'Ελληνισμός, τὴν κατέχουν σήμερα οἱ Τουρκοι. Γιὰ μᾶς τοὺς "Ελληνες κάθε γωνιά τής εἶναι και μιὰ ἀνάμνηση. 'Εκεῖ βρίσκονται ἢ ἀρχαία **Τροία**, ἢ **Σμύρνη**, ἢ "**Εφεσος**, ἢ **Μίλητος**, ἢ **Φώκαια**, ἢ **'Αλικαρνασσός**, ἢ **Ταρσός**, ἢ **'Ισός**, ἢ **'Αντιόχεια**. Στις ἀκτές τοῦ Εὐξεινίου ἢ **Τραπεζοῦς**, ἢ **Κερασοῦς**, ἢ **Σαμψοῦς**, ἢ **'Ηράκλεια** και στὸν μαγευτικό Βόσπορο ἢ **Κωνσταντινούπολη**, ἢ **Πόλη** τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.

'Ανατολικότερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη βρίσκονται ἢ **Βιθυνία**, ἢ **Νίκαια**, ἢ **Νικομήδεια**, οἱ ποταμοὶ **Γρανικός** και **Σαγγάριος**, νοτιότερα ἢ **Φρυγία**, τὸ **Γόρδιο** και πέρα στὴν **'Ανατολία** ἢ **Καππαδοκία** κι ἢ **Καيسάρεια**. "Όλα αὐτὰ τὰ μέρη χιλιάδες χρόνια ἦταν 'Ελλάδα! 'Εκεῖ ἐζήσαν ὁ "Όμηρος, ὁ Θαλῆς, ὁ 'Ηρόδοτος, ὁ 'Ηράκλειτος. 'Εκεῖ κήρυξαν τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ οἱ Πατέρες τής 'Εκκλησίας. 'Εκεῖ δοξάστηκαν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου.

"Επειτα ἦρθαν οἱ Τουρκοι. Τὸ 1922 χιλιάδες "Ελληνες ἀναγκάστηκαν ν' ἀφήσουν τὴ γῆ τῶν πατέρων τους, τοὺς τάφους και τοὺς προγονικούς ναοὺς, κι ἦρθαν στὴν 'Ελλάδα, γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τοὺς διωγμοὺς τῶν Τούρκων.

'Απ' ὅλον ἐκεῖνο τὸν μεγαλειώδη ἀρχαῖο και βυζαντινὸ κόσμο τής Μ. 'Ασίας μόνο τὸ σεπτὸ **Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο** ἀπόμεινε στὴν πολυθρύλητη «Πόλη τῶν Κωνσταντίνων», προπύργιο τής 'Ορθοδοξίας.

Παραγωγικός χάρτης Μικράς 'Ασίας - Τουρκίας

Σήμερα ζουν στην Τουρκία 36.000.000 άνθρωποι. Στις ανατολικές έπαρχίες κατοικούν αρκετοί **Κουρδοί** κι **'Αρμένιοι**. Στην Πόλη μένουν ακόμα μερικές χιλιάδες "Ελληνες.

Οι Τουρκοί ανήκουν στην κίτρινη φυλή κι ήρθαν από τις στέπες του Τουράν. Είναι κυρίως γεωργοί και κτηνοτρόφοι, μιλούν την τουρκική γλώσσα και πιστεύουν στο μωαμεθανισμό.

Πρωτεύουσα της Τουρκίας είναι η **"Αγκυρα** (1.200.000 κ.) και μεγάλες πόλεις η **Κωνσταντινούπολη** (2.250.000 κ.), η **Σμύρνη** (576.000 κ.), η **Προύσα** (307.000 κ.), τα **"Αδανα** (352.000 κ.), το **'Εσκή Σεχίρ** (243.000 κ.), το **'Ικόνιο** (201.000 κ.).

Η **Ευρωπαϊκή Τουρκία** περιλαμβάνει την **'Ανατολική Θράκη**, από τον "Εβρο ως την Κωνσταντινούπολη.

"Εννοιες - όνόματα: Να μάθετε τα σπουδαιότερα όνόματα του κεφαλαίου. Ποιά άπ' αυτά θυμίζουν 'Ελλάδα;

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στα κλειστά όροπέδια το κλίμα είναι ξηρό και σχηματίζονται λίμνες.

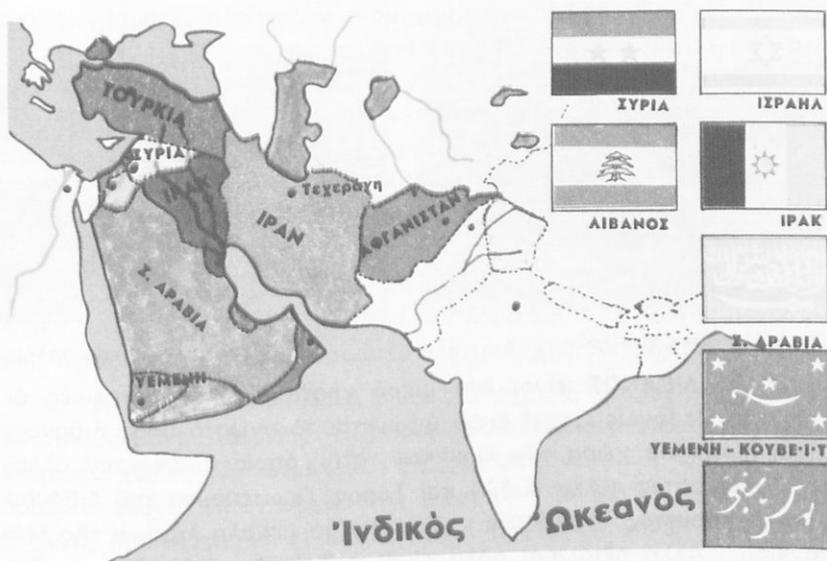
2. Όπου οι βροχοπτώσεις είναι περιοδικές, σχηματίζονται στέπες.

'Εργασίες: Να ιχνογραφησετε το χάρτη της Τουρκίας.

Κράτη	Πρωτεύουσες	Ἔκταση (τ.χ.)	Κάτοικοι
1. Συρία	Δαμασκός	185.000	6.450.000
2. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.800.000
3. Ἰσραήλ	Ἱερουσαλήμ	20.850	3.010.000
4. Ἰορδανία	Ἀμμάν	98.000	2.380.000
5. Σαουδ. Ἀραβία	Ἐλ Ριάντ	2.150.000	7.000.000
6. Ἰεμένη	Σάνα	287.000	1.470.000
7. Νότια Ἰεμένη	Ἄντεν	195.000	5.900.000
8. Ὀμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
9. Ἡνωμ. Ἀραβ. Ἐμιράτα	Ἀμπού Νταμπί	83.000	200.000
10. Κατάρ	Ντόχα	22.000	80.000
11. Μπαχρέιν	Μανάμα	600	220.000
12. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	830.000
13. Ἰράκ	Βαγδάτη	435.000	9.750.000
14. Ἰράν	Τεχεράνη	1.648.000	30.000.000
15. Ἀφγανιστάν	Καμπούλ	647.000	17.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια γιὰ τὴ Μ. Ἀνατολή;
2. Νὰ παρατηρήσετε τὴν περιοχὴ τῆς Μ. Ἀνατολῆς στὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ἀσίας.
3. Νὰ θρῶτε τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Νὰ συζητήσετε γιὰ τὴν ἔκταση, τὸν πληθυσμὸ, τὸν πολιτισμὸ, τὴ γλῶσσα τῶν κατοίκων, τὴ θρησκεία, τὴν οικονομικὴ κατάστασή τους κλπ. Νὰ κάμειτε διάφορες συγκρίσεις.

Πολιτικός χάρτης Μέσης 'Ανατολής

4. Σε ποιά από τα κράτη αυτά κατοικούν Ἀραβες;
5. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις τῶν Ἀράβων με τὸ Ἰσραήλ;
6. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις τῆς Ἑλλάδας με τὰ κράτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς;

Ἡ Μέση Ἀνατολή εἶναι σήμερα χωρισμένη σὲ πολλὰ κράτη. Γι' αὐτὰ θὰ μιλήσωμε σύντομα στὸ παρακάτω κεφάλαιο.

α. **Ἡ ΣΥΡΙΑ.** Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα της εἶναι ἔρημοι καὶ στέπες, ὅπου ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία. Οἱ ἀνατολικὲς ἐπαρχίες διαρρέονται ἀπὸ τὸν Εὐφράτη ποταμό. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὑψώνονται τὰ ὄρη **Λίβανος** καὶ **Ἀντιλίβανος**. Στὶς πλαγιὲς τους ὑπάρχουν ὠραῖοι κῆποι με ὄπωροφόρα δέντρα. Ἐκεῖ ἔχει τὶς πηγές του ὁ μικρὸς ποταμὸς **Ὀρόντης**. Ἡ κοιλάδα του εἶναι γραφικὴ καὶ πολὺ εὐφορη.

Σὲ μιὰ μεγάλη ὄαση εἶναι χτισμένη ἡ **Δαμασκός** (840.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Συρίας, με θαυμάσια μνημεῖα ἀραβικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν χαλιφῶν. Ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Συρίας εἶναι τὸ **Χαλέπι** (640.000 κ.) καὶ ἡ **Χόμς** (210.000 κ.).

“Αγονες εκτάσεις του Ίράν

“Αποψη τής Ίερουσαλήμ

β. **Ο ΛΙΒΑΝΟΣ** είναι ένα μικρό κρατίδιο στις ανατολικές άκτες τής Μεσογείου, εκεί όπου ύψώνεται τὸ γνωστὸ ὄρος Λίβανος. Εἶναι ἡ ἀρχαία χώρα τῶν Φοινίκων, στὴν ὁποία θρῖσκονταν ἄλλοτε οἱ ὀνομαστὲς πόλεις Σιδῶν καὶ Τύρος. Πρωτεύουσα τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ **Βηρυττός** (700.000 κ.), ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Μεσογείου. Ἄλλη ἀξιόλογη πόλη εἶναι ἡ **Τρίπολη** (190.000 κ.). Στὸ λιμάνι τῆς καταλήγουν πετρελαιοαγωγοί. Ἐδῶ ζοῦν χιλιάδες Παλαιστῖνιοὶ πρόσφυγες.

γ. **Ἡ ΙΟΥΡΔΑΝΙΑ** εἶναι ἡ φτωχότερη χώρα τῆς Μ. Ἀνατολῆς, στὴν ὁποία ζοῦν γεωργοὶ καὶ νομάδες κτηνοτρόφοι, οἱ γνωστοὶ **βεδουῖνοι**. Πρωτεύουσά τῆς εἶναι τὸ **Ἀμμάν** (500.000 κ.).

δ. **Τὸ ΙΣΡΑΗΛ**. Εἶναι νέο κράτος, ποὺ ἴδρυσαν (τὸ 1948) στὴν ἀρχαία Πλαιστίνη Ἰσραηλίτες ἀπ' ὄλες τῖς χώρες τῆς Γῆς. Οἱ νέοι κάτοικοι τοῦ Ἰσραήλ, ἔξυπνοι καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι, διέθεσαν Πλύσιμο περσικῶν χαλιῶν

Τοπίο τοῦ Ἀφγανιστάν

πολλά χρήματα, ανάπτυξαν βιομηχανία και αξιοποιούν με την εργασία τους και με σύγχρονα μέσα όλες τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας τους. 'Ακόμα και στις έρημους άνοιξαν πηγάδια και με τὰ νερά τους μεταβάλλουν άγρονες έκτάσεις σε εϋφορη γή.

Σήμερα πρωτεύουσα του 'Ισραήλ είναι ή **'Ιερουσαλήμ** (290.000 κ.). Πρώτη πρωτεύουσα ήταν τὸ **Τέλ-Αβίβ** (840.000 κ.). Μεγάλο λιμάνι τῆς χώρας είναι ή **Χάιφα** (450.000 κ.), όπου καταλήγουν πολλοί πετρελαιοαγωγοί.

Στὸ 'Ισραήλ, στὸν Λίβανο και στὴ Συρία ζοῦν και άρκετοί "Ελληνες. Στους 'Αγίους Τόπους ἔχει τὴν ἔδρα του ὁ "Ελληνας πατριάρχης 'Ιεροσολύμων και στὴ Δαμασκὸ ὁ πατριάρχης 'Αντιοχείας.

ε. **'Η ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ** είναι μιὰ άχανῆς ἔρημος, στὴν ὁποία κατοικοῦν μόνο 7.000.000 ἄνθρωποι. Εἶναι ὅμως μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χῶρες σε πετρέλαιο. 'Εδῶ ἔκτρέφονται και τὰ περίφημα άραβικά άλογα. Πρωτεύουσά τῆς είναι τὸ **"Ελ Ριάντ** (220.000 κ.). Σ' αὐτὴ βρίσκονται κι οἱ ἱερὲς πόλεις τῶν μωαμεθανῶν, ἡ **Μεδίνα** και ἡ **Μέκκα**.

στ. Στὴ νότια και ἀνατολικὴ 'Αραβία ὑπάρχουν πολλὰ κρατίδια: ἡ **'Υεμένη**, ἡ **Νότια 'Υεμένη**, τὸ **'Ομάν**, τὰ **'Ηνωμένα 'Αραβικά 'Εμιράτα**, τὸ **Κατάρ**, τὸ **Μπαχρέιν**, τὸ **Κουβέιτ**. Τὰ τελευταία είναι γνωστὰ ἀπὸ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγὲς και τὰ μαργαριτάρια, πὸ ἔξάγονται ἀπὸ τὸν γειτονικό τους Περσικὸ κόλπο.

ζ. **Τὸ ΙΡΑΚ** βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου ἦταν ἄλλοτε ἡ ἀρχαία Μεσοποταμία. Πρωτεύουσά του είναι ἡ **Βαγδάτη** (1.650.000 κ.), χτισμένη κοντὰ στὴν ἀρχαία Βαβυλώνα. Μεγάλες πετρελαιοπηγὲς βρίσκονται στὶς περιοχὲς τῆς **Μουσουλής** (260.000 κ.), τῆς Βαγδάτης και τῆς **Βασόρας**. Στὸ 'Ιράκ ἐργάζονται άρκετοί "Ελληνες, κυρίως τεχνικοί.

η. **Τὸ ΙΡΑΝ**, ἡ ἀρχαία **Περσία**, με ἀπέραντες ἔρημους, στέπες και μεγάλες ὄροσειρές. "Ολοι σχεδὸν οἱ σημερινοί Πέρσες είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Στὶς άκτὲς τοῦ Περσικοῦ κόλπου ὑπάρχουν μεγάλες πετρελαιοπηγὲς, πὸ ἡαρίζουν άρκετὸν πλοῦτο στὴ χῶρα. 'Ονομαστὰ είναι τὰ προϊόντα τῆς περσικῆς βιοτεχνίας και, κυρίως, οἱ περσικοὶ τάπητες.

Πρωτεύουσα τοῦ 'Ιράν είναι ἡ **Τεχεράνη** (2.720.000 κ.) και

άξιόλογες πόλεις τὸ **Ἰσπαχάν** (420.000 κ.), κοντὰ στὰ ἀρχαία Σοῦσα, κὶ ἡ **Ταυρίδα** (400.000 κ.). Ἐρείπια ἀπὸ τὴν ἀρχαία Περσέπολη, τὰ Σοῦσα, τὰ Ἐκβάτανα μαρτυροῦν τὴν ἀρχαία δόξα τῆς χώρας αὐτῆς.

θ. **Τὸ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** εἶναι ἡ ἀρχαία **Βακτριανή**, ὅπου εἶχε φτάσει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Εἶναι μιὰ μεγάλη στεπώδης περιοχή. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ λιγότερο μὲ τὴ γεωργία. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Καμποῦλ** (500.000 κ.).

Μὲ ὅλα τὰ παραπάνω κράτη ἡ Ἑλλάδα ἔχει καλὲς σχέσεις.

Ἔνα τμῆμα τῆς Μ. Ἀνατολῆς, στὰ νότια τοῦ Καυκάσου, ἀνήκει στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσῆ.

ἽΟνόματα: Ὀρόντης, Δαμασκός, Χαλέπι, Τρίπολη, Τέλ - Ἀβίδ, Χάιφα, Μουσοῦλη, Βασόρα, Ἰσπαχάν, Ταυρίδα, Καμποῦλ.

Ἔργασίες - ἐρωτήσεις: Στὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀνατολῆς, ποὺ κάνατε σὲ προηγούμενο μάθημα, νὰ τοποθετήσετε διάφανο χαρτὶ καὶ νὰ ὀρίσετε τὰ παραπάνω κράτη.

Ποιοὶ εἶναι οἱ Ἅγιοι Τόποι καὶ γιατί τοὺς ἐπισκέπτονται οἱ Χριστιανοί;

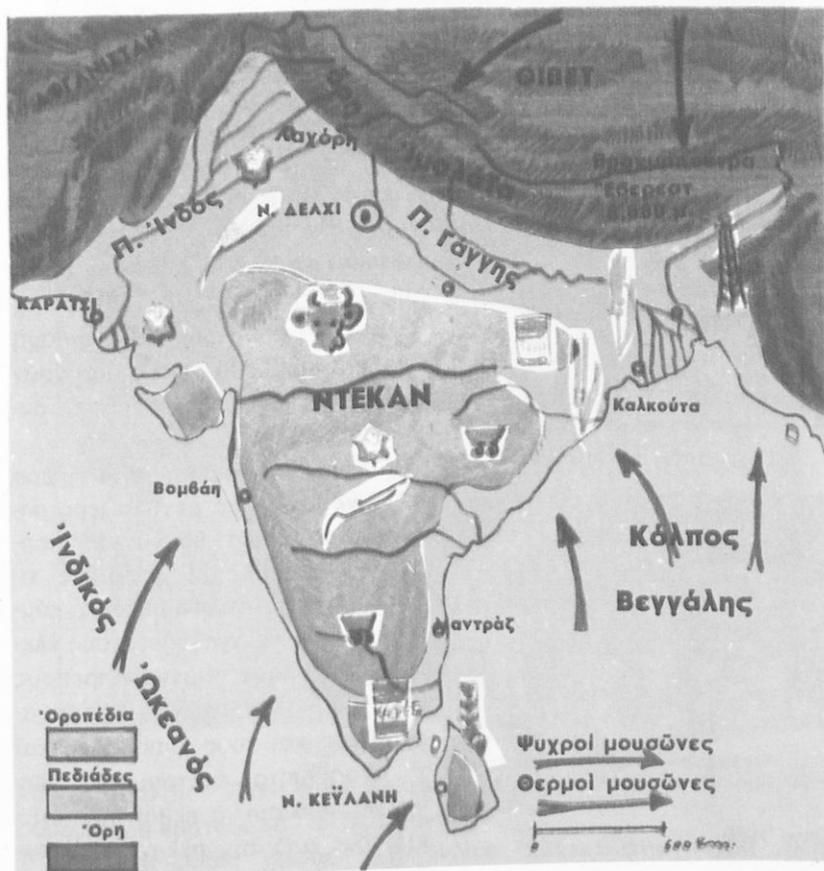
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

26-27

ἽΟ κόσμος τῶν Ἰνδιῶν

ἽΕρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴν Ἰνδικὴ χειρόνησο στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸ χάρτη.
2. Θυμηθῆτε ὅσα διδαχτήκατε ὡς τώρα γιὰ τὶς Ἰνδίες, γιὰ τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, τὸν φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο, τοὺς κατοίκους καὶ τὸν πολιτισμὸ τους.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης 'Ινδών

3. Τί γνωρίζετε για την 'Ινδογαγγική πεδιάδα, το Ντεκάν και την Πενταποταμία;
4. Τί άλλο γνωρίζετε για τις 'Ινδίες; Ποιό είναι το ιερό ποτάμι των 'Ινδών;
5. Τί γνωρίζετε για τη ζωή των 'Ινδών;
6. Σε ποιά κράτη είναι χωρισμένη σήμερα ή 'Ινδική χερσόνησος;
7. Σε τί διαφέρουν κυρίως οι Πακιστανοί από τους 'Ινδούς;
8. Τί γνωρίζετε για τα κράτη των 'Ιμαλαίων;

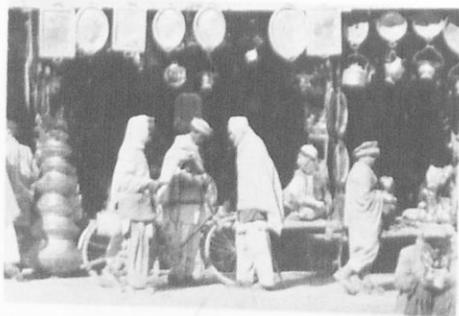

Έξω από τέμενος στο Κασμίρ

Τύποι 'Ινδών

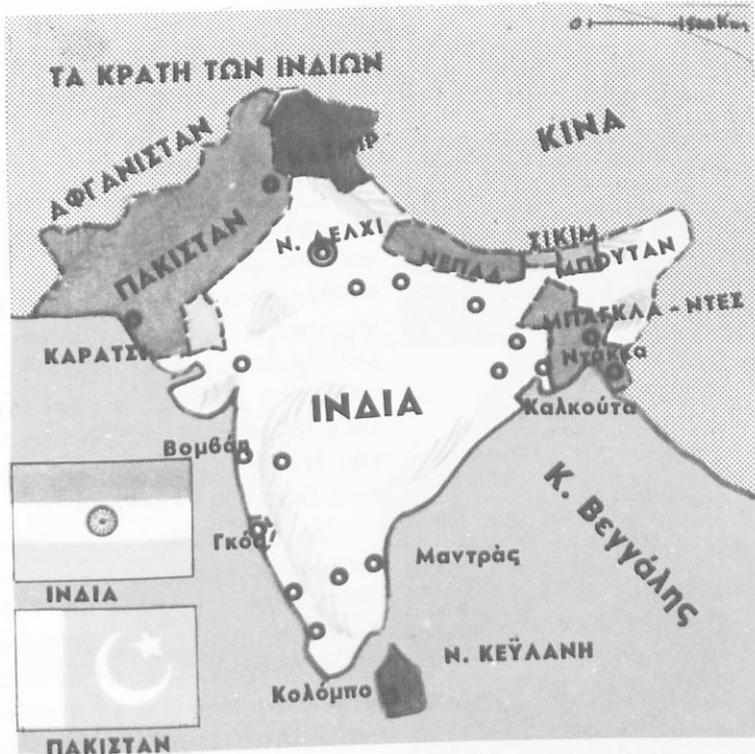
'Αγορά στο Πακιστάν

Οί 'Ινδίες είναι μιὰ τεράστια τριγωνική χερσόνησος τῆς Νότιας 'Ασίας. Περιλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῶν 'Ιμαλαίων, τὴν **'Ινδογαγική πεδιάδα** καὶ τὸ ὄροπέδιο **Ντεκάν**, τὸ ὁποῖο κλείνεται ὀλόγυρα ἀπὸ τὰ **'Ανατολικά** καὶ τὰ **Δυτικά Γαταῖα** ὄρη. Στὴ Ν.Α. γωνία τῆς βρίσκεται τὸ νησί **Κεϋλάνη**. 'Ολόκληρη ἡ μεγάλη αὐτὴ περιοχή ἔχει ἔκταση 4.500.000 τ.χ. καὶ ζοῦν σ' αὐτὴ 690.000.000 περίπου ἄνθρωποι!

Εἶναι ἡ παραμυθένια χώρα τῶν 'Ινδιῶν, μὲ τὰ μεγάλα ἱερὰ ποτάμια, τὰ ψηλὰ βουνά, τὰ παρθένα δάση, μὲ τὶς βασιλικὲς τίγρεις καὶ τὶς δηλητηριώδεις κόμπρες, τὶς ἱερὲς ἀγελάδες, τοὺς ἐλέφαντες, τοὺς μεγαλόπρεπους ναοὺς τῶν ἰνδοϊστῶν, τοὺς μαχαργιάδες καὶ τοὺς φακίρηδες καὶ τ' ἀναρίθμητα ἑκατομμύρια τῶν 'Ινδῶν, ποὺ συχνὰ πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες ἀπὸ τὴν πείνα, τὶς μεταδοτικὲς ἀρρώστιες καὶ τὶς θεομηνίες.

Ὅπως ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο, τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς 'Ινδικῆς ἀνήκει στὴν ξηρὴ 'Ασία. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ στέπες τοῦ Πακιστάν καὶ ἡ **ἔρημος Θάβρ**. Τὴν περιοχή αὐτὴ διασχίζει ὁ **'Ινδός**, ὁ ὁποῖος, μὲ πέντε μεγάλους παραποτάμους, κατεβαίνει ὀρμητικὸς ἀπὸ τὸ Παμίρ, τὸ Καρακορὸυμ

Πολιτικός χάρτης 'Ινδιών

και τὰ Ἴμαλάια. Ἐκεῖ, στὴν **Πενταποταμία**, βρίσκονταν τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ ὑπόλοιπος χώρος τῶν Ἰνδιῶν ἀνήκει στὴν ὑγρὴ Ἀσία, ἐπιρεάζεται πολὺ ἀπὸ τοὺς μουσῶνες καὶ δέχεται πολλὲς βροχές. Τὸ μεγάλο Δέλτα τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Βραχμαπούτρα εἶναι ἡ περιοχὴ, ὅπου βρέχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Γῆς. Λιγότερες εἶναι οἱ βροχές στὸ ὄροπέδιο Ντεκάν.

Οἱ περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ οἱ μουσῶνες ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία γι' αὐτοὺς. Ἀρκετὲς μέρες πρὶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς προβλέπουν τὸν ἐρχομὸ τους καὶ μὲ μεγάλες πινακίδες, ποὺ γράφουν «**ὁ μουσῶνας ἐρχεται**», τὸ ἀναγγέλλουν στὰ χωριά καὶ στὶς πόλεις. Τότε, ὅπως γράφει ὁ Ἰνδὸς ποιητὴς Ταγκόρ, «τὰ σκυθρωπὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων στρέφονται κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ περιμένουν τὸ θαῦμα. Σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀνοίγει,

Βοιδάμαξες στις 'Ινδίες

Τοπίο τών 'Ινδιών

'Ανθρακωρυχείο στις 'Ινδίες

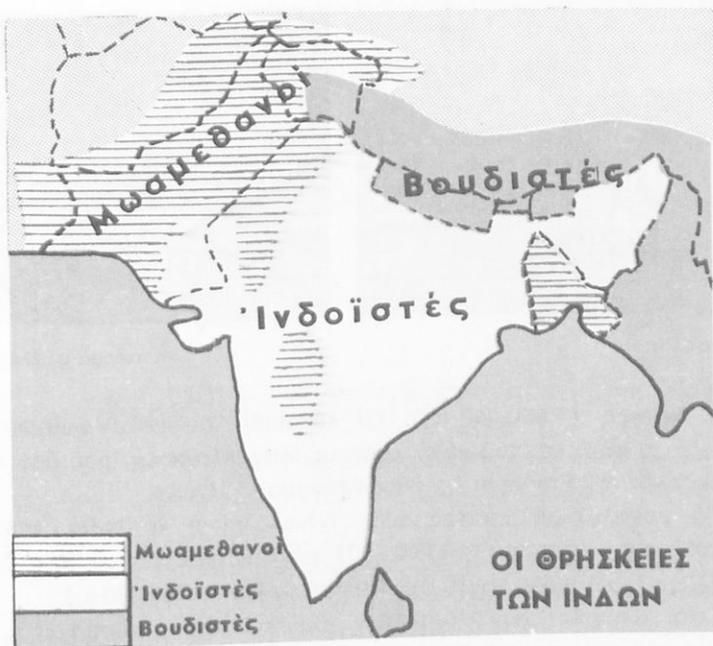
Οί άνεμοι λύνονται. Κι όταν αρχίσει ο κατακλυσμός, οί 'Ινδοί τρέχουν στα ιερά ποτάμια, για να εύχαριστήσουν τόν Θεό».

Στις ύγρες 'Ινδίες υπάρχει πλούσια βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνες και πολλά χωράφια, που παράγουν κυρίως ρύζι, βαμβάκι, δημητριακά, τσάι, καφέ, φιστίκια. 'Η καλλιέργεια τής γής έξακολουθεί να γίνεται συνήθως με πρωτόγονους τρόπους και τὰ προϊόντα τής γής δέν άρκοϋν, για να θρέψουν τόσα έκατομμύρια ανθρώπους.

Στὰ βοσκοτόπια τών 'Ινδιών τρέφονται πάνω άπό διακόσια έκατομμύρια άγελάδες και θόδια. Τό περίεργο όμως είναι ότι ή κρεοφαγία άπαγορεύεται. Οί άγελάδες θεωροϋνται ιερά ζώα και γυρίζουν ανενόχλητες ακόμα και στις κεντρικές πλατείες τών πόλεων.

'Ο **δασικός πλούτος** τής χώρας είναι αξιόλογος και άπό τό υπέδαφος τής έξάγονται άρκετά **όρυκτά**: διαμάντια, πολύτιμα μέταλλα κ.ά. 'Η **βιομηχανία** τώρα μόλις αρχίζει ν' αναπτύσσεται στις 'Ινδίες. Είναι όμως περίφημα τὰ προϊόντα τής ινδικής **βιοτεχνίας**.

'Η **συγκοινωνία** δέν είναι αναπτυγμένη. Μεγάλα λιμάνια τών 'Ινδιών είναι ή **Καλκούτα** (3.410.000 κ.), ή **Μαντράς** (2.470.000 κ.), ή **Βομβάη** (5.970.000 κ.), τὸ **Καράτι** (3.440.000 κ.).

Ο πληθυσμός των Ίνδιων αποτελείται από πολλές φυλές. Όλες όμως ανήκουν στη λευκή **Ίνδοευρωπαϊκή φυλή**. Μόνο οι ιθαγενείς του Ντεκάν μοιάζουν με νέγρους. Όσοι κατοικούν στην κοιλάδα του Ίνδου και στις έκβολές του Γάγγη είναι μωαμεθανοί, στην Κεϋλάνη και στις πλαγιές των Ίμαλαίων βουδιστές και στην υπόλοιπη χερσόνησο βραχμανιστές. Ίερό ποτάμι για τους Ίνδους είναι ο Γάγγης και ιερή πόλη ή **Μπεναρές**. Γνωστοί είναι οι Ίνδοι φακίρηδες κι οι προφήτες.

Μεγάλα προβλήματα δημιουργεί στις Ίνδιες ο υπερπληθυσμός και οι άνθρωποι εκεί συχνά υποφέρουν από έλλειψη τροφών.

Μέχρι το 1947 οι Ίνδιες ήταν βρετανική άποικία. Τη χρονιά εκείνη απόκτησαν την ανεξαρτησία τους και η χώρα χωρίστηκε σε πολλά κράτη.

Η περιοχή του Ίνδου έγινε ιδιαίτερο κράτος με το όνομα **Πακιστάν** (έκταση 946.000 τ.χ., κάτοικοι 54.000.000) και πρωτεύουσα το **Ίσλαμαμπάντ**. Μεγάλες πόλεις του Πακιστάν είναι το **Καράτσι**

Καράτσι

Μεταφορά με έλέφαντα

καί ή **Λαχόρη** (1.980.000 κ.). Οί κάτοικοί του είναι μωαμεθανοί, όπως καί οί κάτοικοι του νέου κράτους **Μπάγκλα-Ντές**, πού βρίσκεται στις έκβολές του Γάγγη κι έχει πρωτεύουσα τή **Ντάκα**.

Τό μεγαλύτερο κράτος των Ίνδιων είναι ή **Ίνδία** (έκταση 3.280.000 τ.χ., κάτοικοι 550.000.000) με πρωτεύουσα τό **Νέο Δελχί** (320.000 κ.), χτισμένο κοντά στό **Παλιό Δελχί** (3.280.000 κ.).

Στίς πλαγιές των Ίμαλαίων βρίσκονται ή μισοανεξάρτητη περιοχή του **Κασμίρ**, τό **Νεπάλ** (11.000.000 κάτοικοι) με πρωτεύουσα τό **Κατμαντού**, τό **Μπουτάν** (700.000 κ.) με πρωτεύουσα τήν **Πουνάκα** καί τό μικροσκοπικό **Σικίμ** (200.000 κ.).

Τό μεγάλο καί πλούσιο νησί **Κεϋλάνη** (έκταση 66.000 τ.χ., κάτοικοι 13.000.000) είναι επίσης ανεξάρτητο κράτος με πρωτεύουσα τό **Κολόμπο** (580.000 κ.).

Έννοιες - όνόματα: Ίνδογαγγική πεδιάδα, Ντεκάν, Κεϋλάνη, Πακιστάν, Ίνδία, Κασμίρ, Νεπάλ, Μπουτάν, Σικίμ, Μπάγκλα - Ντές, Νέο Δελχί, Μπεναρές, Καλκούτα, Βομβάη, Μαντράς, Καράτσι, Λαχόρη, Κολόμπο, Ινδοευρωπαϊκή φυλή.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί εϋφορες πεδιάδες είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι τόποι.

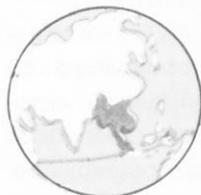
2. Η άμάθεια είναι έμπόδιο στην πρόοδο των ανθρώπων καί των κρατών.

3. Οί πρωτόγονοι τρόποι καλλιέργειας έχουν σαν αποτέλεσμα να μη δίνουν αρκετούς καρπούς ακόμη καί τὰ πιό γόνιμα εδάφη.

4. Ο υπερπληθυσμός δημιουργεί πολλά προβλήματα.

Έργασίες: Να ίχνογραφήσετε τό χάρτη των Ίνδιων.

Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

28

Ἡ Ἰνδοκίνα καὶ ἡ Μαλαισία

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε τὴν Ἰνδοκίνα καὶ τὴ Μαλαισία στὴν ὑδρογείου σφαίρα καὶ στὸ χάρτη. Δείξτε τὶς ἄλλες μεγάλες χερσονήσους τῆς Νότιας Ἀσίας.
2. Παρατηρήστε τὴ θέση τῆς Ἰνδοκίνας ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικὸ καὶ στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Δείξτε τὴ Σιγκαπούρη. Γιατὶ ἡ χερσονήσος αὐτὴ ὀνομάζεται «κλειδί τῆς Ἀνατολῆς»;
3. Θυμηθῆτε ὅσα διδασχτήκατε μέχρι τώρα γιὰ τὴν Ἰνδοκίνα. Τί ἄλλο γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Δείξτε στὸ χάρτη τὸ Βιετνάμ. Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;
5. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Ἰνδοκίνας;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ Μαλαισία; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς;

Ἡ Ἰνδοκίνα εἶναι ἡ τρίτη μεγάλη χερσονήσος τῆς Ν. Ἀσίας. Βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Ἰνδικὸ καὶ στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό, στὶς Ἰνδίες καὶ στὴν Κίνα, καὶ ἀπὸ τὴ θέση τῆς αὐτῆς πῆρε καὶ τὸ ὄνομα τῆς. Μαζὶ μὲ τὴ Μαλαισία ἔχει συνολικὴ ἔκταση 2.074.000 τ.χ. Ὀλόκληρη βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη.

Πολυάριθμες χαμηλὲς ὄροσειρὲς κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ γειτονικὸ Θιβέτ πρὸς τὴν Ἰνδοκίνα. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς σχηματίζονται εὐφορες προσχωσιγενεῖς κοιλάδες καὶ πεδιάδες, πού τὶς διαρρέουν μεγάλα ποτάμια. Ἐχουν κι αὐτὰ τὶς πηγές τους στὸ Θιβέτ. Εἶναι ὁ Ἰραουάντι, ὁ Σαλουέν, ὁ Μεκόγκ καὶ ἄλλα μικρότερα, πού χύνονται

Πολιτικός χάρτης 'Ινδοκίνας
Σχολή ιερέων στη Βιρμανία

στούς κόλπους της **Βεγγάλης**, τοῦ **Σιάμ**, τοῦ **Τογκίνου** καί στή **Σινική θάλασσα**.

‘Ολόκληρη ἡ ‘Ινδοκίνα ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς μουσῶνες. Τὸ καλοκαίρι πέφτουν παντοῦ κατακλυσμιαίες βροχές καὶ πολὺ συχνὰ τὰ ποτάμια πλημμυρίζουν καὶ προξενοῦν μεγάλες καταστροφές. Σὲ πολλὲς περιοχές ὑπάρχουν παρθένα δάση μὲ πολλὰ τροπικὰ φυτὰ καὶ ἄγρια ζῶα.

Σπουδαιότερο γεωργικὸ προϊόν τῆς ‘Ινδοκίνας εἶναι τὸ ρύζι. Μεγάλες ποσότητες ρυζιοῦ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες. Τὸ ρύζι καὶ τὰ ἄφθονα ψάρια, ποὺ ἀλιεύονται στὰ ποτάμια καὶ στὶς γειτονικὲς θάλασσες, ἀποτελοῦν τὴν κυριότερη τροφή τῶν ‘Ινδοκινέζων. Παράγονται ἐπίσης ζάχαρη, θαμβάκι, τσάι, καφέ, μπαχαρικά καὶ πολὺ καουτσούκ. Μὲ μεγάλα ἀρδευτικὰ ἔργα ποτίζονται πολλὰ χωράφια. Χιλιάδες βουθάλια χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸ ὄργωμα τῶν χωραφιῶν καὶ ἐξημερωμένοι ἐλέφαντες γιὰ τὶς μεταφορές.

‘Απὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς ‘Ινδοκίνας καὶ τῆς Μαλαισίας ἐξάγονται πολλὰ ὀρυκτά: κασίτερος, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, ἀσήμι, πολύτιμοι λίθοι, γαιάνθρακες, πετρέλαιο. Ἡ βιομηχανία ὅμως τῆς χώρας εἶναι πολὺ περιορισμένη. Οἱ συνεχεῖς πόλεμοι δὲν ἐπέτρε-

ψαν στην πλούσια αυτή χώρα ν' άναπτυχθῆ ὅσο θά μπορούσε.

Οί κάτοικοί της (125.000.000 περίπου) ἀνήκουν στην κίτρινη φυλή. Πιστεύουν στον Βούδα κι ἔχουν ἀφιερωμένους σ' αὐτὸν μεγαλόπρεπους ναούς. Μόνο οί Μαλαισίοι εἶναι μωαμεθανοί.

Ἡ Ἰνδοκίνα γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ἀγγλογάλλων. Σήμερα υπάρχουν σ' αὐτὴ τὰ ἐξῆς ἀνεξάρτητα κράτη:

α. Ἡ **Βιρμανία** ἢ Μπούρμα (ἐκταση: 678.000 τ.χ., κάτοικοι: 28.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Ραγκοὺν** (1.720.000 κ.).

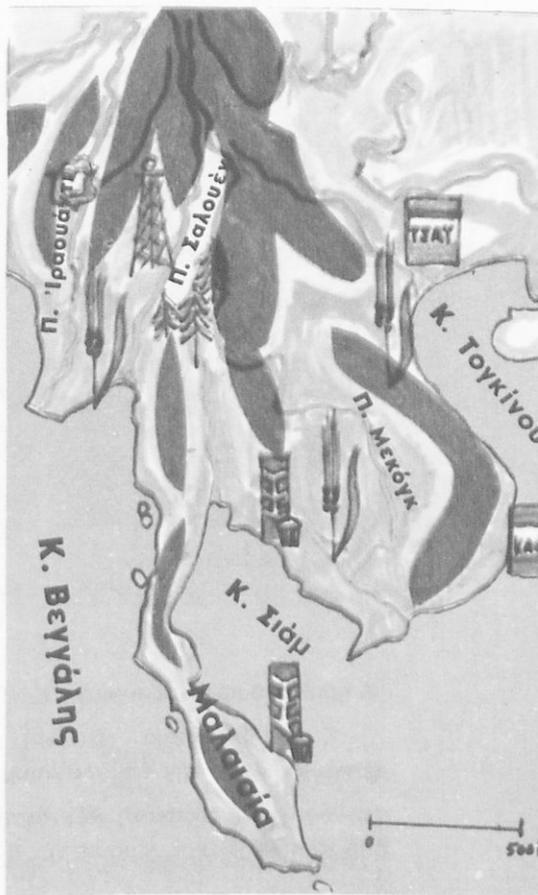
β. Ἡ **Ταϊλάνδη** ἢ **Σιάμ** (ἐκταση: 514.000 τ.χ., κάτοικοι: 35.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Μπανγκόγκ**, ποὺ διασχίζεται ἀπὸ πολλές διώρυγες κι ἔχει μεγαλόπρεπες παγῶδες.

γ. Ἡ **Καμπότζη** (ἐκταση: 181.000 τ.χ., κάτοικοι: 6.700.000), μὲ πρωτεύουσα τὴν **Πνὸμ Πένχ** (390.000 κ.).

δ. Τὸ **Λάος** (ἐκταση: 237.000 τ.χ., κάτοικοι: 3.000.000), μὲ πρωτεύουσα τὴ **Βιεντιάνε** (160.000 κ.).

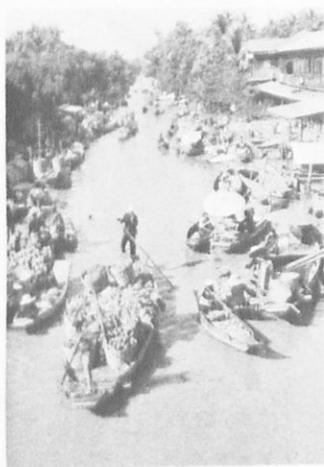
ε. Τὸ **Βόρειο Βιετνάμ** (ἐκταση: 159.000 τ.χ., κάτοικοι: 19.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἄνσί** (600.000 κ.).

στ. Τὸ **Νότιο Βιετνάμ** (ἐκταση: 174.000 τ.χ., κάτοικοι: 22.000.000)

Γεωφυσικὸς - παραγωγικὸς χάρτης Ἰνδοκίνας
Ψαράδες τοῦ Σιάμ

Πλωτή αγορά στο Μπαγκόγκ

Συλλογή και μεταφορά καουτσούκ στην Ίνδοκίνα

με πρωτεύουσα τη **Σαϊγκόν** (Χό-Τσι-Μίνχ) (1.680.000 κ.).

ζ. Ή **Μαλαισία** (έκταση: 131.000 τ.χ., κάτοικοι: 9.000.000) με πρωτεύουσα την **Κουάλα Λουμπούρ** (450.000 κ.).

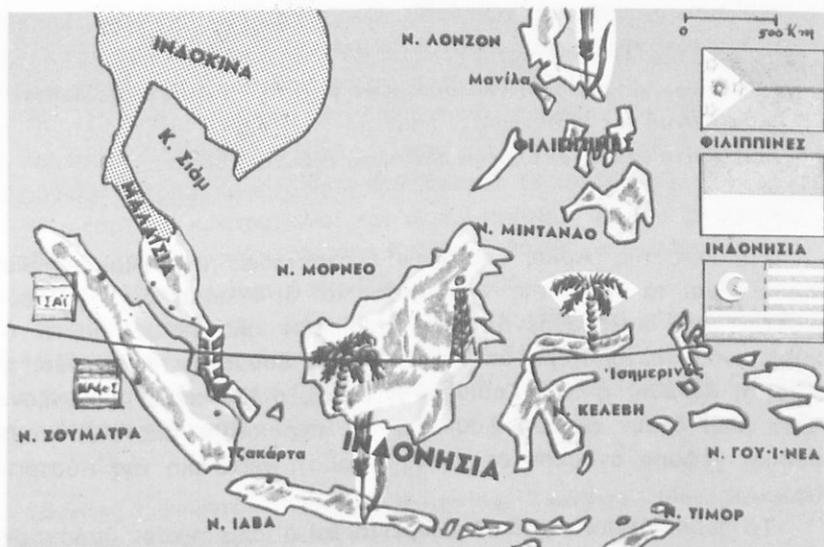
η. Ή **Σιγκαπούρη** (έκταση: 581 τ.χ., κάτοικοι 2.100.000), ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Γης, το «**κλειδί της Ανατολής**».

Έθνοεις - όνόματα: Ίνδοκίνα, Μαλαισία, κόλπος Σιάμ, παγόδα, Βιρμανία, Ραγκούν, Ταϊλάνδη, Μπαγκόγκ, Καμπότζη, Λάος, Β. Βιετνάμ, Ν. Βιετνάμ, Σαϊγκόν, Σιγκαπούρη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τα μεγάλα ποτάμια σχηματίζουν με τις προσχώσεις τους εύφορες κοιλάδες.

2. Οί ύγροι μουσάνες προκαλούν κατακλυσμιαίες βροχές.
3. Το ρύζι είναι βασική τροφή για τους λαούς της Ν.Α. Ασίας.
4. Οί συγκοινωνιακοί κόμβοι έχουν μεγάλη σημασία.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε το χάρτη της Ίνδοκίνας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Ύδωνησίας

29 Τὰ νησιά τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας Ἡ Ἰνδωνησία καὶ οἱ Φιλιππίνες

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Νὰ θρῆτε σὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ σὶὸ χάρτη τὰ νησιά τῆς Ἰνδωνησίας καὶ τὶς Φιλιππίνες. Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά; Πῶς σχηματίστηκαν;
2. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἠφαίστεια τῆς Ἰνδωνησίας;
3. Νὰ δείξετε τὸν Ἰσημερινό. Πάνω ἀπὸ ποιά νησιά περνᾷ;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴν χλωρίδα, τὴν πανίδα καὶ τοὺς ἀν-

θρώπους τῆς Ἰνδονησίας;

5. Ποιὰ εἶναι τὰ πιὸ πυκνοκατοικημένα καὶ ποιὰ τὰ πιὸ ἀραιοκατοικημένα νησιά τῆς Ἰνδονησίας; Γιατί;

6. Ποιὰ κράτη ὑπάρχουν σήμερα στὰ νησιά τῆς Ν.Α. Ἀσίας;

Στὰ Ν.Α. τῆς Ἀσίας ὑπάρχουν ἑκατοντάδες μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Εἶναι τὰ νησιά τῆς **Ἰνδονησίας** καὶ οἱ **Φιλιππίνες**. “Ὅλα θρῖσκονται στὴ διακεκαυμένη ζώνη καὶ πάνω ἀπὸ πολλὰ περνᾶ ὁ Ἴσημερινός. Μεγαλύτερα ἀπ’ αὐτὰ εἶναι ἡ **Σουμάτρα**, ἡ **Βόρνεο**, ἡ **Ἰάβα**, ἡ **Κελέθι**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τιμόρ**, ἡ **Μιντανάο**, ἡ **Λουζόν**. “Ὅλα μαζί ἔχουν ἔκταση 2.000.000 τ.χ. περίπου καὶ ἀποτελοῦν μιὰ φυσικὴ γέφυρα ἀνάμεσα στὴν Ἀσία καὶ τὴ γειτονικὴ τῆς Αὐστραλία.

Τὰ περισσότερα νησιά εἶναι ὄρεινὰ καὶ σ’ ὄλα σχεδὸν ὑπάρχουν πολλὰ σθησμένα καὶ ἐνεργὰ ἠφαίστεια. Μεγαλύτερο ἠφαίστειο τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ **Κρακατάου**. Τὸ 1883 ἔγινε σ’ αὐτὸ ἡ δυνατότερη ἔκρηξη τοῦ κόσμου. Ὁ ἤχος ἀκούστηκε χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Βρίσκεται στὴν Ἰάβα, ὅπου ὑπάρχουν ἄλλα 120 περίπου ἠφαίστεια. Οἱ σεισμοὶ στὴν Ἰνδονησία εἶναι συχνοὶ καὶ οἱ καταστροφῆς πού προξενοῦν μεγάλες.

Τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ, βρέχει σχεδὸν συνεχῶς, καὶ ἡ θλάσθησις εἶναι τροπικὴ. Παντοῦ ὑπάρχουν πυκνὰ παρθένα δάση μὲ ἄγρια ζῶα, πολλοὺς μεγάλους πιθήκους καὶ πρωτόγονους ἀνθρώπους.

Μεγάλες ἐκτάσεις στὰ εὐφορα ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη καλλιεργοῦνται μὲ ρύζι, ζαχαροκάλαμο, καφέ, τσάι, καλαμπόκι. Ἀπὸ τὰ δάση παράγεται καουτσούκ καὶ πολύτιμη ξυλεία. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτοῦ τῆς περιοχῆς εἶναι μεγάλος. Ἐξάγονται χρυσάφι, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα, πετρέλαιο. “Ὅλες σχεδὸν οἱ γειτονικὲς θάλασσες εἶναι πλούσιες σὲ ἀλιευτικὰ προϊόντα.

Στὰ ἀνατολικά τῆς **Μιντανάο** βρίσκεται ἡ βαθύτερη θάλασσα τῆς Γῆς, μὲ 11.000 μέτρα βάθος!

Στὰ νησιά τῆς Ν.Α. Ἀσίας κατοικοῦν σήμερα 165.000.000 ἀνθρώποι. Οἱ μισοὶ σχεδὸν ἀπ’ αὐτοὺς ζοῦν στὴν Ἰάβα, πού εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχῆς τῆς Γῆς. Οἱ Ἰνδονήσιοι

άνηκουν στην κίτρινη φυλή των **Μαλαίων** κι είναι μωαμεθανοί. Στην κίτρινη φυλή ανήκουν και οι κάτοικοι των Φιλιππίνων, οι περισσότεροι όμως απ' αυτούς είναι χριστιανοί.

Ἡ Ἰνδονησία γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀποικία τῶν Ὁλλανδῶν καὶ λεγόταν **Ὁλλανδικὲς Ἰνδίες**. Τώρα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μὲ 125.000.000 κατ. καὶ πρωτεύουσα τὴ **Τζακάρτα** (4.580.000 κ.).

Ἀνεξάρτητο κράτος εἶναι καὶ οἱ **Φιλιππίνες**. Ἔχουν 38.000.000 κατοίκους καὶ πρωτεύουσα τὴν **Κεζόν** (780.000 κ.). Μεγαλύτερη πόλη στὶς Φιλιππίνες εἶναι ἡ **Μανίλα** (1.200.000 κ.).

Τρία τμήματα τῆς Βόρνεο (ἢ **Βόρεια Βόρνεο**, τὸ **Σαραθάκ** καὶ τὸ **Μπρουέι**) εἶναι βρετανικὲς ἀποικίες, ἐνῶ ἓνα τμήμα τῆς Τιμόρ εἶναι ἀποικία τῶν Πορτογάλων. Ἀπὸ τὴ Ν. Γουινέα μόνο τὸ δυτικὸ τμήμα ἀνήκει στὸ κράτος τῆς Ἰνδονησίας.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἰνδονησία, Φιλιππίνες, Σουμάτρα, Ἰάβα, Βόρνεο, Κελέθη, Τιμόρ, Ν. Γουινέα, Ὁλλανδικὲς Ἰνδίες, Τζακάρτα, Μανίλα.

- Γενικὲς παρατηρήσεις:**
1. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη εἶναι γόνιμα.
 2. Τὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές.
 3. Τὸ κλίμα στὶς περιοχὲς τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ἀνθυγιεινὸ.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰνδονησίας καὶ τῶν Φιλιππίνων.

Δρόμος στὴ Μανίλα

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

30

ΚΙΝΑ

‘Ο Σινικός κόσμος

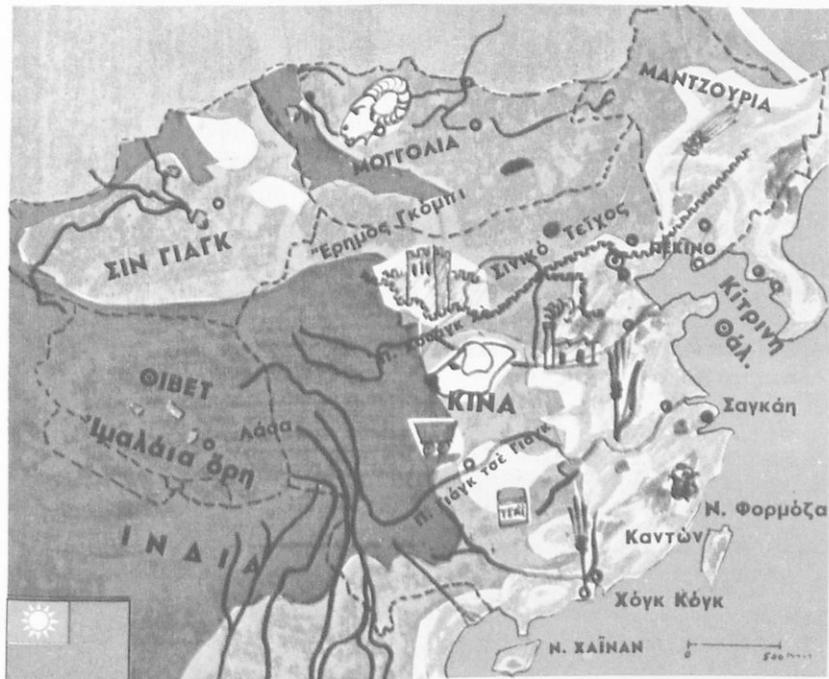
Έκταση: 9.597.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 787.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στο χάρτη και στην υδρόγειο σφαίρα την Κίνα. Δείξτε τις περιοχές του Θιβέτι, του Σινκιάγκ, της Μογγολίας και της Μαντζουρίας. Συγκρίνετε την έκταση της σημερινής Κίνας με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Παρατηρήστε τον γεωφυσικό χάρτη και θυμηθείτε δυο διδαχθέντα ως τώρα για το έδαφος, τα ποτάμια, το κλίμα, τον φυσικό πλούτο της Κίνας.
3. Τι γνωρίζετε για την Παλαιά Κίνα, τους κατοίκους και τον αρχαίο πολιτισμό της; Τι είναι το Σινικό τείχος;
4. Τι γνωρίζετε για το Θιβέτι; Τι για τη Μογγολία και τους Μογγόλους;
5. Τι προβλήματα δημιουργεί ο υπερπληθυσμός στην Κίνα;
6. Τι γνωρίζετε για τους σημερινούς Κινέζους, για τη ζωή και τον πολιτισμό τους;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Κίνας;
8. Τι γνωρίζετε για τη Φορμόζα;

‘Η **Κίνα** είναι η πολυπληθέστερη χώρα της Γης. Σήμερα ζουν σ’ αυτή 787.000.000 άνθρωποι. Κι ο πληθυσμός της χώρας συνεχώς μεγαλώνει. Οι Κινέζοι ανήκουν στην κίτρινη φυλή, πιστεύουν στον Βούδα και στον Κομφούκιο, μιλούν την περίεργη κινεζική γλώσσα, με τις μονοσύλλαβες λέξεις και την παράξενη γραφή, και ζουν

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κίνας

άπομονωμένοι στη χώρα τους, όπου δημιουργούν τὸν δικό τους πολιτισμό.

Ἡ σημερινή Κίνα πιάνει μιὰ τεράστια ἔκταση ἀπὸ 9.597.000 τ.χ. Περιλαμβάνει τὴν παλαιὰ **Κίνα**, τὸ **Θιβέτ**, τὸ **Σινκιάνγκ**, τὴν **Ἐσωτερικὴ Μογγολία** καὶ τὴ **Μαντζουρία**. Ἔχει πολλὰ βουνά, ἀπέραντα ὄροπέδια, εὐφορες κοιλάδες καί, πρὸς τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς, μεγάλες πεδιάδες, πού τὶς ποτίζουν οἱ ποταμοὶ **Γιάνγκ-Τσε-Κιάνγκ** καὶ **Χουάνγκ-Χό**. Χύνονται κι οἱ δύο τους σὲ μιὰ θάλασσα, πού ὀνομάζεται **Κίτρινη θάλασσα** καὶ εἶναι πράγματι στὶς ἀκτὲς κίτρινη ἀπὸ τὸ κίτρινο χῶμα, πού μεταφέρει ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ ὄροπέδια σ' αὐτὴ ὁ ποταμὸς Χουάνγκ-Χό (**Κίτρινος ποταμὸς**).

Ἄν ἐξετάσωμε τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Κίνας, πού βρίσκεται ὀλόκληρη στὴ Βόρεια εὐκρατη ζώνη, διαπιστώνομε ὅτι χωρίζεται σὲ δύο περιοχές:

α. Στὴ δυτικὴ, ξερὴ καὶ ἄγονη, Κίνα, μὲ τὸ ἠπειρωτικὸ κλίμα. Ἐκεῖ οἱ χειμῶνες εἶναι ψυχροὶ καὶ τὸ καλοκαίρι πολὺ ζεστό.

“Αποψη του Πεκίνου

Δρόμος του Πεκίνου

Χόγκ-Κόγκ

β. Στην ανατολική, ύγρη, εϋφορη και πυκνοκατοικημένη, Κίνα, με κλίμα ήπειρωτικό στα βόρεια και τροπικό στις νότιες περιοχές. Σ' αυτήν οι ύγροι θερινοί μουσώνες προκαλούν αρκετές βροχές και οι πεδιάδες με τὸ κίτρινο χῶμα εἶναι πολὺ εϋφορες. Ἐκεῖ ζοῦν τὰ 8/10 τῶν Κινέζων. Ὅσο προχωροῦμε ὁμως δυτικά, οἱ βροχές λιγοστεύουν κι ἐμφανίζονται στέπες κι ἔρημοι.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Ἐκατομμύρια Κινέζοι καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἄφθονο ρύζι, τσάι, βαμβάκι, δημητριακὰ κι ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Οἱ συχνές περίοδοι τῆς ξηρασίας εἶναι δύσκολες γιὰ τοὺς Κινέζους, ποὺ ὑποφέρουν τότε ἀπὸ ἔλλειψη τροφῶν. Ἀρκετοὶ μεταναστεύουν σὲ ἄλλες χῶρες.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη στὴν Κίνα. Ἐκτρέφονται κυρίως χοῖροι καὶ πουλινικά καὶ στὶς θάλασσες ἀλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν.

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Κίνας ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτά. Ἡ κινεζικὴ βιομηχανία ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται γοργὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἡ συγκοινωνία διευκολύνεται πολὺ ἀπὸ τὰ πλωτὰ ποτάμια, ποὺ εἶναι φυσικοὶ δρόμοι ἐπικοινωνίας τῶν ἀκτῶν μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας.

Όνομαστά είναι τὰ προϊόντα τῆς κινεζικῆς βιοτεχνίας.

Ἡ Κίνα εἶναι χώρα μὲ πανάρχαια ἱστορία. Σὲ πολὺ μακρινὲς ἐποχὲς οἱ Κινέζοι πραγματοποιήσαν σπουδαῖες ἐφευρέσεις καὶ κατασκεύασαν τεράστια ἔργα, ποὺ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν ἀνθρώπων. Περίφημο μνημεῖο τῆς παλαιᾶς Κίνας εἶναι τὸ **Σινικό τείχος**, ποὺ ἔχει μῆκος 2.200 χιλιόμετρα, πλάτος 7-10 μέτρα καὶ ὕψος 11 μέτρα!

Οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά τῶν Κινέζων διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ δικά μας κι ἔχουν χαρακτηριστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Μεγαλόπρεποι εἶναι οἱ κινεζικοὶ ναοὶ (**παγόδες**).

Πρωτεύουσα τῆς Κίνας εἶναι τὸ **Πεκίνο** (7.570.000 κ.). Μεγάλες πόλεις τῆς εἶναι ἡ **Σαγκάη** (10.800.000 κ.), ἡ **Τιέν - Τσιν** (4.280.000), ἡ **Νανκίν** (1.200.000 κ.), ἡ **Καντὼν** (1.600.000 κ.). Κοντὰ στὴν Καντὼνα θρῖσκονται ἡ βρετανικὴ ἀποικία **Χόγκ - Κόγκ** (4.050.000 κ.) καὶ ἡ πορτογαλικὴ **Μακάο** (250.000 κ.).

Στὸ Θιβῆτ ζοῦν βουδιστὲς καὶ ὑπάρχουν πολλὰ μοναστήρια. Πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Λάσα** (20.000 κ.).

Ἡ **Μογγολία** (1.565.000 τ.χ.) εἶναι ἓνα ἀπέραντο ὀροπέδιο μὲ στέπες κι ἐρήμους, ὅπου ζοῦν 1.280.000 νομάδες κτηνοτρόφοι.

Κινεζάκια

Συγκομιδὴ ρυζιοῦ

Ἄρδευτικά ἔργα στὴν Κίνα

Πρωτεύουσά της είναι η **Ουλάν Μπατόρ** (270.000 κ.).

Μεγάλα κινεζικά νησιά είναι η **Χαϊνάν** και η **Φορμόζα (Ταϊβάν)**.
'Η Φορμόζα (έκταση: 36.000 τ.χ., κάτοικοι: 9.500.000) είναι ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα την **Ταϊπέχ** (800.000 κ.).

Έννοιες - όνόματα: Κίνα, Θιβέτ, Μογγολία, Μαντζουρία, Φορμόζα, Χουάνγκ-Χό, Γιάνγκ-Τσέ-Κιάνγκ, Σινικό τείχος, Κίτρινη θάλασσα, Πεκίνο, Σαγκάη, Χόγκ-Κόγκ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. 'Ο υπερπληθυσμός και η έλλειψη τροφών αναγκάζει τους ανθρώπους να μεταναστεύουν.

2. Τα άρδευτικά έργα και η έπιστημονική καλλιέργεια αύξάνουν την παραγωγή.

3. Τα πλωτά ποτάμια διευκολύνουν τη συγκοινωνία.

4. Μόνο τα πολλά έργατικά χέρια δεν άρκουν, για να προσδέψη μιὰ χώρα.

Έργασίες: Να ίχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Κίνας. Ποιὲς ἦταν οἱ ἐφευρέσεις τῶν Κινέζων;

31-32

‘Η Κορέα και ἡ ‘Ιαπωνία ‘Ενας δραστήριος και δημιουργικὸς λαὸς

‘Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

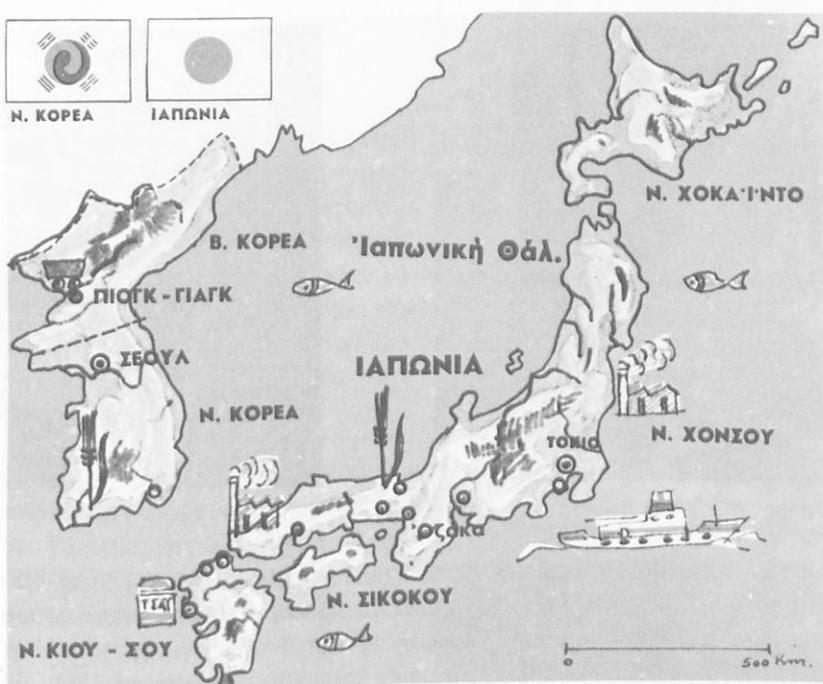
1. Δειξτε σὸν παγκόσμιο χάρτη και σὴν ὑδρόγειο σφαίρα τὴν Κορέα, τὴν ‘Ιαπωνία και τὴν ‘Ελλάδα. Τί γνωρίζετε για τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας με τὶς μακρινὲς αὐτὲς χώρες;
2. Γιατί ἡ ‘Ιαπωνία ὀνομάζεται «Χώρα τοῦ ἀναιέλλοντος ἡλίου» και «Χώρα τῶν χρυσοανθῆμων»; Τί εἶναι τὸ Φούτζι - Γιάμα;
3. Παρατηρήστε τὸν θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς ‘Ιαπωνίας. Τί γνωρίζετε για τὸ ἰαπωνικὸ ναυτικὸ; Τί για τὴν ἰαπωνικὴ ἀλιεία; Φάγατε ποτὲ ἰαπωνικὲς σαρδέλες;
4. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος τῆς ‘Ιαπωνίας και τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς. Συγκρίνετέ το με τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς χώρας μας. Τί κλίμα ἔχει ἡ ‘Ιαπωνία; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε για τὸν φνικὸ πλοῦτο τῆς ‘Ιαπωνίας;
6. Πῶς κατόρθωσαν οἱ ‘Ιάπωνες νὰ δημιουργήσουν σὴν χώρα τους τόσο μεγάλη ποδόδο;

Ν. ΚΟΡΕΑ

ΙΑΠΩΝΙΑ

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Κορέας και Ίαπωνίας

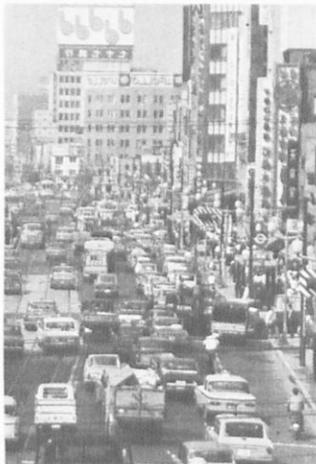
7. Τί γνωρίζετε για την Ιαπωνική βιομηχανία;
8. Αναφέρετε βιομηχανικά προϊόντα, που εισάγονται από την Ίαπωνία στην Ελλάδα.
9. Τί γνωρίζετε για τις Ιαπωνικές πόλεις;
10. Περιγράψτε ένα νοσηρό αεροπορικό ταξίδι από την Αθήνα στο Τόκιο.

Ανατολικά της Κίνας, στη μακρινή **Απω Ανατολή**, βρίσκονται δυο πολύ γνωστές στους Έλληνες χώρες: ή **Κορέα** και ή **Ίαπωνία**.

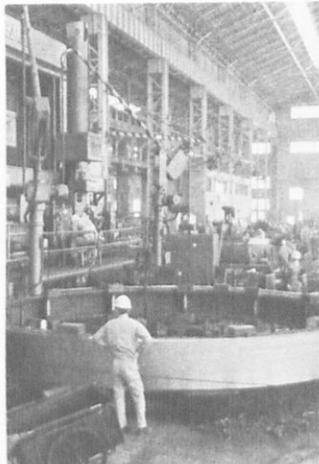
Η Κορέα είναι χερσόνησος ανάμεσα στην Κίτρινη και στην Ίαπωνική θάλασσα. Έχει συνολική έκταση 220.000 τ.χ. και 46.000.000 κατοίκους.

Πριν από λίγα χρόνια οι Βόρειοι Κορεάτες πολέμησαν με τους Νότιους. Η Ελλάδα έστειλε στρατό στον πόλεμο εκείνο και βοήθησε τους Νοτιοκορεάτες.

Σήμερα η Κορέα είναι χωρισμένη σε δύο κράτη. Η **Βόρεια Κορέα** έχει πρωτεύουσα το **Πιονγκ-Γιάνγκ** (450.000 κ.) και η **Νότια Κορέα** τη **Σεούλ** (5.500.000 κ.).

Δρόμος στὸ Τόκιο

Ἰαπωνικὸ ἐργοστάσιο

Ἡ Ἰαπωνία, ἡ «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου», ἡ «Χώρα τῶν χρυσαυθάνων», εἶναι ἡ πιὸ προοδευμένη καὶ ἡ πιὸ πλούσια χώρα τῆς Ἀσίας. Ὁ δραστήριος, ἐπίμονος καὶ δημιουργικὸς λαὸς τῆς κατάρτησε ὅλο σχεδὸν τὸν κόσμο μὲ τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς «ιαπωνικῆς βιομηχανίας». Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἰσάγονται καὶ στὴ χώρα μας.

Ἡ Ἰαπωνία εἶναι νησιωτικὴ χώρα. Περιλαμβάνει 4 μεγάλα νησιά: τὴ **Χονσού**, τὴ **Χοκαϊντο**, τὴ **Σικόκου**, τὴν **Κιού-Σιού**, καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα, μὲ συνολικὴ ἔκταση 370.000 τ.χ. Ἔχει πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό, πολλὰ φυσικὰ λιμάνια καὶ οἱ θάλασσές τῆς ἔχουν ἄφθονα ψάρια. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς ναυτικός. Ἡ ζωὴ τους εἶναι δεμένη μὲ τὴ θάλασσα καὶ ἔχουν μεγάλο στόλο ἀπὸ ἀλιευτικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα. Στὴ χώρα μας εἰσάγομε πολλὰ ἀλιευτικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία καὶ στὰ τεράστια ἰαπωνικὰ ναυπηγεῖα κατασκευάζονται πολλὰ ἑλληνικὰ πλοῖα.

Τὸ ἔδαφος τῶν ἰαπωνικῶν νησιῶν εἶναι ἀρκετὰ ὀρεινὸ. Ψηλότερο βουνὸ εἶναι τὸ πασίγνωστο σθησμένο ἠφαίστειο **Φούτζι-Γιάμα** (3.780 μ.). Ἡ Ἰαπωνία ἔχει καὶ ἄλλα πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σθησμένα ἠφαίστεια καὶ συχνὰ γίνονται σ' αὐτὴ καταστρεπτικοὶ σεισμοί. Γι' αὐτὸ ὅλα σχεδὸν τὰ κτίρια στὴν Ἰαπωνία εἶναι χαμηλά, ἀντισεισμικά, καὶ οἱ πόλεις ἔχουν, ἔτσι, μεγάλη ἔκταση.

Μεγάλες πεδιάδες δὲν ἔχει ἡ Ἰαπωνία. Ἔχει ὅμως εὐφωρότα-

τες ήφαιστειογενείς κοιλάδες, που οί 'Ιάπωνες τις καλλιεργούν με ιδιαίτερη έπιμέλεια κι έπιστημονικούς τρόπους. Παντοϋ υπάρχουν πλούσιοι όρυζώνες, όπωρωνες, λαχανόκηποι, δημόσιοι βοτανικοί κήποι, καθώς κι άνθόκηποι, που δέν λείπουν από κανένα Ιαπωνικό σπίτι.

Η 'Ιαπωνία έχει τó ίδιο σχεδόν γεωγραφικό πλάτος με τήν 'Ελλάδα και βρέχεται όλόγυρα από θάλασσα. Τó κλίμα της όμως έπηρεάζεται από τούς μουσώνες και τó θερμό ρεϋμα **Κοϋρο-Σίβο** και διαφέρει από τó κλίμα τής 'Ελλάδας. Στην 'Ιαπωνία βρέχει συχνά. Με τά νερά τών πολυάριθμων μικρών ποταμών της κινούνται πολλά ύδροηλεκτρικά έργοστάσια και με τέλεια άρδευτικά έργα ποτίζονται πολλά χωράφια.

Τó μεγαλύτερο μέρος τού Ιαπωνικού έδάφους σκεπάζεται από δάση. Είναι παροιμιώδης ή άγάπη τών 'Ιαπώνων πρòς τά δάση, που τά περιποιούνται συστηματικά και παίρνουν άπ' αυτά άφθονα δασικά προϊόντα. Τó πράσινο τών δασών, τά πολύχρωμα άνθη τών κήπων κι οί μικρές γραφικές λίμνες συνθέτουν πολλά ώραιότατα τοπία.

Κτηνοτροφία άναπτυγμένη δέν έχει ή 'Ιαπωνία. Βασική τροφή τού λαού της είναι τó ρύζι και τά ψάρια.

'Ιαπωνίδες

Τó λιμάνι Γιοκοχάμα

Χωριό τής 'Ιαπωνίας

Ἡ Ἰαπωνία ἔχει πολλὰ ὄρυκτὰ καὶ ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τοῦ κόσμου.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀριστη καὶ διεξάγεται μὲ πλοῖα, αὐτοκίνητα, σιδηροδρόμους καὶ ἀεροπλάνα. Μόνο στὸ Τόκιο κυκλοφοροῦν 2.500.000 αὐτοκίνητα! Ἐκεῖ ὑπάρχουν τετραῶροφοι αὐτοκίνητόδρομοι κι ἐναέριες σιδηροδρομικὲς γραμμές. Πάνω σ' αὐτὲς τὰ τραῖνα κινοῦνται μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα.

Οἱ Ἰάπωνες (105.000.000 ἄνθρωποι) ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Ἐρησκεία τους εἶναι ὁ **σιντοϊσμός** καὶ ὁ **βουδισμός**.

Πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας εἶναι τὸ **Τόκιο** (11.450.000 κ.), μεγάλο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, μὲ μεγαλόπρεπα αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα, γραφικὰ μνημεῖα ἰαπωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὠραῖα σύγχρονα οἰκοδομήματα. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ **Ὄζάκα** (2.980.000 κ.), ἡ **Γιοκοχάμα** (2.240.000 κ.), τὸ **Κιότο** (1.420.000 κ.), ἡ **Ναγκόγια** (2.040.000 κ.). Ἱστορικὲς πόλεις εἶναι ἡ **Χιροσίμα** (540.000 κ.) καὶ τὸ **Ναγκασάκι** (420.000 κ.), ποὺ καταστράφηκαν τὸ 1945 ἀπὸ ἀτομικὲς βόμβες.

Μ' ὅλη τὴν καταπληκτικὴ πρόοδὸ της, ἡ Ἰαπωνία ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇ τὸ παραδοσιακὸ χρῶμα της. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῆς ἰαπωνικῆς οἰκογένειας, οἱ γκέισες μὲ τὰ γραφικὰ κιμονὸ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ χτένισμα, τὸ πατροπαράδοτο τσαί, ποὺ προσφέρεται σὲ κάθε ἐπίσκεψη, οἱ μεγαλόπρεποι ναοὶ καὶ οἱ τελετές, διατηροῦνται ὅπως σὲ παλαιότερες ἐποχές.

Ἔννοιες-ὀνόματα: Βόρεια - Νότια Κορέα, Σεούλ, Ἄπω Ἀνατολή, Κοῦρο - Σίβο, Ἰαπωνία, Τόκιο, Ὄζάκα, Γιοκοχάμα, Χιροσίμα, Ναγκασάκι, Φούτζι - Γιάμα, Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, Χώρα τῶν χρυσαυθέμων, κιμονό.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ἡ θάλασσα παίξει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

2. Τὰ ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη εἶναι πολὺ γόνιμα.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Ἰαπωνίας.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Σιθηνίας

Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

33

‘Η Σιθηνία καὶ ἡ ὑπόλοιπη Σοβιετικὴ Ἀσία

Ἔκταση: 17.000.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 60.000.000

Στὰ βόρεια τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὄρη ὡς τὸν Εἰρηνικὸ καὶ τὸν Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, ἀπλώνεται ἡ **Σιθηνία**. Εἶναι μιὰ ἀπέραντη χώρα, ὅπου ἐπικρατεῖ δριμύ ψυχὸς καὶ σὲ πολλὲς περιο-

χές της τὰ χιόνια εἶναι αἰώνια. Λευκὲς ἀρκοῦδες, τάρανδοι καὶ λύκοι εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ ζῶα τῆς Σιθηρίας. Νοτιότερα ὑπάρχουν ἀτέλειωτα δάση, στὰ ὁποῖα τολμηροὶ ἄντρες μὲ ἔλκηθρα καὶ πολι- κά σκυλιὰ κυνηγοῦν ἄγρια ζῶα γιὰ τὴν ὠραία γούνα τους.

Ὁ **ὑπερσιθηρικὸς σιδηρόδρομος**, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Μόσχα καὶ καταλήγει στὸ λιμάνι τοῦ **Βλαδιβοστόκ**, στὴν Ἰαπωνικὴ θάλασσα, διασχίζει τὴν τεράστια αὐτὴ χώρα. Τὴ διασχίζουν ἐπίσης τὰ μεγάλα ποτάμια **Ὅθις**, **Ἰενεσέης**, **Λένας** καὶ ἀνατολικά ὁ **Ἀμούρ**.

Στὰ βόρεια τῆς Σιθηρίας τὸ κλίμα εἶναι πολικὸ, νοτιότερα ψυχρὸ ἠπειρωτικὸ καὶ στὰ νοτιοδυτικὰ ξηρό. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ **Κιρ- γίσιες στέπες**, ὅπου εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ νομαδικὴ κτηνοτροφία, καὶ οἱ ἔρημοι τοῦ **Τουρκεστάν**. Στὴν περιοχὴ τους βρίσκονται ἡ **Κασπία θάλασσα** καὶ οἱ λίμνες **Ἀράλη** καὶ **Μπαλκὰς**. Στὴν Ἀράλη χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ἰαξάρτης** καὶ **Ἰξος**. Ἀνατολικότερα βρίσκεται ἡ λίμνη **Βαϊκάλη**.

Στὰ τελευταῖα χρόνια οἱ Ρῶσοι καλλιεργοῦν μεγάλες ἐκτάσεις στὰ ἀνατολικά τῶν Οὐραλίων καὶ παράγουν ἄφθονά δημητριακά.

Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ σχηματίζονται ὁ **Βερίγγειος πορ- θμός**, ποὺ χωρίζει τὴν Ἀσία ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, ἡ χερσόνησος **Καμτσάτκα** καὶ τὸ νησὶ **Σαχαλίνη**. Τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι ψυχρὸ ἠπει- ρωτικὸ, γιὰτὶ ὅλες οἱ ἀκτὲς ἐπηρεάζονται ἀπὸ ψυχρὰ θαλάσσια ρεύματα καὶ βόρειους ἀνέμους.

Ἡ Σιθηρία ἔχει ἄφθονο ὀρυκτὸ πλοῦτο, ποὺ τὸν ἐκμεταλλεύον- ται συστηματικὰ οἱ Ρῶσοι. Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφός της ἐξάγονται πετρέ- λαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, λευκόχρυσος, ἀσήμι, χαλκός, γαιάνθρακες, οὐράνιο καὶ ἄλλα ὀρυκτά. Στὰ ἀνατολικά τῶν Οὐρα- λίων λειτουργοῦν πολλὰ βιομηχανικὰ συγκροτήματα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σιθηρίας ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ, ἐνῶ τῶν νοτιοδυτικῶν στεπῶν στὴν κίτρινη.

Μεγάλες πόλεις τῆς Σοβιετικῆς Ἀσίας εἶναι ἡ **Τασκένδη** (300.000 κ.), ἡ **Ἄλμα Ἄτα** (450.000 κ.), τὸ **Ὄμσκ**, τὸ **Τόμσκ**. Ὁλό- κληρὴ ἡ περιοχὴ εἶναι χωρισμένη σὲ ἐπαρχίες, οἱ ὁποῖες εἶναι τμή- ματα τῆς Ἐνώσεως Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν:

Ἔννοιες - Ὄνόματα: Σιθηρία, ὑπερσιθηρικὸς σιδηρόδρομος, ἔλκηθρα, Βλαδιβοστόκ, Κιργίσιες στέπες, Τασκένδη, Ὄμσκ, Τόμσκ, Τουρκεστάν.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Όσο πιο κοντά στους πόλους βρίσκεται μία περιοχή, τόσο ψυχρότερο κλίμα έχει.

2. Τους πολύ ψυχρούς τόπους τους λέμε συχνά «Σιθρία».

3. Στις ψυχρές περιοχές της εύκρατης ζώνης υπάρχουν μεγάλα δάση.

Έργασίες: 1. Να περιγράψετε ένα φανταστικό ταξίδι με τον υπερσιθηρικό σιδηρόδρομο από τα Ουράλια ως το Βλαδιβοστόκ.

2. Να γράψετε μερικά (3-5) από τα πιο αξιοσημείωτα της Άσίας.

34

Άνασκόπηση της Άσίας

Έκταση: 44.000.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 2.100.000.000 κ.

(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση	Πληθυσμός
ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ			
1. Κύπρος	Λευκωσία	9.250	640.000
2. Τουρκία (όλόκληρη)	Άγκυρα	780.000	36.000.000
3. Συρία	Δαμασκός	185.000	6.450.000
4. Λίβανος	Βηρυττός	10.400	2.800.000
5. Ίσραηλ	Ίερουσαλήμ	20.850	3.010.000
6. Ίορδανία	Άμμάν	98.000	2.380.000
7. Σαουδ. Άραβία	Έλ-Ριάντ	2.150.000	7.000.000
8. Υεμένη	Σάνα	287.000	1.470.000
9. Νότια Υεμένη	Άντεν	195.000	5.900.000
10. Όμάν	Μασκάτ	212.000	680.000
11. Ήνωμ. Άραβ. Έμιράτα	Άμπου-Νταμπί	83.000	200.000
12. Κατάρ	Ντόχα	22.000	80.000
13. Μπαχρέιν	Μανάμα	600	220.000
14. Κουβέιτ	Κουβέιτ	18.000	830.000
15. Ίράκ	Βαγδάτη	435.000	9.750.000
16. Ίράν	Τεχεράνη	1.648.000	30.000.000
17. Άφγανιστάν	Καμπούλ	647.000	17.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

1.	Πακιστάν	Ίσλάμαμπαντ	946.000	53.500.000
2.	Ίνδια	Ν. Δελχί	3.280.000	550.000.000.
3.	Μπάγκλα-Ντές	Ντάκα		60.000.000
4.	Μπουτάν	Πουνάκα	47.000	700.000
5.	Νεπάλ	Κατμαντού	141.000	11.300.000
6.	Σικίμ	Γκαγκτόγκ	7.300	200.000
7.	Κεϋλάνη	Κολόμπο	66.000	13.000.000

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

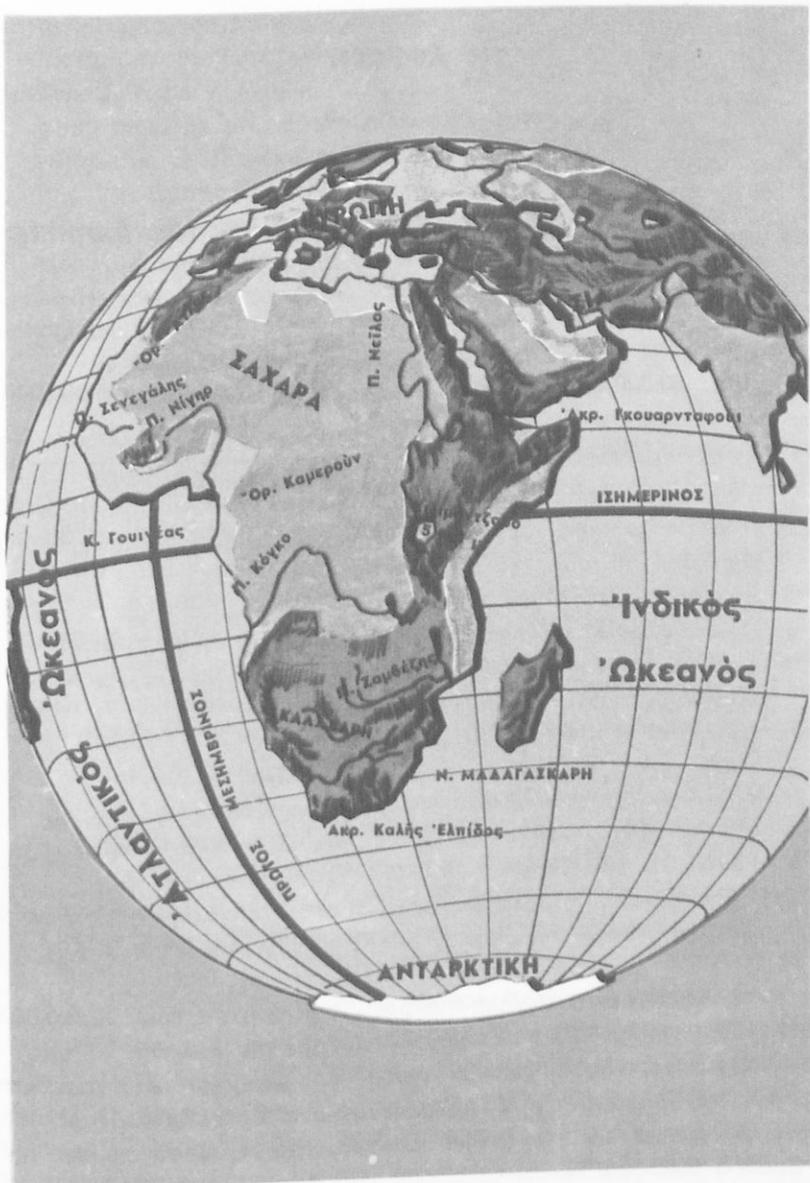
1.	Βιρμανία	Ραγκούν	678.000	28.000.000
2.	Σιάμ	Μπανγκόγκ	514.000	35.000.000
3.	Καμπότζη	Πνόμ Πένχ	181.000	6.700.000
4.	Λάος	Βιεντιάνε	237.000	3.000.000
5.	Βόρ. Βιετνάμ	Ύνολι	159.000	18.800.000
6.	Νότ. Βιετνάμ	Σαϊγκόν	174.000	21.600.000
7.	Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ	131.000	9.000.000
8.	Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	581	2.100.000
9.	Ίνδονησία	Τζακάρτα	1.492.000	125.000.000
10.	Σαραβάκ	(Βρετ. άποικία)	122.000	1.000.000
11.	Μπρουνέι	» »	5.800	140.000
12.	Κιμπάχ	Κιμπάχ	76.000	700.000
13.	Πορτογαλ. Τιμόρ	(Πορτ. άποικία)	15.000	600.000
14.	Φιλιππίνες	Κεζόν	300.000	38.000.000

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

1.	Κίνα	Πεκίνο	9.597.000	787.000.000
2.	Φορμόζα	Ταϊπέχ	36.000	9.500.000
3.	Χόγκ-Κόγκ	Χόγκ-Κόγκ	1.000	4.050.000
4.	Μακάο	Μακάο	16	250.000
5.	Ίαπωνία	Τόκιο	370.000	105.000.000
6.	Νότ. Κορέα	Σεούλ	98.000	32.000.000
7.	Βόρ. Κορέα	Πιόνγκ-Γιάγκ	121.000	14.300.000
8.	Ρίου-Κίου	Νάχα	2.000	950.000
9.	Μογγολία	Ουλάν Μπατόρ	1.565.000	1.280.000

ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

1.	Άσιατική Ρωσία	Μόσχα	17.000.000	60.000.000
----	----------------	-------	------------	------------

‘Η ‘Αφρική στην υδρόγειο σφαίρα

Η ΑΦΡΙΚΗ

35

Γενική εικόνα της 'Αφρικής

Έκταση: 30.320.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 345.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Να ουγκενιωρώσετε πληροφορίες κι εποπτικό υλικό για την 'Αφρική.
2. Παρατηρήστε την 'Αφρική στην υδρογείο σφαίρα, σιόν παγκόσμιο χάρτη και σιό χάρτη τής 'Αφρικής.
3. Σέ ποιά θέση τής υδρογείου θρίσκειται ή 'Αφρική;
4. Ποιές θάλασσες τή χωρίζουν άπό τες γειτονικές τες ήπειρους;
5. Σέ ποιά σημεία πλησιάζει ή 'Αφρική άλλες ήπειρους; Οί θέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία; Γιατί;
6. Πώς είναι οί άκτιές τής 'Αφρικής;
7. Παρατηρήστε τó έδαφος τής 'Αφρικής. Ποϋ θρίσκονται μεγάλοι όρεινοι όγκοι; Έχει μεγάλες πεδιάδες και όροπέδια ή 'Αφρική;
8. Έχει μεγάλα ποτάμια και λίμνες; Σέ ποιά περιοχή θρίσκονται; Γιατί;
9. Τά ποτάμια τής 'Αφρικής σχηματίζουν πολλούς καταρράκτες. Γιατί;
10. Σέ ποιά φυσικά διαμερίσματα χωρίζεται ή 'Αφρική;

Ή 'Αφρική είναι μεγάλη ήπειρος. Ή έκτασή της είναι 30.320.000 τ.χ.. Είναι περίπου 227 φορές μεγαλύτερη άπό τήν 'Ελλάδα.

Ό Ίσημερινός τή χωρίζει σχεδόν στή μέση και τó μεγαλύτερο μέρος της θρίσκεται στή διακεκαυμένη ζώνη. Βρέχεται όλόγυρα άπό τόν 'Ατλαντικό και τόν Ίνδικό ώκεανό, άπό τή Μεσόγειο και τήν 'Ερυθρά θάλασσα. Αυτές χωρίζουν τήν 'Αφρική άπό τήν 'Ασία και τήν Εύρώπη.

Ἡ Ἀφρική ἦταν ἐνωμένη ἄλλοτε μὲ τὴν Ἀσία στὴν περιοχὴ τοῦ **Σουέζ**. Τώρα ἡ φυσικὴ αὐτὴ γέφυρα ἀνάμεσα στὶς δύο ἡπείρους κόπηκε μὲ τὴ **διώρυγα τοῦ Σουέζ**, ποὺ χώρισε τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴν Ἀσία, ἔνωσε τὴν Ἐρυθρὰ μὲ τὴ Μεσόγειο θάλασσα κι ἔτσι διευκολύνει πολὺ τὴν παγκόσμια ναυσίπλοια.

Κορυφὴ τοῦ Κιλιμάντζαρο

Ὁ **πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ** εἶναι ἡ στενώτερη θάλασσα ἀνάμεσα στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Εὐρώπη.

Ἡ Ἀφρική δὲν ἔχει μεγάλο θαλάσσιο διαμελισμό. Στὶς ἀκτὲς τῆς σχηματίζονται ἐλάχιστοι κόλποι. Σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ τεράστιος **κόλπος τῆς Γουινέας**, ἡ **Μικρὴ Σύρτη** κι ἡ **Μεγάλῃ Σύρτη**. Ἡ **Μαδαγασκάρη** εἶναι τὸ μοναδικὸ μεγάλο ἀφρικανικὸ νησί. Στὴ νότια ἄκρη τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει τὸ **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδας** καὶ ἀνατολικά τὸ **ἀκρωτήριο Γκουαρνταφούι**, ποὺ στὴν τοπικὴ γλῶσσα σημαίνει «φυλαχτήτε», γιὰτὶ κοντὰ του ἡ θάλασσα εἶναι σχεδὸν πάντα τρικυμισμένη. Γενικὰ οἱ ἀκτὲς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπόκρημνες, μ' ἐλάχιστα φυσικὰ λιμάνια. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ ὑπάρχουν τὰ νησιά **Ἀζόρες, Μαδέρα, Κανάριοι, Πρασίνου ἀκρωτηρίου, Ἀγία Ἐλένη**.

Ἡ Ἀφρική εἶναι ἓνα τεράστιο ὄροπέδιο. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις τῆς εἶναι πολὺ περιορισμένες. Μεγάλα βουνὰ ὑψώνονται στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴ Βόρεια Ἀφρική: τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ., ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς Ἀφρικῆς), τὰ **ὄρη Κένυα** καὶ τὰ **Ἀθουσσινιακὰ ὄρη**, ὁ **Ἄτλας** καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρική τὸ **Καμερούν**.

Στὰ βουνὰ τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς, ὅπου βρέχει συχνά, ἔχουν τὶς πηγές τους οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Νεῖλος, Κόγκο, Ζαμβέζης**. Ἐκεῖ σχηματίζονται καὶ οἱ μεγάλες λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὴν Κεντροδυτικὴ Ἀφρική ρέουν οἱ ποταμοὶ **Νίγηρ** καὶ **Σενεγάλης** καὶ μέσα σ' ἓνα τεράστιο κλειστὸ λεκανοπέδιο σχηματίζεται ἡ λίμνη **Τσάντ**. Σὲ πολλὰ σημεῖα τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν σχηματίζουν θεαματικὸς καταρράκτες. Ἄλλοῦ ἀρδεύουν εὐφορες κοιλάδες.

Ἡ Ἀφρική χωρίζεται σὲ 5 φυσικὲς περιοχὲς: τὴ **Βόρεια**, τὴ **Δυτικὴ**, τὴν **Κεντρικὴ**, τὴν **Ἀνατολικὴ** καὶ τὴ **Νότια**.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἀκρωτήρια: Καλῆς Ἐλπίδας καὶ Γκουαρνταφούι. Κόλπος Γουινέας. Νησί: Μαδαγασκάρη. Ὅρη: Κιλιμάντζαρο, Κένυα, Ἄτλας, Καμερούν. Ποτάμια: Νεῖλος, Κόγκο, Ζαμβέζη, Νίγηρ, Σενεγάλης. Λίμνες: Βικτωρίας, Ταγκανίκα, Νυάσα, Τσάντ.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ πορθμοὶ καὶ οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα.

2. Στὶς ἀπόκρημνες ἀκτὲς εἶναι σπάνια τὰ φυσικὰ λιμάνια.

3. Γιὰ τὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια καὶ λίμνες, πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἄφθονες πηγές, πολλὲς βροχοπτώσεις καὶ κατάλληλη διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

4. Ἀπὸ τὴν ἰλὺ (λάσπη) τῶν ποταμῶν σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.

36

Τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα της

Ἔρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ προηγούμενα κεφάλαια;*
2. *Παρατηρήστε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ποιὲς περιοχὲς τῆς περὶ ὃ Ἰσημερινός; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου; Ἀπὸ ποιὲς ὁ Τροπικὸς τοῦ Αἰγίουπερου;*
3. *Ποιὲς περιοχὲς τῆς Ἀφρικῆς θρῶνονται στὴ διακεκλιμένη ζώνη; Ποιὲς θρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα;*
4. *Παρατηρήστε τὸν κλιματολογικὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς.*

5. Τί κλίμα έχουν οι γνωστές άκτες τής Β. Ἀφρικῆς; Ποιά ἄλλη περιοχή τής Ἀφρικῆς ἔχει τὸ ἴδιο μὲ αὐτὲς κλίμα; Γιατί;
6. Ποιά ζώνη τής Ἀφρικῆς δέχεται τὶς περισσότερες βροχές; Γιατί;
7. Τί κλίμα ἔχει ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ; Γιατί;
8. Σὲ ποιὲς περιοχὲς τής Ἀφρικῆς δὲν φτάνουν ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι; Γιατί; Γιατί σὶς περιοχὲς αὐτὲς σχηματίζονται ἔρημοι; Ποιὲς μεγάλες ἐρήμους ἔχει ἡ Ἀφρικῆ;
9. Τί εἶναι ὄαση; Τί σαβάνα; Τί στέπα;
10. Πῶς εἶναι τὸ κλίμα, ἡ χλωρίδα καὶ ἡ πανίδα σὶς σαβάνες τής Ἀφρικῆς; Σὲ ποιὲς περιοχὲς τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται διαρκῶς ἀπὸ τόπο σὲ τόπο; Γιατί;

Ἀπὸ τὴ μέση σχεδὸν τής Ἀφρικῆς περνᾷ ὁ Ἴσημερινὸς καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τής ἡπείρου αὐτῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Ἐξω ἀπὸ αὐτὴ μένουν ἡ Βόρεια Ἀφρικῆ καὶ ἡ νότια περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Μάθαμε ὅτι ἡ ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ εἶναι μιὰ βασικὴ αἰτία, ποὺ ἐπηρεάζει τὸ κλίμα. Καθὼς πρόχωροῦμε ὅμως ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ πρὸς τὰ βόρεια ἢ τὰ νότια τής Ἀφρικῆς, δὲν παρατηροῦμε παντοῦ ὁμοιόμορφη ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος. Οἱ μεγάλες ὄροσειρὲς καὶ ἡ ἀπόσταση τῶν διαφόρων περιοχῶν ἀπὸ τὴ θάλασσα εἶναι ἐπίσης σοβαροὶ παράγοντες, ποὺ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα.

Γενικά, ἡ Ἀφρικῆ εἶναι μιὰ πολὺ ζεστὴ ἡπειρος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς **κλιματικὲς ζώνες**:

α. **Ἡ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ.** Σ' αὐτὴν περιλαμβάνονται οἱ περιοχὲς, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸν Ἴσημερινό. Ἐχουν τὴν ἴδια μεγάλη θερμοκρασία ὅλο τὸ χρόνο καὶ δέχονται πολλὲς βροχές. Τὸ κλίμα τους εἶναι ὑγρὸ καὶ ἀνθυγιεινὸ.

Ἡ ζέστη καὶ τὸ νερὸ εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Γι' αὐτὸ στὴν περιοχή τοῦ Ἴσημερινοῦ ὑπάρχει πλοῦσια θλάστηση καὶ μεγάλα παρθένα δάση (ζουγκλες). Ἐκεῖ ζοῦν πολλὰ φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα ζῶα καὶ ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία πτηνῶν, ἐντόμων κι ἐρπετῶν.

β. **Οἱ ζώνες τής σαβάνας.** Βόρεια καὶ νότια ἀπὸ τὴ ζώνη τοῦ Ἴσημερινοῦ ἀπλώνονται οἱ ζώνες τής σαβάνας. Ἐχουν κι αὐτὲς πολὺ θερμὸ κλίμα καὶ δέχονται ἀρκετὲς ἀλλὰ περιοδικὲς βροχές. Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τής σαβάνας εἶναι τὰ λίγα ἀραιὰ δέντρα

καί τὰ πολλὰ καί μεγάλα χόρτα. Είναι οί περιοχές, ὅπου ζοῦν ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ ἄγρια καί ἡμέρα φυτοφάγα ζῶα, ἀλλὰ καί πολλὰ σαρκοφάγα, πού βρίσκουν ἐκεῖ ἄφθονη τροφή.

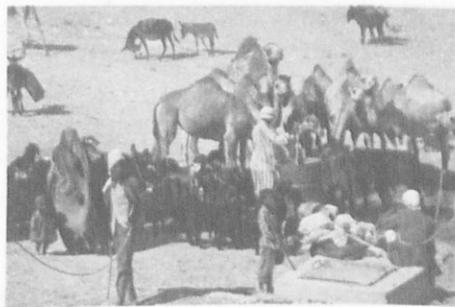
γ) **Οἱ ζῶνες τῆς στέπας.** Αὐτὲς θρῖσκονται μετὰ τίς ζῶνες τῆς σαβάνας. Ἐκεῖ παρατηροῦνται μεγάλες διαφορὲς θερμοκρασίας καί πέφτουν ἐλάχιστες περιοδικὲς βροχές. Τότε φυτρῶνει ἄφθονη χλόη, ἀλλὰ σύντομα ἀκολουθεῖ περίοδος ξηρασίας καί τότε ὅλα ξεραίνονται καί ὁ τόπος μεταβάλλεται σὲ ἐρημο. Στίς στέπες τὰ ζῶα καί οἱ ἄνθρωποι μετακινοῦνται συνεχῶς, εἶναι νομάδες.

δ. **Οἱ ζῶνες τῆς ἐρήμου.** Εἶναι μεγάλες ἀνυδρες περιοχές. Ἡ **Σαχάρα** καί ἡ **Καλαχάρη** εἶναι οἱ δυὸ μεγάλες ἐρημοὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τῆ μέρα στὴ νύχτα καί ἡ θλάστηση εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Ἡ καμῆλα εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ ζῶο τῆς ἐρήμου. Ὅπου ὑπάρχουν πηγές, σχηματίζονται **ὀάσεις**.

ε. Μετὰ τίς ἐρήμους ἐμφανίζονται πάλι στεπῶδεις περιοχές κι ἀκολουθοῦν οἱ **ζῶνες τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** (Βόρεια καί Νότια Ἀφρική) μὲ τὴ γνωστὴ μας μεσογειακὴ χλωρίδα καί πανίδα.

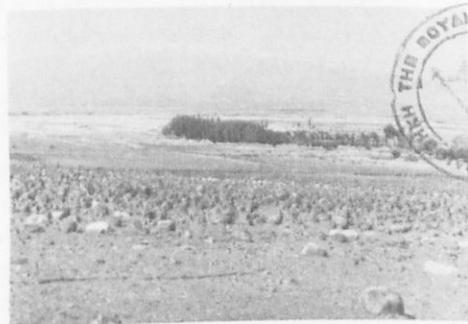

Τοπίο στέπας

Πηγάδι στὴν ἐρημο

ἽΟαση

Έννοιες - όνόματα: Κλιματικές ζώνες, τροπική βλάστηση, παρθένα δάση, σαβάνα, στέπα, έρημος, δάση, Σαχάρα, Καλαχάρη.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Βασική αιτία, που επηρεάζει το κλίμα κάθε περιοχής, είναι το γεωγραφικό πλάτος.

2. Το κλίμα επηρεάζει τη χλωρίδα και την πανίδα του κάθε τόπου.

3. Όπου υπάρχει πλούσια βλάστηση, εκεί συγκεντρώνονται πολλά φυτοφάγα ζώα. Όπου υπάρχουν πολλά φυτοφάγα ζώα, εκεί συγκεντρώνονται και πολλά σαρκοφάγα.

4. Όπου η βλάστηση είναι περιοδική, τα ζώα μετακινούνται από τόπο σε τόπο. Το ίδιο κάνουν και οι άνθρωποι: είναι νομάδες.

5. Το νερό είναι απαραίτητο για τη ζωή. Στις άνυδρες περιοχές δέν υπάρχει ζωή. Οι τόποι αυτοί είναι έρημοι.

Έργασίες: Πάνω στον γεωφυσικό χάρτη της Άφρικής να τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και να σημειώσετε με χρώματα τις κλιματικές ζώνες.

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες και εικόνες από τη ζωή, τα έθιμα, τις ασχολίες των Άφρικανών κλπ. Να θυμηθίτε ότι γνωρίζετε γι' αυτούς από τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, από αναγνώσματα κλπ.
2. Να θυμηθίτε όσα διδαχθήκατε για την επίδραση, που άσκει το κλίμα στους ανθρώπους.
3. Γιατί ή Άφρική ονομάζεται «μαύρη ήπειρος»; Σε ποιά φυλή ανήκουν οί περισσότεροι Άφρικανοί; Γιατί;
4. Σε ποιές περιοχές κατοικούν έντελώς μαύροι και σε ποιές μελαψοί; Γιατί; Τί είναι οί Ζουλού; Τί οί Πυγμαίοι;
5. Σε ποιές περιοχές ζούν οί πιο καθυστερημένοι Άφρικανοί; Γιατί;

6. Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες και ποιές οι πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της 'Αφρικής; Γιατί;
7. Διαφέρουν οι σημερινοί 'Αφρικανοί από τους προγόνους τους στον πολιτισμό; Ποῦ θφείλεται ἡ διαφορά αὐτή;
8. Τί γνωρίζετε για τους Εὐρωπαίους ἀποίκους τῆς 'Αφρικής και τους ἰεραποστολόους;
9. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει σχέσεις με τους λαούς τῆς 'Αφρικής; Τί γνωρίζετε σχετικά;
10. Σὲ ποιές περιοχές τῆς 'Αφρικής ζοῦν Ἕλληνες;

Μιλήσαμε για τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ τὸ κλίμα τῆς 'Αφρικής. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα ἐπηρεάζουν πολὺ τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ κάτοικοι τῆς 'Αφρικής εἶναι μαῦροι. Μελαψοὶ στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια 'Αφρική, ὀλόμαυροι στὴν Κεντρική. Γι' αὐτὸ ἡ 'Αφρική ὀνομάζεται «**μαύρη ἥπειρος**».

Σ' ὀλόκληρη σχεδὸν τὴν περιοχή, ποὺ βρίσκεται στὴ Διακεκαυμένη ζώνη, κατοικοῦν ἐντελῶς μαῦροι, ποὺ ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Ἄλλοι εἶναι ψηλόκορμοι καὶ ἀθλητικοὶ κι ἄλλοι ὑπερβολικά μικρόσωμοι, ὅπως οἱ **Πυγμαῖοι**.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαύρους τῆς ἀφρικανικῆς ζούγκλας βρίσκονται ἀκόμη σὲ πρωτόγονη κατάσταση. Οἱ περισσότεροὶ πιστεύουν στὰ εἶδωλα καὶ λατρεύουν δικούς τους περίεργους θεοὺς. Ἄρκετοὶ εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Μιλοῦν διάφορες γλῶσσες καὶ εἶναι ὀργανωμένοι σὲ **φυλές**. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φυλῶν ὀνομάζονται **φύλαρχοι**. Φοροῦν περίεργες γραφικὲς στολές καὶ πολλοὶ γυρίζουν σχεδὸν γυμνοί. Τὰ ἔθιμά τους διαφέρουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ ἀπὸ φυλὴ σὲ φυλὴ.

Ἄλλοι ζοῦν στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια 'Αφρική εἶναι μελαψοὶ καὶ ἀνήκουν ἐπίσης σὲ διάφορες φυλές. Οἱ **Αἰθίοπες** καὶ οἱ **Βερβερίνοι** εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τίς φυλές αὐτές. Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Β. 'Αφρικής εἶναι μωαμεθανοί.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς 'Αφρικανούς εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων ἢ καθαρῶσιμοι Εὐρωπαῖοι, ὅπως στὴ Νότια 'Αφρική. Σ' αὐτὴ ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἀσιάτες, ποὺ ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ.

Βερβερίνοι

Μαύρος Άφρικανός

Σ' ολόκληρη την Άφρική ζουν σήμερα 345.000.000 άνθρωποι. Οί περισσότεροι είναι συγκεντρωμένοι στις εύφορες κοιλάδες και τις μικρές πεδινές παραλιακές εκτάσεις. Οί περιοχές τών έρημων και τών παρθένων δασών είναι πολύ άραιοκατοικημένες.

Στά τελευταία χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες από τούς Εύρωπαιούς κι από τούς ίδιους τούς Άφρικανούς για τόν έκπολιτισμό τών μαύρων. Ξένοι ιεραπόστολοι τούς διδάσκουν τή χριστιανική θρησκεία και τόν πολιτισμό. Πολλοί νέοι Άφρικανοί σπουδάζουν σέ ξένες χώρες, για νά μορφωθούν και νά μεταφέρουν τόν πολιτισμό στη χώρα τους. Πολλοί άπ' αυτούς φοιτούν και σέ πανεπιστήμια τής χώρας μας.

Σχολείο στή Μαυριτανία

Χωριό ίθαγενών

Έννοιες - όνόματα: Φυλή, φύλαρχος, Βερβερίνοι, Αιθίοπες, Ζουλού, Πυγμαίοι, Ιεραπόστολοι, μαύρη ήπειρος.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Το κλίμα και το έδαφος ενός τόπου επηρεάζουν πολύ τους ανθρώπους.

2. Οι εύφορες κοιλάδες και γενικά οι παραγωγικές περιοχές είναι πυκνοκατοικημένοι τόποι.

3. Οι άγονες, όρεινες και άθυγιεινές περιοχές είναι άραιοκατοικημένες.

Έργασίες: Στο χάρτη της Άφρικής να τοποθετήσετε διάφανο χαρτί και να όρίσετε με χρώματα τις ζώνες των μελαψών και των μαύρων φυλών και τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Άφρικής.

38

Ίστορική εξέταση της Άφρικής

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιές περιοχές της Άφρικής γνωρίζετε από την αρχαία ιστορία; Ποιές από τα θρησκευτικά και τη βυζαντινή ιστορία;
2. Τί γνωρίζετε για τις αρχαίες ελληνικές αποικίες της Β. Άφρικής, την πρόοδο της Αιγύπτου στην Αλεξανδρινή περίοδο, τις έκστρατείες των Βυζαντινών στη Β. Άφρική, τις κατακτήσεις των Αράβων κλπ.;
3. Γιατί ή υπόλοιπη Άφρική έμεινε άγνωστη στους αρχαίους λαούς;
4. Τί γνωρίζετε για τις άκτιες, το έδαφος και το κλίμα της Άφρικής;
5. Πότε και πώς ανακαλύφθηκε ή υπόλοιπη Άφρική;
6. Τί γνωρίζετε από αναγνώσεις κλπ. για την επιθυμία των Ευρωπαίων να φτάσουν στις Ινδίες, για τις ανακαλύψεις νέων χωρών, για μεγάλους θαλασσοπόρους κι εξερευνητές, για περιπέτειες στη ζούγκλα κλπ.;
7. Ποϋ βρίσκεται το άκρωτήριο της Καλής Έλλιδας; Πότε και γιατί ονομάστηκε έτσι;
8. Γιατί οι Ευρωπαίοι ίδρυσαν αποικίες στην Άφρική; Σήμερα υπάρχουν αποικίες;

Στο μάθημα τῆς Ἱστορίας διδαχτήκαμε πολλά γιὰ τὴ Βόρεια Ἀφρική. Αὐτὴ μονάχα ἦταν γνωστὴ στοὺς ἀρχαίους λαοὺς καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐκεῖ στὴν ἀρχαιότητα εἶχαν ἀκμάσει ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Καρχηδόνα. Ἀργότερα ὁλόκληρη τὴν περιοχὴ τὴν κατάρτησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἔπειτα οἱ Βυζαντινοὶ καὶ τέλος οἱ Ἀραβες, ποὺ κατοικοῦν ἐκεῖ μέχρι σήμερα.

Ὅλοι αὐτοὶ πίστευαν πὼς πέρα ἀπὸ τὴ μεσογειακὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπλωνόταν μιὰ μεγάλη, ἄγνωστη καὶ μυστηριώδης ἥπειρος κι ἐπιθυμοῦσαν ὅπως ὅποτε νὰ τὴν κατακτήσουν. Πὼς ὅμως θὰ μπορούσαν νὰ διασχίσουν τὴ θάλασσα μὲ τὴν καυτὴ ἄμμο, τὴ Σαχάρα, ποὺ ἄρχιζε σχεδὸν ἀπὸ τὴν παραλία τῆς Μεσογείου;

Οὔτε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ πλησιάση κανένας τὴν Ἀφρική καί, πολὺ περισσότερο, νὰ προχωρήσῃ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς. Οἱ ἀκτές παντοῦ σχεδὸν εἶναι ἀπόκρημνες κι ἀφιλόξενες, χωρὶς φυσικὰ λιμάνια, καὶ παντοῦ περιέμεναν τοὺς ξένους Ἀφρικανοὶ τοξότες μὲ τὰ φαρμακερὰ βέλη τους.

Τὰ μεγάλα ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πλωτὰ στὶς ἐκβολές. Οὔτε κι ἀπὸ αὐτὰ ὅμως ἦταν δυνατό νὰ προχωρήσῃ κανένας, γιατί μεγάλοι καταρράκτες ἐμπόδιζαν τὸ ταξίδι.

Κι ὅμως, μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τολμηροὶ θαλασσοπόροι κι ἐξερευνητές, μὲ πολλοὺς κινδύνους, κατάρτησαν τελικὰ τὴ μαῦρη ἥπειρο. Τὸν 14ο αἰῶνα πρῶτοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιχείρησαν νὰ κάμουν τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ **ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας** γέννησε σ' αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη νέων χωρῶν καὶ τὸν περασμένο αἰῶνα ἐξερευνηθῆκε ὁλόκληρη ἡ Ἀφρική.

Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνακάλυψαν πλούσιες περιοχές, ὄρυχεῖα μὲ χρυσάφι, διαμάντια κι ἄλλα πολυτίμητα μέταλλα, ἄφθονες πρῶτες ὕλες, καὶ ἴδρυσαν πολλὰ ἀποικιακὰ κράτη.

Στὰ τελευταῖα χρόνια ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀφρικανοὶ, ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς ἀγῶνες, ἀπόκτησαν τὴν ἐλευθερίαν τους. Πολλὰ νέα ἀνεξάρτητα κράτη ἰδρύθηκαν στὴν Ἀφρική καὶ οἱ κάτοικοί τους, ἐλεύθεροι πιά, ἐργάζονται γιὰ τὴν πρόοδο τῶν χωρῶν τους.

Ἔννοιες - ὀνομασίες: Θαλασσοπόροι, ἐξερευνητές, ἀποικίες, ἀνεξάρτητο κράτος.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί άνθρωποι επιθυμούν νὰ γνωρίσουν ἄγνωστους τόπους καὶ θέλουν νὰ ἔχουν στὴν κατοχὴ τους πλούσιες περιοχές.

2. Ἡ ἐλευθερία εἶναι πολύτιμο ἀγαθὸ καὶ ἀποχτιέται μὲ ἀγῶνες καὶ θυσίες.

Ἔργασίες: Νὰ διαβάσετε τὶς περιπέτειες τοῦ Δ. Λίβιγκστον κι ἄλλων ἐξερευνητῶν καὶ θαλασσοπόρων, ἂν ἔχετε σχετικὰ βιβλία.

39-40

Ἡ Βόρεια Ἀφρική

(Οἱ χῶρες τοῦ Νείλου. Ἡ Λιβύη.
Οἱ χῶρες τοῦ Ἀτλαντα. Ἡ Σαχάρα)

Ἡ Βόρεια Ἀφρική ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα ὡς τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ὡς τὰ νότια τῆς Σαχάρας. Περιλαμβάνει: α) τὶς χῶρες τοῦ Νείλου, β) τὴ Λιβύη, γ) τὶς χῶρες τοῦ Ἀτλαντα καὶ δ) τὴ Σαχάρα.

α) Οἱ χῶρες τοῦ Νείλου (ἡ Αἴγυπτος καὶ τὸ Σουδάν)

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Ποιὰ χώρα τῆς Ἀφρικής εἶναι περισσότερο γνωστὴ σιτοῦς Ἕλληνες; Τί γνωρίζετε γι' αὐτήν;
2. Σὲ ποιὰ θέση τῆς Ἀφρικής καὶ τῆς ὕδρογειοῦ θρῶσκειται ἡ Αἴγυπτος;
3. Δεῖξτε σιὸ χάρτη τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Ἑλλάδα. Συγκρίνετε τὴν ἀπόσταση Θεσσαλονίκης - Κρήτης καὶ Κρήτης - Αἴγυπτιου.
4. Τί σημασία ἔχει ἡ διώρυγα τοῦ Σουέζ γιὰ τὴν Αἴγυπτο καί, γενικά, γιὰ τὴ ναυσιπλοΐα; Παρατηρήστε σιὸν παγκόσμιο χάρτη τοὺς μεγάλους θαλάσσιους δρόμους μετὰ τὸν Εὐρώπης - Ἀσίας - Αὐστραλίας.
5. Ποιὰ περιοχὴ τῆς Αἴγυπτιου εἶναι εὐφορη καὶ πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί σημασία ἔχει ὁ Νεῖλος γιὰ τὴν Αἴγυπτο;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημερινὴ Αἴγυπτο καὶ τὶς σχέσεις της μὲ τὰ γειτονικά της κράτη;

7. *Τί σχέσεις ἔχει σήμερα ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴν Αἴγυπτο; Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Αἴγύπτου;*
8. *Ποιὰ χώρα βρίσκεται σιὰ νότια τῆς Αἴγύπτου; Τί γνωρίζετε γι' αὐτήν;*

Ὁ Νεῖλος εἶναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ πηγές του βρίσκονται στὰ βουνὰ καὶ τὶς λίμνες τῆς κεντροανατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ ἐκεῖ κυλοῦν πρὸς τὴ Μεσόγειο, ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας, τεράστιοι ὄγκοι νεροῦ. Μεγάλη ποσότητα ἀπ' αὐτὸ ἐξατμίζεται, ἄλλο ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ἄμμο. Μὰ ὁ Νεῖλος, ἀφοῦ ποτίση ἑκατομμύρια στρέμματα γῆς καὶ δροσίση ἀνθρώπους καὶ ζῶα, χύνεται στὴ Μεσόγειο. Ἐκεῖ σχημάτισε μὲ τὶς προσχώσεις του ἓνα τεράστιο Δέλτα, μιὰν ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς Γῆς.

Ὁ **Νεῖλος** εἶναι εὐλογία θεοῦ γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτός, ἡ Σαχάρα θὰ συνεχιζόταν χωρὶς διακοπὴ ὡς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχαν θεοποιήσει τὸν Νεῖλο. Οἱ σημερινοὶ κατασκεύασαν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς κοίτης του τεράστια φράγματα καὶ μὲ τὰ νερά του κινοῦν μεγάλα ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια, ποτίζουν τὴ γῆ καὶ παράγουν ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ φράγμα τοῦ **Ἀσουάν** εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ αὐτά.

Ἐκεῖ, στὴν κοιλάδα τοῦ Νεῖλου, κάτω ἀπὸ τὸν καυτὸ ἀφρικανικὸ ἥλιο, ἀναπτύχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους πολιτισμούς. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἓνα παγκόσμιο σταυροδρόμι. Ἐκεῖ πλησιάζουν

Αἴγύπτιος

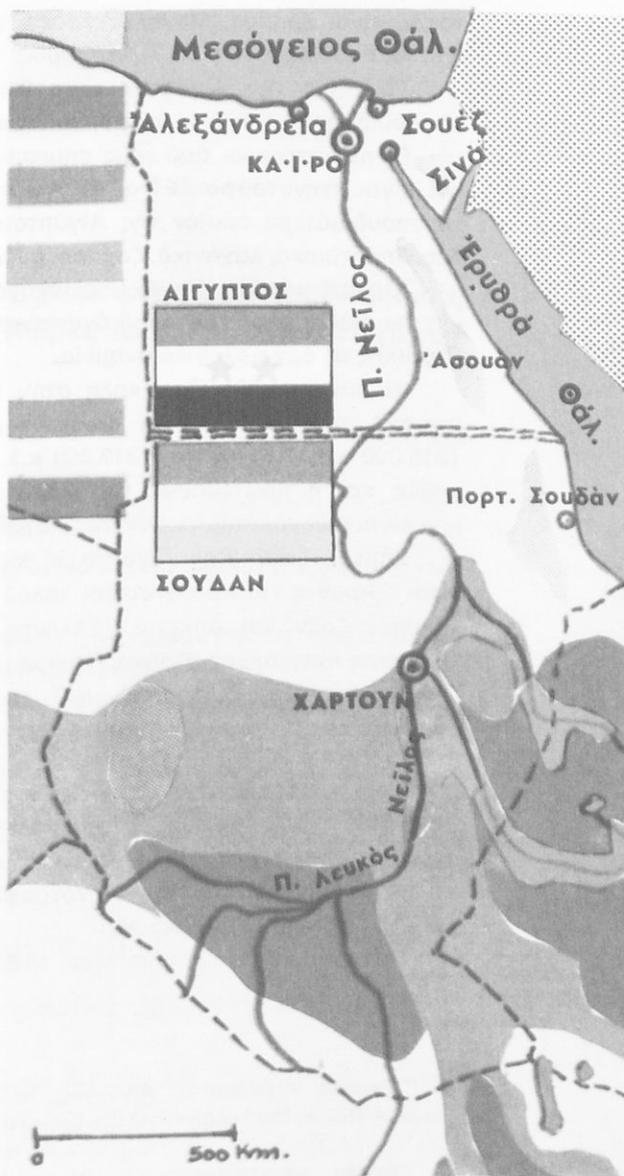
Γέφυρα στὸν Νεῖλο

ή Ἀφρική τὴν Ἀσία, ἡ Μεσόγειος τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ἦταν ἐπόμενο ἡ χώρα αὐτὴ νὰ γίνῃ στόχος πολλῶν κατακτητῶν. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι καὶ ἄλλοι ἰσχυροὶ λαοὶ ἤθελαν νὰ τὴν ἔχουν στὴν κατοχὴ τους. Ὁ Μ. Ἀλεξάνδρος στάθηκε μὲ θαυμασμὸ μπροστὰ στὶς κολοσσιαῖες **πυραμίδες**, τοὺς μεγαλόπρεπους αὐτοὺς τάφους τῶν **φαραώ**. Ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶναι ἡ **Ἀλεξάνδρεια**, ἡ μεγάλη αὐτὴ αἰγυπτιακὴ πόλη, ποὺ διαλαλεῖ στοὺς αἰῶνες τὴ δόξα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἀραβες συχνὰ πολέμησαν μὲ τοὺς γείτονές τους Ἰσραηλίτες γύρω ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Σουεζ.

Ἡ **διώρυγα τοῦ Σουεζ** ἀνοίχτηκε τὸ ἔτος 1869. Ἔχει μῆκος 163 χιλιόμετρα καὶ διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσιπλοΐα.

Ἡ σημερινὴ Αἴγυπτος ἔχει ἔκταση 1.000.000 τ.χ., ἀλλὰ μόνο 40.000 ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γόνιμη γῆ καὶ κατοικούνται. Ὅλος ὁ ὑπόλοιπος

Χάρτης Αἰγύπτου καὶ Σουδάν

τόπος είναι έρημος. Μεγάλες όάσεις σ' αυτήν είναι ή **Φαγιούμ** και ή **Σίβα**, όπου έφτασε ό Μ. 'Αλέξανδρος.

Τό κλίμα τής Αιγύπτου είναι θερμό και τὰ εύφορα χωράφια τής κοιλάδας του Νείλου καλλιεργούνται πολλές φορές τό χρόνο.

Οί περισσότεροι άπό τούς σημερινούς Αιγύπτιους είναι γεωργοί και λίγοι κτηνοτρόφοι. Είναι οί γνωστοί **φελάχοι**. Τό βαμβάκι είναι τό σπουδαιότερο προϊόν τής Αιγύπτου. Παράγονται έπίσης χουρμάδες, δημητριακά, λαχανικά, ζάχαρη, ρύζι κλπ.

'Ορυκτό πλούτο δέν έχει αξιόλογον ή Αίγυπτος και ή βιομηχανία της μόλις τώρα άρχισε ν' αναπτύσσεται. Είναι ή πρώτη χώρα τής 'Αφρικής σέ άρχαιολογικά μνημεία.

'Η συγκοινωνία είναι καλή στην κοιλάδα του Νείλου και στην περιοχή του **Σουέζ**. 'Εκεί βρίσκονται τὰ μεγάλα λιμάνια: **Σουέζ** (315.000 κ.), **Πόρτ-Σάιντ** (313.000 κ.), **'Αλεξάνδρεια** (2.032.000 κ.), καθώς και ή πρωτεύουσα τής Αιγύπτου, τό **Κάιρο** (4.960.000 κ.), πού είναι ή μεγαλύτερη πόλη τής 'Αφρικής.

Σήμερα ζούν στην Αίγυπτο 34.000.000 άνθρωποι. "Όλοι σχεδόν είναι "Αραβες, μωαμεθανοί και μιλούν την άραβική γλώσσα. Στην Αίγυπτο ζούν και άρκετοί "Έλληνες. Στην 'Αλεξάνδρεια υπάρχει "Έλληνας πατριάρχης. Γενικά, ή χώρα μας έχει φιλικές σχέσεις με την Αίγυπτο και πραγματοποιεί μαζί της έμπορικές και μορφωτικές άνταλλαγές.

Στὰ νότια τής Αιγύπτου βρίσκεται τό **Σουδάν**. "Έχει έκταση 2.505.000 τ.χ. 'Ο πληθυσμός του μόλις φτάνει τὰ 16.000.000 ανθρώπους, πού κατοικούν κυρίως στην κοιλάδα του Νείλου και άσχολούνται με τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. "Όλοι σχεδόν είναι νέγροι και στό θρήσκευμα μωαμεθανοί.

Πρωτεύουσα του Σουδάν είναι τό **Χαρτούμ** (260.000 κ.).

"Εννοιες - όνόματα: Αίγυπτος, Νείλος, Σουέζ, ναυσιπλοΐα, φελάχοι, 'Ασουάν, Κάιρο, Πόρτ-Σάιντ, 'Αλεξάνδρεια, πυραμίδες, Σουδάν, Χαρτούμ.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οί κοιλάδες τών ποταμών είναι συνήθως εύφοροι τόποι.

2. Οί εύφοροι τόποι είναι συνήθως πυκνοκατοικημένοι.
3. Οί πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν τή συγκοινωνία.
4. Οί κατακτητές ενδιαφέρονται για πλούσιους τόπους καί συγκοινωνιακούς κόμβους.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Αἰγύπτου - Σουδάν.

β) Οί άλλες χῶρες τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς (Λιβύη. Χῶρες τοῦ Ἄτλαντα. Σαχάρα)

Ἔκταση 4.748.000 τ.χ.

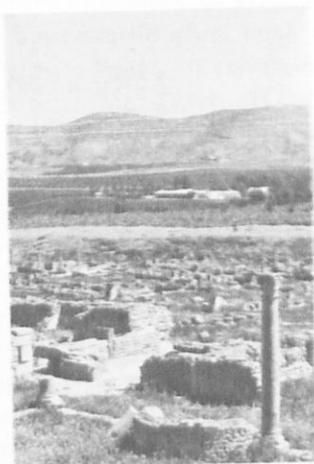
Κάτοικοι: 37.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

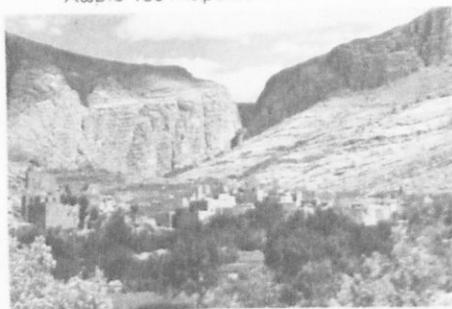
1. *Τί γνωρίζετε για τὸν μυθικὸ Ἄτλαντα, τὴν ἀρχαία Καρχηδόνα, τοὺς κουροάρους κλπ.;*
2. *Δεῖξετε στὸ χάρτη τῆς Ἀφρικῆς τὶς χῶρες, για τὶς ὁποῖες μιλοῦμε. Βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;*
3. *Σὲ ποιὲς φθοικὲς περιοχὲς χωρίζεται ἡ Βόρεια Ἀφρικὴ;*
4. *Παρατηρήστε τὸν γεωφθοικὸ χάρτη. Τί μάθατε οὐ προηγούμενα κεφάλαια για τὴ Β. Ἀφρικὴ;*
5. *Τί κλίμα ἔχει κάθε ζώνη τῆς Β. Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε για τὸν φθοικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο τῆς μεσογειακῆς ζώνης; Συγκρίνετε τὴν περιοχή αὐτὴ μὲ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Σὲ τί μοιάζουν;*
6. *Τί γνωρίζετε για τοὺς κατοίκους τῆς Β. Ἀφρικῆς; Μοιάζουν μὲ τοὺς Αἰγύπτιους;*
7. *Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;*
8. *Ποῦ βρίσκονται τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Β. Ἀφρικῆς; Γιατί;*
9. *Τί γνωρίζετε για τὴ Σαχάρα;*
10. *Σὲ ποιά κράτη εἶναι χωρισμένη σήμερα ἡ Β. Ἀφρικὴ; Τί σχέσεις ἔχει μ' αὐτὰ ἡ Ἑλλάδα;*

Χωριό της Λιβύης

Τοπικό της Τυνησίας
Χωριό του Μαρόκου

Τὸ γνωστὸ μας τοπίο τῆς Ξηρῆς Αἰγύπτου συνεχίζεται δυτικά, σχεδὸν ὁμοίμορφα, ὡς τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἐπιφανίου. Στὴ μεγάλη αὐτὴ περιοχή διακρίνομε: α) τὴν παραλιακὴ ζώνη τῆς Μεσογείου, β) τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Ἐπιφανίου καὶ γ) τὴ Σαχάρα.

Ἡ παραλιακὴ ζώνη μᾶς εἶναι ἀρκετὰ γνωστὴ. Στὴ σημερινὴ περιοχή τῆς **Τύνιδας** ἦταν χτισμένη ἡ ἀρχαία **Καρχηδόνα**. Ὅταν ἡ πατρίδα μας ἦταν σκλαβωμένη στοὺς Τούρκους, ἐκεῖ εἶχαν τὰ ὄρητῆριά τους οἱ φοβεροὶ **βερβερίνοι κουρσάροι**.

Στὴ βορειοδυτικὴ γωνία τῆς Ἀφρικῆς ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Ἐπιφανίου, μὲ πολλὰ διακλαδώσεις. Ἀνάμεσά τους σχηματίζονται μεγάλα ὄροπέδια καὶ εὐφωρὲς κοιλάδες.

Τὸ κλίμα σ' ὅλοκληρὴ τὴν παραλιακὴ ζώνη εἶναι μεσογειακὸ καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἐπιφανίου ὠκεάνιο. Ποτάμια ἀξιόλογα δὲν ὑπάρχουν. Οἱ λίμνες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἀλμυρὲς καὶ τὸ καλοκαίρι σχεδὸν ξεραίνονται. Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὶς ἀκτὲς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ, τὸ κλίμα γίνεται θερμότερο.

Στὶς ἀκτὲς εὐδοκίμοῦν τὰ γνωστὰ μεσογειακὰ φυτὰ: δημητριακὰ, ἀμπέλια, ἐλίες, ἐσπεριδοειδῆ, ὀπωροφόρα δέντρα κλπ. Ὁ φοίνικας

Πολιτικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας Αφρικής

κας είναι το πιο συνηθισμένο φυτό στις νοτιότερες περιοχές. Έκεί υπάρχουν μεγάλες στεπώδεις εκτάσεις.

Νοτιότερα άπλώνεται η **Σαχάρα**. Είναι μιὰ άπέραντη έκταση σκεπασμένη με άμμο και χαλίκια. Σε πολλές περιοχές της ύψώνονται κατάξερα πετροβούνια. Μόνο όπου υπάρχουν πηγές σχηματίζονται ευφόρες όάσεις. Ό **σιμούν**, ένας δυνατός άνεμος, πού φυσάει στην έρημο, σηκώνει σύννεφα από σκόνη, σκεπάζει με την άμμο καρβάνια, χωριά και όάσεις όλόκληρες! Ό θερμοκρασία στη Σαχάρα φτάνει ως 50° Κ. στη σκιά και συχνά πιο πάνω! Άντίθετα, το βράδυ κάνει πολύ κρύο.

Στη Βόρεια Άφρική ζουν σήμερα 37.000.000 άνθρωποι. Πολλοί από αυτούς είναι ίθαγενείς βερβερίνοι κι άλλοι Άραβες. Πιστεύουν στο μωαμεθανισμό και άσχολούνται κυρίως με τη γεωργία και τη νομαδική κτηνοτροφία.

Τά τελευταία χρόνια από πολλές περιοχές της Σαχάρας εξάγονται άρκετά όρυκτά και γίνονται προσπάθειες για την άνάπτυξη της βιομηχανίας. Προσπαθούν επίσης με άρτεσιανά πηγάδια νά ποτίσουν άγονες εκτάσεις και νά τις κάμουν χωράφια. Σε πολλά μέρη κάτω από την άμμο της Σαχάρας άντλούν άφθονο πετρέλαιο.

Στις θάλασσες της Β. 'Αφρικής υπάρχουν αρκετά ψάρια και σφουγγάρια, τα όποια μαζεύουν κυρίως "Έλληνες σφουγγαράδες από τα Δωδεκάνησα.

Οί περισσότεροι κάτοικοι της Β. 'Αφρικής ζούν στα παραθαλάσσια μέρη. 'Εκεί βρίσκονται οί πόλεις: **Βεγγάζη** (137.000 κ.), **Τρίπολη** (214.000 κ.), **Τύνιδα** (648.000 κ.), **'Αλγέρι** (943.000 κ.), **Ταγγέρη, Ραμπάτ** (530.000 κ.), **Καζαμπλάνκα** (1.506.000 κ.).

Τή Β. 'Αφρική τήν κατείχαν άλλοτε οί 'Ιταλοί, οί Γάλλοι και οί 'Ισπανοί. Σήμερα υπάρχουν εκεί 4 άνεξάρτητα κράτη:

α. ή **Λιβύη** (έκταση: 1.759.000 τ.χ., κάτοικοι: 1.940.000) με πρωτεύουσα τήν **'Ελ-Μπέιδα,**

β. ή **Τυνησία** (έκταση: 163.000 τ.χ., κάτοικοι: 5.140.000) με πρωτεύουσα τήν **Τύνιδα,**

γ. ή **'Αλγερία** (έκταση: 2.381.000 τ.χ., κάτοικοι: 14.230.000) με πρωτεύουσα τὸ **'Αλγέρι,**

δ. τὸ **Μαρόκο** (έκταση: 445.000 τ.χ., κάτοικοι: 15.200.000) με πρωτεύουσα τὸ **Ραμπάτ.**

"Εννοιες - ὀνόματα: Χώρες τοῦ "Ατλαντα, Λιβύη, Τρίπολη, Βεγγάζη, Τυνησία, Τύνιδα, 'Αλγερία, 'Αλγέρι, Μαρόκο, Ραμπάτ, Καζαμπλάνκα, Ταγγέρη, Βερβερίνοι, κουρσάροι.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. "Ολη σχεδὸν ή Β. 'Αφρική έχει, κατὰ ζώνες, τὸ ἴδιο κλίμα καὶ τὸν ἴδιο φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο.

2. Οί κάτοικοί της ἔχουν κοινή καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμό.

3. Μεγάλες παραθαλάσσιες πόλεις σχηματίζονται συνήθως εκεί ὅπου ὑπάρχουν φυσικά λιμάνια καὶ πλούσια ἐνδοχώρα.

4. Γιὰ νὰ σχηματιστοῦν μεγάλα ποτάμια, πρέπει νὰ ὑπάρχη μεγάλη ἐνδοχώρα καὶ νὰ δέχεται πολλές βροχές.

'Εργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη της Β. 'Αφρικής.

Γιατί στη Σαχάρα ή βροχή εἶναι σπάνιο φαινόμενο καὶ γιατί τήν ἡμέρα ἐπικρατεῖ ἀφόρητη ζέση καὶ τή νύχτα δριμύτατο ψύχος;

Έκταση: 6.142.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 102.000.000

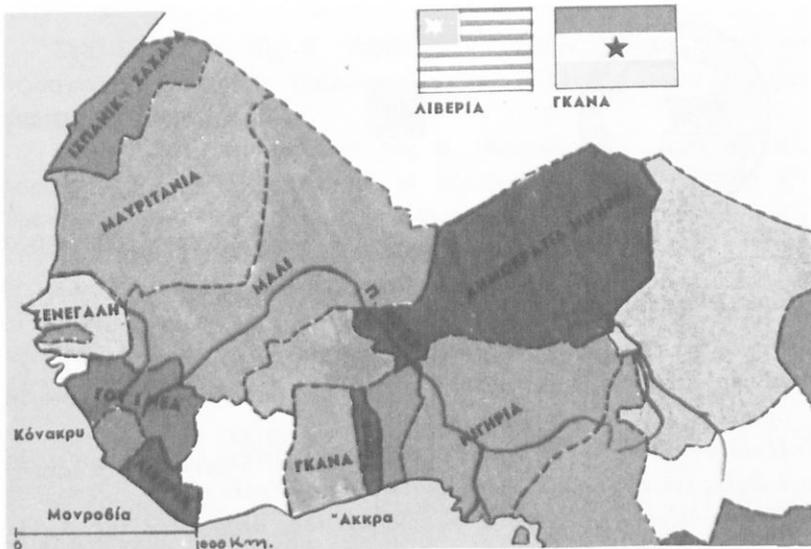
Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. *Νά βρῆτε τὴ Δυτικὴ Ἀφρικὴ στὸ χάρτι τῆς Ἀφρικῆς, στὸν παγκόσμιο χάρτι καὶ στὴν ὑδρόγειο σφαίρα. Σὲ ποιά ζώνη τῆς Γῆς βρίσκεται; Τί κλίμα ἔχει; Γιατί;*
2. *Ποιά μεγάλα ποτάμια ἔχει ἡ Δ. Ἀφρικὴ; Δείξτε τὶς πηγὲς καὶ τὶς ἐκβολὲς τοῦ Νίγηρα. Γιατί σχηματίζει τόσο μεγάλο τόξο;*
3. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ φυτά, τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Δ. Ἀφρικῆς;*
4. *Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς;*
5. *Ποιά κράτη περιλαμβάνει σήμερα ἡ Δυτ. Ἀφρικὴ; Μὲ ποιά ἀπὸ αὐτὰ ἔχει φιλικὲς σχέσεις ἡ Ἑλλάδα;*
6. *Σὲ ποιὸν λόγον ἀφείλεται ἡ καθυστέρηση τῶν κατοίκων τῆς Δ. Ἀφρικῆς στὸν πολιτισμὸ;*

Ἡ Δυτικὴ Ἀφρικὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὡς τὴ λίμνη **Τσάντ** στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ κι ὡς τὸν **κόλπο τῆς Γουινέας**. Περιλαμβάνει τὴ νότια ζώνη τῆς Σαχάρας, πού φτάνει σχεδὸν ὡς τὴν κορυφὴ τοῦ τόξου τοῦ Νίγηρα καὶ νοτιότερα τὶς ζῶνες τῆς στέπας (σαέλ), τῆς σαβάνας καὶ τοῦ τροπικοῦ δάσους.

Ὀλόκληρη ἡ Δ. Ἀφρικὴ εἶναι ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο. Τὴ διασχίζουν οἱ ποταμοὶ **Νίγηρ** καὶ **Σενεγάλης** καὶ καταλήγει ἀνατολικά στὸ **βαθύπεδο Τσάντ** καὶ στὸ ὄρος **Καμερούν**.

Στὴ σαβάνα τῆς Δ. Ἀφρικῆς ἡ θλάστηση εἶναι πλοῦσια. Ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ φυτοφάγα ζῶα βρίσκουν ἐκεῖ τὴν τροφὴ τους καὶ δίνουν τροφὴ στὰ ἄγρια σαρκοφάγα τῆς περιοχῆς, λιοντάρια, τίγρεις, πάνθηρες κλπ. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μὲ καλαμπόκι, φιστίκια, θαμβάκι, ρύζι. Ἡ ζώνη τοῦ τροπικοῦ δάσους δίνει ἄφθονη πολύτιμη ξυλεία, καουτσούκ καὶ πολλὰ ἄλλα τροπικὰ προϊόντα.

Πολιτικός χάρτης Δυτικής 'Αφρικής.

Οι κάτοικοι της Δ. 'Αφρικής (102.000.000 περίπου άνθρωποι) είναι νέγροι, μαύροι με σγουρά μαλλιά, δυνατοί και δραστήριοι άνθρωποι, και αγαπούν τη μουσική και τὸ χορό. Πολλοί ζοῦν ἀκόμα σὲ πρωτόγονη κατάσταση μέσα στὴ ζούγκλα. Πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχές εἶναι οἱ κοιλάδες τοῦ Νίγηρα καὶ τοῦ Σενεγάλη. Ἐπὶ τὰ μέρη αὐτὰ χιλιάδες νέγροι μεταφέρθηκαν ἀπὸ τοὺς λευκοὺς στὴν Ἀμερική καὶ χρησιμοποιήθηκαν ὡς δούλοι γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς.

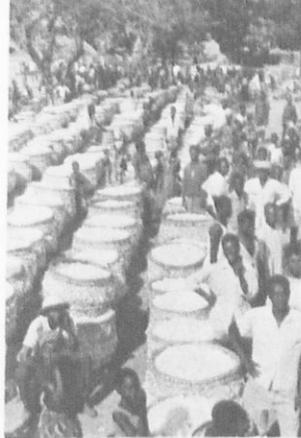
Οἱ περισσότεροι νέγροι τῆς Δ. 'Αφρικής εἶναι εἰδωλολάτρες. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετοὶ μωαμεθανοὶ καὶ χριστιανοί. Μιλοῦν πολλές τοπικὲς διαλέκτους, ἐπίσημη ὅμως γλῶσσα ἔχουν τὴν ἀγγλικὴ ἢ τὴ γαλλικὴ. Ὅλοι σχεδὸν ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Ἡ βιομηχανία εἶναι μᾶλλον ἀνύπαρκτη καὶ οἱ πρῶτες ὕλες ποὺ παράγονται ἔξαγονται σὲ ἄλλες χώρες, ἀπὸ τίς ὁποῖες εἰσάγονται βιομηχανικὰ προϊόντα.

Μεγαλύτερες πόλεις τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ **Λάγγος** (1.480.000 κ.), ἡ **Άκκρα**, ἡ **Μονροβία** (96.000 κ.), τὸ **Φριτάουν** (180.000 κ.), ἡ **Κόνακρου** (197.000 κ.), τὸ **Ντακάρ** (580.000 κ.).

Ἡ Δ. 'Αφρική εἶναι χωρισμένη σὲ πολλὰ κράτη. Αὐτὰ εἶναι: 1) ἡ **Νιγηρία**, μὲ πρωτεύουσα τὸ **Λάγγος**, 2) ἡ **Δημοκρατία τοῦ Νίγηρα**, 3) ἡ **Δαχομέη**, 4) τὸ **Τόγκο**, 5) τὸ **Ἄνω Βόλτα**, 6) ἡ **Γκάνα**, μὲ πρω-

Λαϊκή αγορά στη Νιγηρία

Άγορά βαμβακιού στην Τσαντ

τεύουσα την **Άκκρα**, 7) ή **Άκτή του Έλεφαντόδοντος**, 8) ή **Λιβερία**, με πρωτεύουσα τη **Μονροβία**, 9) ή **Σιέρα Λεόνε**, με πρωτεύουσα το **Φριτάουν**, 10) ή **Γουινέα**, με πρωτεύουσα την **Κόνακρου**, 11) το **Μάλι**, 12) ή **Σενεγάλη**, με πρωτεύουσα το **Ντακάρ**, 13) ή **Γαμβία**, 14) ή **Μαυριτανία**, 15) ή **Ισπανική Σαχάρα**, 16) ή **Γουινέα Μπισιά**.

(Στοιχεία για την έκταση, τον πληθυσμό, τις πρωτεύουσες των κρατών αυτών, θα βρῆτε στὸν πίνακα, πού εἶναι στή σελ. 144).

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει φιλικές σχέσεις με πολλὰ κράτη τῆς Δυτ. Ἀφρικής.

Ὄνόματα: Νὰ μάθετε τὰ κυριότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἄνθρωποι, πού ζοῦν σὲ ἀπομονωμένες περιοχές, δύσκολα ἐκπολιτίζονται.

2. Γιὰ νὰ προοδεύσῃ μιὰ περιοχή πού διαθέτει πρώτες ὕλες, πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ βιομηχανία.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Δ. Ἀφρικής.

Μεταφορὰ φυσικῶν

Τοπίο Δυτικῆς Ἀφρικής

"Εκταση: 6.613.000 τ.χ.

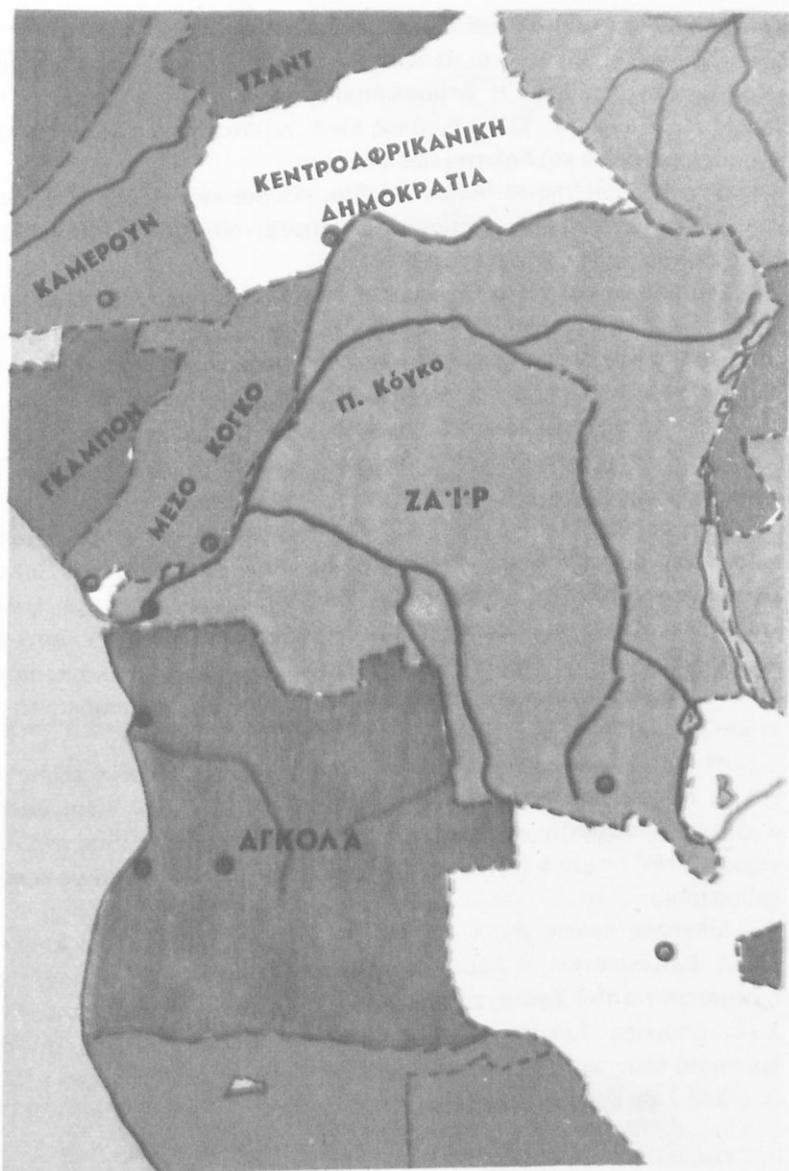
Κάτοικοι: 41.000.000

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε την Κεντρική 'Αφρική στο χάρτη της 'Αφρικής, στον παγκόσμιο χάρτη και στην υδρογείου σφαίρα. Δείξτε επίσης τον 'Ισημερινό.
2. Ποιό μεγάλο ποτάμι έχει ή Κεντρική 'Αφρική;
3. Πώς είναι το έδαφος της Κ. 'Αφρικής; Δείξτε στο χάρτη τις μεγάλες λίμνες και όρσοειρές, που βρίσκονται στην ανατολική περιοχή της.
4. Τί κλίμα έχει ή Κ. 'Αφρική; Γιατί; Τί γνωρίζετε για τον φυσικό και ζωικό κόσμο της;
5. 'Ο Κόγκο είναι ο δεύτερος ποταμός της Γης σε ποσότητα νερού. Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της Κ. 'Αφρικής; Μοιάζουν μ' εκείνους της Δυτικής 'Αφρικής;
7. Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Κ. 'Αφρικής;
8. Ποιά κράτη υπάρχουν σήμερα στην Κ. 'Αφρική; 'Η 'Ελλάδα έχει σχέσεις μ' αυτά;

'Η Κεντρική 'Αφρική άπλώνεται από τις άκτες του κόλπου της Γουινέας ως τις λίμνες της 'Ανατολικής 'Αφρικής κι από το λεκανοπέδιο του Τσαντ ως τον ποταμό **Ζαμβέζη** και τα όροπέδια της **'Αγκόλα**. Μεγαλύτερο τμήμα της είναι το **λεκανοπέδιο του ποταμού Κόγκο**.

'Ο Κόγκο είναι το δεύτερο ποτάμι της 'Αφρικής σε μήκος. Σε ποσότητα νερού είναι το δεύτερο της Γης (μετά τον 'Αμαζόνιο της Νότιας 'Αμερικής). Έχει πολλούς παραποτάμους και σχηματίζει πολλούς μεγαλόπρεπους καταρράκτες. Στις έκβολές του έχει πλάτος 17 χιλιάμετρα!

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αφρικής

Ἡ περιοχή τοῦ Κόγκο εἶναι μιὰ ἀπέραντη ζούγκλα μὲ ἀφόρητη ζέστη, συνεχεῖς βροχὲς καὶ πλούσια θλάσση. Σὲ πολλὰ μέρη σχηματίζονται μεγάλα ἔλη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ὑδρατμούς καὶ τὸ κλίμα ἀνθυγιεινόν. Ὁλος ὁ τόπος εἶναι γεμάτος ἄγρια ζῶα, ἐρπετά, παραδείσια πτηνὰ καὶ δηλητηριώδη ἔντομα.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι μαῦροι κι ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Στὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ ζοῦν οἱ **Πυγμαῖοι**. Τὸ ὕψος τους μόλις φτάνει τὸ 1,50 μέτρο.

Στὰ βόρεια καὶ νότια τῆς λεκάνης τοῦ Κόγκο ὑπάρχουν διαδοχικὰ μεγάλες ζῶνες σαβάνας καὶ στέπας, ποὺ καταλήγουν κατὰ τὰ βόρεια στὴν ἔρημο Σαχάρα καὶ κατὰ τὰ νότια στὴν Καλαχάρη. Τὸ κλίμα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῶν περιοχῶν αὐτῶν μᾶς εἶναι γνωστά.

Στὴν Κ. Ἀφρικὴ ζοῦν περίπου 41.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί, μιλοῦν διάφορες τοπικὲς διαλέκτους καὶ πιστεύουν σὲ εἰδῶλα. Ἀρκετοὶ εἶναι χριστιανοὶ ἢ μωαμεθανοί.

Στὶς περιοχὲς τῆς στέπας καὶ τῆς σαβάνας κι ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ φοβερὴ μύγα **τοσέ-τοσέ**, ποὺ μεταδίδει τὴν ἀρρώστια τοῦ ὕπνου, εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία. Τὰ δάση δίνουν πολύτιμη ξυλεία καὶ καουτσούκ κι ἀπὸ πολλὲς περιοχὲς ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτά, πολύτιμα μέταλλα, διαμάντια, οὐράνιο. Σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὁ καφές, τὸ κακάο, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, τὸ καλαμπόκι, τὰ φιστίκια (ἀραχίδες).

Ἡ βιομηχανία εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη. Ἡ Κ. Ἀφρικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μιὰ πλούσια πηγὴ πρώτων ὑλῶν, ποὺ δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀξιοποιηθοῦν στὴ χώρα αὐτὴ κι ἐξάγονται σὲ ἄλλες βιομηχανικὲς χώρες. Στὴν ἐπαρχία **Κατάγκα** ἰδρύθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια ἀρκετὰ ἐργοστάσια.

Μεγάλες πόλεις τῆς Κ. Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Λεοπόλντβιλ**, ἡ **Μπραζαβίλ**, ἡ **Ἐλίζαμπετβιλ**, ἡ **Λουάντα**, ἡ **Ντουάλα**. Κράτη τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ **Δημοκρατία τοῦ Τσαντ**, τὸ **Καμερούν**, ἡ **Γκαμπόν**, ἡ **Ζαῖρ**, οἱ πορτογαλικὲς ἀποικίες **Ἀγκόλα** καὶ **Καμπίντα**, ποὺ ἀποκτοῦν τώρα τὴν ἀνεξαρτησίαν τους, καὶ ἡ **Ἰσπανικὴ Γουινέα**.

Στὴ Ζαῖρ ζοῦν καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Μὲ τὴ ζέστη καὶ τίς πολλὲς βροχὲς τὰ φυτὰ ἀναπτύσσονται πολὺ γρήγορα.

2. Τὰ παρθένα δάση εἶναι φυσικὰ καταφύγια γιὰ ἄγρια ζῶα, πτηνὰ καὶ ἔρπετά.
3. Στὴ ζούγκλα δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ζήσουν ἄνθρωποι.
4. Οἱ πρῶτες ὕλες δίνουν πολλὰ κέρδη, ὅταν ἀξιοποιοῦνται μὲ τὴ βιομηχανία.

- Ἔργασίες:** 1. Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ.
2. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Κ. Ἀφρικῆς.

43

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ

Ἔκταση: 6.338.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 76.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δειξτε τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ στὸ χάρτη. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφός της.
2. Ποιὰ μεγάλα θουνὰ ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ; Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ Κιλιμάντζαρο;
3. Παρατηρήστε τὴ μεγάλη χαράδρα, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν Ἀνατολικὴ καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ. Ὑπάρχουν σ' αὐτὴ πολλὲς μεγάλες λίμνες. Γιατί;
4. Ποιὰ ποτάμια ἔχουν τὶς πηγές τους στὴν Ἀν. Ἀφρικὴ;
5. Τί κλίμα ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ; Γιατί;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ φυνιά, τὰ ζῶα, τοὺς κατοίκους της;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν Αἰθιοπία καὶ τοὺς Αἰθίοπες; Ποιὰ ἄλλα κράτη ἔχει ἡ Ἀν. Ἀφρικὴ;
8. Ποιὸ μεγάλο νησι βρίσκεται στὰ νοτιοανατολικά τῆς Ἀφρικῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτό;

Ἡ Ἄνατολική Ἀφρική εἶναι μεγάλη περιοχή μὲ ψηλὰ βουνά, πολλές λίμνες καὶ μεγάλες ἀντιθέσεις στὸ ἔδαφος καὶ στὸ κλίμα. Μιὰ τεράστια χαράδρα τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀφρική. Ἐκεῖ σχηματίζονται οἱ λίμνες **Βικτωρία, Ταγκανίκα, Νυάσα** κ.ἄ.

Στὸ κέντρο τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς ὑψώνεται τὸ **Κιλιμάντζαρο** (5.995 μ.). Εἶναι τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς Ἀφρικῆς, μὲ ἐνεργὰ ἠφαίστεια κι αἰώνια χιόνια. Βορειότερα ὑπάρχουν τὰ **Ὄρη Κένυα** καὶ τὰ **Ὄρη τῆς Αἰθιοπίας**, μὲ πολλὰ ἠφαίστεια, μεγάλα ὄροπέδια κι εὐφορες κοιλάδες.

Στὰ ἀνατολικά τῆς Ἀφρικῆς σχηματίζεται ἡ μεγάλη τριγωνικὴ χερσόνησος **Σομαλία**, ποὺ καταλήγει στὸ ἀκρωτήριο **Γκουαρνταφούι**. Βορειότερα ὁ **κόλπος τοῦ Ἄντεν** κι ἡ **Ἐρυθρὰ Θάλασσα** χωρίζουν τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴ γειτονικὴ τῆς Ἀραβία.

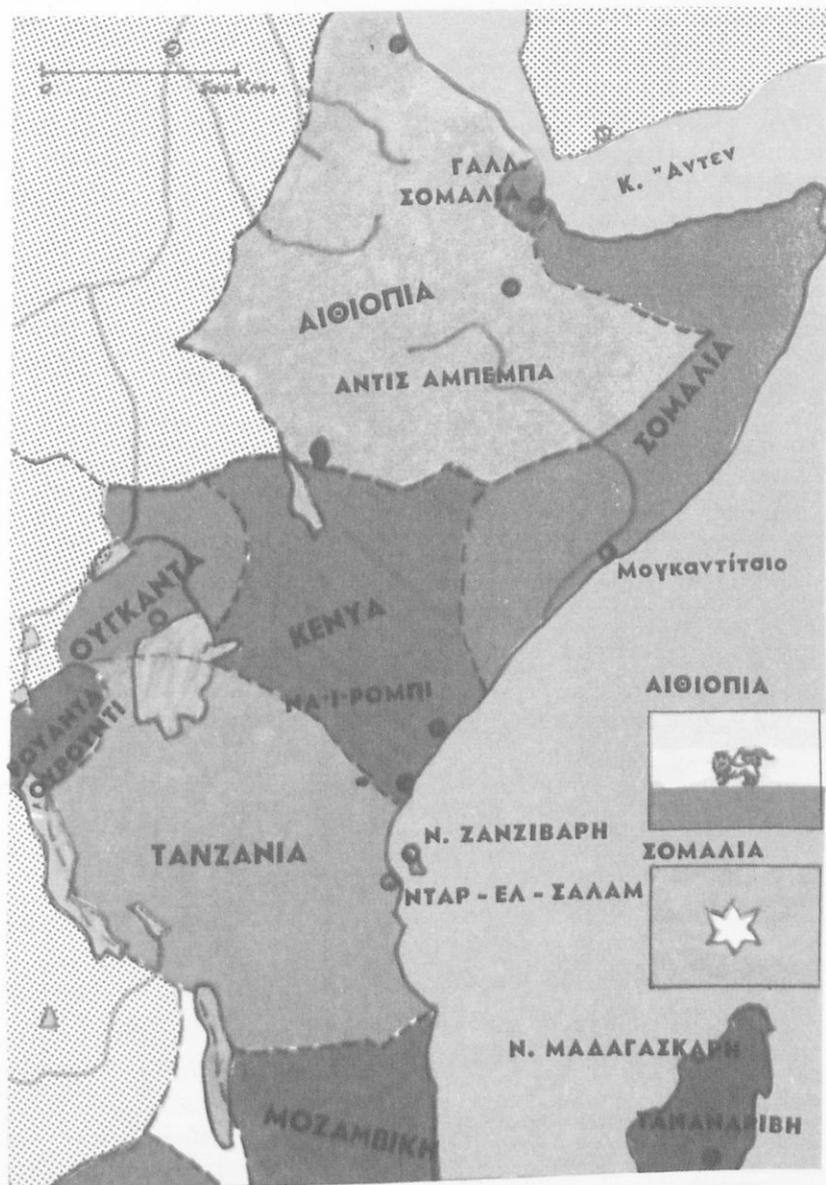
Ἡ παραλία τῆς **Ἐρυθραίας** εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς θερμότερες περιοχὲς τῆς Γῆς. Ἐκεῖ ἡ συνηθισμένη θερμοκρασία εἶναι 50° Κ στὴ σκιά! Στὴν ὑπόλοιπη Ἀν. Ἀφρική ὑπάρχει μεγάλη ποικιλία κλίματος. Σὲ πολλὰ μέρη πέφτουν πολλές βροχές. Τὰ νερά τους τροφοδοτοῦν τὶς μεγάλες λίμνες καὶ τὰ ποτάμια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ τὶς πηγές τους: τὸν **Νεῖλο**, τὸν **Κόγκκο**, τὸν **Ζαμβέζη** μὲ τοὺς θεαματικὸς **καταρράκτες τῆς Βικτωρίας** (ποὺ ἔχουν ὕψος 140 μέτρα!).

Στὶς περισσότερες περιοχὲς τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς ἡ θλάσση εἶναι πλούσια, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλές στέπες καὶ σαβάνες. Στὰ ὄροπέδια καὶ στὶς κοιλάδες καλλιεργοῦνται βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, ὄσπρια, καφὲς κι ἄλλα τροπικὰ φυτὰ. Στὰ βοσκοτόπια τρέφονται πολλὰ πρόβατα, βόδια, καμήλες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλὰ ἄγρια ζῶα: λιοντάρια, πάνθηρες, ἐλέφαντες, ἵπποπόταμοι, κροκόδειλοι, ἀντιλόπες κ.ἄ. Ἀπὸ πολλές περιοχὲς ἐξάγονται ἄφθονα ὀρυκτὰ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς (76.000.000 περίπου ἄνθρωποι) εἶναι **Αἰθίοπες** καὶ **νέγροι**. Ἄρκετοὶ εἶναι Ἀσιάτες ἄποικοι κι ἀνήκουν στὴν κίτρινη φυλὴ. Κύρια ἀπασχόλησή τους εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία.

Οἱ Αἰθίοπες εἶναι χριστιανοί. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄρκετοὶ μαμεθανοὶ καὶ εἰδωλολάτρες.

Ἡ **Αἰθιοπία** (ἔκταση: 1.222.000 τ.χ., κάτοικοι: 25.250.000) ἔχει πρωτεύουσα τὴν **Ἀντίς Ἀμπέμπα** (450.000 κ.). Ἄρκετοὶ Ἕλληνες

Πολιτικός χάρτης Ανατολικής Αφρικής

έπιστήμονες κι επιχειρηματίες εργάζονται εκεί και πολλοί νέοι Αιθίοπες σπουδάζουν στην Έλλάδα.

Άλλα κράτη της Άν. Άφρικής είναι: η **Σομαλία**, η **Γαλλική Σομαλία** με πρωτεύουσα το **Τσιμπουτι** (62.000 κ.), η **Κένυα** (χώρα των Μάο-Μάο) με πρωτεύουσα τη **Ναϊρόμπι** (535.000 κ.), η **Ούγκάντα**, η **Τανζανία**, η **Ρουάντα**, το **Μπουρούντι**, η **Μοζαμβίκη** με πρωτεύουσα το **Λορέντζο Μαρκές**.

Στην Άν. Άφρική υπάρχουν και αρκετά νησιά. Έκεί βρίσκεται το μεγάλο νησί **Μαδαγασκάρη** (έκταση: 587.000 τ.χ., κάτοικοι: 6.750.000), που αποτελεί ιδιαίτερο κράτος με πρωτεύουσα την **Ταναναρίβη** (340.000 κ.). Γνωστά νησιά είναι η **Ζανζιβάρη**, οι **Σεϋχέλες**, οι **Κομόρες**, η **Ρεϋνιόν** και τα **Μαυρίτιους**.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στις κλειστές χαράδρες συγκεντρώνονται πολλά νερά και σχηματίζουν λίμνες.

2. Στα εύφορα όροπέδια ζούν συνήθως πολλοί άνθρωποι.

3. Όπου δρέχει πολύ, έχουν συνήθως τις πηγές τους πολλά ποτάμια.

Έργασίες: 1. Να μάθετε τα σπουδαιότερα ονόματα του κεφαλαίου.

2. Να ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη της Ά. Άφρικής.

44

Ή Νότια Άφρική

Έκταση: 2.701.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 40.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Γιατί ή Ν. Άφρική, λέγεται «χώρα του χρυσού και των διαμαντιών»; Τι γνωρίζετε για τα χρυσοωρυχεία και τα άδαμαντωρυχεία της;
2. Παρατηρήστε το χάρτη της Άφρικής, τον παγκόσμιο χάρτη και την υδρογείο σφαίρα. Δείξετε τη Ν. Άφρική. Σε ποιά άκρωτήριο καταλήγει;

Πολιτικός χάρτης Νότιας 'Αφρικής

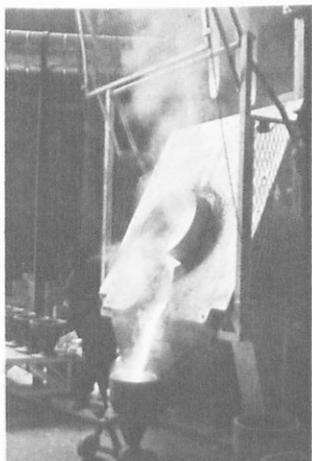
3. Πώς είναι το έδαφος της Ν. 'Αφρικής; Δειξίτε την έρημο Καλαχάρη, τα βουνά και τα όροπέδια, που βρίσκονται γύρω από αυτή.
4. Δειξίτε τον Τροπικό του Αιγόκερω. Τί κλίμα έχει ή Ν. 'Αφρική; Γιατί; Συγκρίνετέ την με άλλες γνωστές περιοχές της 'Αφρικής, που έχουν το ίδιο γεωγραφικό πλάτος και θρέχονται από θάλασσα.
5. "Όταν στην Ελλάδα έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στη Ν. 'Αφρική; Γιατί;
6. Στη χώρα μας φροντίζουμε τα διδακτήρια και τα σπίτια να έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν το ίδιο στη Ν. 'Αφρική; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε για τον φυσικό πλούτο της Ν. 'Αφρικής;
8. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της;
9. Ποῦ βρίσκονται τα μεγάλα αστικά κι εμπορικά κέντρα της Ν. 'Αφρικής; Γιατί;
10. Ποιά ανεξάρτητα κράτη υπάρχουν σήμερα στη Ν. 'Αφρική; Ποιές αποικίες;

Ἡ **Νότια Ἀφρική** εἶναι «**ή χώρα τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν διαμαντιῶν**». Ἀπὸ τὰ χρυσορυχεῖα τῆς βγαίνει τόσο χρυσάφι, ὅσο δὲ βγάζουν ὅλα μαζί τὰ ἄλλα χρυσορυχεῖα τῆς Γῆς! Βγαίνουν ἐπίσης διαμάντια, πολλὰ ἄλλα ὀρυκτὰ καὶ πετρέλαιο. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς ἔκαμε τὴ Ν. Ἀφρική στόχο τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ πολλὲς περιοχὲς τῆς τὶς κατέχουν ἀκόμα οἱ "Αγγλοί.

Ἡ Ν. Ἀφρική ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ λίμνη **Νυάσα** ὡς τὸ ἀκρωτήριο τῆς **Καλῆς Ἑλπίδας**. Στὸ κέντρο τῆς βρίσκεται ἡ ἔρημος **Καλαχάρη**, ἡ δευτέρη μεγάλη ἔρημος τῆς Ἀφρικής. Γύρω ἀπ' αὐτὴ υπάρχουν χαμηλὰ βουνὰ καὶ πολλὰ ὀροπέδια. Στὴν περιοχὴ τῆς Βόρειας Ροδεσίας, ὅπου θρέχει συχνά, ἔχουν τὶς πηγὲς τους οἱ ποταμοὶ **Ζαμβέζης** καὶ **Κόγκο**. Ἄλλος ποταμὸς τῆς Ν. Ἀφρικής εἶναι ὁ **Όράγγης**.

Οἱ ἀκτὲς τῆς Ν. Ἀφρικής εἶναι ἀπόκρημνες κι ἀφιλόξενες. Πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρίσκεται ἡ ἔρημος **Ναμίμπ**.

Ἀπὸ τὴ μέση τῆς Ν. Ἀφρικής περνᾷ ὁ Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω. Γύρω ἀπὸ τὴν ἔρημο Καλαχάρη ἀπλώνονται διαδοχικὰ στέπες καὶ σαβάνες, ποὺ πιάνουν ὅλο σχεδὸν τὸν ὑπόλοιπο χῶρο τῆς Ν. Ἀφρικής. Ἡ περιοχὴ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἔχει τὸ ἴδιο γεωγραφικὸ πλάτος μὲ τὴ Νότια Ἑλλάδα, ἐκείνη ὅμως βρίσκεται στὸ νότιο ἡμι-

Έπεξεργασία χρυσού στη Ν. Αφρική

Άποψη του Γιοχάνεσμπουργκ

σφαίριο. Οί δυο περιοχές έχουν τὸ ἴδιο περίπου κλίμα. Εὐδοκιοῦν καὶ ἐκεῖ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τ' ἀμπέλια κι ἄλλα μεσογειακὰ φυτά. "Ὅταν ὁμως στὴ χώρα μας ἔχουμε καλοκαίρι, ἐκεῖ ἔχουν χειμῶνα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ν. Ἀφρικῆς (40.000.000 ἄνθρωποι) εἶναι νέγροι. Ζοῦν ὁμως ἐκεῖ καὶ ἄρκετοὶ Ἀσιάτες καὶ περισσότεροι ἀπὸ 3.000.000 λευκοὶ Εὐρωπαῖοι, ποὺ κατοικοῦν κυρίως στὴν περιοχή τοῦ Ἀκρωτηρίου. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Ἀφρικῆς ἐργάζονται στὰ ὄρυχεῖα καὶ στὴ βιομηχανία. "Ἄλλοι εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Μεγάλα ἀστικά, ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικά κέντρα τῆς Ν. Ἀφρικῆς εἶναι τὸ **Κέιπ Τάουν** (691.000 κ.), τὸ **Πόρτ Ἐλίζαμπεθ** (387.000 κ.), τὸ **Ντάρμπαν** (495.000 κ.), τὸ **Γιοχάνεσμπουργκ** (643.000 κ.), ἡ **Πραιτορία** (544.000 κ.), τὸ **Σόλομπερυ** (280.000 κ.).

Στὴ Ν. Ἀφρικὴ ὑπάρχουν σήμερα τὰ ἐξῆς κράτη: ἡ **Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωση** μὲ πρωτεύουσα τὴν Πραιτορία. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου σὲ χρυσὸ καὶ διαμάντια καὶ μοναδικὴ στὶς αὐστηρὲς φυλετικὲς διακρίσεις (ἐπαρχία τῆς εἶναι καὶ ἡ **Ναμίμπια**), ἡ **Δημοκρατία τοῦ Μαλαβί**, ἡ **Ζαμπία**, ἡ **Ροδεσία** μὲ πρωτεύουσα τὸ Σόλομπερυ. Ὑπάρχουν ἐπίσης οἱ βρετανικὲς ἀποικίες **Μπετσουαναλάντ**, **Μπασουοτλάντ** καὶ **Σουαζιλάντ**.

Ἡ Ἑλλάδα διατηρεῖ καλὲς σχέσεις μὲ τὶς χώρες τῆς Ν. Ἀφρικῆς καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐργάζονται σ' αὐτές.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Στο νότιο ήμισφαίριο οι νότιοι άνεμοι είναι ψυχροί και οι βόρειοι θερμοί.

2. Όταν στο βόρειο ήμισφαίριο έχουμε χειμώνα, στο νότιο έχουν καλοκαίρι.

3. Ο όρυκτος πλούτος και η αξιοποίηση ενός τόπου βοηθούν πολύ στην πρόδό του.

Έργασίες: 1. Να ίχνογραφήσετε τόν πολιτικό χάρτη τής Ν. Άφρικής.

2. Κάνετε έναν πίνακα με τ' αξιοπερίεργα τής Άφρικής.

45

Γενική άνασκόπηση τής Άφρικής

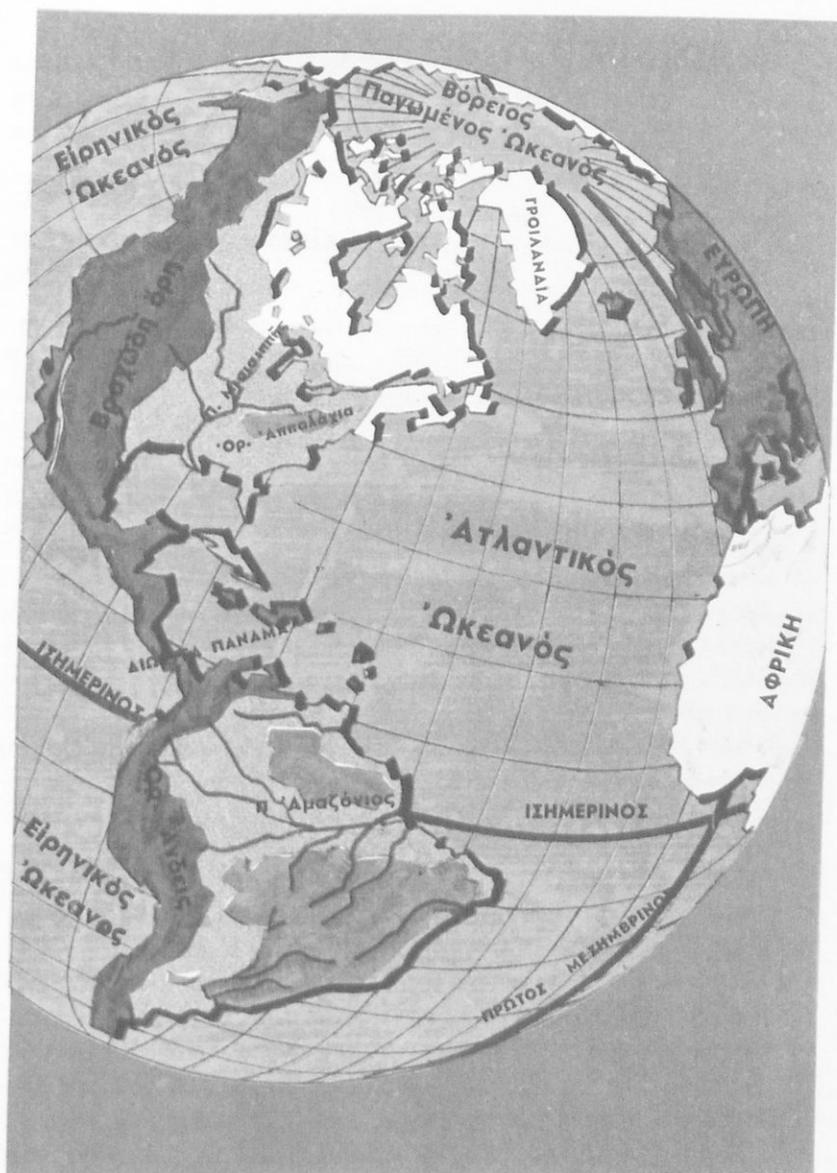
ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ
(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση (τ.χ.)	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Αίγυπτος	Κάιρο	1.001.000	34.080.000
2. Σουδάν	Χαρτούμ	2.505.000	16.090.000
3. Λιβύη	Έλ-Μπέιδα	1.759.000	1.940.000
4. Τυνησία	Τύνιδα	163.000	5.140.000
5. Άλγερία	Άλγέρι	2.381.000	14.230.000
6. Μαρόκο	Ραμπάτ	445.000	15.230.000
ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ			
1. Νιγηρία	Λάγγος	924.000	56.230.000
2. Δημοκρ. Νίγηρα	Νιαμέι	1.267.000	2.500.000
3. Δαχομέη	Πόρτο Νόβο	112.000	2.760.000
4. Τόγκο	Λόμε	56.000	2.020.000
5. Άνω Βόλτα	Ουαγκατουόγκου	274.000	5.490.000
6. Γκάνα	Άκκρα	238.000	8.860.000
7. Άκτή Έλεφαν-τόδοντος	Άμπιτζάν	322.000	4.420.000

8.	Λιβερία	Μονροβία	111.000	1.520.000
9.	Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	72.000	2.590.000
10.	Γουινέα	Κόνακρου	245.000	4.010.000
11.	Μάλι	Μπαμάκο	1.240.000	5.140.000
12.	Σενεγάλη	Ντακάρ	196.000	4.020.000
13.	Γαμβία	Μπάθουρστ	11.000	370.000
14.	Μαυριτανία	Νουακχότ	1.030.000	1.200.000
15.	Ίσπαν. Σαχάρα	Ήλ-Άλάν	266.000	23.000
16.	Γουινέα Μπισάο	Μπισάο	36.000	560.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ				
1.	Τσάντ	Φόρτ-Λαμύ	1.284.000	3.800.000
2.	Καμερούν	Γιαουντέ	475.000	5.840.000
3.	Γκαμπόν	Λιμπρεβίλ	268.000	500.000
4.	Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Μπάγκι	623.000	1.640.000
5.	Κογκό	Μπραζαβίλ	342.000	960.000
6.	Ζαΐρ	Κινσάσα	2.345.000	22.480.000
7.	Άγκόλα	Λουάντα	1.246.000	5.670.000
8.	Ίσπ. Γουινέα	Βάτα	28.000	290.000
9.	Καμπίντα	—	8.000	12.000
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ				
1.	Αίθιοπία	Ήντις Ήμπέμπα	1.222.000	25.250.000
2.	Σομαλία	Μποκαντίτσιο	637.000	2.860.000
3.	Γαλλ. Σομαλία	Τσιμπουτι	22.000	63.000
4.	Κένυα	Ναϊρόμπι	582.000	11.670.000
5.	Ούγκάντα	Καμπάλα	236.000	10.130.000
6.	Τανζανία	Ντάρ-ές-Σαλάμ	945.000	13.630.000
7.	Ρουάντα	Κιγκάλ	26.000	3.830.000
8.	Μπουρούντι	Ούζουμπούρου	27.000	3.620.000
9.	Μοζαμβίκη	Μοζαμβίκη	783.000	8.233.000
10.	Μαδαγασκάρη	Ταναναρίθη	587.000	6.750.000
ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ				
1.	Νοτιοαφρικ. νωση και Ναμίμ-Πραιτορία πια	Κέιπ-Τάουν	2.045.000	22.740.000

2. Μαλαβί		118.000	4.550.000
3. Ζαμπία	Λουζάκα	753.000	4.280.000
4. Ροδεσία	Σόλσμπερυ	390.000	5.500.000
5. Μπετσουαναλάντ κλπ. Βρετ. Κτή- σεις	—	1.400.000	2.100.000

“Ορη	Ποταμοί	Λίμνες	“Ερημοί
Κιλιμάντζαρο	Νεϊλος	Βικτωρία	Σαχάρα
Κένυα	Κόγκκο	Ταγκανίκα	Καλαχάρη
‘Αθησσινίας	Νίγηρ	Νυάσα	Ναμίμπ
Καμερούν	Σενεγάλης	Ροδόλφου	
“Ατλας	Ζαμβέζης	Τσάντ	

Ή Άμερικη στὴν ὕδρoγειo σφαίρα

Έκταση: 42.083.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 513.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε από αναγνώσματα, θεάματα κλπ. για την ‘Αμερική, την ιστορία, τον πολιτισμό της;
2. Δείξτε την ‘Αμερική στην υδρογείο σφαίρα και στον παγκόσμιο χάρτη. Σε ποιά θέση τής υδρογείου θρίσκειται; Σε ποιά ήμισφαίριο; Είναι μεγάλη ήπειρος;
3. Σε πόσα τμήματα χωρίζεται ή ‘Αμερική; Μοιάζουν αυτά μεταξύ τους;
4. Δείξτε τον ‘Ισημερινό στο χάρτη τής ‘Αμερικής. Δείξτε τους πολιτικούς κύκλους.
5. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα την ‘Αμερική και την ‘Ελλάδα.
6. Ποιές θάλασσες χωρίζουν την ‘Αμερική από τις άλλες ήπειρους; Δείξτε τον Βερίγγειο πορθμό. ‘Υπολογίστε την απόσταση των ακτών τής ‘Αμερικής από τις ακτές τής Εύρώπης, τής ‘Αφρικής, τής ‘Ασίας, τής ‘Αυστραλίας.
7. Γιατί ή ‘Αμερική λέγεται «Νέος Κόσμος»; Πότε ανακαλύφθηκε από τους Εύρωπαίους; Πώς πήρε το όνομά της;
8. Ποιά θαλάσσιο δρόμο ακολουθούν σήμερα τὰ πλοία, πὸν ταξιδεύουν ἀπὸ τὸν ‘Ατλαντικὸ πρὸς τὸν Εἰρηρικὸ ὠκεανό; Ποιὸν ἀκολουθήσε ὁ Μαγγελάνος;
9. Τί γνωρίζετε για τοὺς ἐρυθρόδερμους; Ποιὸς ἄλλους λαὸς θρῆκαν στὴν ‘Αμερική οἱ πρῶτοι ἄποικοι; Τί γνωρίζετε για τοὺς πρῶτους μετανάστες τής ‘Αμερικής; Γιατί πολλοὶ Εὐρωπαῖοι μετανάστευσαν στὴ νέα ήπειρο;
10. Ποιά λέγεται ‘Αγγλοσαξονική και ποιά Λατινική ‘Αμερική;

Ἡ Ἀμερική βρίσκεται στὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο τῆς Γῆς. Εἶναι μεγάλη ἥπειρος. Ἡ βορειότερη ἄκρη τῆς βρίσκεται κοντὰ στὸν Βόρειο πόλο καὶ τὸ νοτιότερο ἄκρωτήριό τῆς πλησιάζει τὸν νότιο πολικὸ κύκλο!

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς χωρίζει τὴν Ἀμερική ἀπὸ τὴν Ἀφρική καὶ τὴν Εὐρώπη καὶ ὁ Εἰρηνικὸς ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴν Αὐστραλία. Ἡ βορειοδυτικὴ χερσόνησος **Ἀλάσκα** χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸν **Βερίγγειο πορθμὸ**.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἥπειρος εἶναι χωρισμένη σὲ δυὸ τμήματα: στὴ **Βόρεια** καὶ στὴ **Νότια Ἀμερική**. Ἀνάμεσά τους βρίσκονται ὁ **κόλπος τοῦ Μεξικοῦ** καὶ ἡ **Καραϊβικὴ θάλασσα** μὲ πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Μιὰ στενὴ λωρίδα ξηρᾶς σὰ φυσικὴ γέφυρα ἐνώνει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερική. Ἐκεῖ ἀνοίχτηκε ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ**, ποὺ ἐνώνει σήμερα τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ διευκολύνει πολὺ τὴ ναυσιπλοία.

Ὅπως φαίνεται στὸν γεωφυσικὸ χάρτη, τὰ δυὸ τμήματα τῆς Ἀμερικῆς μοιάζουν ἀρκετὰ μεταξύ τους. Πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὑψώνεται μιὰ τεράστια ὄροσειρά, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα καὶ καταλήγει στὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Ἀνατολικά, καὶ στὴ Βόρεια καὶ στὴ Νότια Ἀμερική, ἀπλώνονται ἀχανεῖς πεδιάδες, ποὺ τὶς διασχίζουν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Γῆς: ὁ **Μισισσιππῆς** καὶ ὁ **Ἀμαζόνιος**. Πρὸς τὴ μεριὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπάρχουν λόφοι καὶ χαμηλὲς ὄροσειρές.

Ἡ Ἀμερική ἔχει ἀνεξάντλητες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές. Γι' αὐτὲς θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλα κεφάλαια.

Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἀνακάλυψαν ἐντελῶς τυχαῖα. Στὰ 1492 ὁ ἴταλὸς θαλασσοπόρος **Χριστόφορος Κολόμβος**, μὲ τρία ἱστιοφόρα πλοῖα καὶ τολμηροὺς συντρόφους, ξεκίνησε ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς Ἰσπανίας, μὲ σκοπὸ νὰ φτάσῃ στὶς Ἰνδίες. Γνώριζε ὅτι ἡ Γῆ εἶναι σφαιρικὴ κι ὅτι ἂν ταξιδεύῃ συνεχῶς κατὰ τὰ δυτικά, ἀφοῦ κάμῃ τὸ γύρο τῆς Γῆς, θὰ ξανάρθῃ ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. (Δεῖξτε τὸ αὐτὸ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα). Δυὸ μῆνες περίπου πάλεψε ὁ Κολόμβος μὲ τὰ κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1492 ἔφτασε στὰ νησιά **Μπαχάμες** τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, χωρὶς νὰ καταλάβῃ ὅτι θρῖσκόταν σὲ μιὰ νέα κι ἄγνωστη ὡς τότε ἥπειρο. Νόμιζε πῶς

είχε φτάσει στις δυτικές άκτες τῶν Ἰνδιῶν κι ἀπὸ τότε ἡ περιοχή ἐκείνη ὀνομάζεται **Δυτικές Ἰνδίες**.

Ἡ νέα ἡπειρος πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ **Ἀμέρικο Βεσπούκι**, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Κολόμβου, πού πρῶτος ἔγραψε γι' αὐτή.

Στὴν Εὐρώπη ἀστραπιαία διαδόθηκε ἡ εἶδηση γιὰ τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς πλούσιας χώρας μὲ χρυσοφόρα πετρώματα καὶ χιλιάδες Εὐρωπαῖοι πῆγαν νὰ ζήσουν σ' αὐτή. Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ θρέθηκαν σὲ μιὰ πρωτόγονη χώρα μὲ ἀπέραντα λιβάδια καὶ παρθένα δάση, μὲ ἀναρίθμητα κοπάδια ἀπὸ ἄγρια ζῶα καὶ μὲ παράξενους ἀνθρώπους μὲ κοκκινωπὸ δέρμα. Ὁ Κολόμβος τοὺς ὀνόμασε **Ἰνδιάνους**. Τώρα πολὺ λίγοι **Ἐρυθρόδερμοι** Ἰνδιάνοι ὑπάρχουν στὴν Ἀμερική. Σὲ ἀρκετὲς περιοχὲς σῶζονται ἀκόμα ἀρχαῖα μνημεῖα ἰθαγενῶν.

Σήμερα ζοῦν στὴν Ἀμερική περισσότεροι ἀπὸ 500.000.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι ἀποίκων καὶ μεταναστῶν, πού ἔφτασαν ἐκεῖ σὲ διάφορες ἐποχὲς ἀπὸ ἄλλες ἡπείρους. Στὴ Βόρεια Ἀμερική ζοῦν πιὸ πολλοὶ Ἀγγλοσάξονες καὶ ἡ περιοχή αὐτὴ λέγεται **Ἀγγλοσαξονικὴ Ἀμερική**. Στὴν ὑπόλοιπη ἡπειρο πλειοψηφοῦν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλων καὶ ἡ περιοχή λέγεται **Λατινικὴ Ἀμερική**.

Πολὺ σύντομα οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς ἄλλαξαν τὴν ὄψη τῆς νέας πατρίδας καὶ στὴ Βόρεια Ἀμερική δημιούργησαν μεγάλο πολιτισμό.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Ἀμερική (Βόρεια, Κεντρικὴ, Νότια), Ἀμερική (Ἀγγλοσαξονικὴ, Λατινικὴ), διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, Χρ. Κολόμβος, Ἀμέρικο Βεσπούκι, Δυτικὲς Ἰνδίες, Ἰνδιάνοι, Ἐρυθρόδερμοι, Γῆ τοῦ Πυρός, Ἀλάσκα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ μεγάλοι ὠκεανοὶ ἀπομονώνουν τὶς ἡπείρους.

2. Οἱ ἰσθμοὶ εἶναι φυσικὲς γέφυρες, πού συνδέουν γειτονικὲς περιοχὲς.

3. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν τὴ ναυσίπλοια.

4. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν νέους, ἄγνωστους κόσμους.

5. Στὰς ριψοκίνδυνους θαλασσοπόρους κι ἐξερευνητὲς ἡ ἀνθρωπότητα ὀφείλει πολλὰ.

Ἔργασίες: Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν Ἀμερική.

Ἔκταση: 21.515.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 228.000.000

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Ποιὰ εἶναι τὰ νότια σύνορα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε σὸ χάρτη τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὸν ποταμὸ Ρίο Γκράντε. Ποιοὶ ὠκεανοὶ βρέχουν τὴ Β. Ἀμερική;
2. Παρατηρήστε τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀμερικῆς. Ποιὲς μεγάλες χερσόνησοι, ποιοὶ κόλποι καὶ ποιά νησιά σχηματίζονται ἐκεῖ;
3. Δεῖξτε σὸ χάρτη τὴ Γροιλανδία. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτῆς τοῦ Εἰρηνικοῦ; Πῶς οἱ ἀκτῆς τοῦ Ἀτλαντικοῦ;
5. Πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε σὸ χάρτη τὰ Βραχώδη καὶ τὰ Ἀππαλάχια ὄρη, τὴ μεγάλη κεντρικὴ πεδιάδα, τὴν «καναδικὴ ἀσπίδα».
6. Ποιὰ μεγάλα ποτάμια ὑπάρχουν στὴ Β. Ἀμερική; Ποιὲς λίμνες; Ποῦ θροσκοῦνται οἱ καταρράκτες τοῦ Νιαγάρα;
7. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Παρατηρήστε τὴ διάταξη τῶν θουνῶν, τὰ θαλάσσια ρεύματα τῆς περιοχῆς κλπ.
8. Ποιὲς περιοχὲς δέχονται τὶς περισσότερες βροχές; Ποιὲς τὶς λιγότερες; Γιατί; Δεῖξτε τὸν 100ῶ μεσημβρινό.
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ γλωρίδα τῆς Β. Ἀμερικῆς; Δεῖξτε τὶς ζῶνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν μεγάλων δασῶν, τὶς στέπες καὶ τὶς ἐρήμους, τὶς εὐφορες πεδιάδες.
Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν ζωικὸ κόσμο τῆς Β. Ἀμερικῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ ἄλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας αὐτῆς;

Ἡ Ἀμερική χωρίζεται, μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Παναμᾶ, σὲ **Βόρεια** καὶ **Νότια Ἀμερική**. Ἐνα τμῆμα ὁμως, ποῦ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ

Τὰ Βραχώδη ὄρη

Ἡ χαράδρα (κάνυον) τοῦ Κολοράντο

Παναμᾶ, τὴν Καραϊβικὴ θάλασσα, τὸν ποταμὸ **Ρίο Γκράντε** καὶ τὸν **κόλπο τῆς Καλιφόρνιας**, ὀνομάζονται **Κεντρικὴ Ἀμερικὴ**.

Ἡ Βόρεια Ἀμερικὴ εἶναι ἡ πλουσιότερη περιοχὴ τῆς Γῆς.

Στὶς θόρειες ἀκτὲς σχηματίζονται μεγάλοι καὶ μικροὶ κόλποι, χερσόνησοι καὶ πολυάριθμα νησιά. Στὴ ΒΑ. γωνιά τῆς βρίσκεται ἡ μεγάλη χερσόνησος **Λαμπραντόρ** καὶ στὴ ΒΔ. ἡ **Ἀλάσκα**. Καὶ οἱ δύο εἶναι ψυχρὲς περιοχές, σκεπασμένες μὲ χιόνια. Στὴ μέση σχεδὸν τῶν βορινῶν ἀκτῶν σχηματίζεται ὁ **κόλπος Οὐδσον** καὶ βορειότερα τὰ μεγάλα νησιά **Μπάφιν, Βικτωρία, Ἐλεσμερ, Γροιλανδία**. Αὕτῃ εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Γῆς (ἔχει ἔκταση 2.175.000 τ.χ., 59.000 κατοίκους) καὶ ἀνήκει στὴ Δανία.

Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρίσκεται ὁ ποταμόκολπος τοῦ **Ἁγίου Λαυρεντίου** καὶ τὸ νησί **Νέα Γῆ**. Ἐκεῖ καὶ στὴ γειτονικὴ χερσόνησο **Νέα Σκωτία** ὑπάρχουν μεγάλα ἀλιευτικὰ κέντρα. Νοτιότερα σχηματίζονται πολλοὶ κόλποι, τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς **Νέας Ὑόρκης** καὶ ἡ χερσόνησος **Φλόριντα**, τὸ θέρετρο τῆς Β. Ἀμερικῆς. Σ' αὕτῃ βρίσκεται τὸ **ἀκρωτήριο Κέννεντυ**, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔκτοξεύονται ἀμερικανικὰ διαστημόπλοια.

Οι άκτες του Ειρηνικού είναι απόκρημνες. Στη μέση τους περίπου σχηματίζονται ο κόλπος και το νησί **Βανκούβερ**.

Το έδαφος της Β. Αμερικής είναι πολύμορφο. Δυτικά ύψωνονται τα **Βραχώδη όρη**. Είναι μια τεράστια όροσειρά με πολλές διακλαδώσεις. Ψηλότερη κορυφή της είναι το **Μάκ Κίνλεϊ** (6.187 μ.). Σε πολλές περιοχές σχηματίζονται μεγάλα ύψιπεδα, άλλα καταπράσινα με χλοερά λιβάδια και δάση και άλλα στεπώδη ή έρημα. Έκει βρίσκεται και το βαθύ φαράγγι του ποταμού **Κολοράντο**, το όνομαστό **Γκράντ-Κάνυον**. Έχει μήκος 350 χιλιόμετρα, ύψος 1200 ως 2.000 μ. και οι πλευρές του είναι σχεδόν κατακόρυφες!

Στα Άνατολικά της Β. Αμερικής υπάρχουν χαμηλές όροσειρές και λόφοι. Τα **Άππαλάχια όρη** μόλις ξεπερνούν σε ύψος τα 2.000 μ.

Άνάμεσα στις δύο αυτές όροσειρές απλώνεται ή τεράστια πεδιάδα της Β. Αμερικής με τον άνεξάντλητο πλούτο της. Τη διασχίζει ο **Μισισιπιής**, με πολλούς πλωτούς παραποτάμους, ο μεγαλύτερος ποταμός της Γης, ο «πατέρας των ποταμών», όπως τον ονομάζουν οι Έρυθρόδερμοι. Βορειότερα συνεχίζονται οι καναδικές πεδιάδες. Γύρω από τον κόλπο Ουδσον σχηματίζεται ή μεγάλη «Κα-

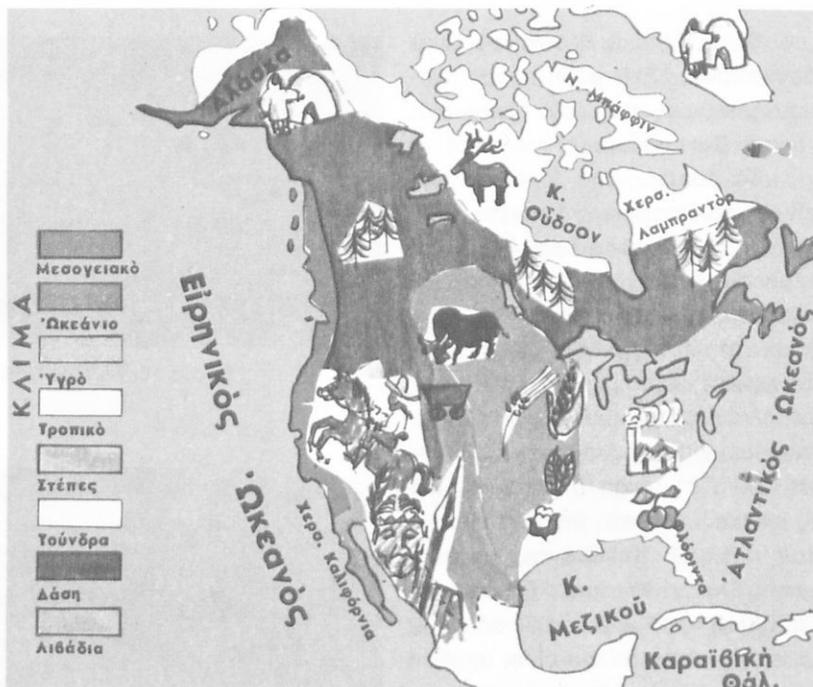
Ο Νιαγάρας

Ινδιάνοι

Γιγαντιαία δέντρα της Β. Αμερικής

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Βόρειας 'Αμερικής

ναδική άσπιδα», μιὰ μεγάλη πεδινή έκταση με πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση.

Οι λίμνες της Β. 'Αμερικής σχηματίζουν ένα τεράστιο τόξο, που αρχίζει από τον ποταμό **Μάκενζυ** (λίμνες των **"Αρκτων** και των **Σκλάβων**) και καταλήγει στην περιοχή του 'Αγ. Λαυρεντίου. 'Εκεί βρίσκονται οι λίμνες **'Ανωτέρα, Μίτσιγκαν, Γιούρον, "Ηρι** και **'Οντάριο**. 'Ανάμεσα στην "Ηρι και στην 'Οντάριο σχηματίζονται οι μεγάλοπρεποι και θεαματικοί καταρράκτες του **Νιαγάρα**.

Το κλίμα της Β. 'Αμερικής διαφέρει από τόπο σε τόπο. Στα βόρεια είναι πολικό κι οι ψυχροί άνεμοι του βορρά άνεμπόδιστα φυσούν προς την κεντρική πεδιάδα. Μετά την πολική ζώνη, με τους αιώνιους πάγους και τις τούνδρες, ακολουθεί η ζώνη των δασών με ψυχρό ήπειρωτικό κλίμα. Οι βορινές άκτες του 'Ατλαντικού έπηρεάζονται από το ψυχρό ρεύμα Λαμπραντόρ κι έχουν κλίμα ψυχρό. Νοτιότερα το κλίμα γίνεται θερμότερο και στον κόλπο του Μεξι-

κοῦ τροπικό. Οἱ ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὸ θερμὸ ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο. Ἀπὸ τὴ συνάντηση τῶν θερμῶν ἀνέμων τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῶν ψυχρῶν τοῦ Καναδᾶ προκαλοῦνται οἱ γνωστοὶ καταστρεπτικοὶ **κυκλῶνες**.

Στὶς ἀνατολικὲς περιοχὲς βρέχει συχνὰ καὶ καλλιεργοῦνται ἐκεῖ δημητριακὰ, καπνός, βαμβάκι. "Ὅσο προχωροῦμε δυτικά, οἱ βροχὲς λιγοστεύουν καὶ μετὰ τὸν 100ὸ μεσημβρινὸ γίνονται σπάνιες. Ἐκεῖ δὲν φτάνουν οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ καὶ ὑπάρχουν στέπες κι ἔρημοι. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ πέφτουν ἀρκετὲς βροχὲς. Ἡ Καλιφόρνια ἔχει μεσογειακὸ κλίμα. Ἐκεῖ εὐδοκίμοῦν τὰ γιγαντιαῖα δέντρα **σεγκόγια**.

Στὰ δάση τοῦ Καναδᾶ ζοῦν πολλὰ γουνοφόρα ζῶα. Στὶς νοτιότερες περιοχὲς χαρακτηριστικὸ ζῶο εἶναι ὁ βίσωνας. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐκτρέφονται σήμερα ἑκατομμύρια θόδια, ἀγελάδες, χοῖροι, πρόβατα, πουλερικά.

Ἄνεξάντλητος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γι' αὐτὸν θὰ μιλήσωμε σὲ ἄλλο κεφάλαιο.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Φλόριντα, ἀκρ. Κένεντυ, Ν. Σκωτία, Ν. Γῆ, Λαμπραντόρ, κόλπος Οὐδσον, Μπάφιν, Γροιλανδία, Βραχώδη ὄρη, Ἄππαλάχια, Μισισσιππής, ἍγιοςΛαυρέντιος, Κολοράντο, ΓκράντΚάνυον, ΡίοΓκράντε, Νιαγάρας.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα πολλῶν περιοχῶν.

2. Οἱ περιοχὲς, ὅπου φυσοῦν ἀνεμπόδιστα θόρειοι ἀνεμοὶ, ἔχουν ψυχρὸ κλίμα.

3. Στὶς κλειστὲς περιοχὲς, ποὺ θρῖσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, βρέχει ἐλάχιστα.

4. Ἡ διάταξη τῶν βουνῶν μιᾶς περιοχῆς ἐπηρεάζει τὸ κλίμα τῆς.

5. Ἡ χλωρίδα διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ἀνάλογα μὲ τὸ κλίμα καὶ τὴ γονιμότητα τοῦ ἐδάφους.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Β. Ἀμερικῆς.

ΟΙ Ένωμένες Πολιτείες της Άμερικῆς (Η.Π.Α. ἢ U.S.A.)

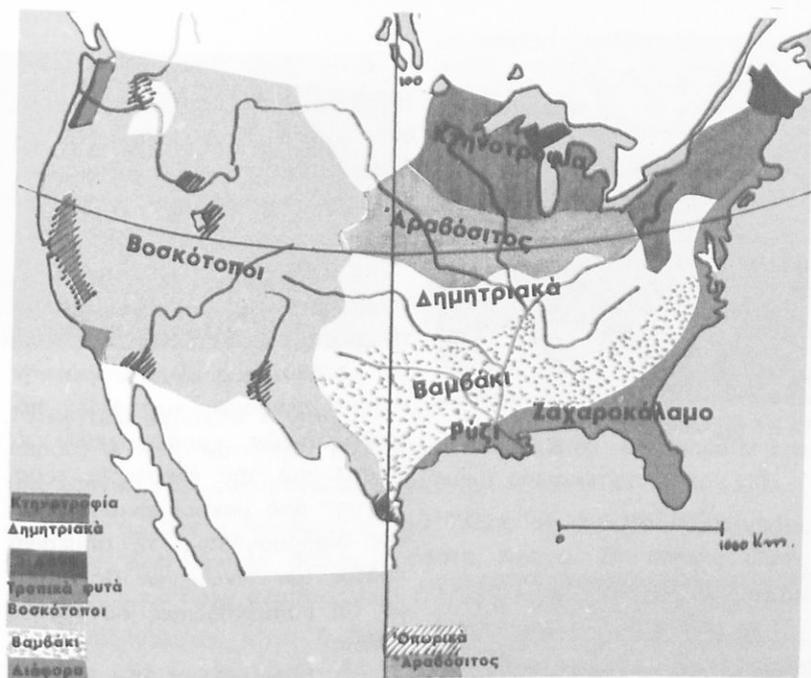
Ἡ πλουσιότερη χώρα τῆς Γῆς

Ἔκταση: 9.363.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 207.000.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Σὲ ποιά περιοχή τῆς Β. Ἀμερικῆς βρίσκονται οἱ Ἐνωμένες Πολιτείες; Συγκρίνετε στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν ἔκτασή τους μὲ ἄλλες γνωστὲς χώρες καὶ μὲ τὴν Ἑλλάδα.
2. Πῶς ἦταν ἡ χώρα αὐτή, διὰν ἔφτιασαν ἐκεῖ οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι; Τί ἦταν οἱ Ἰνδιάνοι; Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς πρώτους οἰκισμοὺς τῶν ἀποίκων, τὶς συγκρούσεις τους μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς, τὸ φυλετικὸ πρόβλημα;
3. Ποιοὶ λόγοι βοήθησαν στὸν ἀποικισμό τῆς χώρας αὐτῆς;
4. Πῶς δημιουργήθηκε τὸ σημερινὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.;
5. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας αὐτῆς;
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὰ τεράστια τεχνικὰ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἀμερικανοὶ ἀξιοποίησαν τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας τους;
7. Πῶς καθάρθηκαν ν' ἀσχολοῦνται ἐλάχιστοι (8%) μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία καὶ νὰ παράγουν ἄφθονα προϊόντα; Περιγράψτε ἓνα σύγχρονο ἀγρόκτημα τῶν Η.Π.Α..
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ βιομηχανικὸ θαῦμα τῶν Η.Π.Α.; Ν' ἀναφέρετε μεγάλα βιομηχανικὰ συγκροτήματα τῶν Η.Π.Α., γνωστὰ προϊόντα τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας, πὸν εἰσάγομε στὴ χώρα μας, κλπ.
9. Σὲ ποιὲς περιοχὲς βρίσκονται τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα τῶν Η.Π.Α.; Πόσοι ἄνθρωποι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία καὶ τί παράγουν;
10. Τί μέρος τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς ἀντιπροσωπεύει ὁ πλοῦτος τῶν Η.Π.Α.;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Η.Π.Α.

Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής (Η.Π.Α. ή U.S.A.) είναι τὸ ἰσχυρότερο καὶ πλουσιότερο κράτος τῆς Γῆς. 'Απλώνονται ἀπὸ τὴς ἀκτὲς τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὴς λίμνες τοῦ Βορρά. Μαζὶ μὲ τὴν 'Αλάσκα καὶ πολλὰ νησιά ἔχουν συνολικὴ ἔκταση 9.363.000 τ.χ..

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια γνωρίσαμε τὴς μεγάλες ὄροσειρές, τὴς ἀχανεῖς πεδιάδες, τὰ ὄρητικὰ ποτάμια, τὴς λίμνες, τὴς ἀκτὲς τῶν Η.Π.Α.. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα, τὴ γονιμότητα τῶν ἐδαφῶν καὶ τὴς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας. Τώρα θὰ συμπληρώσωμε τὴς γνώσεις μας αὐτές.

Στὴν πλούσια αὐτὴ χώρα, ποὺ τὸ κλίμα τῆς μοιάζει μ' ἐκεῖνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐγκαταστάθηκαν οἱ περισσότεροὶ ἀποικοί. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὴν εἰκόνα τῆς 'Αμερικής, ποὺ συνάντησαν οἱ τολμηροὶ καὶ ριψοκίνδουνοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι. Μιὰ ἀχανὲς ἀγνωστη χώρα μὲ ἀπέραντα βοσκοτόπια καὶ δάση, ἀδιάβατα ποτάμια, ψηλὰ βουνά, μὲ ἀγριεὲς χαράδρες, ἐρήμους, στέπες, ἔλη καὶ

Τοπίο της Φλορίντα

Τοπίο της 'Αλάσκας

'Αμερικανός γεωργός

τέλματα! Κοπάδια από άγριοβούβαλα έτρεχαν στα λιβάδια και 'Ινδιάνοι υποδέχονταν με τὰ φαρμακερά βέλη τους τούς νέους κατοίκους.

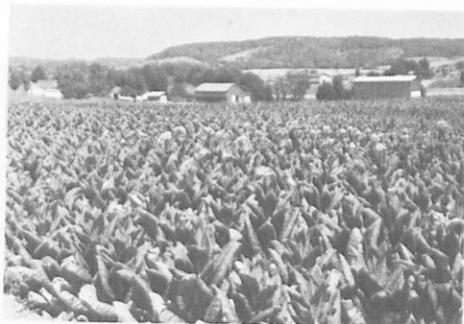
Οί Εύρωπαίοι πολέμησαν με τούς 'Ινδιάνους και κατάκτησαν τή χώρα τους. Πολέμησαν όμως και μεταξύ τους, άλλοτε για τήν κατοχή πλούσιων χωραφιών, πετρελαιοπηγών, χρυσορυχείων, κι άλλοτε για τήν έλευθερία τους. "Υστερ" από μακροχρόνιους αγώνες δημιουργήθηκε τò σημερινò κράτος τών 'Ηνωμένων Πολιτειών με τис πολυάνθρωπες σύγχρονες πόλεις.

Οί προσπάθειες τών άποίκων νά έξημερώσουν αύτὴ τήν πρωτόγονη γῆ έγιναν με πολλές θυσίες και με τὴ χρησιμοποίηση, καθώς είδαμε, χιλιάδων δούλων από τήν 'Αφρική. 'Η γῆ αξιοποιήθηκε. Τὰ νερά τών ποταμιών, με τεράστια φράγματα, κινουῦν πολλά ὑδροηλεκτρικά εργοστάσια και με άρδευτικά έργα ποτίζουν τὰ χωράφια, που δίνουν άφθονους καρπούς. Πολύ λίγοι 'Αμερικανοί (8%) άσχολουῦνται σήμερα με τὴ γεωργία. "Όλες σχεδόν οί άγροτικές εργασίες γίνονται με μηχανές κι έπιστημονικούς τρόπους και παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικῶν προϊόντων.

'Η πεδιάδα του Μισισσιππὴ είναι

Άμερικανική άγροικία (φάρμα)

Φυτεία καπνού

τὸ μεγάλο ἀγροτικὸ κέντρο τῶν Η.Π.Α.. Στὰ βόρεια καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρά. Νοτιότερα καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Εὐδοκιμοῦν ἐπίσης καπνός, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, λαχανικά, ὀπωροφόρα δέντρα κ.ἄ..

Στὰ ἀπέραντα βοσκοτόπια τοῦ Τέξας οἱ γνωστοὶ κάου-μπόυζ βόσκουν ἑκατομμύρια βόδια, πρόβατα, ἄλογα. Σὲ πολλὲς ἄλλες περιοχὲς εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένες ἡ **κτηνοτροφία** καὶ ἡ **πηνοτροφία**.

Ἄνεξάντλητος εἶναι ὁ **δασικός**, ὁ **άλιευτικός** καὶ ὁ **ὄρυκτός πλοῦτος** τῆς χώρας αὐτῆς. Οἱ Η.Π.Α. ἔρχονται πρῶτες στὴν παραγωγή πολλῶν ὄρυκτῶν καὶ δὲν ὑπάρχει μέταλλο, ποῦ νὰ μὴν τὸ ἔχη τὸ ὑπέδαφός τους.

Αὐτὸς ὁ τεράστιος φυσικὸς πλοῦτος δίνει τίς πρῶτες ὕλες στὴ **βιομηχανία** τῶν Η.Π.Α., τὴ μεγαλύτερη βιομηχανία τοῦ κόσμου. Οἱ Ἄμερικανοὶ παράγουν στὰ ἀναρίθμητα ἐργοστάσια καὶ τὰ γιγαντιαία βιομηχανικὰ συγκροτήματα τῆς χώρας τους τὸ 1/3 τῆς παγκόσμιας βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Τὰ μεγαλύτερα βιομηχανικὰ κέντρα βρίσκονται στὶς ΒΑ. περιοχὲς. Περισσότεροι ἀπὸ 70.000.000 Ἄμερικανοὶ ἐργάζονται στὴ βιομηχανία.

Γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει ἓνα τέλειο δίκτυο **συγκοινωνιῶν**. Πολὺ βοηθοῦν στὶς μεταφορὲς τὰ πλωτὰ ποτάμια καὶ οἱ διώρυγες.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει τὴ φύση καὶ ἀξιοποιεῖ μὲ τὴν ἐργασία του τὸν πλοῦτο τῆς γῆς.

2. Οἱ πρῶτες ὕλες εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας.

3. Για να προοδέψη μιὰ χώρα, χρειάζονται επίσης έξυπνοι καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι.

4. Στους πλούσιους τόπους συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

5. Ἡ καλὴ συγκοινωνία διευκολύνει τὶς μεταφορὲς, τὸ ἐμπόριο καὶ τὴ βιομηχανία.

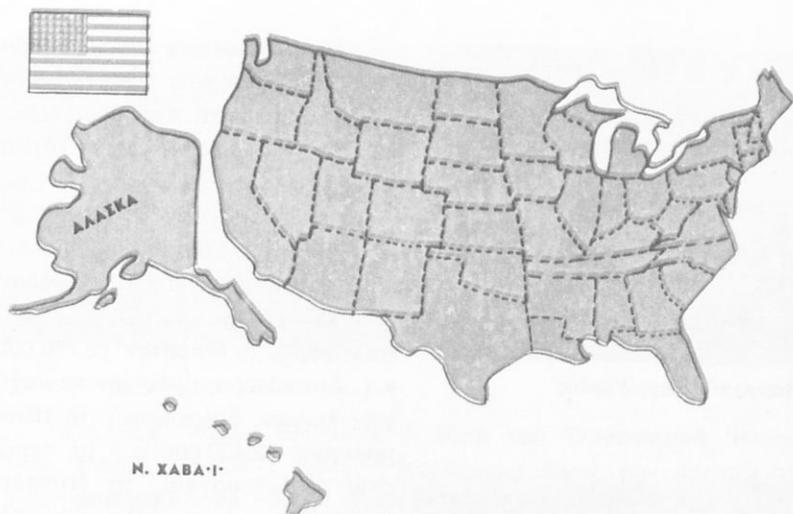
6. Μὲ τὶς μηχανὲς καὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς τρόπους καλλιέργειας καὶ παραγωγῆς ὁ ἄνθρωπος παράγει περισσότερα προϊόντα μὲ λιγότερο κόπο.

Ἔργασίες: Νὰ συγκεντρώσετε εἰκόνες καὶ πληροφορίες γιὰ τὶς Η.Π.Α..

49 Ἡ ὀργάνωση τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς Οἱ Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς σημερινούς κατοίκους τῶν Η.Π.Α., γιὰ τὴν καταγωγή, τὴ γλῶσσα, τὴ θρησκεία, τὸν τρόπο ζωῆς, τὸν πλοῦτο, τὸν πολιτισμὸ τους;
2. Ποιὰ δύναμη ἔνωσε τοὺς ἄνθρώπους αὐτούς; Πῶς ὀργανώθηκε ἡ ἀμερικανικὴ κοινωνία;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημαία τῶν Η.Π.Α.;
4. Παρατηρήστε εἰκόνες ἀπὸ ἀγροτικούς οἰκισμούς, ἐπαρχιακὲς πόλεις καὶ μεγαλοπόλεις τῶν Η.Π.Α..
5. Ποιὲς εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῶν Η.Π.Α.; Γιατί;
6. Ποιὲς εἶναι οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῶν Η.Π.Α.; Νὰ τὶς δείξετε σὺν χάριτι.
7. Πῶς διοικεῖται τὸ κράτος τῶν Η.Π.Α.;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ σημερινὴ πρόοδο τῶν Η.Π.Α.; Πῶς κατόρθωσαν οἱ Ἀμερικανοὶ νὰ κατακτήσουν πρῶτοι τὴ Σελήνη;
9. Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῶν Η.Π.Α. μὲ ἄλλα κράτη τῆς Γῆς;
10. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀμερικῆς;

Χάρτης πολιτειών Η.Π.Α.

Στο λιμάνι της **Νέας Υόρκης**, της πιο μεγάλης πόλης του κόσμου, με τους πανύψηλους ούρανοξύστες και τα 12.000.000 κατοίκους, ύψώνεται επιβλητικό το **ἀγαλμα της Έλευθερίας**. Έχει ύψος 46 μέτρα!

Θαυμάζει κανείς πώς άνθρωποι από όλες σχεδόν τις χώρες της Γης, που μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες, πίστευαν σε διαφορετικούς θεούς, είχαν διαφορετικό χρώμα και διαφορετικές συνήθειες, κατόρθωσαν να συνεργαστούν αρμονικά και να δημιουργήσουν ένα ένιαιο κράτος.

Ή σημαία είναι το ιερό σύμβολο, που συνδέει ψυχικά όλους τους Άμερικανούς. Πενήντα μικρά άστέρια της συμβολίζουν τις 50 πολιτείες, που αποτελούν το κράτος των Η.Π.Α.. Κάθε πολιτεία είναι μία μεγάλη περιοχή με εκατομμύρια κατοίκους. Το Τέξας π.χ. έχει πενταπλάσια έκταση από την Ελλάδα, ή Καλιφόρνια έχει 17.000.000 κατοίκους, ή Άλασκα, στην οποία ζουν και πολλοί Έσκιμωοί, είναι σε έκταση δωδεκαπλάσια από την Ελλάδα.

Κάθε πολιτεία έχει τον κυβερνήτη, τους βουλευτές και τους γερουσιαστές της, που φροντίζουν για τα προβλήματα της περιοχής τους. Για τα γενικά προβλήματα του κράτους φροντίζει η Κυβέρνηση και ο Πρόεδρος των Η.Π.Α.. Πρωτεύουσα του κράτους είναι η **Ουάσιγκτον** (2.860.000 κ.).

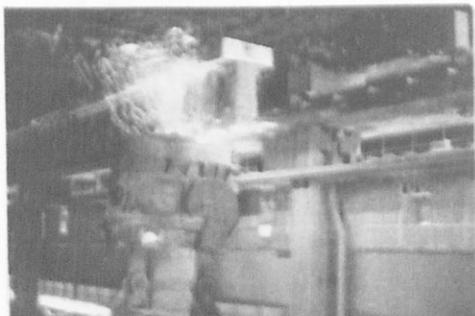

"Αποψη τής Νέας Ύορκης

'Εργοστάσιο στη Ν. Ύορλεάνη

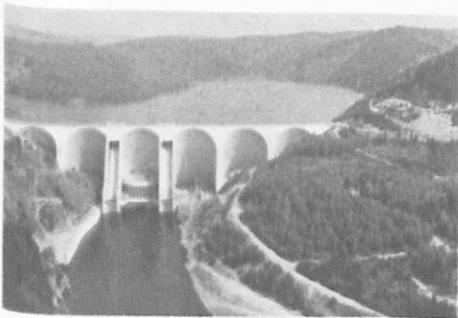
Χαλυβουργείο

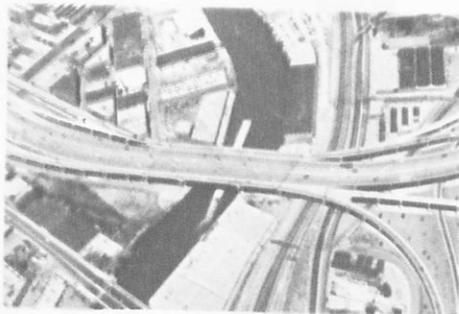
Τὰ μεγαλύτερα άστικά, έμπορικά καί βιομηχανικά κέντρα τών Η.Π.Α. βρίσκονται στις βορειοανατολικές πολιτείες. Ή **Νέα Ύορκη** (12.000.000 κ.), με τὸ μεγαλύτερο στὸν κόσμο λιμάνι της, εἶναι ἡ θύρα τών Η.Π.Α.. "Άλλες μεγαλοπόλεις στις άκτες τοῦ Ἄτλαντικοῦ εἶναι ἡ **Φιλαδέλφεια** (4.818.000 κ.), ἡ **Βαλτιμόρη**, τὸ **Μπόστον** (2.750.000 κ.). Δυτικότερα, πρὸς τὴν περιοχή τών λιμνῶν, βρίσκονται: τὸ **Πίτσμπουργκ** (2.400.000 κ.) με τεράστια χαλυβουργεῖα, τὸ **Νιτρώιτ** (4.200.000 κ.), ἡ πόλη τών αὐτοκινήτων, τὸ **Σικάγο** (6.980.000 κ.), τὸ **Κλίβελαντ** (2.060.000 κ.). Στὴ Φλορίντα βρίσκεται τὸ **Μαϊάμι** (1.270.000 κ.), με θαυμάσιο κλίμα, καί στις έκβολές τοῦ Μισσισιππὴ ἡ **Νέα Ύορλεάνη** (1.045.000 κ.). Στις άκτες τοῦ Εἰρηνικοῦ μεγάλες πόλεις εἶναι ὁ **Άγιος Φραγκίσκος** (3.110.000 κ.) καί τὸ **Λὸς Άντζελες** (5.032.000 κ.).

Οἱ περισσότεροι Ἄμερικανοὶ ζοῦν στις πόλεις κι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, σὲ έμπορικές ἐπιχειρήσεις κλπ.

Οἱ Η.Π.Α. ἔχουν σχέσεις με ὅλες σχεδὸν τίς χώρες τής Γῆς. Ἐξάγουν σ' αὐτὲς ἄφθονα βιομηχανικά προϊόντα καί εἰσάγουν πρῶτες ὕλες καί προϊόντα, πού δὲν παράγει ὁ τόπος τους.

Φράγμα ποταμού

Συγκοινωνιακός κόμβος

Στη Νέα Υόρκη βρίσκεται η έδρα του **Όργανισμού Ήνωμένων Έθνών (Ο.Η.Ε.)**. Έκεί αντιπρόσωποι όλων των κρατών της Γης προσπαθούν να λύνουν ειρηνικά τις διαφορές τους και να αποφεύγουν τους πολέμους.

Ή Πατρίδα μας είναι σύμμαχος των Η.Π.Α.. Έκεί ζουν 2.000.000 περίπου Έλληνες μετανάστες ή απόγονοι μεταναστών. Έχουν ναούς, ιερείς, αρχιεπίσκοπο και σχολεία δικά τους και δέν λησμονούν την Ελλάδα.

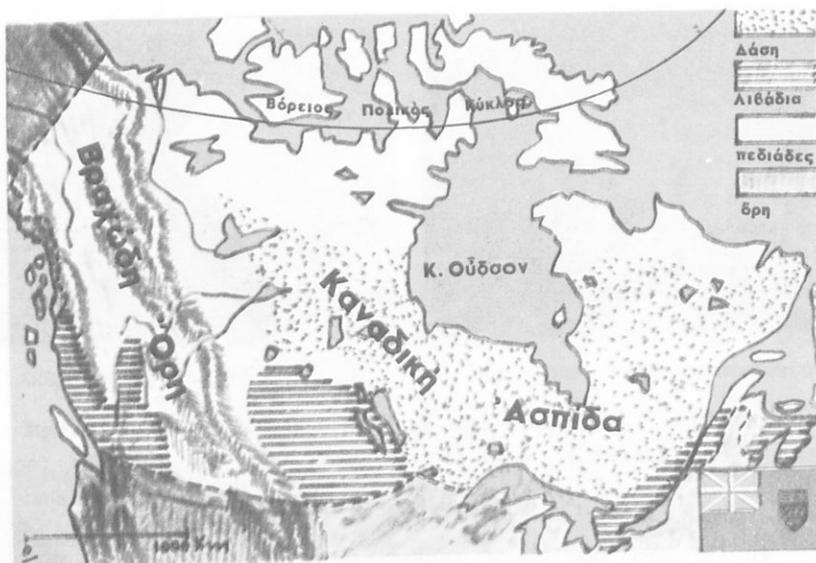
Όνόματα: Νέα Υόρκη, Άγαλαμα Έλευθερίας, Ουάσιγκτον, Φιλαδέλφεια, Ντιτρόιτ, Σικάγο, Άγ. Φραγκίσκος, Λος Άντζελες, Όργανισμός Ήνωμένων Έθνών.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Κάθε κράτος έχει την κυβέρνηση και τα έθνικά του σύμβολα.

2. Μεγάλες πόλεις δημιουργούνται συνήθως σε περιοχές με μεγάλη παραγωγή.

3. Όλοι οι άνθρωποι και τα κράτη πρέπει να συνεργάζονται για την ειρήνη και την πρόοδο όλου του κόσμου.

Έργασίες: Να ίχνογραφήσετε τον πολιτικό χάρτη των Η.Π.Α..

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Καναδά

50

Ό Καναδάς

Έκταση: 9.976.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 21.600.000

Έρωτήσεις-δραστηριότητες:

1. Δείξτε τον Καναδά στο χάρτη και στην υδρογείου σφαίρα. Συγκρίνετε την έκτασή του με την έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
2. Γνωρίζετε τη μορφολογία του εδάφους και το κλίμα του Καναδά. Να δρίσετε στο χάρτη τις ζώνες θλαστήσεως.
3. Τί γνωρίζετε για τὰ δάση και τὸν δασικὸ πλοῦτο τοῦ Καναδά;
4. Τί γνωρίζετε για τοὺς οιοβολῶνες και τις ἄλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας αὐτῆς;
5. Γιατί ἡ μεγάλη αὐτὴ χώρα ἔχει τόσο λίγους κατοίκους; Ποιὰ περιοχή τοῦ Καναδά εἶναι πιὸ πυκνοκατοικημένη; Γιατί; Τί γνωρίζετε για τοὺς Καναδοὺς;

6. *Τί σημασία έχει για τὸν Καναδὰ ὁ ποταμὸς ᾿Αγ. Λαυρέντιος; Γιατί;*
7. *Ποιὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Καναδά;*
8. *Ποιὸ καναδικὸ λιμάνι θρῖσκειται σὺς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ;*
9. *Σὲ ποιὰ περιοχὴ θρῖσκονται τὰ μεγάλα ἄσικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέντρα τοῦ Καναδά; Γιατί;*
10. *Τί γνωρίζετε γιὰ τὶς σχέσεις τῆς χώρας μας μὲ τὸν Καναδά; Τί προϊόντα εἰσάγομε ἀπὸ τὸν Καναδά;*

Ὁ Καναδὰς εἶναι ἡ χώρα τῶν δασῶν. Εἶναι ἐπίσης ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους σιτοβολῶνες τοῦ κόσμου. Ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ κι ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. ὡς τοὺς αἰώνιους πάγους τοῦ Β. πόλου. Ἔχει ἔκταση 9.976.000 τ.χ.

Στὰ προηγούμενα κεφάλαια μιλήσαμε γιὰ τὸ ἔδαφος, τὶς λίμνες, τὰ ποτάμια, τὶς ἀκτὲς τοῦ Καναδά. Μιλήσαμε ἐπίσης γιὰ τὸ κλίμα του. Ὁ Καναδὰς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ψυχρότερες χώρες τῆς Γῆς. Τὰ μεγάλα νησιά καὶ οἱ βορινὲς ἀκτὲς του εἶναι πάντα χιονισμένες. Ἐκεῖ ζοῦν μόνο λίγοι Ἑσκιμῶι. Σ' ὅλοκληρὴ τὴ χώρα φυσοῦν ψυχροὶ βόρειοι ἄνεμοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὅπου τὸ ρεῦμα Κοῦρο-Σίβο φέρνει ἀρκετὴ ζέστη.

Ἡ θλάσθησι ἀλλάζει ἀπὸ ζώνη σὲ ζώνη. Μετὰ τὴ βόρεια πολικὴ ζώνη ἀκολουθοῦν οἱ ζῶνες τῆς τούνδρας καὶ τῶν δασῶν. Νοτιότερα ὑπάρχουν βοσκότοποι καὶ χωράφια. Εἶναι οἱ μεγάλοι σιτοβολῶνες τοῦ κεντρικοῦ Καναδά. Στὶς δυτικὲς περιοχὲς ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὅποια παράγεται ξυλεῖα καὶ χαρτοπολτός. Ὁ Καναδὰς παράγει μεγάλες ποσότητες ξυλείας, χαρτιοῦ, δημητριακῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Τοπίο τοῦ Καναδά

Ἄποψη τοῦ Μοντρεάλ

Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφός του ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτά. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ πολλὰ ἐργοστάσια κινοῦνται μὲ ὕδατοπτώσεις.

Πυκνὸ δίκτυο δρόμων διευκολύνει τὶς μεταφορές. Ὁ ποταμὸς Ἄγ. Λαυρέντιος διευκολύνει πολὺ τὴ συγκοινωνία τῆς χώρας. Στὴν κοιλάδα του ζοῦν οἱ περισσότεροὶ Καναδοί. Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ οἱ μεγάλες πόλεις τοῦ Καναδά: ἡ Ὀττάβα (527.000 κ.), ποὺ εἶναι πρωτεύουσα τῆς χώρας, τὸ Κεμπέκ (430.000 κ.), τὸ Μοντρεάλ (2.550.000 κ.) καὶ νοτιότερα τὸ Τορόντο (2.316.000 κ.). Στὶς ἀκτὲς τῆς Νέας Σκωτίας βρίσκεται τὸ μεγάλο λιμάνι Χάλιφαξ (204.000 κ.) καὶ στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ τὸ Βανκούβερ (830.000 κ.).

Σ' ὁλόκληρο τὸν Καναδὰ ζοῦν μόνο 21.600.000 ἄνθρωποι. Ἄλλοι εἶναι ἀγγλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι καὶ ἄλλοι γαλλικῆς καταγωγῆς, μιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ὄνόματα: Καναδάς, Ὀττάβα, Κεμπέκ, Μοντρεάλ, Τορόντο, Χάλιφαξ, Βανκούβερ.

Γενικὲς παρατήσεις: 1. Οἱ πολὺ ψυχρὲς περιοχὲς εἶναι ἀραιοκατοικημένες.

2. Οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία.

3. Στὶς εὐφορὲς κοιλάδες συγκεντρώνονται συνήθως πολλοὶ ἄνθρωποι.

4. Πολλὲς μεγάλες πόλεις τῆς Γῆς εἶναι χτισμένες στὶς ὄχθες ποταμῶν.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τοῦ Καναδά.

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έρωτήσεις-δραστηριότητες :

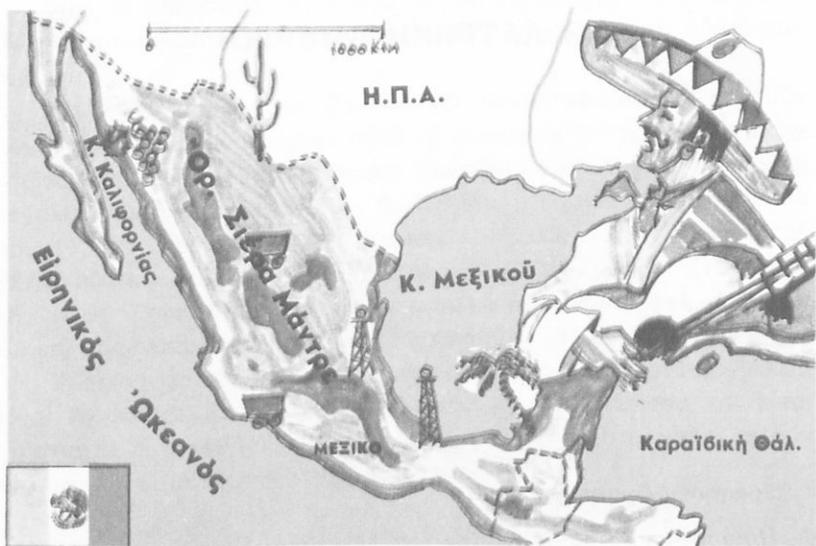
1. Ποιά περιοχή ονομάζεται Λατινική Άμερική; Γιατί;
2. Σε ποιά τμήματα χωρίζεται ή Λατινική Άμερική;
3. Δείξτε στο χάρτη σας την Κεντρική Άμερική, τὸ Μεξικό, τὴν περιοχή τοῦ Ἴσθμου, τὰ νησιά τῆς Καραϊβικῆς θάλασσας.
4. Δείξτε τὴ Νότια Άμερική.

Ἡ **Λατινική Άμερική** ἀπλώνεται ἀπὸ τὰ νότια σύνορα τῶν Η.Π.Α. καὶ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ ὡς τὴ Γῆ τοῦ Πυρός. Εἶναι μιὰ τεράστια περιοχή μὲ 284.000.000 κατοίκους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι Ἰνδιάνοι, ἄλλοι ἀπόγονοι Εὐρωπαίων ἀποίκων καὶ πολλοὶ μιγάδες.

Στὴ Λατινική Άμερική ἐγκαταστάθηκαν κυρίως ἀποικοὶ ἀπὸ τὴν Ἰσπανία, τὴν Πορτογαλία κι ἀργότερα ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἀφρική. Ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ κάτοικοὶ τῆς μιλοῦν γλῶσσες ποὺ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία λατινική καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί. Διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τοὺς βορειοαμερικανοὺς στὸν πολιτισμὸ, στὸν πλοῦτο καὶ στὸν τρόπο ζωῆς.

Ἡ Λατινική Άμερική χωρίζεται στὴν **Κεντρική** καὶ στὴ **Νότια Άμερική**.

Ἡ Κεντρική Άμερική περιλαμβάνει τὸ **Μεξικό**, τὴν περιοχή τοῦ **Ἴσθμου** καὶ τὰ **νησιά τῆς Καραϊβικῆς**.

Γεωφυσικός-παραγωγικός χάρτης Μεξικού

51

Τò Μεξικό

Έκταση: 1.972.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 51.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δειξίτε τò Μεξικό στò χάρτη σας.
2. Εϊδάτε ποιέ Μεξικανούς; Μοιάζονν με τούς γείτονές τους Άμερικανούς; Πώς οās φαίνονται ή ένδυμασία και τὰ πλατύγυρα καπέλα τους;
3. Ποιοί ήταν οί πρόγονοι τών σημερινών Μεξικανών;
4. Πώς είναι τò έδαφος του Μεξικού; Παρατηρήστε στò χάρτη τὰ βουνά, τὰ όροπέδια, τες άκτες του Μεξικού.
5. Η πολη Μεξικό έχει ύψόμετρο 2.278 μ. Τò κλίμα της όμως είναι πολύ θερμό και δέν χιονίζει ποτέ. Γιατί;
6. Ποιές περιοχές του Μεξικού έχουν κλίμα ξηρό και ποιές ύγρό; Γιατί;

7. Τὸ Μεξικὸ εἶναι πλούσια χώρα; Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα του; Μὲ τί ἀσχολοῦνται κυρίως οἱ κάτοικοί του; Ποιὰ γλώσσα μιλοῦν καὶ σὲ ποιὰ θρησκεία πιστεύουν;
8. Ποιὰ πόλη εἶναι πρωτεύουσα τοῦ Μεξικοῦ;

Τοπία τοῦ Μεξικοῦ

Τὸ Μεξικὸ εἶναι μεγάλη χώρα καὶ βρίσκεται στὰ νότια τῶν Η. Π.Α., ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ χωρίζει ὁ ὀρμητικὸς ποταμὸς **Ρίο Γκράντε**. Ἐκτετατικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ καὶ δυτικὰ ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ **χερσόνησος Καλιφόρνια** καὶ ὁ **κόλπος τῆς Καλιφόρνιας**.

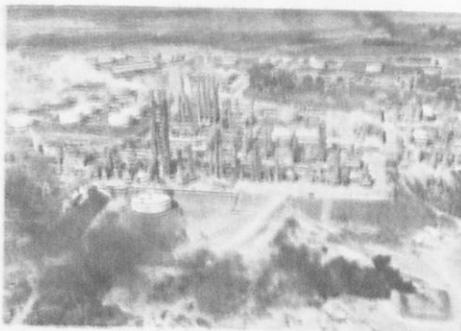
Εἶναι χώρα ὀρεινὴ, μὲ ψηλὰ ὄρη καὶ μεγάλα ὄροπέδια. Σὲ πολλὰς περιοχὰς τὸ ἔδαφος παθαίνει συχνὰ καθιζήσεις.

Ἀπὸ τὴ μέση σχεδὸν τοῦ Μεξικοῦ περνᾷ ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ μικρὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὸ ὀρεινὸ ἔδαφος, τὸ θερμὸ ρεῦμα Γκὸλφ Στρίμ καὶ τὰ ρεύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ δημιουργοῦν μεγάλη ποικιλία κλίματος στὶς διάφορες περιοχὰς τοῦ Μεξικοῦ. Στὰ χαμηλὰ παραθαλάσσια μέρη τὸ κλίμα εἶναι τροπικόν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν παρθένα δάση καὶ σαβάνες κι εὐδοκίμοῦν τὸ κακάο, ὁ φοῖνικας, ἡ

Ἀποψη τῆς πόλης Μεξικοῦ

Πετρελαιοπηγὲς στὸ Μεξικόν

βανίλια, τὸ θαμβάκι. Ψηλότερα καλλιεργοῦνται καφές, ζαχαροκάλαμο, ρύζι, μπανάνες, ὀπωροφόρα δέντρα. Στὰ κεντρικὰ ὄροπέδια, ὅπου δὲν φτάνουν οἱ ὑγροὶ θαλάσσιοι ἄνεμοι, ὑπάρχουν ἔρημοι ἢ στέπες μὲ ἀγκαθωτοὺς θάμνους καὶ κάκτους.

Σ' αὐτὴ τὴν πολύμορφη χώρα, μὲ τὸν καυτὸ ἥλιο, τὰ τροπικὰ δάση, τὶς ἐρήμους καὶ τὰ πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεια, ζοῦν οἱ Μεξικανοί, ζωηροὶ κι εὐθυμοὶ ἄνθρωποι, μὲ τὶς γραφικὲς ἐνδυμασίες καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ πλατύγυρα καπέλα τους. Τὰ παλιὰ χρόνια στὸ Μεξικὸ ζοῦσαν οἱ **Ἀζτέκοι** καὶ οἱ **Μάγια**. Μεγαλόπρεπα μνημεῖα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῶν λαῶν αὐτῶν σώζονται μέχρι σήμερα.

Οἱ σημερινοὶ Μεξικανοὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ μιμηθοῦν στὴν πρόοδο τοὺς γείτονές τους Ἀμερικανούς. Μόλο ποῦ ἡ χώρα τους ἔχει ἀρκετὸ φυσικὸ πλοῦτο καὶ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χώρες τῆς Γῆς σὲ ὄρυκτά, δὲν μπόρεσαν ν' ἀναπτύξουν ἀξιόλογη βιομηχανία καὶ οἱ περισσότεροὶ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Στὸ Μεξικὸ ζοῦν σήμερα 51.000.000 ἄνθρωποι. Ὅλοι σχεδὸν μιλοῦν Ἰσπανικὰ κι εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ **Μεξικὸ** (7.315.000 κ.), χτισμένον σ' ἓνα ὄροπέδιο μὲ ὑψόμετρο 2.278 μ.. Τὸ Μεξικὸ ἔχει καλὴ συγκοινωνία καὶ μεγάλη τουριστικὴ κίνηση.

Ὄνόματα: Μεξικὸ, Ρίο Γκράντε, Καλιφόρνια, Ἀζτέκοι, Μάγια.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ χώρες, ποῦ θρῖσκονται κοντὰ στοὺς τροπικοὺς κύκλους, ἔχουν τροπικὸ κλίμα καὶ τροπικὴ βλάστηση.

2. Τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὸ ὑψόμετρο, τὴ θέση τῶν βουνῶν, τὴν ἀπόσταση ἀπὸ τὴ θάλασσα, τὰ γειτονικὰ θαλάσσια ρεύματα κλπ.

3. Οἱ λαοί, ποῦ δὲν κατόρθωσαν ν' ἀξιοποιήσουν τὸν φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας τους, ἔχουν μείνει φτωχοί.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνο τὸ Μεξικὸ.

Πολιτικός χάρτης Κεντρικής 'Αμερικής

52

‘Η υπόλοιπη Κεντρική ‘Αμερική

Έκταση: 750.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 41.000.000

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε την Κεντρική ‘Αμερική στο χάρτη σας Δείξτε την περιοχή του Ίσθμου.
2. Δείξτε στην ύδρoγειο σφαίρα τη διώρυγα του Παναμά. Τί σημασία έχει για την παγκόσμια ναυσιπλοΐα;
3. Γνωρίζετε πώς λειτουργεί ή διώρυγα αυτή;
4. Δείξτε τα νησιά της Καραϊβικής. Ποιά είναι τα πιo μεγάλα;
5. Πώς είναι το έδαφος της Κεντρικής ‘Αμερικής; Γιατί τόσο συχνά γίνονται σεισμοί εκεί;
6. Τί γνωρίζετε για το κλίμα της Κεντρικής ‘Αμερικής; Ποιά είναι τα σπουδαιότερα προϊόντα της;
7. Τί γνωρίζετε για τους κατοίκους της;
8. Ποιά κράτη περιλαμβάνει ή Κεντρική ‘Αμερική;

Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ εἶναι τὸ σταυροδρόμι τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου. Ὁ τεράστιος Ἴσθμος εἶναι ἡ φυσικὴ γέφυρα, ποὺ συνδέει τὴ Βόρεια μὲ τὴ Νότια Ἀμερικὴ, καὶ ἡ **διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

*Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα, ποὺ κατασκεύασε ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴ Γῆ. Στὰ 1881 ὁ **Φερδινάνδος Λεσέψ**, ποὺ εἶχε ἀνοίξει καὶ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ, μὲ χιλιάδες ἐργάτες καὶ μηχανικούς, ἄρχισε τὴ διάνοιξη. Τὰ ἐμπόδια ὅμως ἦταν πολλὰ καὶ τὸ ἔργο πολὺ δύσκολο. Ὅχιw χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια τοῦ Λεσέψ καὶ 20.000 ἐργάτες πέθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, τὶς ἀρρώστιες καὶ τὰ τοιμήματα ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων. Τὸ 1889 οἱ ἐργασίες σταμάτησαν.*

Τὶς ξανάρχισαν τὸ 1903 Ἀμερικανοὶ τεχνικοί. Πρώτη φροντίδα τοὺς τώρα ἦταν ν' ἀποξηράνουν τὰ ἔλη τῆς περιοχῆς, νὰ καταπολεμήσουν τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ ἔντομα καὶ ἔπειτα ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά. Τὸ 1914 ἡ διώρυγα ἦταν ἔτοιμη. Ἐχει μῆκος 82 χιλιόμετρα καὶ περνᾷ ἀπ' αὐτὴ 50 περίπου πλοῖα τὴν ἡμέρα.

Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι τὸ πιὸ ψηλὸ τμῆμα τῆς διώρυγας βρίσκεται 26 μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὶς γειτονικὲς θάλασσες! Μὲ εἰδικὸς ὕδατοφράχτες τὰ πλοῖα ἀνεβαίνουν στὶς ψηλότερες δεξαμενὲς καὶ μὲ ἄλλους κατεβαίνουν στὸν ἀπέναντι ὠκεανό!

Ἡ σημασία τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ γιὰ τὴ ναοιπλοῖα καὶ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐχει καὶ μεγάλη στρατηγικὴ σημασία.

Ἡ περιοχή τοῦ Ἴσθμου εἶναι ὄρεινὴ, μὲ ἠφαιστειογενῆς ἔδαφος. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν πολλὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοὶ καὶ καταστρεπτικοί. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι ἡ πόλη Σάν Σαλβαντόρ καταστράφηκε ὡς τώρα 16 φορές ἀπὸ τοὺς σεισμούς! Μεγάλες καταστροφὲς προκαλοῦν ἐπίσης οἱ τρομεροὶ **κυκλῶνες**.

Στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα βρίσκονται τὰ μεγάλα νησιά **Κούβα, Ζαμάικα, Αἰτή, Πόρτο - Ρίκο** καὶ τὰ νησιωτικὰ συμπλέγματα **Μπαχάμες** καὶ **Μικρὲς Ἀντίλλες** μὲ πολλὰ μικρὰ νησιά. Εἶναι οἱ **Δυτικὲς Ἰνδίες**, τὰ ἐδάφη τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ πρωτοανακάλυψε ὁ Κολόμβος.

Σ' ολόκληρη την Κεντρική 'Αμερική τὸ κλίμα εἶναι τροπικό. Ἡ θερμοκρασία εἶναι ψηλή, ἡ ὑγρασία μεγάλη καὶ παντοῦ σχεδὸν ὑπάρχουν παρθένα δάση, σαβάνες ἢ φυτεῖες μὲ τροπικά φυτά. Τὸ ζαχαροκάλαμο, ἡ καφέα, ἡ μπανανιά, τὸ κακάο, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι, τὸ ρύζι, εἶναι τὰ πιὸ συνηθισμένα φυτά, ποὺ καλλιεργοῦνται στὴν Κεντρική 'Αμερική.

Στὴν περιοχή αὐτή, μὲ τὸ ἀνθυγιεινὸ τροπικὸ κλίμα της, ζοῦν 41.000.000 ἄνθρωποι, 'Ινδιάνοι, λευκοὶ Εὐρωπαῖοι, μαῦροι 'Αφρικανοί, 'Ασιάτες, μιγάδες. Εἶναι ζωηροὶ κι ἀνήσυχοι, συχνὰ φιλονικοῦν, ἐπαναστατοῦν, πολεμοῦν μεταξύ τους. Γι' αὐτὸ, κυρίως στὴν Κεντρική 'Αμερική, ὑπάρχουν πολλὰ καὶ μικρὰ κράτη. Συντελεῖ, βέβαια, σ' αὐτὸ καὶ ὁ ἔδαφικὸς διαμελισμὸς.

Στὴν περιοχή τοῦ 'Ισθοῦ θρῖσκονται ἡ **Γουατεμάλα**, ἡ βρετανικὴ ἀποικία **'Ονδούρα**, ἡ **'Ονδούρα**, τὸ **Σαλβαντόρ**, ἡ **Νικαράγουα**, ἡ **Κοσταρῖκα** καὶ ὁ **Παναμάς**. Στὴν Καραϊθικὴ θάλασσα ἡ **Κούβα**, μὲ πρωτεύουσα τὴν **'Αβάνα** (1.560.000 κ.), ἡ **'Αιτή**, ἡ **Δομινικανὴ Δημοκρατία**, τὸ **Πόρτο-Ρίκο**, οἱ βρετανικὲς ἀποικίες **Μπαχάμες** καὶ **Ζαμάικα**, ἡ γαλλικὴ **Μαρτινῖκα** καὶ ἄρκετὰ ἄλλα μικρὰ νησιά, ποὺ ἀνήκουν σὲ διάφορα κράτη. (Βλέπε πῖνακα σ. 187).

Γενικά, οἱ χώρες τῆς Κεντρικῆς 'Αμερικῆς εἶναι γεωργικὲς καὶ δὲν κατόρθωσαν ν' ἀναπτυχθοῦν βιομηχανικά καὶ νὰ προοδεύσουν.

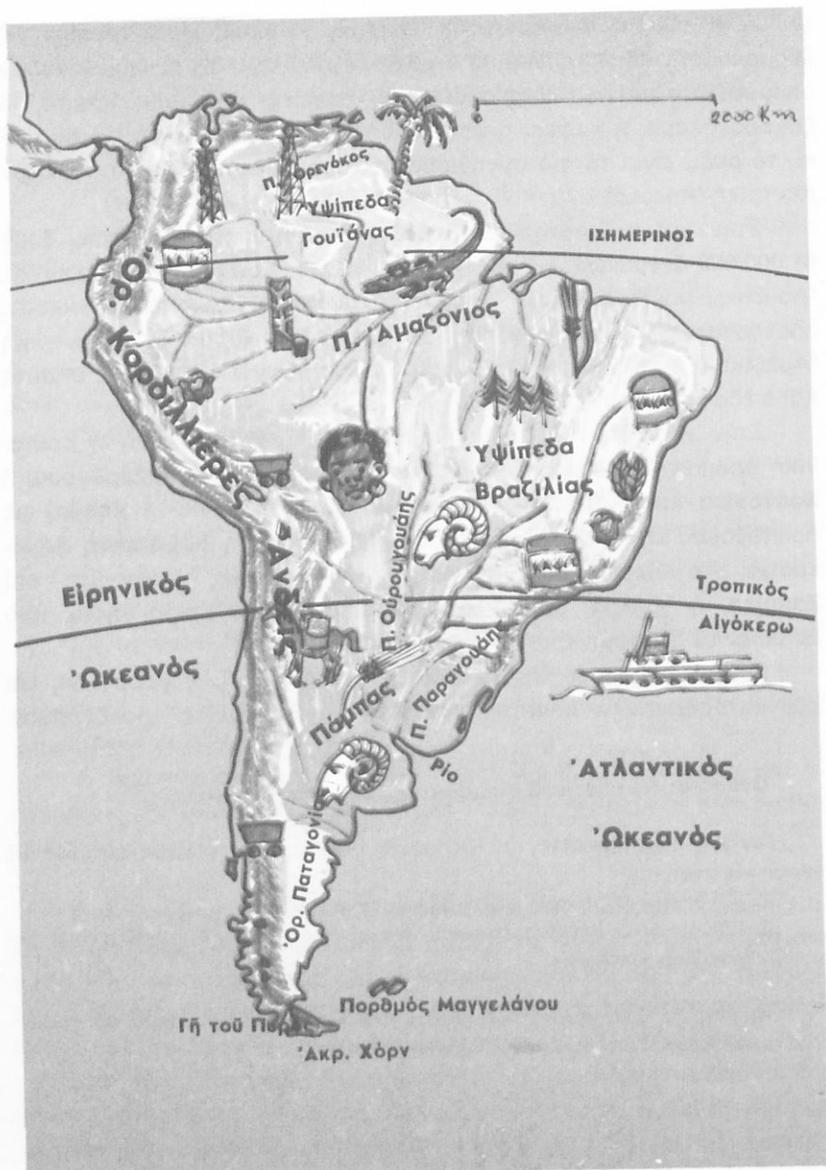
'Ονόματα: Νὰ μάθετε τὰ σπουδαιότερα ὀνόματα τοῦ κεφαλαίου.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἰσθοὶ εἶναι φυσικὲς γέφυρες ἀνάμεσα σὲ γειτονικὲς στεριές.

2. Οἱ διώρυγες διευκολύνουν πολὺ τὴ συγκοινωνία.

3. Ὁ μεγάλος κάθετος ἔδαφικὸς διαμελισμὸς συντελεῖ συνήθως στὴ δημιουργία πολλῶν κρατιδίων.

'Εργασίες: Στὸ χάρτη, ποὺ κάνατε στὸ προηγούμενο μάθημα, νὰ χρωματίσετε καὶ τὰ ὑπόλοιπα κράτη τῆς Κ. 'Αμερικῆς.

Γεωφυσικός - παραγωγικός χάρτης Νότιας Αμερικής

Ἔκταση: 17.300.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 192.000.000

Ἑρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ Νότια Ἀμερικὴ στὸν παγκόσμιο χάρτη καὶ στὴν ὑδρογειο σφαίρα. Δεῖξτε τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ καὶ τὴ Γῆ τοῦ Πυρός.
2. Παρατηρήστε τὸ ἔδαφος τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τὴ μεγάλη δυτικὴ ὄροσειρά, τὰ ἀνατολικά ὑψίπεδα, τὰ μεγάλα λεκανοπέδια.
3. Δεῖξτε τὸν Ἀμαζόνιο καὶ τοὺς παραποτάμους του, τὶς πηγές καὶ τὶς ἐκβολές του. Γιατί ἔχει τόσα πολλὰ νερά; Ποιὰ ἄλλα ποτάμια ἔχει ἡ Ν. Ἀμερικὴ;
4. Πῶς εἶναι οἱ ἀκτές τῆς Ν. Ἀμερικῆς;
5. Δεῖξτε τὶς χῶρες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνοῦν ὁ Ἰσημερινός, ὁ τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω καὶ ὁ Νότιος πολικὸς κύκλος.
6. Ποιοὶ παράγοντες ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς; Τί γνωρίζετε γι' αὐτό; Μοιάζει μὲ τὸ γνωστὸ σας κλίμα τῆς Ἀφρικῆς; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ ζούγκλα τοῦ Ἀμαζονίου; Τί εἶναι ἡ πάμπα;
8. Τί γνωρίζετε γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Ἀμερικῆς;

Ἡ Νότια Ἀμερικὴ ἔχει πολλὲς γεωφυσικὲς ὁμοιότητες μὲ τὴ Βόρεια, δὲν ἔχει ὅμως ἀναπτυχθῆ ἀκόμη ἀρκετά, ἂν καὶ ἔχει μεγάλο φυσικὸ πλοῦτο.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ χώρα ἀρχίζει ἀπὸ τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ καὶ καταλήγει στὸ **ἀκρωτήριο Χόρν**. Βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Οἱ ἀκτές της ἀπέχουν χιλιάδες μίλια ἀπὸ τὶς γειτονικὲς τῆς ἠπειροῦς.

Στὰ δυτικά, σὰν τεράστιο τεῖχος, ὑψώνονται οἱ **Κορδιλλιέρες Ἀνδεις** (6.958 μ. ὕψος ἔχει ἡ ψηλότερη κορυφή τους) καὶ πρὸς τὶς

Τοπίο τής 'Αμαζονίας

Κορυφές τών "Ανδεων

Πρόποδες τών "Ανδεων

άκτες του 'Ατλαντικού τὰ χαμηλά **Βραζιλιανὰ ὄρη**. Ὁλόκληρη ἡ ὑπόλοιπη Ν. Ἀμερική εἶναι πεδιάδες καὶ ὄροπέδια. Ἀνάμεσα στὰ βόρεια ὑψίπεδα τῆς **Γουιάνας** καὶ τὰ ἀνατολικά τῆς **Βραζιλίας** βρίσκεται ἡ **λεκάνη τοῦ Ἀμαζονίου**, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πρόποδες τῶν "Ανδεων καὶ καταλήγει στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τὰ ἄφθονα νερὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς συγκεντρώνονται, μὲ πολλοὺς παραποτάμους, στὸν **Ἀμαζόνιο**, ποὺ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ποτάμι τῆς Γῆς σὲ ποσότητα νεροῦ. Βορειότερα ὑπάρχει ἡ **λεκάνη τοῦ Ὁρενόκου** καὶ στὰ νότια τὰ βαθύπεδα τοῦ **Παραγουάη** καὶ τοῦ **Οὐρουγουάη**.

Οἱ ἀκτὲς τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀλλοῦ εἶναι ἀπόκρημνες κι ἄλλοῦ ὀμαλές ἢ θαλτώδεις. Μικροὶ κόλποι κι ἐλάχιστα νησάκια σχηματίζονται ἐκεῖ. Στὶς ἀκτὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἡ θάλασσα εἶναι ρηχὴ, ἐνῶ σ' ἐκείνες τοῦ Εἰρηνικοῦ πολὺ βαθιὰ (φτάνει ὡς 8.000 μ.).

Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Ν. Ἀμερικῆς βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, ἡ ὄροσειρὰ τῶν "Ανδεων καὶ οἱ γειτονικοὶ ὠκεανοὶ ἐπηρεάζουν πολὺ τὸ κλίμα τῆς. Γενικά, στὴ Ν. Ἀμερική ὑπάρχουν τρεῖς κλιματικὲς ζώνες:

α. **‘Η ζώνη του ‘Ισημερινού**, πού πιάνει τὸ βαθύπεδο τοῦ ‘Αμαζονίου καὶ τὰ ὑψίπεδα τῆς Γουιάνας. Σ’ αὐτὴ ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγάλη, θρέχει συχνὰ καὶ εἶναι πάντα καλοκαίρι. ‘Η βλάστηση εἶναι πλούσια καὶ τὰ παρθένα δάση τοῦ ‘Αμαζονίου ἀπέραντα.

β. **‘Η ζώνη τοῦ τροπικοῦ κλίματος**, μὲ χαμηλότερη θερμοκρασία καὶ περιοδικές βροχές. Εἶναι οἱ περιοχές τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ τῆς Βενεζουέλας. Σ’ αὐτὲς ἡ βλάστηση λιγοστεύει συνεχῶς ἀπὸ τὸ παρθένο δάσος πρὸς τὶς σαβάνες καὶ τὶς στέπες τῶν δυτικῶν περιοχῶν. Ψηλὰ στὶς “Ανδεις ἐπικρατοῦν πολλὲς παραλλαγές ὄρεινου κλίματος.

γ. **‘Η ζώνη μὲ τὸ εὐκρατο κλίμα**. Πιάνει τὴν ‘Αργεντινὴ καὶ τὶς νότιες “Ανδεις. Σ’ αὐτὴν ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια, δάση, καθὼς καὶ στέπες στὸ ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**.

Γενικά, ὁ φυτικὸς κόσμος τῆς Ν. ‘Αμερικῆς παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία καὶ εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἡπειρο. Χαρακτηριστικὰ ζῶα τῆς περιοχῆς εἶναι ὁ τζάγουαρ (ιαγουάρος), ὁ πούμα, ὁ τάπιρος, ἡ λάμα καὶ πολλὰ παραδείσια πτηνά, ἔρπετα κι ἔντομα. Στὴν **πάμπα** τῆς ‘Αργεντινῆς θόσκουν ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ βόδια.

Στὴν Ν. ‘Αμερικὴ ζοῦν σήμερα 192.000.000 ἄνθρωποι. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν στὶς πλούσιες περιοχές τῆς Βενεζουέλας, τῆς Κολομβίας, τοῦ Περού, τῆς Ν.Α. Βραζιλίας καὶ τῆς πάμπα. ‘Η λεκάνη τοῦ ‘Αμαζονίου, οἱ πλαγιές τῶν “Ανδεων καὶ τὸ ὄροπέδιο τῆς Παταγονίας εἶναι ἀραιοκατοικημένοι τόποι. Στὴν περιοχὴ τοῦ ‘Αμαζονίου κατοικοῦν κυρίως μαῦροι, πού μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν ‘Αφρικὴ, γιὰ νὰ καλλιεργοῦν τὶς φυτεῖες, καὶ μιγάδες. Στὶς “Ανδεις ζοῦν ‘Ινδιάνοι καὶ στὶς νότιες περιοχές λευκοί, ἀπόγονοι Εὐρωπαίων.

Σοβαρὰ ἐμπόδια γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ν. ‘Αμερικῆς, μὲ τὸν τεράστιο φυσικὸ πλοῦτο της, εἶναι τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ ἡ ἔλλειψη δρόμων. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ τὰ ἀφθονα ὀρυκτά της πουλιοῦνται ἀκατέργαστα σὲ ξένες χῶρες.

Έννοιες - ονόματα: Κορδιλλιέρες Άνδεις, άκρ. Χόρν, λεκάνη Άμαζονίου, Βραζιλία, Γουιάνα, Όρενόκος, Παραγουάης, Ούρουγουάης, Άργεντινή, Παταγονία, πάμπα.

Γενικές παρατηρήσεις 1. Ό φυσικός πλούτος δέν άρκει, για ν' αναπτυχθή μιá χώρα.

2. Τά μεγάλα βοσκοτόπια εύνοούν τήν ανάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

3. Οί περισσότεροι άνθρωποι κατοικούν σέ περιοχές μέ ύγιεινό κλίμα και φυσικό πλούτο.

Έργασίες: Νά ίχνογραφήσετε τόν γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής.

54

Έ περιοχή του Άμαζονίου (Έ Βραζιλία και ή Γουιάνα)

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε σόν γεωφυσικό χάρτη τής Ν. Άμερικής τόν Άμαζόνιο και τήν περιοχή του. Δείξτε τά Βραζιλιανά όρη, τό όροπέδιο Μάιο Γκρόσο και τά όροπέδια τής Γουιάνας.
2. Μέ ποιά περιοχή τής Άφρικής μοιάζει ή λεκάνη του Άμαζονίου και σέ τί;
3. Δείξτε σόν πολιτικό χάρτη τή Βραζιλία. Συγκρίνετε τήν έκτασή της μέ τήν έκταση άλλων γνωστών σας κρατών.
4. Βοήθε στό χάρτη τόν Ίσημερινό και τόν τροπικό του Αίγόκερω. Τί γνωρίζετε για τόν φυσικό πλούτο τής Βραζιλίας και τί για τήν καλλιέργεια του καφέ; Τί προϊόντα εισάγομε στή χώρα μας από τή Βραζιλία;
5. Ποιοί άποικοι έφτασαν πρώτοι στή Βραζιλία; Τί γνωρίζετε για τούς σημερινούς κατοίκους της; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
6. Τί γνωρίζετε για τήν περιοχή τής Γουιάνας;

Πολιτικός χάρτης Νότιας Αμερικής

Χωριό τής Βραζιλίας

Συλλογή βαμβακιού στη Βραζιλία

Φτωχόσπιτα
στο
Ρίο Ιανέιρο

Ἡ **Βραζιλία** εἶναι γνωστὴ στοὺς Ἑλληνας ὡς **χώρα τοῦ καφέ**.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερη χώρα τῆς Ν. Ἀμερικῆς σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ (ἔκταση: 8.512.000 τ.χ., κάτοικοι: 95.000.000) καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κράτη τῆς Γῆς. Περιλαμβάνει τὴν **Ἀμαζονία**, τὸ μεγάλο ὄροπέδιο **Μάτο Γκρόσο** καὶ τὰ **Βραζιλιανὰ ὄρη**.

Ἡ **Ἀμαζονία** ἢ **Ἰσημερινή Βραζιλία** εἶναι χώρα μὲ θερμὸ καὶ ὑγρὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ ἀδιάπεραστα παρθένα δάση. Πολλὲς περιοχὲς τῆς εἶναι ἀκόμη ἀνεξερεύνητες. Σ' αὐτὴ ζοῦν μόνο Ἰνδιάνοι καὶ εἶναι πολὺ ἀραιοκατοικημένη περιοχή. Δίνει μεγάλες ποσότητες ἀπὸ καουτσούκ, ξυλεία, κακάο, θανίλια, ζαχαροκάλαμο, Ἴνδοκάρυδα.

Τὸ ὄροπέδιο Μάτο Γκρόσο καὶ οἱ ἀνατολικὲς ἀκτὲς ἀποτελοῦν τὴν **τροπικὴ Βραζιλία**. Στὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸ καὶ παράγονται βαμβάκι, ρύζι, κακάο, ζάχαρη, Ἴνδοκάρυδα. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ τὸ ποτάμι **Ἀγιος Φραγκίσκος**. Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ὄροπέδιου ὑπάρχουν μεγάλα βοσκοτόπια μὲ ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ βόδια. Στὴν περιοχή τοῦ **Σάο Πάολο** ὑπάρχουν ἀπέραντες φυτεῖες καφέας.

Ἡ νοτιανατολική ἢ **εὐκρατη Βραζιλία** στὰ τελευταῖα χρόνια κάνει μεγάλα θήματα προόδου. Εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη περιοχή καὶ σ' αὐτὴ θρῖσκονται οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βραζιλίας: τὸ **Ρίο Ἰανέιρο** (4.250.000 κ.) καὶ τὸ **Σάο Πάολο** (5.187.000 κ.). Σ' αὐτὲς ζοῦν καὶ ἄρκετοὶ Ἕλληνες. Νέα πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας εἶναι ἡ **Μπραζίλια** (270.000 κ.), χτισμένη στὴν περιοχή τοῦ ὄροπεδίου.

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Βραζιλίας ἐξάγονται πολλὰ ὄρυκτὰ καὶ κυρίως σιδηρομεταλλεύματα, χρυσάφι, διαμάντια καὶ γαιάνθρακες. Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες, γιατί ἡ Βραζιλία δὲν ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία.

Τὴ μεγάλη αὐτὴ χώρα τὴν ἀνακάλυψαν οἱ Πορτογάλοι καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια ἡ Βραζιλία ἦταν πορτογαλικὴ ἀποικία. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοί της μιλοῦν τὴν πορτογαλικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Ἡ **Γουιάνα** εἶναι ὄρεινὴ χώρα στὰ βόρεια τῆς Βραζιλίας, μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ παρθένα δάση. Ἔχει συνολικὰ ἔκταση 470.000 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ μόνον 1.200.000 κατοίκους. Τὴν κατέχουν ἀκόμα Εὐρωπαῖοι. Ἐνα τμῆμα τῆς ἀνήκει στὴν Ἀγγλία, ἓνα στὴν Ὁλλανδία κι ἓνα στὴ Γαλλία.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Βραζιλία, Ἀμαζονία, Μάτο Γκρόσο, Μπραζίλια, Ρίο Ἰανέιρο, Σάο Πάολο, Γουιάνα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα εἶναι συνήθως ἀραιοκατοικημένες.

2. Πολλὰ κέρδη θγαζοῦν συνήθως οἱ χώρες, ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὰ ὄρυκτὰ, κι ὄχι αὐτὲς ποὺ τὰ παράγουν.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ νὰ χρωματίσετε μόνον τὴ Βραζιλία καὶ τὴ Γουιάνα.

Οι χώρες του Λά Πλάτα (Άργεντινή, Ούρουγουάη, Παραγουάη)

Έρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δείξτε στο χάρτη σας τόν ποταμόκολλο Ρίο ντε λά Πλάτα, τούς ποταμούς Ούρουγουάη και Παραγουάη, τή μεγάλη páμπα τής Άργεντινής, τήν Παταγονία.
2. Δείξτε στόν πολιτικό χάρτη τήν Άργεντινή, τήν Ούρουγουάη και τήν Παραγουάη. Δείξτε τόν τροπικό του Αιγόκερω.
3. Δείξτε στήν υδρογειο σφαίρα τήν Άργεντινή και τήν Ελλάδα. "Όταν στή χώρα μας έχουμε χειμώνα, τί εποχή έχουν στήν Άργεντινή; Γιατί;
4. Στή χώρα μας φροντίζουμε, ώστε τὰ σπίτια και τὰ σχολεία νά έχουν νότιο προσανατολισμό. Κάνουν τò ίδιο στήν Άργεντινή; Γιατί;
5. Τί γνωρίζετε για τò κλίμα και τόν φυτικό κόσμο τών χωρών του Λά Πλάτα;
6. Τί γνωρίζετε για τήν κτηνοτροφία τής Άργεντινής; Τί προϊόντα εισάγουμε στήν Ελλάδα από τήν Άργεντινή;
7. Δείξτε στο χάρτη σας τò Μπουένος Άιρες.
8. Τί γνωρίζετε για τούς κατοίκους τής περιοχής του Λά Πλάτα;

Οι χώρες του Λά Πλάτα, μαζί με τή γειτονική τους Χιλή, αποτελούν τò νότιο τμήμα τής Λατινικής Άμερικής. Είναι μιά περιοχή με άπεραντα βοσκοτόπια, στα όποια εκτρέφονται εκατομμύρια πρόβατα και βόδια και παράγονται πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Στή χώρα μας είναι γνωστά τὰ κατεψυγμένα κρέατα, που εισάγονται από τήν Άργεντινή.

Ό Ρίο ντε λά Πλάτα είναι ένας μεγάλος ποταμόκολλος, στόν όποιο εκβάλλουν οί ποταμοί Ούρουγουάης και Παραγουάης. Ό

Άποψη του Σάο Πάολο

Θρησκευτική έορτή στη Λά Πάζ

Παραγουάης είναι μεγάλος ποταμός με πολλούς παραποτάμους και θαυματικούς καταρράκτες.

Άπό τὰ δίδυμα αὐτὰ ποτάμια πήραν τ' ὄνομά τους τὰ κράτη **Ούρουγουάη** καὶ **Παραγουάη**. Πρωτεύουσα τῆς Ούρουγουάης εἶναι τὸ **Μοντεβίντεο** (1.160.000 κ.) καὶ τῆς Παραγουάης ἡ **Άσουθιν** (420.000 κ.). Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κράτη εἶναι γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς περιοχές.

Γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα εἶναι καὶ ἡ γειτονικὴ τους **Άργεντινὴ**, τὸ δεύτερο κράτος τῆς Ν. Άμερικῆς σὲ ἔκταση (2.777.000 τ.χ.) καὶ πληθυσμὸ (23.550.000 κ.). Τὰ δυτικὰ σύνορα τῆς Άργεντινῆς φτάνουν ὡς τὶς Άνδεις. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῆς μεγάλης αὐτῆς ὄροσειρᾶς καὶ λέγεται **Άκονκάγκουα** (6.958 μ.). Στὶς ἀκτὲς τοῦ Άτλαντικοῦ σχηματίζονται ἀρκετοὶ κόλποι.

Άνάμεσα στὶς Άνδεις καὶ τὶς ἀνατολικὲς ἀκτὲς ἀπλώνεται ἡ **πάμπα** (πεδιάδα) μὲ μεγάλα λιβάδια καὶ στέπες. Εἶναι τὰ βοσκοτόπια τῆς Άργεντινῆς. Στὰ ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰτοιμάζονται καθημερινὰ μεγάλες ποσότητες ἀπὸ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ στέλνονται σὲ ἄλλες χώρες.

Στὰ νότια τῆς πάμπα βρίσκεται τὸ ἀραιοκατοικημένο ὄροπέδιο τῆς **Παταγονίας**, μὲ στέπες κι ἐρήμους. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ κύρια ἀπασχόληση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Όρυκτὸ πλοῦτο δὲν ἔχει ἀξιόλογο ἡ Άργεντινὴ οὔτε ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Τὰ περισσότερα ἐργοστάσιά της εἶναι ψυγεῖα κρέατος καὶ κονσερβοποιεῖα.

Οι κάτοικοι της 'Αργεντινής είναι λευκοί, απόγονοι 'Ισπανῶν, καί μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά καί εἶναι χριστιανοί καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας αὐτῆς εἶναι τὸ **Μπουένος "Αἶρες** (8.350.000 κ.), ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ν. 'Αμερικῆς καί ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τοῦ κόσμου.

Στὴν 'Αργεντινὴ ἀνήκει κι ἓνα τμῆμα ἀπὸ τὴ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Σ' αὐτὴ ζοῦν 5.000 περίπου 'Ἰνδιάνοι.

"Εννοιες - ὀνόματα: Χῶρες τοῦ Λὰ Πλάτα, Ρίο ντὲ λὰ Πλάτα, Οὐρουγουάης, Παραγουάης, Μοντεβίντεο, 'Ασουνθιόν, 'Αργεντινὴ, Μπουένος "Αἶρες, Παταγονία, πάμπα, 'Ακονκάγκουα.

Γενικὴ παρατήρηση: Οἱ σαβάνες καί οἱ στέπες εἶναι οἱ πιὸ κατάλληλοι τόποι γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

'Εργασίες: Στὸν πολιτικὸ χάρτη τῆς Ν. 'Αμερικῆς, ποὺ ἔχετε ἰχνογραφήσει, νὰ χρωματίσετε τὶς χῶρες τοῦ Λὰ Πλάτα.

56 Τὰ κράτη τῶν "Ανδεων (Βενεζουέλα, Κολομβία, 'Ισημερινός, Περου, Βολιβία, Χιλή)

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε στὸν γεωφυσικὸ χάρτη τὴν ὄρσοειρὰ τῶν "Ανδεων.
2. Παρατηρήστε τὴν ἴδια περιοχὴ στὸν πολιτικὸ χάρτη. Ποιὰ κράτη θροῖκονται ἐκεῖ; Τί ὁμοιότητες ἔχουν μετὰ ὑποῦς;
3. Σὲ ποῖο ἀπὸ τὰ κράτη αὐτὰ ὑπάρχουν πολλὲς πετρελαιοπηγές; Ἀπὸ ποῖο θγαίνουσι πολλὰ λιπάσματα; Τί ἄλλο γνωρίζετε γιὰ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο τῶν "Ανδεων;
4. Μὲ ποῖον τρόπο ἢ ὄρσοειρὰ τῶν "Ανδεων ἐπηρεάζει τὸ κλίμα τῆς Ν. 'Αμερικῆς;

Άποψη τής Λίμα

Όρυχεία στη Βολιβία

5. Ποιά είναι τὰ κυριότερα γεωργικά προϊόντα τής περιοχής; Τί είναι τὰ λάμα και τὰ άλπάκας;
6. Ποιές είναι οί πιό πυκνοκατοικημένες περιοχές τών Ἄνδεων; Γιατί;
7. Ποιές είναι οί μεγαλύτερες πόλεις τής περιοχής;
8. Τò Λά Πάζ (πρωτεύουσα τής Βολιβίας) ἔχει ὑψόμετρο 3.850 μ.. Τò Κίτο (πρωτεύουσα τοῦ Ἰσημερινοῦ) ἔχει 2.850 μ.. Ὁ Ὀλύμπος ἔχει 2.917 μ.. Γιατί οἱς κορυφές τοῦ Ὀλύμπου δέν μποροῦν νὰ κατοικήσουν ἄνθρωποι και νὰ χτιστοῦν πόλεις;

Οἱ Ἄνδεις εἶναι μιὰ τεράστια ὄροσειρά, πού ἀρχίζει ἀπό τήν Καραϊβική θάλασσα και καταλήγει στή Γῆ τοῦ Πυρός. Πολλές ἀπό τίς κορυφές τους ἔχουν πάνω ἀπό 6.000 μ. ὕψος. Εἶναι θουνά ἀπόκρημα με βαθιές χαράδρες και πολλά ὄροπέδια. Σέ πολλές κλειστές περιοχές σχηματίζονται λίμνες. Ὑπάρχουν ἐπίσης πολλά ἐνεργά ἠφαιστεία. Σπουδαιότερο ἀπό αὐτὰ εἶναι τò **Κοποπάξι** (5.880 μ.) στὰ σύνορα τοῦ Ἰσημερινοῦ και τής Κολομβίας.

Τò τεράστιο τεῖχος τών Ἄνδεων ἐπηρεάζει πολὺ τò κλίμα ὅλης τής Ν. Ἀμερικής. Οἱ χώρες, γιά τίς ὁποῖες μιλοῦμε, ἐκτός ἀπό τή Χιλή, βρίσκονται στή διακεκαυμένη ζώνη. Δέν ἔχουν ὁμως τò γνωστò και ὑγρò κλίμα τής γειτονικῆς Ἀμαζονίας ἢ τής Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Αἰτία εἶναι ἡ θέση και τò ὕψος τής ὄροσειράς.

Στὰ χαμηλά μέρη τò κλίμα εἶναι τροπικό, με πυκνά δάση και σαβάνες. Πολλοὶ λίγοι, κυρίως ἰθαγενεῖς, κατοικοῦν ἐκεῖ. Ψηλότερα τò κλίμα εἶναι εὐκρατο και καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμα, καφέες, κακάο, ρύζι, βαμβάκι, ὄσπρια, πατάτες, δημητριακά, καπνὸς κ.ἄ. φυτὰ.

Σε πολλά μέρη εύδοκίμων έσπεριδοειδή, έλιές και άμπέλια. Σε πολλές όμαλές πλαγιές τών "Ανδεων παρατηρεί κανένας, σε διαδοχικές ζώνες, μεγάλη ποικιλία στη θλάστηση, που άρχίζει από τά χαμηλά με φυτά του Ίσημερινού και καταλήγει στις βουνοκορφές με πολικά φυτά.

Ή κτηνοτροφία είναι άρκετά άναπτυγμένη. Στις πλαγιές τών "Ανδεων ζούν τά παράξενα προβατοειδή **λάμα** και **άλπάκας**, που χρησιμεύουν και για μεταφορές.

Τά δάση είναι άφθονα και δίνουν πολύτιμη ξυλεία και καουτσούκ. Άπό τó φυτό κιγχόνη, που εύδοκιμεί εκεί, παράγεται ή κινίνη.

Άνάμεσα στη Χιλή και στο Περού σχηματίζεται ή **ξηρμος Άτακάμα**, με πολλά όρυχεία νίτρου. Είναι τó γνωστό στους γεωργούς **νίτρο τής Χιλής**, θαυμάσιο λίπασμα για τά χωράφια.

Γενικά, όλόκληρη ή περιοχή τών "Ανδεων έχει πολλά όρυκτά. Άπό τή Χιλή, έκτός από τó νίτρο, βγαίνουν χαλκός και σιδηρομεταλλεύματα, από τή Βολιβία κασίτερος, από τó Περού άσήμι, από τήν Κολομβία χρυσάφι και διαμάντια και από τή Βενεζουέλα πολύ πετρέλαιο. Μ' όλα αυτά, ή περιοχή τών "Ανδεων είναι γεωργική και κτηνοτροφική, χωρίς άναπτυγμένη βιομηχανία.

Σ' αύτ ή κατοικοϋν κυρίως Ίνδιάνοι ή μιγάδες. Μιλοϋν ισπανικά και είναι χριστιανοί καθολικοί.

Στ ήν περιοχή τών "Ανδεων ύπάρχουν σήμερα τά έξής κράτη:

- α. Ή **Βενεζουέλα** με πρωτεύουσα τó **Καράκας** (2.175.000 κ.).
- β. Ή **Κολομβία** με πρωτεύουσα τή **Μπογκότα** (2.295.000 κ.).
- γ. Ό **Ίσημερινός** με πρωτεύουσα τó **Κίτο** (475.000 κ.).
- δ. Τó **Περού** με πρωτεύουσα τή **Λίμα** (2.540.000 κ.).
- ε. Ή **Βολιβία** με πρωτεύουσα τó **Λά Πάζ** (525.000 κ.).
- στ. Ή **Χιλή** με πρωτεύουσα τó **Σαντιάγο** (2.660.000 κ.).

"Εννοιες - όνόματα: Νά μάθετε τά παραπάνω όνόματα.

Γενικές παρατηρήσεις: 1. Τó κλίμα ένός τόπου έξαρτάται από πολλούς παράγοντες.

2. Άπό τίς περιοχές, όπου ύπάρχουν ήφαιστεια, βγαίνουν συνήθως πολλά όρυκτά.

3. Τά ήφαιστειογενή έδάφη είναι συνήθως γόνιμα.

Έργασίες: Στο χάρτη, που έχετε ίχνογραφ ήσει, νά χρωματίσετε τά κράτη τών "Ανδεων.

(Στοιχεία Ο.Η.Ε., Φεβρουαρίου 1973)

Κράτη	Πρωτεύουσες	Έκταση	Πληθυσμός
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Η.Π.Α.	Ουάσιγκτον	9.363.000	207.000.000
2. Καναδάς	Όττάβα	9.976.000	21.600.000
3. Γροιλανδία	(Δαν. έπαρχία)	2.175.000	50.000
4. Βερμούδες	(Βρετ. άποικία)	53	50.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ			
1. Μεξικό	Μεξικό	1.972.500	50.830.000
2. Γουατεμάλα	Γουατεμάλα	109.000	5.350.000
3. Όνδούρα	Τεγκουσιγκάλπα	112.000	2.580.000
4. Βρετ. Όνδούρα	—	22.000	170.000
5. Σαλθαντόρ	Σάν-Σαλθαντόρ	21.400	3.650.000
6. Νικαράγουα	Μανάγκουα	130.000	1.980.000
7. Κόστα-Ρίκα	Σάν-Χοσέ	50.700	1.800.000
8. Παναμάς	Παναμάς	75.600	1.480.000
	Ζώνη διώρυγας (Η.Π.Α.)	1.400	40.000
9. Κούβα	Άβάνα	114.500	8.660.000
10. Άιτή	Πόρτ-ο-πρένς	27.700	4.970.000
11. Δομινικανή Δημοκρατία	Άγ. Δομίνικος	48.700	4.180.000
12. Πόρτο-Ρίκο	Σάν-Ζουάν	8.900	2.760.000
13. Μαρτινίκα	(Γαλλ. άποικία)	1.100	340.000
14. Μπαχάμες	(Βρετ. άποικία)	14.000	190.000
15. Άμαϊκή	(Βρετ. άποικία)	11.000	1.900.000
16. Άλλα νησιά	—	—	1.000.000

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1.	Κολομβία	Μπογκότα	1.139.000	21.770.000
2.	Βενεζουέλα	Καράκας	912.000	10.700.000
3.	Ίσημερινός	Κίτο	284.000	6.300.000
4.	Περού	Λίμα	1.285.000	14.000.000
5.	Βραζιλία	Μπραζιλία	8.512.000	95.400.000
6.	Βολιβία	Λά-Πάζ	1.098.000	5.060.000
7.	Παραγουάη	Άσουνθιόν	407.000	2.470.000
8.	Ούρουγουάη	Μοντεβίντεο	177.500	2.920.000
9.	Άργεντινή	Μπουένος Άιρες	2.277.000	23.550.000
10.	Χιλή	Σαντιάγκο	757.000	9.000.000
11.	Γουιάνα (Βρετ.)	Τζωρτζτάουν	215.000	740.000
12.	» (Όλλανδική)		163.000	410.000
13.	» (Γαλλική)		91.000	50.000

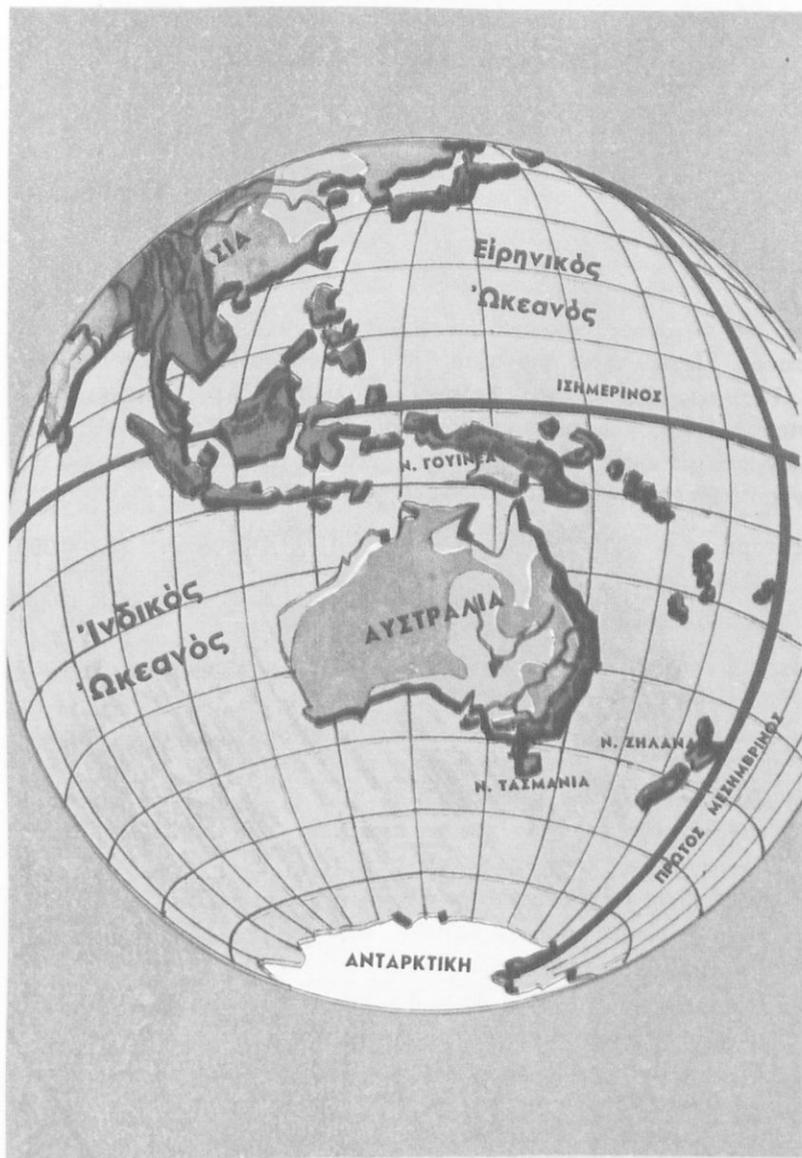
ΟΡΗ

ΥΨΟΣ

ΠΟΤΑΜΟΙ

ΛΙΜΝΕΣ

Βραχώδη	6.187	Μισισσιππής	Άμαζόνιος	Άνωτέρα
Μάκ Κίνλεϋ	6.187	Ρίο Γκράντε	Όρενόκος	Μίτσιγκαν
Άππαλάχια	2.044	Κολοράντο	Άγ. Φραγκίσκος	Γιοϋρον
Άνδεις	6.958	Κολούμπια	Παραγουάης	Ήρι
Άκονκάγκουα	6.958	Μάκενζυ	Ούρουγουάης	Όντάριο
Βραζιλιανά	2.884	Άγ. Λαυρέντιος	Λά Πλάτα	Σκλάβων

Ἡ Ὑκεανία στὴν ὑδρόγειο σφαίρα

ΣΤ΄. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58

Ή Αύστραλία

Με τὸ ὄνομα **Ήκεανία** ἐννοοῦμε τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ **Αὐστραλία**, ἡ **Νέα Γουινέα**, ἡ **Τασμανία** καὶ ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Χιλιάδες ἄλλα νησάκια εἶναι σπαρμένα στὰ κύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ σχηματίζουν πολλὰ συμπλέγματα μὲ διάφορες ὀνομασίες. Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὰ ὀνόματα **Μελανησία**, **Πολυνησία** καὶ **Μικρονησία**.

Ἔκταση: 7.678.000 τ.χ.

Κάτοικοι: 12.700.000

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ στὸν παγκόσμιο χάρτη τὴν Αὐστραλία, τὴν Τασμανία, τὴ Ν. Ζηλανδία, τὴ Ν. Γουινέα καὶ τὰ μεγάλα νησιωτικὰ συμπλέγματα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὁκεανοῦ. Συγκρίνετε τὴν ἔκταση τῆς Αὐστραλίας μὲ ἄλλες ἠπείρους.
2. Ποιὸς παράλληλος κύκλος περνάει ἀπὸ τὴ μέση τῆς Αὐστραλίας;
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐχουν διαφορὰ ἐποχῶν καὶ ὥρας; Γιατί;
4. Νὰ δεῖξετε τοὺς ὠκεανούς, πὺ εἶναι γύρω στὴν Αὐστραλία, καὶ νὰ δικαιολογήσετε τὴν ἀπομόνωσή της ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Πότε καὶ ἀπὸ ποιὸν ἀνακαλύφθηκε;
5. Παρατηρήστε στὸν γεωγραφικὸ χάρτη τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας, τὰ ὄρη, τὰ ὄροπέδια, τὶς ἀκτῆς, τὰ γύρω νησιά.
6. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας; Δεῖξτε τὰ ποτάμια καὶ τὶς λίμνες της, τὶς στέπες καὶ τὶς ἐρήμους της. Μὲ ποιά περιοχή τῆς Ἀφρικῆς μοιάζει στὸ κλίμα ἡ Αὐστραλία; Γιατί;
7. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸν φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο της; Ποιά ζῶα τῆς Αὐστραλίας δὲν ζοῦν σὲ ἄλλες ἠπείρους; Γιατί;

Κλιματολογικός - παραγωγικός χάρτης Αύστραλίας

8. Τί γνωρίζετε για τούς παλιούς και τί για τούς σημερινούς κατοίκους τής Αύστραλίας; Ποιές είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της; Γιατί; Ποιές είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της;
9. Τί γνωρίζετε για τή σημερινή πρόοδο τής Αύστραλίας;
10. Τί γνωρίζετε για τις σχέσεις τής χώρας μας μ' αυτή;

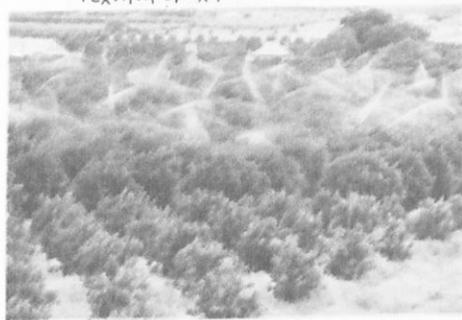
Ἡ **Αύστραλία** βρίσκεται πολύ μακριά ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν στὴν Πατρίδα μας ἔχουμε καλοκαίρι, ἐκεῖ ἔχουν χειμῶνα, καὶ τὴν ὥρα πὺ τὰ Αύστραλόπουλα ξεκινοῦν γιὰ τὸ σχολεῖο, στὴ χώρα μας εἶναι μεσάνυχτα!

Ἡ Αύστραλία εἶναι χώρα πολὺ γνωστὴ στὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ

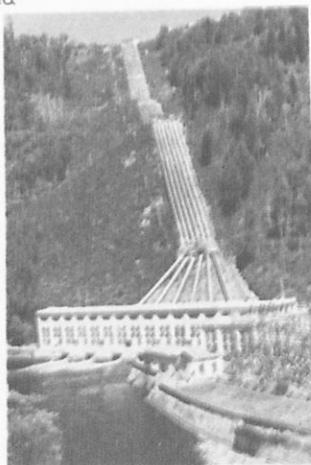

“Αποψη του Σίδνεϋ

Τεχνητή βροχή

“Υδροηλεκτρικό έργοστάσιο στην
Τασμανία

“Ελληνες μετανάστες ζοϋν σήμερα σ’ αϋτή. “Οταν ή Πατρίδα μας πολεμοϋσε με τούς Γερμανοϋς, πολλοί Αϋστραλοί και Νεοζηλανδοί στρατιωτες ήρθαν να μās βοηθήσουν. ‘Αρκετοι άπ’ αϋτούς σκοτώθηκαν στη μάχη της Κρήτης (Μάιος 1941).

‘Η Αϋστραλία είναι ένα πολϋ μεγάλο νησί. Το δυτικό τμήμα της είναι όροπέδιο με χαμηλά βουνά. Σ’ αϋτό βρέχει σπάνια κι ολόκληρη ή μεγάλη αϋτή περιοχή είναι στέπες κι ξρημοι. ‘Εκει βρίσκονται ή **Μεγάλη ξρημος τών άμμων** και ή **ξηρημος Βικτωρία**.

Στις ανατολικές άκτες ύψώνονται οί **Αϋστραλιανές “Άλπεις** (2.230 μ.).

‘Ανάμεσα στις δύο αϋτές περιοχές σχηματίζεται το κεντρικό βαθύπεδο της Αϋστραλίας. “Ενα τμήμα του βρίσκεται χαμηλότερα άπο την επιφάνεια της θάλασσας! ‘Εκει σχηματίζεται ή άλμυρη λίμνη **“Ευρ**.

Οι περισσότερες άκτες της Αϋστραλίας είναι άπόκρημνες και άλίμενες. Στο νότο άνοίγεται ό μεγάλος **Αϋστραλιανός κόλπος**. Στο βορρά σχηματίζονται: ό **κόλπος της Καρπενταρίας** και ή **χερσόνησος της ‘Υόρκης**. Στις ανατολικές άκτες σχηματίστηκαν έκατομμϋρια κοραλλιογενή νησάκια, το τεράστιο **φράγμα τών κοραλλίων**. Στη ΝΔ.

γωνία της Αυστραλίας υπάρχει το νησί **Τασμανία**.

Ύπό τη μέση της Αυστραλίας περνά ο τροπικός του Αιγόκερω. Οι βορινές άκτές της βρίσκονται στη διακεκαυμένη ζώνη κι έχουν κλίμα τροπικό. Έκεί υπάρχουν μεγάλα δάση. Στις ανατολικές άκτες το κλίμα είναι εύκρατο κι εύδοκιμούν εύκαλυπτοι κι άλλα χαρακτηριστικά δέντρα της Αυστραλίας. Στο κεντρικό βαθύπεδο, με τις σαβάνες και τις στέπες, εκτρέφονται εκατομμύρια πρόβατα, που δίνουν άφθονα κτηνοτροφικά προϊόντα.

Στη νοτιοδυτική Αυστραλία το κλίμα είναι μεσογειακό. Είναι ή πιό πυκνοκατοικημένη περιοχή κι εκεί βρίσκονται οι μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (2.717.000 κ.), **Μελβούρνη** (2.390.000 κ.), **Άδελαΐδα** (809.000 κ.), ή πρωτεύουσα **Καμπέρα** (156.000 κ.) και βορειότερα το **Μπρισμπίεν** (817.000 κ.). Μεσογειακό κλίμα έχει και ή νοτιοδυτική Αυστραλία, όπου βρίσκεται ή πόλη **Πέρθ** (640.000 κ.).

Μόνο άξιόλογο ποτάμι της Αυστραλίας είναι ο **Μόρρεϊ**, στη νοτιανατολική Αυστραλία. Στις άλλες περιοχές τις περιόδους των βροχών σχηματίζονται όρμητικοί χείμαρροι, που τὰ νερά τους άπορροφώνται από την άμμο τών στεπών και τών έρήμων. Πολύ συχνές είναι οι περίοδοι της άνομβρίας και τότε οι καλλιέργειες καταστρέφονται, τὰ χόρτα ξεραίνονται και τὰ ζώα πεθαίνουν από την πείνα και τη δίψα. Περιέργα ζώα της Αυστραλίας είναι τὰ **καγκουρώ**, ο όρνιθοόρρυγχος, ο έμού, τὰ άφωνα άγριόσκυλα **ντίγκο**.

Έκατομμύρια χρόνια έμεινε ή Αυστραλία ξεκομμένη από τις γειτονικές ήπειρους. Τήν άπομόνωσή της διέκοψε στα 1606 ο Ίσπανός θαλασσοπόρος **Τορρές**. Άργότερα άλλοι έξερευνητές, και κυρίως ο Όλλανδός **Τάσμαν** και ο Άγγλος **Κούκ**, ανάκλυψαν άλλα νησιά του Είρηνικου, έξερεύνησαν την Αυστραλία κι έτσι άρχισε ο άποικισμός.

Οι άποικοι ίδρυσαν πόλεις, κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικά έργα, ανάπτυξαν την κτηνοτροφία, τή γεωργία, τή βιομηχανία, τὸ έμπόριο, άξιοποίησαν τὸν όρυκτὸ πλοῦτο (χρυσάφι κ.ά.) και σήμερα ή Αυστραλία είναι μιὰ προοδευμένη και πλούσια χώρα. Σ' αυτή ζοῦν 12.700.000 άνθρωποι. Είναι χριστιανοί και μιλοῦν άγγλικά.

Οι ίθαγενείς Αυστραλοί σχεδόν έξαφανίστηκαν. Πολλοί λίγοι ζοῦν στα δάση σε πρωτόγονη κατάσταση, πολεμοῦν με τόξα και τρέφονται από τὸ κυνήγι.

Ἡ **Τασμανία** εἶναι ἓνα μεγάλο ὄρεινὸ νησί, ὅπου ζοῦν 350.000 περίπου ἄνθρωποι.

Στὸ κράτος τῆς Αὐστραλίας ἀνήκουν ἐπίσης ἡ **Ἀνατολική Γουινέα** καὶ τὰ **νησιά Βίσμαρκ**. Εἶναι περιοχὲς μὲ ἀνθυγιεινὸ κλίμα, ζοῦγκλες κι ἐλάχιστους κατοίκους, ποὺ ἀνήκουν στὶς πρωτόγονες φυλὲς τῶν **Πυγμαίων**, τῶν **Παπούας** καὶ τῶν **Μελανησίων**.

Ὄνόματα: Ὀκεανία, Αὐστραλία, Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Πολυνησία, Μικρονησία, Φράγμα Ἰκοραλλίων, Καμπέρα, Σίδνεϋ, Μελβούρνη, Ἀδελαΐδα.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ἀπομονωμένες ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον περιοχὲς δύσκολα ἐξελίσσονται.

2. Οἱ προοδευτικοὶ καὶ δραστήριοι ἄνθρωποι ἀλλάζουν μὲ τὰ ἔργα τους τὴν ὄψη τῆς χώρας, στὴν ὁποία κατοικοῦν.

3. Οἱ περιοχὲς, ποὺ ἔχουν εὐκράτο κλίμα καὶ φυσικὸ πλοῦτο, εἶναι συνήθως πικνοκατοικημένες.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Αὐστραλίας.

Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ α. Ἡ Νέα Ζηλανδία

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε τὴ Νέα Ζηλανδία στὴν ὑδρογείου σφαίρα. Ἀπὸ πόσα νησιά ἀποτελεῖται;
2. Παρατηρῆστε τὸ ἔδαφος καὶ τὶς ἀκτὲς τῆς.
3. Δεῖξτε στὴν ὑδρογείου σφαίρα τὴ Ν. Ζηλανδία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Βοῆθε τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τους καὶ κάμειτε διάφορες συγκρίσεις. Τί κλίμα νομίζετε ὅτι ἔχει ἡ Ν. Ζηλανδία; Γιατί;

Χάρτης Ώκεανίας

4. Τί γνωρίζετε για τὰ λιβάδια καὶ τὴν κτηνοτροφία τῆς Ν. Ζηλανδίας;
5. Τί γνωρίζετε για τὶς σχέσεις τῶν μακρινῶν αὐτῶν νησιῶν με τὴν Ἑλλάδα;

Στὰ νοτιοανατολικά τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται δυὸ ἀρκετὰ μεγάλα νησιά με συνολικὴ ἔκταση 268.000 τ.χ.. Εἶναι ἡ **Νέα Ζηλανδία**. Τὴν ἀνακάλυψε ὁ Τάσμαν τὸ 1642.

Τὸ **Βόρειο νησί** εἶναι μικρότερο. Ἔχει πολλὰ ἐνεργὰ καὶ σθνησμένα ἡφαίστεια καὶ πολλοὶ τὸ λένε «**νησί ποὺ καπνίζει**». Σχεδὸν ὁλόκληρο σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ καὶ ὠραῖα δάση κι ἔχει πολλὲς θερμὲς πηγὲς καὶ γραφικὲς λίμνες.

Τὸ **Νότιο νησί** εἶναι ὄρεινὸ. Ἔχει ψηλὰ θουνὰ καὶ γραφικὲς κατάφυτες κοιλάδες.

Ἡ Νέα Ζηλανδία ἔχει τὸ ἴδιο περίπου γεωγραφικὸ πλάτος με τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ νότιο. Δὲν ἔχει ὅμως τὸ ἴδιο κλίμα. Οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὸν ὠκεανό, ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς, ποὺ εἶναι ὠκεάνιο.

Καὶ τὰ δυὸ νησιά τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι καταπράσινα. Ἔχουν

ώραία δάση και χλοερὰ λιβάδια. Ἐκεῖ βρίσκουν ἀφθονή τροφή ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ πολλές ἀγελάδες. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἡ σπουδαιότερη πηγή πλούτου γιὰ τοὺς Νεοζηλανδοὺς. Μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες. Ἡ γεωργία ἔρχεται σὲ δευτέρα μοῖρα καὶ ὁ δασικὸς πλοῦτος μένει σχεδὸν ἀνεκμετάλλευτος.

Στὴ Ν. Ζηλανδία εὐδοκιμοῦν ἀρκετὰ σπάνια φυτὰ, ποὺ δὲν ὑπάρχουν σὲ ἄλλα μέρη τῆς Γῆς.

Σ' αὐτὴ ζοῦν σήμερα 2.850.000 ἄνθρωποι. Εἶναι χριστιανοὶ καὶ μιλοῦν τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα. Ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἀπόγονοι Εὐρωπαϊῶν ἀποίκων. Ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς, ποὺ ὀνομάζονται **Μαορί** καὶ εἶναι περὶ-φανοὶ καὶ γενναῖοι ἄνθρωποι, ἐλάχιστοι ἀπόμειναν.

Πρωτεύουσα τῆς Ν. Ζηλανδίας εἶναι ἡ **Οὐέλιγκτον** (137.000 κ.).

8. Τὰ ἄλλα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ

Ἐρωτήσεις - δραστηριότητες :

1. Δεῖξτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.
2. Παρατηρῆστε τὰ νησιά, ποὺ βρίσκονται σ' αὐτόν. Πῶς σχηματίστηκαν;
3. Τί γνωρίζετε γιὰ τὸ κλίμα, τὴ φύση καὶ τοὺς κατοίκους τους;
4. Δεῖξτε τὰ νησιά Χαβάι. Τί γνωρίζετε γι' αὐτιά;

Ὁρη τῆς Ν. Ζηλανδίας

Ἄτολ στὸν Εἰρηνικὸ

Ὁ Μαγγελάνος ἦταν ὁ πρῶτος Εὐρωπαϊὸς θαλασσοπόρος, ποὺ διέσχισε τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Πολλὲς μέρες ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας καὶ οἱ σύντροφοί του πάλευαν μὲ τὰ κύματα καὶ πολὺ συχνὰ τὸ δρόμο τους διέκοπταν μικρὰ γραφικὰ νησιά, ἄλλα καταπράσινα, μὲ ἐξωτικά ἄνθη, κι ἄλλα ἐντελῶς ἄγονα. Ἀργότερα ἄλλοι θαλασσοπόροι ἀνακάλυψαν χιλιάδες νησάκια, ποὺ προβάλλουν δειλὰ μὲς ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ, σὰν νὰ φοβοῦνται μὴ καταποντιστοῦν. Ὅλα σχεδὸν σχηματίστηκαν ἀπὸ κοράλλια ἢ ἀπὸ ἐκρήξεις ἠφαιστείων.

Στὰ βορειοδυτικὰ τῆς Αὐστραλίας βρίσκονται τὰ νησιά τῆς **Μελανησίας**, τῆς **Μικρονησίας** καὶ τῆς **Πολυνησίας**.

Στὴ Μελανησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Ν. Γουινέα καὶ τὰ νησιά **Βίσμαρκ**, ἀνήκουν τὰ νησιά τοῦ **Σολομώντα**, οἱ **Ἐθρίδες** καὶ ἡ **Νέα Καληδονία**. Εἶναι ὑπολείμματα μιᾶς παλιᾶς ἠπείρου, ποὺ καταποντίστηκε, ὅπως λένε οἱ γεωλόγοι.

Στὴ Μικρονησία ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ χίλια μικρὰ νησιά, ποὺ ἀνήκουν στὶς Η.Π.Α.. Ὅλα μαζί ἔχουν μόλις 3.000 τ.χ. ἔκταση.

Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ, μὲ συνολικὴ ἔκταση 26.000 τ.χ., ἀποτελοῦν τὴν Πολυνησία. Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀνήκουν στὴν Αὐστραλία καὶ τὴ Ν. Ζηλανδία κι ἄλλα στὴ Γαλλία, τὴ Μ. Βρετανία καὶ τὶς Η.Π.Α..

Ἐκεῖ βρίσκονται καὶ τὰ **νησιά Χαθάι** ἢ **Σάντουιτς**, ποὺ εἶναι ἡ 50ῆ πολιτεία τῶν Η.Π.Α.. Ἐχουν εὐχάριστο ὠκεάνιο κλίμα, πικνὰ δάση, γραφικὲς ἄμμουδιές, ὠραῖα τοπία, καὶ παραθερίζουν ἐκεῖ πολλοὶ Ἀμερικανοί. Οἱ κάτοικοί τους (600.000 περίπου ἄνθρωποι) ἀνήκουν σὲ διάφορες φυλές. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Χονολουλού** (360.000 κ.), μιὰ ὠραία πόλη μὲ σύγχρονα κτίρια καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: Νέα Ζηλανδία, Οὐέλιγκτον, Νησιά Χαθάι, Χονολουλού, Κοραλλιογενὴ νησιά, ἠφαιστειογενὴ νησιά.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Οἱ ὠκεανοὶ καὶ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπηράζουν τὸ κλίμα τῶν γειτονικῶν τους περιοχῶν.

2. Οἱ νησιώτες εἶναι συνήθως τολμηροὶ ναυτικοί.

Ἔργασίες: Πῶς δημιουργοῦνται τὰ κοραλλιογενὴ νησιά;

Χάρτης 'Ανταρκτικής

Ζ: ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60

'Η χώρα τῶν πάγων

'Ερωτήσεις - δραστηριότητες:

1. Παρατηρήσιτε στην ύδρόγειο σφαίρα τούς πόλους τῆς Γῆς. Γύρω ἀπὸ τὸν Βόρειο πόλο ὑπάρχει ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός. Τί ὑπάρχει στὸν Νότιο πόλο;

2. Δείξτε στην υδρογείο σφαίρα την 'Ανταρκτική και τὸν Νότιο πολικὸ κύκλο. Δείξτε τὴ Γῆ τοῦ Πυρός, τὴ Νότια 'Αφρική, τὴν Αὐστραλία.
3. Γιατί ἡ ἕκτη ἡπειρος ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική;
4. Τί γνωρίζετε γι' αὐτή; Πότε καὶ πῶς ἀνακαλύφτηκε;
5. 'Υπάρχει ζωὴ στὴν 'Ανταρκτική;
6. Γιατί πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν παγωμένη καὶ ἀκατοίκητη αὐτὴ ἡπειρο;

Τώρα ἂς γνωρίσουμε καὶ τὴν παγωμένη πατρίδα τῶν πιγκουίνων, τὴν 'Ανταρκτική, ποὺ ἔλειπε ἐντελῶς ἀπὸ τὶς παλιότερες Γεωγραφίες.

Ὡς τὸν περασμένο αἰῶνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν πῶς τὰ νερά τοῦ Εἰρηνικοῦ, τοῦ 'Ατλαντικοῦ καὶ τοῦ 'Ινδικοῦ ὠκεανοῦ ἔσιγαν στὸν Νότιο πόλο τῆς Γῆς καὶ σχημάτιζαν γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸν Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Στὰ 1832 μάλιστα ὁ 'Αγγλος **Μπίσκοκ** ἐπιχείρησε νὰ φτάσῃ μὲ τὸ καράβι του ὡς τὸν Νότιο πόλο. "Ἐτσι, ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ἄντρας βρέθηκε ἀπροσδόκητα στὶς ἀκτὲς μιᾶς νέας ἡπείρου, ποὺ ὀνομάστηκε 'Ανταρκτική, γιατί βρίσκεται στὸ ἀντίθετο σημεῖο τῆς "Αρκτου, δηλ. τοῦ Βορρᾶ.

'Αργότερα πολλοὶ ἄλλοι θέλησαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ ἐπικίνδυνο ταξίδι τοῦ Μπίσκοκ καὶ τὸ 1911 μιὰ ομάδα ἀπὸ Νορβηγούς, μὲ ἀρχηγὸ τὸν 'Αμοῦδσεν, ἔφτασε πρώτη στὸν Νότιο πόλο. "Ἄλλες ἀποστολὲς ἐξερεύνησαν μὲ ἀεροπλάνα καὶ χαρτογράφησαν τὴν περὶεργὴ αὐτὴ ἡπειρο, ποὺ ἡ ἔκτασή της ὑπολογίζεται σὲ 14.000.000 τ.χ. περίπου!

Στὴν 'Ανταρκτικὴ ἡ ἀνισότητά μέρως καὶ νύχτας εἶναι μεγάλη. Τὸ κρῦο εἶναι ὀριμύτατο. "Ὅλα εἶναι σκεπασμένα μ' αἰῶνια χιόνια καὶ πάγους, ποῦ, ὅπως λένε οἱ ἐπιστήμονες, ἔχουν πάχος 2.500 μέτρα περίπου! 'Ἐκεῖ χιονίζει ὅλο τὸ χρόνο κι ὁ παγωμένος νοτιάς φυσάει ἀσταμάτητα. Σπάνια τὸ καλοκαίρι φτάνει ὡς τὶς ἀκτὲς ὁ ζεστός βοριάς καὶ τότε ἐκεῖ λιώνουν τὰ χιόνια καὶ φυτρώνουν λειχῆνες καὶ βρύα. Εἶναι τὰ μόνα φυτά, ποὺ μπορεῖ νὰ βρῆ κανένας στὴν 'Ανταρκτικὴ.

Ζῶα καὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουν σ' αὐτὴ. Μόνο λίγοι ἐξερευνητὲς φτάνουν κάπου-κάπου ὡς ἐκεῖ. 'Απὸ αὐτοὺς γνωρίζομε ὅτι

ή 'Ανταρκτική είναι ένα μεγάλο όροπέδιο με μεγάλα βουνά και ήφαιστεια. "Ένα ενεργό ήφαιστειο είναι τὸ "Ερεβος, πὸ ἔχει ὕψος 3.999 μ.

Στὴ δυτικὰ τῆς 'Ανταρκτικῆς σχηματίζεται μιὰ μεγάλη παγωμένη χερσονήσος. Ἡ πλησιέστερη στὸν Νότιο πόλο θαλάσσια περιοχή εἶναι ἡ **Θάλασσα τοῦ Ρός**.

Στὴ μεγάλη κατάλευκη αὐτὴ χώρα ἔχουν ἐγκαταστήσει τὸ βάλειό τους οἱ πιγκουίνοι. Ἐκατομμύρια ἀπὸ αὐτοὺς ζοῦν στὶς ἀκτὲς τῆς 'Ανταρκτικῆς.

Στὶς γύρω θάλασσες ὑπάρχουν πολλὲς φάλαινες, θαλάσσιοι ἐλέφαντες καὶ φῶκες. Μαζὶ τους ἐπιπλέουν στὴν ψυχρὴ θάλασσα τεράστια παγόβουνα, πὸ εἶναι ἐπικίνδυνες παγίδες γιὰ τὰ πλοῖα.

Σήμερα πολλὰ κράτη ἐνδιαφέρονται νὰ κατακτήσουν τὴν 'Ανταρκτικὴ γιὰ στρατηγικοὺς κυρίως λόγους.

Ἔννοιες - ὀνόματα: 'Ανταρκτικὴ, Μπίσκοε, 'Αμουδσεν, "Ερεβος, Θάλασσα Ρός, πιγκουίνοι.

Γενικὲς παρατηρήσεις: 1. Στὸ νότιο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς οἱ νότιοι ἄνεμοι εἶναι ψυχροὶ καὶ οἱ θόρειοι θερμοί.

2. Τὰ παγόβουνα εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνα γιὰ τὰ πλοῖα.

3. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάντα τὴν ἐπιθυμία νὰ πλουτίζη τὶς γνώσεις του.

4. "Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους, τόσο ἡ αἰσθήκη ἡμέρας καὶ νύχτας μεγαλώνει.

Ἔργασίες: Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς 'Ανταρκτικῆς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5

Α΄. ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1.	Ἡ Γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς. Ὁ ἄξονας καὶ οἱ πόλοι τῆς	7
2.	Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς Ξηρὰ καὶ θάλασσα. Ἠπειροὶ καὶ ὠκεανοὶ	11
3.	Ἀναπαράσταση τῆς Γῆς Κλίμακα. Ὑδρόγειος σφαῖρα. Τοπογραφικὰ διαγράμματα. Χάρτες	13
4.	Ὁ Ἴσημερινὸς καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς. Οἱ ζώνες τῆς Γῆς	17
5.	Οἱ μεσημβρινοὶ κύκλοι τῆς Γῆς. Ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς	19
6.	Γεωγραφικὸ πλάτος καὶ γεωγραφικὸ μῆκος	21
7.	Ἡ ἀτμόσφαιρα. Ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμόσφαιρας. Ἡ ὑγρασία τῆς	23
8.	Οἱ ἄνεμοι	25
9.	Τὰ θαλάσσια ρεύματα	28
10-11.	Τὸ κλίμα. Κλίματα θερμά, εὐκρατὰ καὶ ψυχρὰ	30

Β΄. ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ἡ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

12.	Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στὸν παγκόσμιον χῶρον	35
13.	Γεωφυσικὴ ἐπισκόπηση τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου	37
14.	Σύντομη οἰκονομικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας	41
15.	Πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐξέταση τῆς Ἑλλάδας	45
16.	Ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στὴ Μεσόγειο	48
17.	Ἡ μεγαλόνησος Κύπρος	52
18.	Ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Εὐρώπη	57

Γ΄. Ἡ ΑΣΙΑ

19.	Γενικὴ εἰκόνα τῆς Ἀσίας	61
20.	Τὸ κλίμα καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἀσίας	64
21.	Ἱστορικὴ ἐξέταση τῆς Ἀσίας	68

201

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ		
22.	Γενική εικόνα της Μέσης 'Ανατολής	72
23.	'Η Μέση 'Ανατολή, κοιτίδα αρχαίων λαών και πολιτισμών Οί σημερινοί κάτοικοί της	75
24.	'Η Μικρά 'Ασία και ό 'Ελληνισμός Οί άνατολικοί γείτονές μας. Οί Τουρκοί και ή Τουρκία	77
25.	Τά άλλα κράτη της Μέσης 'Ανατολής	80
Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ		
26-27.	'Ο κόσμος των 'Ινδιών	84
Η ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ		
28.	'Η 'Ινδοκίνα και ή Μαλαισία	91
29.	Τά νησιά της Ν.Α. 'Ασίας. 'Η 'Ινδονησία και οί Φιλιππίνες	95
Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ		
30.	'Ο Σινικός κόσμος	98
31-32.	'Η Κορέα και ή 'Ιαπωνία "Ένας δραστήριος και δημιουργικός λαός	102
Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ		
33.	'Η Σιβηρία. 'Η ύπόλοιπη Σοβιετική 'Ασία	107
34.	'Ανασκόπηση της 'Ασίας	109
Δ'. Η ΑΦΡΙΚΗ		
35.	Γενική εικόνα της 'Αφρικής	112
36.	Τό κλίμα της 'Αφρικής. Τά φυτά και τά ζώα της	114
37.	Οί κάτοικοι της 'Αφρικής	118
38.	'Ιστορική εξέταση της 'Αφρικής	121
Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ		
39-40.	α. Οί χώρες του Νείλου (ή Αίγυπτος και τό Σουδάν)	123
	β. Οί άλλες χώρες της Βόρειας 'Αφρικής	127
41.	'Η Δυτική 'Αφρική	131
42.	'Η Κεντρική 'Αφρική	134
43.	'Η 'Ανατολική 'Αφρική	137
44.	'Η Νότια 'Αφρική	140
45.	Γενική άνασκόπηση της 'Αφρικής	144
Ε'. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΟΥ		
46.	'Ο Νέος κόσμος. Γενική εικόνα της 'Αμερικής	148
47.	'Η Βόρεια 'Αγγλοσαξονική 'Αμερική	151

48.	Οί 'Ηνωμένες Πολιτείες τής 'Αμερικής 'Η πλουσιότερη χώρα τής Γής	156
49.	'Η ὀργάνωση τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν Οί Η.Π.Α. καὶ ὁ κόσμος	160
50.	'Ο Καναδὰς	164

Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

51.	Τὸ Μεξικὸ	168
52.	'Η ὑπόλοιπη Κεντρικὴ 'Αμερικὴ	171
53.	'Η Νότια 'Αμερικὴ	175
54.	'Η περιοχὴ τοῦ 'Αμαζονίου. 'Η Βραζιλία καὶ ἡ Γουιάνα	178
55.	Οί χώρες τοῦ Λὰ Πλάτα 'Η 'Αργεντινὴ. 'Η Οὔρουγουά. 'Η Παραγουάη	182
56.	Τὰ κράτη τῶν "Ανδεων Βενεζουέλα, Κολομβία, 'Ισημερινός, Περού, Βολιβία, Χιλὴ	184
57.	Γενικὴ ἀνασκόπηση τής 'Αμερικής	187

ΣΤ'. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΩΚΕΑΝΙΑ

58.	'Η Αὐστραλία	190
59.	Τὰ νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ 'Ωκεανοῦ	194

Ζ' Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

60.	'Η χώρα τῶν πάγων	198
-----	-------------------	-----

0020555855

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β΄, 1975 (VI) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 185.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2589/17.5.75

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: ΚΟΥΣΕΝΤΟΣ - ΠΡΙΦΤΗΣ - ΔΑΒΕΡΩΝΑΣ — Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - ΚΟΥΚΙΑΣ — Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ: ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Α.Ε.

